

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**EĞİTİM MEKANLARI ÖLÇEĞİNDE
MEKAN KİMLİĞİ VE KULLANICI KİMLİĞİ İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yunus ALBAYRAK

İç Mimarlık Anabilim Dalı

İç Mimarlık Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Esin SARIMAN ÖZEN

NİSAN 2020

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**EĞİTİM MEKANLARI ÖLÇEĞİNDE
MEKAN KİMLİĞİ VE KULLANICI KİMLİĞİ İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yunus ALBAYRAK

İç Mimarlık Anabilim Dalı

İç Mimarlık Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Esin SARIMAN ÖZEN

NİSAN 2020

ÖNSÖZ

Lisans ve Yüksek Lisans eğitimim süresince ve özellikle tez çalışmam boyunca bilgi ve desteğini esirgemeyen, Dr. Öğr. Üyesi Esin SARIMAN ÖZEN'e, çalışmam boyunca destek ve varlıklarını yanımda hissettiğim ailem ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Yunus ALBAYRAK

EĞİTİM MEKANLARI ÖLÇEĞİNDE MEKAN KİMLİĞİ VE KULLANICI KİMLİĞİ İLİŞKİSİ

ÖZET

Mekan kimliği ve kullanıcı kimliği birçok faktör ile birlikte birbirini etkilemektedir. Eğitim mekanları ise bireyin kendini varetme sürecindeki rolü sayesinde bu etkileşimin baskın olarak gözlemlendiği mekanlar özelliğini taşımaktadır. Bu çalışmada, bireysel varoluşun mekanın varoluşu üzerindeki ve mekansal varlığın bireyin varoluşu üzerindeki etkileri incelenmektedir. Bu amaç doğrultusunda birinci bölümde, çalışmanın amaç ve kapsamının belirlenmesi sağlanarak çalışılacak sınırlar çizilmiştir. Eser metninin oluşum sürecinde izlenecek olan yöntem yine bu bölüm aracılığıyla sunulmuştur.

Çalışmanın anahtar kavram ve tanımlarının açıklandığı ikinci bölümde, mekan ve kimlik kavramları farklı disiplinler çerçevesinde incelenmiştir. Ayrıca çalışmanın ana karakterlerinden olan eğitim mekanları ve bu mekanların tarihsel süreci tanımlanmıştır.

Üçüncü bölümde eğitim mekanları ve kullanıcı kimliğini etkileyen faktörler incelenmiştir. Bu bağlamda kimlik türleri, mekansal algı ve kendini varetme sürecinde eğitim mekanlarının etkisi karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde ise önceki bölümlerde verilen tanım ve analizler ışığında, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Merkez Binası incelenmiştir. İnceleme sonrası sonuç bölümünde ise; Eğitim yapılarının ve kullanıcıların birbiri üzerindeki etkilerinin Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Merkez Binası ölçeğinden ayrılarak bu günü ve geleceğine yönelik öngörüler ve öneriler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Mekan, Kimlik, Kullanıcı
Tez Yöneticisi: Dr. Öğr. Üyesi Esin SARIMAN ÖZEN

THE RELATIONSHIP OF SPACE IDENTITY AND USER IDENTITY IN THE SCALE OF EDUCATION SPACE

ABSTRACT

Space identity and user identity affect each other with many factors. On the other hand; Educational spaces, are the places where this interaction is predominantly observed thanks to the role of the individual in self-existence. In this study, the effects of individual existence on the existence of place and the effects of spatial existence on the existence of the individual are examined. For this purpose, in the first chapter, the aim and scope of the study are determined and the limits to be studied are drawn. The method to be followed in the formation process of the text of the work is presented again through this section.

In the second part where the key concepts and meanings are explained, the concepts of space and identity are examined within the framework of different disciplines. Educational sites and historical process of these spaces, which are the main characters of the study, are also defined.

In the third part, the factors that affect the user identity and educational places are examined. In this context, the types of identity, spatial perception and the effect of education spaces in the process of self-creation have been discussed comparatively.

In the fourth section, Mimar Sinan Fine Arts University Central Building is examined in the light of the definitions and analyzes given in the previous sections. In the results section after the investigation; the effects of educational structures and users on each other were separated from the scale of Mimar Sinan Fine Arts University Central Building and predictions and suggestions were made for the future of this day.

Key Words : Education, Place, Identity, User

Supervisor of Thesis: Dr. Öğr. Üyesi Esin SARIMAN ÖZEN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vixv
ÖZET.....	xvx
ABSTRACT.....	xix
İÇİNDEKİLER.....	xix
KISALTMALAR.....	xixv
ŞEKİL LİSTESİ.....	xix
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Tezin Amacı.....	1
1.2 Tezin Kapsamı.....	2
1.3 Tezde İzlenilecek Yöntem.....	2
2. KAVRAM VE TANIMLAR.....	3
2.1 Kavramsal Çerçeve Mekan.....	3
2.1.1 Felsefe Ve Mekan İlişkisi.....	4
2.1.2 Sosyoloji Ve Mekan İlişkisi.....	6
2.1.3 Mimari Ve Mekan İlişkisi.....	9
2.2 Kavramsal Çerçeve Kimlik.....	11
2.2.1 Felsefe Ve Kimlik Kavramı.....	14
2.2.2 Sosyoloji Ve Kimlik Kavramı.....	14
2.2.3 Mimari Ve Kimlik Kavramı.....	15
2.3 Eğitim Mekanları.....	16
2.3.1 Tarihsel Süreç İçerisinde Eğitim Mekanları.....	17
2.3.1.1 İlk Çağda Eğitim Mekanları.....	17
2.3.1.2 Orta Çağda Eğitim Mekanları.....	21
2.3.1.3 Yeni Çağda Eğitim Mekanları.....	26
2.3.1.4 Modern ve Postmodern Dönemde Eğitim Mekanları.....	28
3. EĞİTİM MEKANLARI VE KULLANICI KİMLİĞİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	36
3.1 Eğitim Mekanlarında Kimlik Türleri.....	36
3.1.1 Eğitim Mekanlarında Kurumsal Kimlik.....	36
3.1.2 Eğitim Mekanlarında Bireysel Kimlik.....	39
3.1.3 Eğitim Mekanlarında Sosyal Kimlik.....	41
3.2 Eğitim Mekanlarında Mekansal Algı.....	44
3.2.1 Sembolik Algı.....	46
3.2.2 Duyusal Algı.....	48
3.2.2.1 Boyutsal Algı.....	49
3.2.2.2 Isısal Algı.....	51
3.2.2.3 İşitsel Algı.....	53
3.2.2.4 Biçim.....	55
3.2.2.5 Renk.....	58
3.2.2.6 Doku.....	61

3.2.2.7 Işık Ve Aydınlatma	66
3.2.3 Duygusal Algı	72
3.2.4 Aidiyet	75
3.3 Kendini Varetme Süreci Ve Eğitim Mekanları	78
4. EĞİTİM MEKANI VE KULLANICI KİMLİĞİNİN ‘MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ FINDIKLI (MERKEZ) YERLEŞKESİ’ ÜZERİNDE İNCELENMESİ.....	83
4.1 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fındıklı Yerleşkesi Yapılarının Dünü Ve Bugünü.....	83
4.1.1 Fındıklı Yerleşkesi Yapılarının Tarihçesi	83
4.1.2 Fındıklı Yerleşkesi Yapılarına Uygulanan Mekansal Müdahaleler	90
4.1.3 Fındıklı Yerleşkesi Yapılarına Uygulanan Mekansal Müdahalelerin Kullanıcı Mekan Algısına Etkileri	135
4.2 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi’nde Mekan, Kurum Ve Birey İlişkileri.....	151
5. SONUÇ.....	161
KAYNAKLAR.....	163
ŞEKİL KAYNAKLARI.....	172
ÖZGEÇMİŞ.....	189

KISALTMALAR

GSA : Güzel Sanatlar Akademisi
DGSA : Devlet Güzel Sanatlar Akademisi
MSGSÜ : Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Platonik Cisimler	5
Şekil 2.1 : Ziggurat	18
Şekil 2.2 : Hiyeroglif örneği	19
Şekil 2.3 : Konfüçyüs Tapınağı	20
Şekil 2.4 : Sardis Antik Kenti Gymnasiumu	21
Şekil 2.5 : Aziz Symeon Sytlites Kilisesi	23
Şekil 2.6 : Sümela (Meryem Ana) Manastırı	24
Şekil 2.7 : Oxford Üniversitesi	25
Şekil 2.8 : Uluğ Bey Medresesi Giriş Kapısı	25
Şekil 2.9 : Süleymaniye Medresesi	27
Şekil 2.10 : Enderun Mektebi	28
Şekil 2.11 : Hillhead High School (Comprehensive school örneği)	30
Şekil 2.12 : Buhaus Okulu Binası	32
Şekil 2.13 : Summerhill School Binası	34
Şekil 3.1 : Oxford üniversitesi Logosu	28
Şekil 3.2 : Maslow'un İhtiyaçlar Hiyeralşisi	28
Şekil 3.3 : Mekanın duyum aşaması	44
Şekil 3.4 : Howard Üniversitesi Logosu - Mimarının sembolik algılamadaki etkisinin bir eğitim kurumu ölçeğindeki grafiksel yansıması örneği	28
Şekil 3.5 : Doygunluğu yüksek renklerin boyutsal algısı örneği	50
Şekil 3.6 : Doygunluğu düşük renklerin boyutsal algısı örneği	50
Şekil 3.7 : Renklerin sıcaklık algısına etkisi örneği	52
Şekil 3.8 : Renklerin soğukluk algısına etkisi örneği	52
Şekil 3.9 : Akustik düzenlemenin sesin hareketine etkisi	54
Şekil 3.10 : Geometrik biçim örnekleri	56
Şekil 3.11 : Dikdörtgen planlı yapı örneği üzerinde biçim çalışması	57
Şekil 3.12 : Kare planlı yapı örneği üzerinde biçim çalışması	57
Şekil 3.13 : Renk Tayfi	58
Şekil 3.14 : Işık renkleri	59
Şekil 3.15 : Boya renkleri	60
Şekil 3.16 : Rengin uyarıcı etkisinin karşılaştırmalı örneği	61
Şekil 3.17 : Doğal doku örneği	63
Şekil 3.18 : Yapay doku örneği	64
Şekil 3.19 : Barcelona Şehri kuşbakışı görüntüsü	64
Şekil 3.20 : Renk Ve Işık etkisi düşük doku örneği	65
Şekil 3.21 : Renk Ve Işık etkisi yüksek doku örneği	65
Şekil 3.22 : Doğal Işığın iç mekan algısına etkisi, gün batımı örneği	67
Şekil 3.23 : Doğal Işığın iç mekan algısına etkisi	67
Şekil 3.24 : Direkt aydınlatma örneği	68

Şekil 3.25 : Endirekt aydınlatma örneği	69
Şekil 3.26 : Genel aydınlatma örneği.....	70
Şekil 3.27 : Bölgesel aydınlatma örneği	70
Şekil 3.28 : Eğitim yapılarında avlulu doğal ışık kazanımı örneği Kuleli Askeri Lisesi	71
Şekil 3.29 : Çağdaş Sanatlar Müzesi Anketi Hissedilen Duygu Grafiği	75
Şekil 3.30 : Raif Dinçkök Kültür Merkezi Anketi Hissedilen Duygu Grafiği	75
Şekil 4.1 : Çifte Saraylar'a Boğaziçi'nden bakış.....	83
Şekil 4.2 : Fındıklı Yerleşkesi Konumu.....	84
Şekil 4.3 : Fındıklı Yerleşkesi 2006 tarihli vaziyet planı.....	85
Şekil 4.4 : Çifte Saraylar'ın 2000'li yıllarda Boğaziçi'nden görünüşü.....	85
Şekil 4.5 : Çifte Saraylar'dan Cemile Sultan Sarayı.....	86
Şekil 4.6 : Cemile Sultan Sarayı Yangın Sonrası Hali	88
Şekil 4.7 : Yangın Öncesi Bir İç Mekan.....	88
Şekil 4.8 : Atatürk Kız Lisesi döneminde Meclis-i Mebusan Caddesi'nden Münire Sultan Sarayı'na bakış.....	89
Şekil 4.9 : Münire Sultan Sarayı zemin kat holü.....	89
Şekil 4.10 : Cemile Sultan Sarayı Zemin Kat Planı.....	90
Şekil 4.11 : Cemile Sultan Sarayı Birinci Kat Planı.....	90
Şekil 4.12 : Cemile Sultan Sarayı İkinci Kat Planı.....	91
Şekil 4.13 : İç Aydınlıklardan biri.....	91
Şekil 4.14 : Eldem ve Handan yenilemesi sonrası Osman Hamdi Bey Salonu'ndan Beşiktaş yönüne bakış.....	92
Şekil 4.15 : Giriş Holü'nün günümüzdeki hali.....	93
Şekil 4.16 : Konferans Salonu'nun farklı kullanımlarını gösteren eskizler.....	94
Şekil 4.17 : Konferans Salonu'ndan kara yönündeki eyvana bakış.....	95
Şekil 4.18 : Çapraz Merdivenler.....	95
Şekil 4.19 : Merasim Merdiveni.....	96
Şekil 4.20 : Sonradan inşa edilen geçit.....	97
Şekil 4.21 : Onarım sırasında giriş cephesinin görünüşü.....	98
Şekil 4.22 : Onarım sonrası Güzel Sanatlar Fakültesi girişi.....	99
Şekil 4.23 : İçeriden Akademi Girişi.....	100
Şekil 4.24 : Yenileme sırasında yapının Boğaziçi cephesinden bir görüntü.....	101
Şekil 4.25 : Yenileme Sonrası Cemile Sultan Sarayı Boğaziçi Cephesi.....	101
Şekil 4.26 : Asma katlı olarak tasarlanan odalardan birinden görünüş.....	102
Şekil 4.27: Konferans Salonu'nda Boğaziçi yönüne bakış.....	103
Şekil 4.28 : Konferans Salonu'nda Kara yönüne bakış.....	103
Şekil 4.29 : Konferans Salonu sıralarının günümüzdeki hali.....	104
Şekil 4.30 : 1950'li yıllarda öğrenciler için üretilen bank.....	104
Şekil 4.31 : Osman Hamdi Bey Salonu'nda Karaköy yönündeki iç avluya bakış...105	105
Şekil 4.32 : Güçlendirme uygulaması sonrası Osman Hamdi Bey Salonu'nda Karaköy yönündeki iç avluya bakış.....	105
Şekil 4.33 : Güçlendirme Çalışmaları Sırasında Rıhtımdan Osman Hamdi Bey Salonu'na bakış.....	106
Şekil 4.34 : Güçlendirme Çalışmaları Çapraz Merdivenlerden Karaköy yönüne bakış.....	106
Şekil 4.35 : Çapraz Merdivenler.....	107
Şekil 4.36 : Çapraz merdivenler günümüz görünüşü	107
Şekil 4.37 : Seramik atölyesini örten çatı.....	108
Şekil 4.38 : Seramik atölyesini iç görünüşü.....	108

Şekil 4.39 : Semadirek Nike'si ilk yerinde (Aysel,2013) ve Semadirek Nike'si son yerinde (2020).....	109
Şekil 4.40 : Münire Sultan Sarayı 1974 Yılında Giriş Saçağı tamamlandıktan sonraki görünüşü	109
Şekil 4.41 : Münire Sultan Sarayı zemin kat planı.....	110
Şekil 4.42 : Münire Sultan Sarayı birinci kat planı.....	110
Şekil 4.43 : Münire Sultan (Atatürk Kız lisesi) girişinin sırasıyla Müdahale öncesi ve sonrası fotoğrafları.....	111
Şekil 4.44 : İnşaat sırasında Münire Sultan Sarayı'ndan Karaköy yönüne doğru bakış.....	111
Şekil 4.45 : Mimar Sinan Salonun'da Boğaziçi'ne doğru bakış.....	112
Şekil 4.46 : Mimar Sinan Salonun'da Cemile Sultan Sarayı yönüne doğru bakış...113	113
Şekil 4.47 : Günümüzde Mimar Sinan Salonun'da Cemile Sultan Sarayı yönüne doğru bakış.....	113
Şekil 4.48 : Çatı fenerleri Meclis-i Mebusan Caddesinden görünüşü	114
Şekil 4.49 : Çatı fenerinin iç mekana etkisi. İç Mimarlık Bölümü Proje dersi kapsamında Mekanı Örnek adlı çalıştayın sergi alanından Çatı fenerine doğru bakış.....	115
Şekil 4.50 : Çatı fenerinin iç mekana etkisi. İç Mimarlık Bölümü Proje dersi kapsamında Mekanı Örnek adlı çalıştayın sergi alanından Beşiktaş yönüne doğru bakış	115
Şekil 4.51 : Mimar Sinan Salonu'nda Karaköy yönündeki iç boşluğa bakış.....	116
Şekil 4.52 : Mimar Sinan Salonu'nda Karaköy yönündeki iç boşluğa bakış.....	117
Şekil 4.53 : Günümüzde Mimar Sinan Salonu'nda Karaköy yönündeki iç boşluğa bakış.....	117
Şekil 4.54 : Karaköy yönündeki iç boşluktan çatı katına ulaşan merdiven.....	118
Şekil 4.55 : Kapatılmış olan iç boşluktan çatı katına ulaşan merdiven.....	118
Şekil 4.56 : Orta Hol Atölyesi'nden Boğaziçi yönüne doğru bakış.....	119
Şekil 4.57 : Orta Hol Atölyesi'nden Kara yönüne doğru bakış.....	119
Şekil 4.58 : Kara tarafındaki eyvan kapatılarak oluşturulan koridorun bir sergi sırasındaki görüntüsü.....	120
Şekil 4.59 : Kapatılan iç avlu ve yapı içerisindeki gün ışığının günümüzdeki durumunun birinci kat görünüşü.....	121
Şekil 4.60 : Kapatılan iç avlu ve yapı içerisindeki gün ışığının günümüzdeki durumunun ikinci kat görünüşü.....	121
Şekil 4.61 : Çatı Atölyeleri koridor bölümünden Beşiktaş yönüne bakış.....	122
Şekil 4.62 : Çatı Atölyelerinde Karaköy yönüne bakış.....	122
Şekil 4.63 : Düşey iç boşluk içerisine eklenen asansör.....	123
Şekil 4.64 : Müdahale öncesi Mimar Sinan Salonu'nunda Karaköy yönüne bakış.124	124
Şekil 4.65 : Müdahale sonrası Mimar Sinan Salonu'nunda Karaköy yönüne bakış.....	124
Şekil 4.66 : Heykel Bölümü atölyelerinin Meclis-i Mebusan Caddesi'nden görünüşü.....	125
Şekil 4.67 : Heykel Bölümü bahçe girişinin içeriden görünüşü.....	125
Şekil 4.68 : Günümüzde mevcut olan yapının inşasına dek yerinde bulunan yapının Fındıklı sırtlarından görünüşü.....	126
Şekil 4.69 : Günümüzde Fotoğraf ve Heykel Bölümleri tarafından kullanılmakta olan yapının Meclis-i Mebusan Caddesi'nden görünüşü.....	126
Şekil 4.70 : Fındıklı Yerleşkesi kapalı ortak alanlarını gösteren vaziyet planı.....	127
Şekil 4.71 : Bağlayıcı bloğunun inşasından sonra Boğaziçi'nden görünüş.....	127

Şekil 4.72 : Kütüphanenin inşaatın tamamlanmasından sonra görünüşü.....	128
Şekil 4.73 : Kütüphanenin günümüzdeki görünüşü.....	128
Şekil 4.74 : Bağlayıcı bloğun günümüzde rihtımdan görünüşü.....	129
Şekil 4.75 : Bağlayıcı bloğun günümüzde bahçeden görünüşü.....	129
Şekil 4.76 : Günümüzde öğrenci kantininden kara tarafına bakış.....	130
Şekil 4.77 : Günümüzde öğrenci kantininden Boğaziçi'ne tarafına bakış.....	130
Şekil 4.78 : Günümüzde öğrenci kantininden kara tarafına bakış.....	131
Şekil 4.79 : Oditoryum iç mekânını gösteren eskiz	131
Şekil 4.80 : Oditoryum iç mekânından görünüş.....	132
Şekil 4.81 : 2000'li yıllarda Oditoryum iç mekânından görünüş.....	132
Şekil 4.82 : Sedad Hakkı Eldem Oditoryumu'nun Meclis-i Mebusan Caddesi'nden görünüşü.....	133
Şekil 4.83 : Günümüzde Oditoryum Girişi.....	133
Şekil 4.84 : Boğaziçinden Çifte Saraylar üzerinde restoran bölümü gösterimi.....	134
Şekil 4.85 : Çifte Saraylar Rihtımı'ndan Restoran bölümü.....	134
Şekil 4.86 : Kendi Rihtımı'ndan Fındıklı Yerleşkesi.....	135
Şekil 4.87 : Fındıklı Yerleşkesi Bahçe Sınırındaki Bayrak Direkleri.....	136
Şekil 4.88 : Fındıklı Yerleşkesi Giriş Kapısı Önü Zemindeki Taş İşçiliği.....	136
Şekil 4.89 : Güzel Sanatlar Fakültesi Giriş Kapısı.....	137
Şekil 4.90 : Mimarlık Sanatlar Fakültesi Giriş Kapısı.....	137
Şekil 4.91 : Osman Hamdi Bey Salonu'ndan Boğaziçi yönüne bakış.....	138
Şekil 4.92 : Osman Hamdi Bey Salonu'ndan kara yönüne bakış.....	138
Şekil 4.93: Mimar Sinan Salonu'ndan Boğaziçi yönüne bakış.....	139
Şekil 4.94: Mimar Sinan Salonu'ndan kara yönüne bakış.....	139
Şekil 4.95: Amfi içinden Beşiktaş yönüne bakış.....	140
Şekil 4.96: Amfi içinden Karaköy yönüne bakış.....	140
Şekil 4.97: Yapının Karaköy tarafındaki çatı sınıfından Beşiktaş yönüne bakış....	141
Şekil 4.98: Osman Hamdi Bey Salonu'ndan Beşiktaş yönüne bakış.....	142
Şekil 4.99: Mimar Sinan Salonu'ndan Beşiktaş yönüne bakış.....	142
Şekil 4.100: Osman Hamdi Bey Salonu'ndan Beşiktaş yönüne bakış.....	143
Şekil 4.101: Mimar Sinan Salonu'ndan Beşiktaş yönüne bakış.....	143
Şekil 4.102: Sağda Güzel Sanatlar fakültesi 1. Kat Rihtım tarafı koridorundan Karaköy yönünde bakış. Solda Mimarlık Fakültesi 1. Kat Rihtım tarafı koridorundan Karaköy yönünde bakış.....	144
Şekil 4.103: İç Mimarlık Bölümüne hizmet veren 323 nolu sınıftan Boğaziçiye doğru bakış.....	145
Şekil 4.104: Osman Hamdi Bey Salonu Zemin döşemesi.....	145
Şekil 4.105: Sağda Güzel Sanatlar fakültesi 1. Kat açıklığından Karaköy yönüne bakış. Solda Mimarlık Fakültesi 1. Kat sınıf olarak kapatılmış açıklıktan Karaköy yönünde bakış.....	146
Şekil 4.106: Mimarlık Fakültesi Orta Hol'ün gün ışığındaki görünümü.....	147
Şekil 4.107: Mimarlık Fakültesi koridorlarının gün içinde yapay aydınlatma ile solda aydınlatılmadığı sağda aydınlatıldığı görünümü.....	148
Şekil 4.108: İç Mimarlık Bölümüne hizmet veren asma katın 323 nolu sınıftan görünüşü.....	149
Şekil 4.109: Osman Hamdi Bey Salonu'ndan Boğaziçi'ne bakış.....	150
Şekil 4.110: Mimarlık Fakültesi 2. Kat merdiven holünden Karaköy yönüne bakış.....	150
Şekil 4.111: Sanayi-i Nefise Mektebi öğrencileri ve hocaları	152
Şekil 4.112: Osman Hamdi Bey.....	153

Şekil 4.113: Günümüzde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Tarafından Kullanılmakta Olan Yapılar	156
Şekil 4.114: Antik Yunan Sikkeleri Athena ve Baykuş	158
Şekil 4.115: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Logosu.....	159
Şekil 4.116: G.S.A. dönemine ait bir rozet.....	159
Şekil 4.117: 2000'li yıllarda M.S.G.S.Ü. rozeti	160

1. GİRİŞ

1.1 Tezin Amacı

İnsanlık, tarih boyunca mekanların kendilerinde ve kendilerinin mekanlar üzerinde bıraktıkları etkiler ile gelişim göstermiştir. Sürekli olarak devam eden bu etkileşim ve gelişim süreci bir çok mekanı kapsamaktadır fakat temel anlamda eğitim mekanları ile bütünleşmiş ve değer kazanmıştır. Bunun nedeni tarihin her döneminde büyük bir emek ve yaşanmışlıkla sahip olunan bilgi ve tecrübenin bir sonraki nesle aktarılması gerekliliği ve bu gerçekliğin, aktarımın gerçekleştiği mekanlardan bağımsız düşünülmemeyeceğidir. İnsanoğlunun yerleşik yaşama geçmesiyle birlikte, o zamana kadar kendisi için gerekli olan ve farkında olarak veya olmadan öğrendiği bazı bilgileri sistemli bir şekilde alma veya başkaları tarafından kendisine ve ailesindeki bireylere – özellikle çocuklarına – verme ihtiyacını hissetmiştir. Tarih içerisinde eğitim mekanları birbirinden farklı birçok fikir ve yapı temelinde oluşturulmuştur. Eğitim mekanları; toplumsal, kültürel, teknolojik ve ekonomik gelişmeleri yakından izleyip, yaratıp, bir sonraki nesillere aktararak hem birey hem de toplumun gelişiminin kilit aşımı oluştururlar. Bununla birlikte eğitimin sistemli bir şekilde verilmeye başlanması, felsefi, bilimsel, sanatsal ve dini gelişmeler sonucunda bazı eğitim standartları ve bu standartları destekleyen okulların kurulmasını da sağlamıştır. Dolayısıyla eğitim mekanları hem toplumun mevcut kültürünü koruyup yaşatırken hem de kendisiyle birlikte içinde bulunduğu toplumu geliştiren ve değiştiren bir varlık olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında eğitim mekanlarının varoluşlarını kendilerini var eden kullanıcılara, kullanıcıların ise bireysel varoluşlarını bu mekanlara borçlu oldukları ortaya çıkmaktadır.

Mekansal kimlik belli algı faktörleri ile birey kimliğini, bireysel kimlik ise yine belli algısal faktörler ile mekan kimliğini etkilemektedir. Bireyin kendini var etme sürecinde ihtiyaç duyduğu aidiyet ve mekana bağlı olma güdüsü, -ki bu varoluşsal bir

ihtiyaçtır eğitim mekanının oluşturduğu ve kullanıcının ona yüklediği anlamlar ile birleştiğinde fark edilir bir dönüşümü tanımlamaktadır.

Bu tezin amacı ise tüm bu etkileşim sürecinin, tasarlanmış eğitim mekanlarını ve kurumsal kimliklerini araştırarak bunların kullanıcıları ve kullanıcılarının bu kurumsal ve mekansal kimlikler üzerindeki etkilerini incelemektir.

1.2 Tezin Kapsamı

Bu tezin temel kapsamı, eğitim mekanlarının felsefe, tarih, coğrafya, sosyoloji gibi bir çok disiplinden etkileniyor olması ve bu etkileşimin mekanın kullanıcılarıyla olan etkileşimi açısından sorgulanmasına dayanmaktadır. Eğitim mekanlarının böylesi farklı birçok disiplinden etkileniyor ve bu disiplinleri yeniden yaratıyor olma durumu tezin sınırlarının mekansal kimlik, kullanıcı kimliği ve mekan kimliği - kullanıcı kimliği ilişkisi olarak belirlenmesini sağlamıştır

1.3 Tezde İzlenilecek Yöntem

Tezde izlenilecek yöntem; konunun doğası gereği kullanılacak olan 'mekansal kimlik, kullanıcı kimliği ve mekan kimliği - kullanıcı kimliği ilişkisi kavramları üzerinden literatür taraması yapılması, konunun tarihsel olarak incelemesi ve analiz edilmesi temelinde planlanmıştır. Tez içerisinde toplanan ve yorumlanan bilgilerin son olarak tarihsel değer ve önem arz eden eğitim yapıları örneğinde mekansal kimlik, kullanıcı kimliği ve mekan kimliği - kullanıcı kimliği ilişkisi açısından incelenmesi ve tüm bu kavramların görseller ile desteklenip geliştirilmesine dayanmaktadır.

2. KAVRAM VE TANIMLAR

2.1 Kavramsal Çerçeve Mekan

Tarihte birçok farklı disiplin tarafından tanımlanmış olan mekan (ing. Space), Türk Dil Kurumu'nun Büyük Türkçe Sözlük'ünde üç madde ile tanımlanmıştır. 1. isim Yer, bulunulan yer, 2.Ev, yurt, 3.gök bilimi Uzay. Bu kavramlar ışığında incelendiğinde mekanın hem nesnel bir varlık hemde zamana bağlı bir olgu olduğu görülmektedir.

Sözlük anlamı ile "yer, bulunulan yer" anlamına gelen mekan, bu anlamda varoluşu için bir yandan bir bireye ihtiyaç duyarken bir yandan da kendi kendine var olan bir anlam taşımaktadır. Bu durum aslında her alanda karşılaşılan bir kavramın belirsizliği değil anlam çeşitliliğidir. Mekân ne sadece soyut bir kavram ne de sadece somut bir şeydir. Bütün biçimleriyle, hem bir kavram hem de bir gerçekliktir.

Mekan; birçok bilim ve sanat dalının yanı sıra bireysel anlamda da birbirinden farklı anlamlar ifade etmekte olan özel bir kavramdır. Bu sebeple, sözlük anlamları böylesi bir kavramı tanımlamak konusunda son derece yetersizdir.

Mekan cansız, katı, durağan değil, canlı, değişken ve akışkandır. Sürekli diğer mekânlarla ilişki içine girer ve geri gelir, diğer mekanlar ile birleşir ya da çarpışır. Bu birleşmeler ve çarpışmalar, farklı zamanlarla olur ve bir diğerinin ya da öncekinin üzerine yerleşir ve mevcut mekânı üretir. Zamanın mekanının üzerinde yarattığı, diğer kişi ve mekanlarla ilişkilene ve veya yalnızlaşma süreci mekanın an itibariyle olduğu "şeyi" oluşturmaktadır. Yani mekân, birçok boyutuyla, ona katılan veya katılmayan anlamlandırılan veya anlamlandırılmayan, hissedilen ve veya doğrudan deneyimlenen anlamlardan oluşan bir bütündür (Erdoğan ve Yıldız, 2018).

Mekân farklı disiplinlerce farklı tanımlar içeren bir kavramdır. Doğal mekân, sosyal mekân, yer, alan, saha, konum, uzam gibi farklı şekillerde kullanılan "mekân", coğrafyadan psikolojiye kadar birçok disiplin içinde değerlendirilmekte, farklı dillerde ve kültürlerde farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Tarih boyunca hemen her filozof da zaman ve mekân

konusu üzerinde durarak, onun ne olduğu ve mahiyeti hakkında düşünceler ortaya koyarak çeşitli tanımlamalar yapmışlardır. Bu tanımlamalardan bazıları geometrik-matematiksel ayırımına dayanırken, bazıları algısal-kavramsal-davranışsal gibi ayrımlara gitmişlerdir (Güleç Solak, 2014, s. 53).

Mekan, algılanabilir sınırlarla belirlenmiş boşluktur. Mekanın bir deneyim, yaşanmışlık veya bir süreç olarak değerlendirilmesi, kullanıcılarının ona yüklediği anlam ve çıkarımlarla sağlanır (Sancak, 2009).

Mekan kavramı incelenirken, mekanın tasarlanması sürecinde tasarımcı rolünün önemi ile göze çarpmaktadır. Bunun nedeni mekanın tasarımcısı ve varolacağı fiziksel çevrenin kültüründen büyük oranda etkilenecek olmasıdır. Kültürün baskının etkisinin mekanın mimari esere dönüşerek varılması halinde birçok boyutuyla değerlendirilmesi gerekmektedir. Biçim, renk, doku, boyut gibi algısal fatörlerin zaman kavramı ile birleşimi sonucunda mekan bir boluktan çok daha derin ve sonsuz bir kavram haline gelmektedir.(Sancak,2009) Bu sebeptendir ki mekan kavramının bazı alt başlıklar altında incelenmesi gerekmektedir.

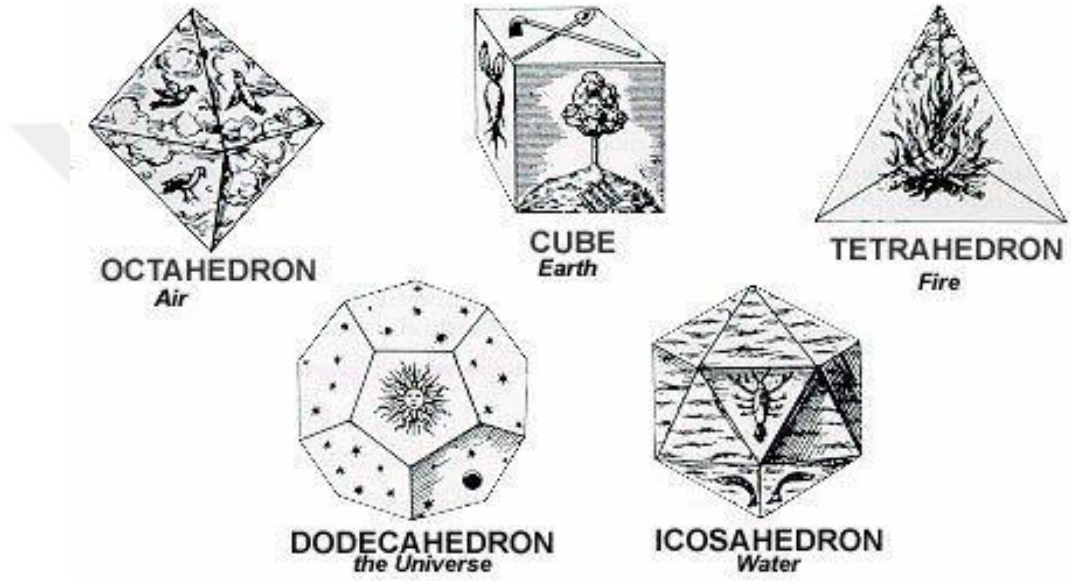
2.1.1 Felsefe Ve Mekan İlişkisi

Mekân kavramı “uzay” adı altında ele alındığı Felsefe Sözlüğü’nde (2010) “Bütün varlıkların içinde bulunduğu sonsuz boşluk; bütün var olanları içinde bulunduran şey. Özdeğin var olma biçimlerinden biri. Uzay, özdeğin (maddenin) genel varlık biçimidir. Uzay dışında özdek olamayacağı gibi özdek dışında da uzay olamaz” şeklinde tanımlanmıştır.

Mekan kavramı tarihin her döneminde felsefenin, sanatın ve sosyolojinin ana sorularına zemin oluşturmuştur. Geniş bir çerçeveden bakılacak olursa açıklayıcı bir anlam taşımakta olan sözlük anlamı doğrultusunda, insanoğlunun varoluşundan itibaren kavramakta zorlandığı mekan karşında alternatif mekanlar geliştirdiği gerçeği ile karşılaşmaktadır. Mekanın, insan yaratımı sonucu ortaya çıkabileceği gibi insansızda varolabileceği durumu insan doğa ilişkisinin başlangıcından itibaren görülmektedir. Çevresel faktörlerin etkilerini kendi fiziksel ve psikolojik altyapılarına uyumlu hale getirme çabasıyla, bulunulan mağara benzeri doğal yapılarla başlayan sınırlandırılmış mekan anlayışı, zaman içerisinde aktarılan bilgi birikimi ile birlikte insan eli ile üretilen bir kavrama da dönüşmüştür (Üngür, 2011).

Felsefenin sorunsallaştırdığı kavramların en önemlilerinden biri olan mekanla ilgili tartışmaların tarihsel kökeni Antik Yunan filozofları Platon ve Aristoteles'e uzanmaktadır.

Üngür'ün (2011)'Platon; mekânı, evreni oluşturan dört öğeden (hava,toprak,ateş,su) birisi olarak görüyordu''(s.15) şeklinde verdiği bilgide görüldüğü gibi antik dünyanın mekânı algılayış biçimi maddenin anlamlandırılması konusunda da büyük önem arz etmektedir. Platon bu doğrultuda farklı geometrik formlara farklı maddeleri tanımlamıştır (Şekil 1.1) (Üngür, 2011).

Şekil 1.1 : Platonik Cisimler

(<https://st3.ning.com/topology/rest/1.0/file/get/1975625767?profile=original>)

Platon'un mağara benzetmesinde karanlık, aydınlık ve gölge oluşumu gibi belli anlamlar yüklenen hallerin maddenin doğadaki hareketleri üzerinden tariflenmesi buna örnek verilebilir. Bu alegoride herhangi bir dünyevi kavrama ve duyguya maruz kalmadığı varsayılan insanların yer aldığı bir mekan tanımlanmaktadır. İnsanın mekandaki varlığı, toprağın oluşturduğu sınır ve üzerindeki gölgeler, ateşin bu mekandaki konumu gibi platonun mekansal öğretisini betimleyen öger üzerinden, karanlığın ışıqla aydınlığa kavuşması (bilginin aydınlayıcı yönü) vurgulanmaktadır (Kılıç, 2014).

Aristoteles, Platon'un mekânı madde ile birleştiren düşüncelerine katılmamaktadır. Mekân çoğalıp azalan, ve ölçülebilen bir sürekliliğe sahiptir. Bir varlığın mekân içerisinde bulunma durumu ve bu varlığın mekân ile çarpışan sınırları olması hali onları bir bütün haline getirmektedir. Bu sebeple mekân zaman gibi süreklilik

arzeden bir oluştur (Üngür, 2011). Aristoteles'e göre mekanın hareketli bir yapısı vardır. Bu doğrultuda mekan bir varlığın tüm devinimini gerçekleştirmesine olanak sağlayan varlığın doğal yeridir. Varlığın dış yüzeği mekanın i yüzeği ile tams halindedir (Nalbantoğlu, 2008).

Aristotelesçi geleneğe göre, hissedilir olguları adlandırmayı ve sınıflandırmayı mekan ve zaman sağlıyordu, fakat statüleri belirsiz kalıyordu; bu anlamda, bunlar, ya bu hissedilir olguları sınıflandırmanın ampirik tarzları olarak ya da bedendeki organların verilerinden üstün, yüksek genellemeler olarak kabul ediliyordu. Kartezyen akılla birlikte, mekan mutlak olanın alanına girer. Özne karşısında Nesne'dir; "res cogitans"ın karşısında "res extensa"dır, onda bulunandır, duyları ve bedeni içerdiği için hakim olandır. Peki, tanrısal öznitelik midir? Bütün varolanların içkin düzeni midir? Descartes 'ın ardından gelen filozoflar - Spinoza, Leibniz, Newtoncular- mekan sorununu bu şekilde ortaya koydu. Ta ki Kant eski kategori mefhumunu -değiştirerek- yeniden ele alana dek ... Bilginin aracı, fenomenlerin sınıflanması olan nispi mekan, (zaman ile beraber) ampirik olandan yine ayırır; Kant'a göre, ("özne"nin) bilincin(in) a priori'sine, içsel ve ideal, dolayısıyla aşkın, dolayısıyla kendi içinde kavranılmaz yapısına bağlıdır (Lefebvre, 2014, s 33-34).

Antik dönem düşünürlerinden Parmenides'in varlık hakkındaki yorumları mekanın felsefi anlamda yorumlanması çerçevesinde bakıldığında farklı bir görüş ortaya atmaktadır. Parmenides varlığı daima varolan ve hiçbir zaman olamayan bir olgu olarak ele alır. Aristonun hareket temelli düşüncesini varlığın dışında ele alan Parmenides, doğayı sürekli bir varoluş ve yok oluş olarak inceler (Önder, 2017)

Mekanın madde olarak varolması konusunda öne çıkan isimlerden olan Descartes, varlığı iki farklı durumla tanımlamıştır. Bilincin dünyası ile nesnelerin dünyası şeklinde ayrılan bu varoluğu anlamlandırma biçiminde mekan madde ile birleştirilmektedir. Bu düşüncede mekanın kendi başına bağımsız bir şekilde varoluğu reddedilerek maddenin bir türü olduğu savunulmuştur (Üngür, 2011).

Felsefi bakış açısı ile mekanın yorumlanması durumunda dikkate değer önermelere sahip olan Kant, mekan ve zamanı birlikte değerlendirmektedir. Ona göre zaman süreçle, mekan mekansal etkileşimlerle tanımlanamaz. Fakat zaman ve mekanın bilincine sahip olunması durumunda bu iki kavramın bir bütün halde tanımlanması mümkündür (Küçükparmak, 2019).

2.1.2 Sosyoloji Ve Mekan İlişkisi

Birçok disiplinin mekana ilişkin yorumlarda bulunduğu göz önüne alınırsa sosyoloji biliminin bu konudan bağımsız olması düşünülemez. Bunun ana nedeni, Güleç

Solak'ın (2014) ‘‘Toplumsal ilişki ağlarının, kültürel ve düşünsel imgelerin sahnesi olan kent, aynı zamanda yaşanan toplumsal süreçlerin de baş aktörü olmuştur’’(s.120) şeklindeki kentsel mekan üzerine yapığı tanımlama ile ortaya koyulmaktadır. Sosyoloji mekanın toplumsal yönüyle ilgilenir. Bir arada yaşayan insan topluluklarının yaşadıkları mekanlar olan mahalle, kent, şehir, ülke gibi sınırlı ve sınırsız bir çok ölçekte toplumu incelemektedir. Bu inceleme üzerine yapılan çalışmalarda toplumun sahip olduğu kültürel değerler, ekonomik ve siyasi özellikler gibi birçok parametrenin devreye girdiği görülmektedir.

Sosyolojik yaklaşımların büyük çoğunluğu, insan davranışlarını zaman ve mekan düzleminde incelemektedir (Urry, J. 1999).

Mekanın sosyoloji başlığında incelenmesi durumunda bireyin sosyal bir canlı olarak mekanla birebir etkileşim içinde olduğu görülmektedir. Birçok kaynakta, mekanın, kullanıcısı olan bireylerden bağımsız olarak ele alınmasının imkansızlığı vurgulanmıştır. Çünkü ilişkisel bağlamda birbiri ile bu denli yakın olan kavramların birbiri üzerlerindeki etkileri incelenmeden anlamlandırılması son derece güç olacağı anlatılmıştır. Bu bağlamda incelendiğinde mekanın bireylerin sosyal bir varlık olması sürecindeki baskın etkileri ve bireylerin sosyal hayatlarını yaratırken mekandan aldıkları ve ona kattıkları düşünülmelidir. Mekanın baskın etkisi ait ve sahip olmanın ne çıktığı mülkiyet kavramı ile birleşmiş ve birçok yeni mekansal teorinin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Kamusal ve özel mekanların varlığı mekanın belirli kişi, grup ve kurumlarca yönetilmesine neden olmuştur. Bölgesel anlamda ekonomik ve politik anlam kazanan mekan, kontrol edilme ve etme konusunda bir strateji merkezi haline gelmektedir. Bu doğrultuda incelendiğinde mekan artık coğrafi bir bgeyi tarif etmekten çıkıp ekonomi, siyaset, sanat, felsefe gibi farklı dalların ilgi alanına girmiştir (Kaya, 2014).

20. yüzyıl bilim insanlarının mekan ve varoluş üzerine yaptıkları çalışmalarda toplumsal değişikliklerin dışında bilimsel metodolojide de değişiklikler olduğu gözlemlenmektedir. Coğrafi bilimlerin zaman ve durumdan bağımsız olarak ele alınması ve bu çabanın pozitivizm kavramı çerçevesinde kalmasını sağlamıştır. Pozitivizm, aydınlanma çağının bilimsel bakış açısı olmakla birlikte evrenin atomlardan ve atoma dair birleşimlerden meydana geldiği, mutlak doğrunun ulaşılabilir bir varlık olduğunu savunmaktadır. Evrene dair ölçülebilir varlıkların tanımlanması konusunda, duyumsanabilir ve tekrarlanan gerçeklerin objektif bir

bakış açısıyla açıklanabileceğini savunur. (Kaygalak, 2011). Bu doğrultuda Kaygalak'ın (2011) ‘‘Pozitivizm evrene ait bilginin ve düzenin evrensel geçerlilikteki önermelerle açıklanabileceğini savunurken; bunun için ölçülebilir, hesaplanabilir, sınanabilir, deneylebilir bilginin geçerli olması gerektiğini savunan ‘‘ampirik’’ (empiricism) yöntemi yegane yöntem olarak öne sürer’’(s.3) diyerek sunduğu katkılar örnek verilebilir.

Mekana sosyoloji cephesinden bakıldığında özellikle davranış bilimleri üzerinden çeşitli yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Mekanın davranış üzerindeki etkileri, bireyden , mimarlığa, kente, şehre, siyaset ve eğitime kadar etki etmektedir. Mekanı tanımlayan çalışmalar sosyoloji ölçeğinde incelendiğinde toplum ve mekan ilişkisi üzerine yoğunlaştığı görülmektedir.

Mekan sosyolojisi üzerine farklı bir çok teori üretilmiştir. Örneğin Marksizmin mekan algısı çok daha şehir ölçeğinde kalarak bu ölçek içerisinde kitlelerin sınıfsal mücadelesi ve üretim süreçleri üzerinden evrilmiştir. Bu sebeptendirki bu teori Marx ve Engels'ten itibaren son derece eleştirel bir dile sahip olmuştur. Mekan, sosyolojik etkenlerin oluşumunda topluma zemin hazırlayan ana unsurlardandır.

Fransız filozof Henri Lefebvre, kent sosyolojisi yazınında ilk kez kentsel mekân dışında ‘‘mekân’’ sözcüğü kullanmış ve modern dönemin Fordist-kapitalist mekânı üzerine yaptığı analizler ile Marxist teoriye mekânsallık boyutu eklemiştir. Lefebvre, çalışmalarında mekân, günlük yaşam ve kapitalist toplumsal ilişkilerin yeniden üretimi olmak üzere üç temel konuyu ele almaktadır (Güleç Solak, 2014).

Lefebvre'ye göre mekan, ne ideolojik bir kavram ne de tek başına basit bir varlıktır. Mekan tüm oluş süreçlerinde hem ideoloji, hem bir sahne, hem de toplum için stratejik bir anlamın tamamının birleşiminden oluşan bir anlamlar bütünüdür. Her ne kadar bu konuyu kapitalizm temelinde incelemede Marx'tan farklı olarak onun mekan algısı mekanın kısıtlı bir kaynak olarak üretilmekte olduğu sistematik bir düzeni anlatır. Yani mekan fikirlerin oluşmasını sağlayan bir kavram olmaktan çıkıp fikirlerle birlikte oluşan bir kavram halini almıştır.

David Harvey'in Lefebvre'nin mekansal yorumlamaları üzerinden geliştirdiği mekan ve insan ilişkisini, ondan farklı olarak mekanın hem kendi başına bir belirleyici hemde toplum tarafından değiştirilen bir olgu olduğunu ortaya atan yorumuyla göze çarpmaktadır. Harvey'in kentsel mekânı ele alış biçimi üretim ve iktidar kavramları çerçevesindedir. Bu düşünce biçiminin ele aldığı kavramlar olan üretim ve iktidarın

hem mekansal hemde sosyal olarak yarattığı problemlerin, sosyoloji ve coğrafi öğelerin birleşimi ile aşılabileceğini söylemektedir. Lefebvre'den etkilenen bir diğer önemli isimse Edward Soja'dır. Edward Soja, mekanın sosyal yaşam içerisinde toplumu yönlendirme ve kontrol etmek için hem bir araç hemde bir sonuç olduğunu savunur ve bunu açıklarken üç farklı mekan tasfiri yapar. Birinci mekan (Gerçek Mekan) doğanın kendisidir ve fiziksel varoluşu temsil eder. İkinci mekan (İmgesel Mekan) Mantıksal ve soyut kavramları aynı mekan üzerinde oluşturan ve tanımlayarak varolan bilişsel mekandır. Üçüncü mekan (Algılanan Mekan) ise sosyal mekandır. Soja'nın bu mekanın geçmiş yüzyıla kadar mekan teoreminde bulunmadığını ve artık varolan bu iki mekandan farklı olarak yeni bir bilinci temsil eden üçüncü mekanın varolduğunu anlatır. Lefebvre'nin çalışmalarında aslında bu mekanı işlediğini söylemektedir (Güleç Solak, 2014).

Mekan konusuna sosyolojik çerçeveden bakıldığında, ortaya çıkan düşünce biçimlerinin kentsel ölçekte incelendiği örneklerden yola çıkarak, mekanın bir yönüyle toplumlara yarattığı bir yönüyle de toplumlar tarafından yaratıldığı görülmektedir. Kendiliğinde oluşmayan bu mekanlar belli bir yaşayış, kültür ve inanç çerçevesi içinde oluşur ve toplumlarını oluştururlar.

2.1.3 Mimari Ve Mekan İlişkisi

Mekan kavramı, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü'nde (Hasol, 1990) "insanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk, boşun" şeklinde tanımlanmaktadır.

20. yüzyılın mekansal algı konusunda önde gelen teorisi olan Gestalt Kuramı'na göre mekan birçok öğenin birleşimi ile oluşturulan bir kompozisyondur. Bu kompozisyonun sağlanması için kuramın ileri sürdüğü perspektif, hareket, ışık, gölge parametrelerin doğru uygulanış ve değerlendirilişi gerekmektedir. Anlaşılacağı üzere önemsenen bütünü oluşturan parçalar değil parçaların birbiri ile ilişkisinin bütün üzerindeki etkisidir. Bu doğrultuda mekan biçim, renk, doku, oran gibi kriterlerin birleşimi olarak değerlendirilir (Aytem, 2005).

İnsanlık doğası gereği iklim koşulları, yırtıcı hayvanlardan korunma güdüsü yalnız kalma isteği ve veya sahip olma dürtüsü gibi sayısız nedenle dünyadaki sınırlı mekan içerisinde kendi boyutuna uygun yeni sınırlı mekanlar üretmiştir. İlk çağlarda belki bir ağaç, belki bir mağara olan bu sınırlı mekanlar insanın kendisi için uygun

yaşamsal koşulları sağlamasına hizmet etmiştir. Zamanla bulunduğu coğrafyanın kendisine sağladığı olanakları kullanmaya başlayan insan çevresini yaptığı araç-gereçler ile şekillendirmeye başlayarak yapay mekanların temelini oluşturmaya başlamıştır. Bu doğrultuda mekanın tanımı üzerine Altan (2015) ‘‘Her bina, toplumun belirli bir gereksinimine cevap vermek üzere, çağın inşaat tekniğine dayalı olarak bazı malzemelerle belirli bir fiziki mekanın etrafı nın çevrilmesiyle oluşmuştur. İşte insanın fiziksel mekana yönelip orada belli bir kesimi belirginleştirmesi, sınırlandırması ile mimari mekan oluşur.’’(s.78) sözleri ile katkı sağlamaktadır.

Sonsuz bir çevresel faktör olan uzaydan hücreye kadar felsefede kendine yer bulan ve mimarinin temel sorularını oluşturan mekan kavramı oldukça geniş bir kapsama sahiptir. Bu durum mekan hakkındaki çalışmaların ve tanımlamaların da kapsamını genişletmekle birlikte kendi içinde farklılıklar göstermesine de neden olmaktadır. Mekan, insan ve insani eylemler temelinde, insanın içinde hareket edip etkileşimde bulunabileceği düzlemlerin birleşimi veya üç boyutlu kütlelerin boşaltılması yoluyla elde edilen bir kavram olarak tanımlanabilir (Aydınlı, 1986).

Frank Lloyd Wright mimari mekanı, içinde belli eylem, belli bir fonksiyon için hazırlanmış ve örtülmüş uzay parçası olarak tanımlamaktadır. İç mekanınsa yapının ruhu olduğunu, yapıya ait ve ondan ayrılmaz bir parça oluşunun bir bütün olarak ele alarak, mekanın mimarinin kendisi olduğunu anlatmaktadır (Bozkurt, 1962).

Norberg-Schluz, mimari mekânı bireylerin yaşamsal ihtiyaçlarına cevap veren bir yapı olmanın dışında kavramsal bir varlık olarak tanımlamışlardır. Bu doğrultuda; pragmatik mekan, varolan mekan, bilişsel mekan, algısal mekan ve soyut mekan adıyla farklı mekan türlerinin tanımlandığı görülmektedir (Norberg-Schluz, 1971).

Pragmatik Mekan: Mimari olarak sınırları çizilmiş fiziksel varlığı ifade etmektedir.

Varolan Mekan: Fiziksel varlığa sahip olan mekanın içinde insanın yaşadığı deneyimleri anlatmaktadır. Varolan mekan, bireyin mekan içinde yaşadıklarını anlamlandırması ile tanımlanır. Bu sebeple varlığını somut olarak mekan ve kullanıcının varlığına borçlu olsada aynı zamanda deneyimin yorumlanmasıyla psikolojik ve sembolik değerleri ifade eder.

Bilişsel Mekan: Varolan mekanda olduğu gibi bireyin mekanla ilişkisine bağlıdır fakat bireyin mekanla kurduğu ilişki ve bu ilişkilerin kavramlaşması anlamına gelmektedir.

Algısal Mekan: Bireysel olarak insanın zaman ve mekan ölçeğindeki ruh hali ile doğru orantılıdır. Bireyin duyuşsal algılarına dayanan algısal mekan, mekanın görsel, işitsel, ısısal ve boyutsal parametrelerinin bireysel olarak nasıl algılandığı ve yorumlandığı anlamına gelmektedir.

Soyut Mekan: insanlığın mekan kavramı karşısında ürettiği tanımlara dayanmaktadır. Mekanın varlık ilkeleri, mekana ait tanımları ve sembolleri anlatır (Aytem, 2005).

Birçok teorisyen tarafından ele alınan mekan kavramının bireysel ve disiplineller olarak farklı şekillerde parçalara ayrılarak tanımlanmış olduğu görölmektedir.

Mekanın birkaç farklı açıdan ele alınması, mekanın özelliklerinin kavranmasına yardımcı olacaktır.

- Mekan; tüm eylemlerin yer aldığı bir sahne, araç, gereç gibidir.
- Mekan; varlıkların birbirlerine göre olan konumlarının kurduğu ilişkiler bütünüdür.
- Mekan; çevrenin yaşanan, algılanan çok boyutlu bir görünümüdür.
- Mekan; davranışların kuvvetli bir biçimde işaretlenmesidir.
- Mekan; yaşamı kapsar ve yaşamdan ayrı düşünülemez (Demirkaya, 1999).

Tarihte olduğu gibi yaratılan mekanlar buldukları fiziksel, sosyal, psikolojik evreden bağımsız düşünülemez. Bu faktörler mimarinin mekan algısına olan yaklaşımına doğrudan veya dolaylı olarak etki eden ana etkenlerdir.

2.2 Kavramsal Çerçevde Kimlik

Kimlik kavramı, bir belirsizliğin yok olması, bireyin tek başına bir anlam ifade etmesi anlamına gelmektedir.

Latince “aynı olma, özdeş olma” anlamına gelen “identitas” kelimesinden türeyen kimlik (identity) kavramı, insanın sosyal bir varlık olmasının doğal sonucu ve sosyal bir olgu olarak belirlemektedir. Sosyal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü, teşhis ve hüviyet olarak tanımlanan kimlik, Maalouf tarafından da “Beni başka hiç kimseye benzemez yapan şey” olarak ifade edilmektedir (Güleç Solak,2014,s.7).

Türkçede ise kimlik, “kim” kökünden türeyerek bir birey olmayı, tek başına bir anlam ifade etmeyi temsil eder. Kimlik kavramı bu doğrultuda Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğünde ”Toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü” (s. 2150) olarak tanımlanmaktadır. Kimliğin var olması, seçtikleri ve seçmedikleriyle bireyin yarattığı farka dayanır. Kimlik sahibi “ben buyum” ve “ben o veya bu değilim” diyerek olduğu kimliğin sınırlarını veya sınırsızlığını çizerek bir tanımlama oluşturur. Bu tanımlamada kimlik, içselleştirdikleri ve ötekileştirdikleri ile kendini var eder. Dolayısı ile kimlik, “şey”in diğer şeylerden ayrılmasını sağlayan ve onun diğerlerine göre kendine has olan özellikleri ile farklılığını bağırın bir olgudur.

Kimlik, varlıkların duyular yoluyla birdirinden ayrıştırılmasını sağlayan bir özgünlük halidir (Lynch, 1981). Bir varlığın kendisiyle bir olması veya başka varlıklarla birleşerek anlam kazanması “ait olması” ile de ifade edilebilen kimlik, insani anlamda bireyin kişisel benliğinden çıkarak çok daha geniş bir anlamlar bütünü haline gelmektedir. Felsefe, sosyoloji, sanat, tasarım gibi birçok disiplinin bu kavramı inceliyor olmasının ana sebebi aslında bu anlamlar bütünündeki birer parçayı temsil ediyor oluşlarıdır.

İnsanlığın varlığı kadar uzun bir tarihi olan kimlik kavramı ele alındığında modern çağın temel sorularından biri ile karşılaşmaktadır. Bireysel ve toplumsal ölçekte sınır ve sınırsızlıkları belirleyebilen bu kavram temel problem ve çözümler içinde belirleyici olmaktadır. Güleç Solak’ın (2014) “ Çünkü kimlik; belirtme, belirleme, iktidar ve tanımlama göstergesidir”(s.9) cümlesi bu doğrultuda katkı sağlamaktadır. Kimlik kavramı, temel sözlük anlamından uzaklaşarak felsefi ve sosyolojik yaklaşımlar ışığında incelendiğinde, kavramın bireysel ve toplumsal zeminde masaya yatırıldığı görülecektir.

Kimlik kavramının varlığın diğer varlıklara göre benzersiz ve benzer özelliklerine dayanıyor oluşu kavramın farklı düşünceler ışığında incelenmesi sonucunu doğurmaktadır. Farklılığı vurgulayan düşüncelerde bireyselliğin, ait olma vurgusundaki düşüncelerde ise toplumsallığın izleri görülmektedir. Bireysel ve toplumsal kimlik kavramlarının birbirinden ayrı düşünmek neredeyse imkansızdır. Bireyin kimliği oluşturma sürecinde yarattığı ana faktör olan “ben” var olduğu toplum şartlarında kendini konumlandığı “şey” ile doğru orantılıdır. Bunun yanı

sıra toplumsal kimlik, kendisini oluşturan yani “biz” olan bireylerin bireysel katkıları sayesinde var olur.

Bireysel kimlik, bireyin içinde bulunduğu toplum ile olan etkileşimden doğan, kendini diğerlerinden ayıran “benlik” olgusunu tanımlar. Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğünde “Bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, onu kendisi yapan şey, kendilik, şahsiyet” (s.447) olarak açıklanan benlik (self), insan zihninin sosyal tecrübelerle şekillenen ve potansiyel haldeki yapısal bütünlüğü olarak tanımlanmaktadır.

Fiziksel özellikler, sağlık, biyolojik miraslar gibi aktörler ile toplumsal aktörlerin tümü benliğin oluşumuna katkıda bulunur fakat benlik bu katkılar değil bu katkıların yarattığı bir bütündür. Benlik sosyal ortamda biçim alan ve bireyin kendini kendi kararları ve istekleri doğrultusunda yine bu sosyal ortama yansıttığı halidir (Yıldız, 2006).

Bireyin varlığını sürdürdüğü süreç boyunca devam eden çevresel katkılar üzerine düşünüldüğünde, bireysel kimliğin kendini yaratma ve geliştirme sürecinde (ki bu süreç bir süreklilik arz eder) topluma bağımlı olduğunu göstermektedir. Şimşek’in (2002) “Bireysel kimlik, bir kimsenin kim olduğuna, kendi niteliklerine ve konumuna ilişkin toplumsal-duygusal algısına tekabül eder. Ancak, bu algı diğer kişilerle ve gruplarla girilen karşılıklı etkileşim sürecinde ve karşılaştırmalı olarak gerçekleşir” (s.35) tanımlaması bu durumu açıklamaktadır. Bu sürecin bireyler üzerindeki farklı etkileri, sayılan bireysel farkların en temelini oluşturan kişilik ile açıklanmaktadır. Kişilik bireyin kendine özgü ve onu diğer bireylerden ayıran özellikleridir. Bireyin ruhsal ve zihinsel farklılıklarının tümü olan kişilik, benlik kavramı ile karıştırılmamalıdır. Benlik var olunan topluma yönelik bir sosyal maske iken, kişilik çok daha içsel ve psikolojik bir kavramdır.

Kaynaklar ve disiplinlerin farklı açılarla ele almış olduğu bireysel kimlik, bir bireyin kendine has özellikleri ve toplumu algılaması anlamına gelmektedir. Bireysel kimliğini etkileyen dışsal faktörler zamanla değişebilir. Bu değişim bireyi de zaman içerisinde değiştirerek bireyin tüm yaşamı süresince devam eder. Bireysel kimlik bu değişim içerisinde sadece içinde bulunduğu toplumun standartlaşan değerlerini kabul ederek değil bu normları kendi içsel dünyasında yorumlayarak yeni kavramlar

yaratmakta kullanır ve bu yaratım süreci sonucunda kendini diğerlerinden ayıran ana unsur olan ‘ben’ sürekli olarak gelişmeye devam eder.

Bireysel kimlik, bireyin içinde bulunduğu toplumdan aldıkları ve ona kattıkları ile kendine özel olarak yarattığı bir anlamlar bütünüdür.

2.2.1 Felsefe Ve Kimlik Kavramı

Kelime anlamıyla id ‘o’, ident ‘aynı’ köklerinden üremiş olan ve İngilizce identity anlamına gelen kimlik kavramının felsefede kökleri ile son derece bağlantılı ilişkilendirmeler içerisinde olduğu görülmektedir. Felsefede kimlik kavramı ‘aynı’ olma durumu ile açıklanmaktadır. Bu öylesine bir aynılıktır ki, bir şeyin bir bütün olarak kendisiyle aynı olması anlamına gelmektedir. Bireysel kimlik oluşumunda, çevresel faktörlerin değerlendirilip yeniden anlamlandırılması süreci felsefi anlamda da görülmektedir. Dışsal hiçbir şey ile aynı olmamama ama kendisi ile ‘aynı’ olma anlamına gelmektedir (Güleç Solak, 2014).

Felsefedeki ‘aynı’ kendine özel olma anlamı, evrendeki hiçbir şeyin hiçbir şekilde bir diğeriyle aynı olmayacağı anlatılmaktadır. Bu bakış açısına göre eğer bir varlık başka bir varlıkla aynı olsaydı bile zaman, mekan gibi farklar yine onları birbirinden farklı kılıyor olacaktır. Bu sebeple kimlik, canlı veya cansız tüm birey, nesne ve şeylerin kendilerini diğerlerinden ayıran ana unsurdur.

2.2.2 Sosyoloji Ve Kimlik Kavramı

Sosyolojide kimlik kavramı, bulunulan topluma göre göze çarpan farklılık ve benzerliklerin tümüdür. Etnik bazı özelliklerinde ve ayrımların ortaya çıktığı bu disiplinde, kimliğin tanımlanması genetik bazı özellikler, din, dünya görüşü gibi ortak paydalarda buluşulabilecek bazı kavramlar altında birleşir. Sosyolojiye göre kimlik bireyin ve toplumun kendisinin kendinden olmayanlar tarafından nasıl tanımlandığına işaret eder (Güleç Solak, 2014).

Bireyin toplumsal yaşama katılımı, belli bir sosyal cemiyetin üyeliğine sahip olması, bu topluluğun zaman ve mekana göre değişen kimliğinden bağımsız düşünülemez. Birey, içinde bulunduğu cemiyetin kendini nasıl tanımlaması istediğine karar verir ve bu tanımlama sayesinde cemiyet içerisinde bir kabul görür veya göremez. Bir diğer açıdansa toplumun bireyin kendini tanımlaması rolü göze çarpmaktadır. Toplumsal standartlar, ve bu standartların ortaya koyduğu sınırlar bireyin kendini tanımlaması

sürecinde belirleyici olan ana etkenlerdir. Topluluk ve kimlik kavramları üzerine literatür taraması yapıldığında Sosyoloji Sözlüğü'nde Marshall'ın (1999) ‘‘Cemaat kavramı, cemaatin üyelerinin ortaklaşa paylaştıkları bir şeye –genellikle ortak bir kimlik duygusuna- dayanan, özel olarak oluşturulmuş bir toplumsal ilişkiler bütünüdür.’’(s.90) açıklaması göze çarpmaktadır. Bireyin sosyal üyeliğini kazanım süreci bu sosyalleşme süreci içinde oluşur. Sosyoloji bilimi açısından incelendiğinde kimlik kavramının, sosyal ortamda bireyin aidiyet ve farklılık gibi net duygusal ilişkileri ışığında incelendiği görülmektedir.

Sosyolojide, sosyal kimlik, millet, ırk gibi kavramların ortaya çıkmasını sağlayan tanımlama süreci, bireyin kendi kimliğini yaratımı ve bu kimliğin yaşam boyunca değişimi ekseninde incelenir.

2.2.3 Mimari Ve Kimlik Kavramı

Kimlik kavramı mimari ana başlığı altında incelendiğinde coğrafya, kültür ve sosyal yaşamla birlikte düşünülmelidir. Bir mimari eserin kimliğini yaratan değerler bulunduğu coğrafya ve kültürün ona kattıkları ile değerlendirilirken, eserin varlığının yine aynı coğrafya ve kültüre kazandırdıkları göz ardı edilmemelidir.

Bireyin dışsal faktörlerle kendisi arasında bir sınır oluşturması ihtiyacına dayalı bu sanat dalına göre insan, gerekse fiziki koşulların zorluğunu azaltmak gerekse duygusal olarak ait ve boyutsal olarak sahip hissedebileceği bir boşluğa sahip olmak istemiştir.

Bir yaratım olarak mimari, belirlenmiş ihtiyaçlar doğrultusunda uzay zamanda oluşturulan ve sanatsal anlam ifade eden varlıklardır. Mimari, kullanıcısının ihtiyaç duyduğu işlevlere göre biçim alırken bu yaratım sürecinde ortaya çıkan sonucun bir sanatsal değer ifade ediyor oluşu onun kimliğini de belirler (Tapkı, 2016). Mimarının sanatın bir dalı olduğu gerçeği, yaratılan eserin işlevsel olarak sağladıklarının yanında başka anlamlar ifade ediyor olduğunu göstermektedir. Anlaşılacağı üzere mimariden sadece salt bir işlevsellik beklenmemekte, aynı zamanda sanatsal bir değer istenmektedir.

Mimari belirli bir insan topluluğunun ihtiyaçlarına hizmet edecek ve bu ihtiyaçları duygusal açıdan destekleyecek mekanların yaratılmasıdır. Bu durum mimari yapının barındıracağı etkinliğe elverişli olmasının yanında bu etkinliğe uygun bilişsel ve psikolojik kimliğin gerekliliğini anlatmaktadır (Özer, 2004).

Mimari, kullanıcısının taleplerini karşılayan ve gerektiğinde ona emirler vererek yapması gerekenleri istediği biçimlerde uygulatan bir sanattır. İfade ettiği anlamlarla kullanıcısına sağladığı kullanım zamanını bir deneyime dönüştüren mimari, bu deneyimleri yine kullanıcı ise yorumlar ve geliştirir. Tapkı'nın "İnsanlar buldukları çevreleri kendi kimlik özelliklerine göre şekillendirir. Bir kişinin, toplumun veya bir grubun kimliklerinin mimari çevrelere dolayısı ile kentsel çevreye yansması kaçınılmaz bir durumdur" (s.18) açıklaması bu durumu destekler niteliktedir.

Coğrafya, kültür, kullanıcı kimliği gibi bileşenlerin etkileri ve sanatçının bunları sentezlemesi sonrası oluşturduğu yapıt mimari kimliği belirler. Tipik özelliklere sahip bölgelerin varlığı bu sebeple oluşmaktadır. Karadeniz mimarisi, Anadolu mimarisi gibi bölgesel kimliklerin oluşumunda coğrafi, mevsimsel ve kültürel değerlerin mimari kimliğe kattıkları net olarak görülmektedir.

Mimari kimlik toplumsal değerlerin şekillendirilmiş halidir (Tapkı, 2016). Mimari yapıtı diğerlerinden ayıran, sadece ona özel olmasını sağlayan şartlar bireyin kendi benzersizliğini sağlaması için gereken faktörler gibi kendi benliğini oluşturmasına bağlıdır.

2.3 Eğitim Mekanları

İnsanlık, tarih boyunca eğitim mekânlarıyla bütünleşmiş ve değer kazanmıştır. Tarihsel veriler birey ve toplumların belirli dönemlerde yaşanan felsefi, dini ve bilimsel gelişmelerin sonucunda, bazı eğitim standartları geliştirdiğini ve amacına uygun mekânlar düşünüp geliştirdiklerini göstermektedir. Çağımızda eğitim mekanları bir öğrenme yeri olarak tanımlanmakta ve bu mekanlarda öğrenmenin etkili bir biçimde gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Eğitim yapılarının, çevrelerindeki sosyo-ekonomik, siyasal ve kültürel sistemlerle ilişki ve etkileşim içinde olması sebebiyle, eğitimin temel üretim birimi olan okullar, meydana gelen çevresel, kültürel ve bilimsel değişim ve gelişmelerden dolayı veya doğrudan etki altında kalırlar. Tarihte toplum ve bireyin ihtiyaçlarını karşılayan bir kaynak merkezi olan bu mekanlar insanlığın gelişimine ışık tutmaktadır.

Eğitim mekanları; toplumsal, kültürel, teknolojik ve ekonomik gelişmeleri yakından izleyip, yaratıp, bir sonraki nesillere aktararak hem birey hemde toplumsal gelişimin kilit taşını oluştururlar. Dolayısıyla eğitim mekanları toplumun mevcut kültürünü

koruyup yaşatırken kendisiyle birlikte içinde bulunduğu toplumu geliştirmekte ve değiştirmektedir. Bu bağlamda bakıldığında eğitim mekanlarının varoluşlarını kendilerini vareden kullanıcılara, kullanıcıların ise bireysel varoluşlarını bu mekanlara borçlu olduğu ortaya çıkmaktadır.

2.3.1 Tarihsel Süreç İçerisinde Eğitim Mekanları

Antik çağ uygarlıklarından itibaren başladığı düşünülen eğitim, tarihin her döneminde olduğu gibi antik dönemde de ailede başlamaktadır. Bilginin aktarılması işleminin ilk olarak kurumsal anlamda gerçekleştirilmesi ise din temelinde olmuştur. Bu sebeple tarihin farklı dönemlerinde var olmuş uygarlıkların eğitim ve eğitim mekanları tarihine olan katkılarını belli başlıklar altında incelemek gerekmektedir.

2.3.1.1 İlk Çağda Eğitim Mekanları

Tarih Çağları kavramının oluşmasını sağlayan M.Ö. 3500 tarihli yazının icadı ile M.S. 375 Kavimler göçü arasındaki dönemi tarif eden ilk çağ eğitim mekanları konusunda birçok farklı uygarlığın katkısına sahiptir. İlk çağ filozoflarının eğitim hakkındaki görüş farklılıkları ve dönem devletlerinin görüşleri eğitimin farklı ve ortak birçok yönünü ortaya koymaktadır. Dolayısıyla insanların, zaman içerisinde biriken bilimi bir sonraki nesile aktarması, özellikle eğitim için yaratılmış mekanların varoluşunun öncesine dayansa da ilk olarak mezopotamya ve mısır uygarlıklarında bu mekanlara rastlanır.

Sümer Uygarlığında Eğitim Mekanları:

İlk örneklerine Mezopotamya’ da rastlanılan tapınaklar, şehirlerin en görkemli yapıları olmalarının yanı sıra din, ekonomi, siyaset, astronomi ve eğitimi içinde barındıran yapılar olarak öne çıkmaktadır. Yalnızca dini işlevle kullanılmayan bu yapıların arasında diğerlerinden farklı olarak rahipler tarafından değil kent hükümdarı tarafından yönetilen ve kent tanrısına adanmış olan ana tapınaklarda bulunmaktadır. Bu yapılara ise Ziggurat denmektedir (Şekil 2.1). Mezopotamya topluluklarının eğitim alanında attıkları her adımda tapınakların etkisi görülmektedir (Eser ve Kılıç, 2017).

Yazıyı kullanmaya başlayan ilk uygarlık olarak bilinen Sümer Uygarlığında eğitim ilk olarak tapınaklarda başlamış ve yazmanların elinde devam etmiştir (Bağdatlı Çam, 2016).

Şekil 2.1 : Ziggurat örneği

(<https://www.1milyarbilgi.com/uploads/data/News/1257/ziggurat-nedir-1466336646-14309836169.jpg>)

Sümerlerin yazıyı bulmaları ile birlikte, sözlü olarak sağlanan eğitim artık birkaç neslin değil gelecekteki tüm nesillerin kolayca ulaşabileceği bir hale gelmiştir. Mezopotamya bilginin iletimi konusunda ilk mekanların ortaya çıkarıldığı yerlerdendir.

Mısır Uygarlığında Eğitim Mekanları:

Mısır uygarlığı Nil Nehri etrafında kurulmuş ve gelişmiş bir uygarlıktır. Tarihteki birçok uygarlık gibi akarsu çevresinde gelişiyor oluşu onu önemli bir tarım merkezi haline getirmiştir. Bu tarımın sürekliliğinin sağlanması için Nil Nehri'nin hareketlerini takip eden Mısırlılar, astronomi ve meteoroloji gibi bilimlerin yanı sıra kültürel olarak sahip oldukları mumyalama yöntemi gibi uygulamalar sayesinde tıpta da çağın ilerici yöntemlerini keşfetmişlerdir.

Kendi alfabesini yaratan Antik Mısır Uygarlığı, hiyeroglif adı verilen bu yazı biçimi sayesinde gelecek nesillere bilgi aktarımını sağlamıştır (Şekil 2.2.).

Bu dönemde bilginin aktarımı için bir okul sistemi kurulmuş ve farklı yaş gruplarına farklı şekillerde eğitim verilmiştir. Eğitimin ilk aşaması dört yıllık temel eğitimle başlayıp sonrasında matematik, tıp gibi alanlara ayrılmakta ve binicilik, güreş gibi spor eğitimleri ile devam etmektedir. Çocuklar eğitimlerini dört yaşından sonra erkek

çocuklarsa babaları, kız çocuklarsa anneleri sorumluluğunda tamamlamaktadırlar (Bağdatlı Çam, 2016).

Şekil 2.2 : Hiyeroglif örneği

(http://1.bp.blogspot.com/_35dqSV1o6n0/SNFdCNrlGII/AAAAAAAAAc8/_FapyA2m3DU/s400/hiyeroglif.JPG)

Bir eğitim sisteminin varlığına dair bilgiler ilk olarak 10. Hanedanlık döneminin sonlarını işaret etmektedir. 12. Hanedanlık döneminde saray ve tapınaklarda verilen eğitim hakkında, alfabe öğrenimi ve belirli metinlerin yazımı görülmektedir. Temel eğitimin sonunda uzmanlık alanlarına ayrılan çocuklar mimari, astronomi gibi eğitimler almaktadırlar. Mısırda 18. Hanedanlık döneminde uzmanlık eğitimi çağdaş dünyanın üniversitelerinin antik dönemdeki halleri olan mekanlarda verilmektedir. En bilineni Heliopolis'te bulunan bu kurumların yabancı öğrenci kabul ettiği de bilinmektedir (Bağdatlı Çam, 2016).

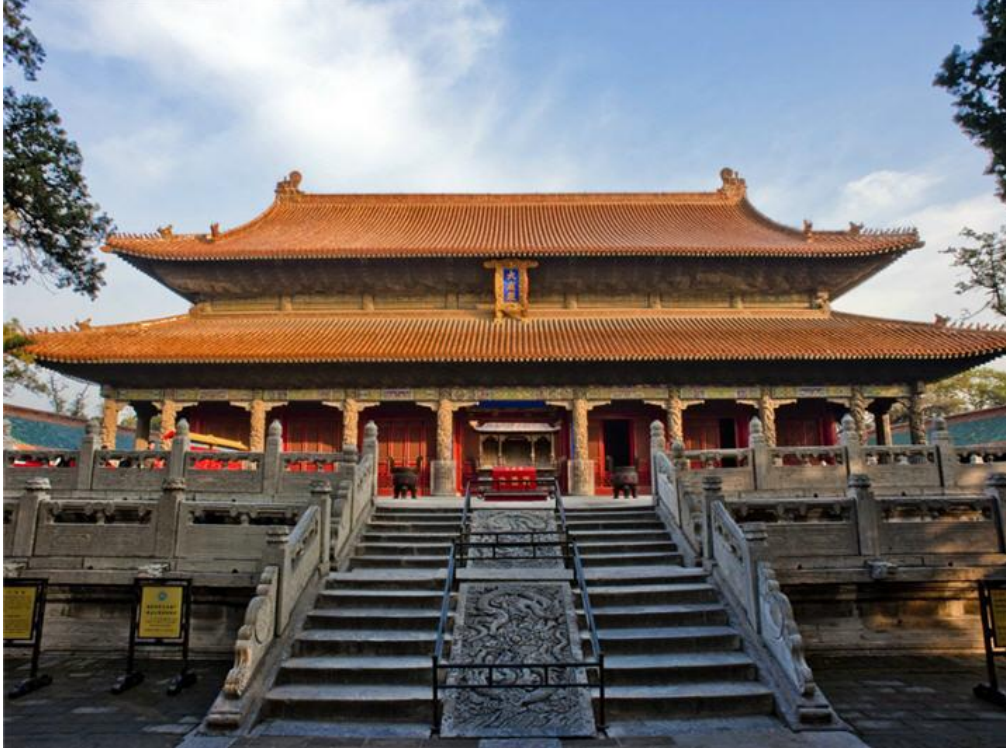
Çin Uygarlığında Eğitim Mekanları:

İlk çağın önemli faktörlerinden olan Çin Uygarlığı, bu dönemde dinsel öğretimin baskın olduğu bir eğitim sistemine sahiptir. Birçok uygarlıkta olduğu gibi kültürün baskın bir eğitim öğesi olduğu Çin'de ahlaki yönden gelişmiş bireyler yetiştirmek esas alınmıştır.

Antik Çin'deki eğitimin temel amacı ahlaki yönden gelişmiş, toplumsal kültürü benimsemiş ve devlete karşı görevlerini bilen ve yerine getiren insanlar yetiştirmektir. Ahlaki eğitim, Çin'de, ruhun ve bedeninin terbiye edilerek kontrol altına alınması, önemli amaçlarıdır. Antik Çin'de, ruhun ve

bedenin terbiye edilmesine, müziğe ve dinsel törenlere verilen önem eğitime de verilmiştir (Eğitim Bilimine Giriş, 2009).

Çin eğitiminde bu dönemin baskın ismi olan Konfüçyüs'e göre eğitim erdemli insan yetiştirmektir. Siyasetçi ve düşünür olan Konfüçyüs'ün aynı zamanda bir eğitimcide olduğu bilinmektedir (Şekil 2.3).

Şekil 2.3 : Konfüçyüs Tapınağı

(<https://www.stateofformation.org/wp-content/uploads/2019/01/Temple-of-Confucius-Qufu-542x340.jpg>)

Antik Çin Uygarlığında önemli filozofların yanı sıra, eğitim devletin bir hizmeti olarak sunulmaktadır. Literatür taramalarında saray okullarının soyluların eğitiminde önemli rol oynadığı görülmektedir.

Antik Yunan Ve Roma Uygarlıklarında Eğitim Mekanları:

Antik Yunan eğitim sisteminin amacını Bağdatlı Çam (2016) “Antik Yunan toplumunda eğitim sisteminde temel amaç, erkek çocuklarının Homeros’un destanlarındaki erdemli güçlü savaşçıları model olarak iyi yetişmiş birer vatandaş olmalarıdır”(s. 6) diyerek açıklamaktadır. Yunan eğitim modelinin temelini oluşturan “Kalokagathia” yani hem ruh hem de bedenen ideal olma düşüncesi hakimdir. Bireyin çok yönlü olarak gelişimini benimseyen bu anlayışta jimnastik ile beden, felsefe ve sanat ile ruh eğitiminin sağlanması amaçlanmıştır. Bu bağlamda

Zeus Sunağı kütüphane yapısı ve antik çağda eğitimin temelini oluşturan “Gymnasion” yapıları bilinen en büyük ve eski örnekleri temsil etmektedir (Şekil 2.4). Kuruluşunun başında sadece soyluları eğiten bir anlayışta olsa da, düşüncelerin özgürce ifade edilmeye başlanması yeni eğilimlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu bağlamda yeni felsefe akımları ortaya çıkmış ve bu çeşitlilikle birlikte eğitim ve eğitim mekanları da bu etkileşimden kendi paylarını almışlardır.

Şekil 2.4 : Sardis Antik Kenti Gymnasiumu

(https://4.bp.blogspot.com/-xiarFt3FdVo/VPSgtvThNEI/AAAAAAAAAFTQ/IgxKXawPhxA/s1600/Sardis_Gymnasium-guided-private-tours-14-sart.jpg)

Platon'un kurduğu “Academia” modern dünyanın alanında uzman bireyler yetiştirmek üzere kurduğu akademilerin temelini oluşturmaktadır. Platon'un öğrencisi Aristoteles Akademi eğitiminin öncesinde bir eğitim seviyesinin daha bulunması gerektiğini savunarak “Lyceum” (lise) adındaki kurumu kurmuştur (Eğitim Bilimine Giriş, 2009).

Romalı düşünürler, eğitim sistemleri hakkında birçok görüş ileri sürmüşlerdir. Bunun yanında kendi görüş ve düşüncelerini yayacak okullar kurmuş ve farklı okullarda öğretmenlik yapmışlardır. Daha sonra uzun yıllar “Gymnasion” olarak anılacak olan okullar, özellikle Grek düşünürlerinin bir ideal çerçevesinde kurup, yaşamasına katkıda buldukları eğitim kurumları olmuşlardır.

2.3.1.2 Orta Çağda Eğitim Mekanları

Kavimler göçü sonucu Roma İmparatorluğu'nun parçalanması ile İstanbul'un fethi ve Rönesans'ın başlaması arasındaki döneme Orta Çağ denilmektedir. Eğitim ve

eğitim mekanları çerçevesinde incelendiğinde bu dönemde, dünya tarihinde ilahi dinler olarak adlandırılan ve yayılımını büyük oranda bu dönemde gerçekleştiren Hristiyanlık ve İslamiyet'in baskın etkisinin görüldüğünü söylemek mümkündür. Bu sebeple ortaçağdaki eğitim mekanlarını sadece belirli coğrafi sınırlara ayırarak değil, dönemselsel olarak birbiri içinde sıralayarak incelemek gerekmektedir. Kilise temelli incelendiğinde bu dönemde eğitimin temel amacının inancı gönülden benimsemiş dindar vatandaşlar yetiştirmek olduğu görülmektedir. Bu yönelim zamanla skolastik anlayışın doğmasına zemin hazırlamıştır.

Skolastik; Latince kökenli schola (okul) kelimesinden türetilmiş bir kavram olup kelime anlamı olarak okul felsefesi anlamına gelmektedir. İnanç ile bilgiyi uzlaştırmaya çalışmış ve bu temelde dinsel dogmalara felsefi bir temel oluşturarak bunların sistemleştirilmesi için çalışılmıştır. Platon ve Aristo gibi düşünürlerin fikirlerinin Hristiyanlığın değerleri ile birleştirilmesi sağlanmıştır. İnanç ve vahiy gibi konularda doğan itirazlara akli cevaplar verilmenin amaçlandığı bu düşünce biçiminde yeni düşünceler yaratmaktansa var olan sistemin desteklenmesi söz konusudur. Bu sebeple bir gerçeğin öznel veya değişken olmasına karşı çıkmaktadır.

Hristiyanlığın yayılma sürecinde yaşadığı baskı ve bu baskıya rağmen bir öğreti olarak yayılmaya devam edebilmesi toplumdaki fiziksel olarak uzak kurumların oluşumuna sebep vermiştir.

Roma İmparatorluğunda Hristiyanlığın yayılma sürecinde ilk keşişler üçüncü yüzyılın sponlarında görülmeye başlamıştır. Toplumdan ve dünyevi şeylerden uzaklaşarak inzivaya çekilip dua yoluyla tanrıya ulaşmayı hedefleyen bu ibadet biçimi Hristiyanlığın ilk yıllarında ortaya çıkmıştır. İnzivaya çekilen kişilere münzevi veya ερεμοσ (=erenos/ çöl ıssızlığında yalnız yaşayan) denilmektedir. Manastır kavramı ise Yunanca μονάξω (=monakos), "tek başına yaşamak" fiilinden türemiştir (Doğan, 2003). Yalnızlık kavramı, ikili ilişkiler ile sağlanabilecek olan duygusal ve fiziksel ihtiyaçların dahi tanrısal buyruk ve ona yakınlaşma motivasyonu ile reddedilmesi durumunu tarif etmektedir.

Tüm inanç sistemlerinde olduğu gibi, bu inançta da varlığını sürdürme ve geleceğini garanti altına alma ihtiyacı oluşmuş ve bu doğrultuda en önemli kaynak olan insan yatırımını ön plana çıkmıştır. Keşişlik kurumu Mısır'dan Mezopotamya'ya yayılmış ve

günümüze kadar ulaşan son derece ilgi çekici yapıların ulaşmasını sağlamıştır. Aziz Symeon Stylites bir manastırda keşişlik yaptıktan sonra bu kurumdan ayrılmış veya topluluğa uyumsuzluğu sebebiyle uzaklaştırılmıştır (Şekil 2.5). Bu durum karşısında, bir sütun üzerinde sadece müridlerinin yardımıyla yaşamının sonuna kadar yaklaşık 40 yıl boyunca yaşamıştır (Aykıt, 2012).

Hıristiyanlıkta dini yaşamın birçok şekli bulunmaktadır. Asketizm bunlardan biridir. Bununla birlikte asketizm de çok farklı şekillerde anlaşılmış ve yaşanmıştır. Bir ömür boyu bir sütunun üstünde durmak, asketik bir yaşam için çok ilginç bir metottur. Simeon yaklaşık kırk yıl bir sütunun üzerinde yaşadı. Sütunun üstüne çıkmadan önce bir manastıra katılmış ve orada aşırı mistik bir yaşam denemiştir. Manastırdaki düzeni bozduğu için orayı terk etmek zorunda kalır ve o da bir keşiş gibi yaşamayı tercih eder (Aykıt, 2012).

Şekil 2.5 : Aziz Symeon Stylites Kilisesi
(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f6/Church_of_Saint_Simeon_Stylites_20-Eastern_Basilica.jpg)

İnzivaya çekilme durumu bireylerin keşiş yaşamını benimsemeleri anlamına gelektedir. Bu durumun tanrı sevgisinden öte varolan sisteme karşı bir protesto aracı olduğunu söylemek mümkündür. Manastırlara başvuran insanların, toplumsal zorunluluklardan kaçan asker kaçakları gibi insanların dahi kabul edildikleri kurumlar oluşları bu durumu desteklemektedir. Savaş, vergi yükümlülükleri ve

yolsuzlukların İmparatorluğun özellikle doğusunda manastır yaşamını tercih edilmesinde etkili olduğu görülmektedir (Doğan, 2003).

İlk manastırlarda keşişler bir başrahip tarafından yönetilmektedir. Manastırın sahip olduğu tüm varlıklar ortaktır ve haftada bir kez manastır depolarında bulunan temiz giysiler herkese dağıtılmaktadır. Yemeklerin ortaklaşa pişirildiği bu kurumlarda yemek yeme dahi dualar ve yüksek sesle İncil okuması ile gerçekleştirilmektedir. Kurum içi hiyerarşinin, kıdemli keşişlerin salonlarda dairesel biçimli üst ucunda oturdukları diğer keşişlerin ise doğal taş masalarda oturdurmaları ile netleştirildiği bilinmektedir (Doğan, 2003).

Şekil 2.6 : Sümela (Meryem Ana) Manastırı
(<https://i4.hurimg.com/i/hurriyet/75/0x0/5d7f5d30c9de3d1b5421b3f9.jpg>)

Roma İmparatorluğu'nun yıkılışı ile başlayan ortaçağda Hristiyanlığın ve İslamiyetin yaygınlaşmaya başlaması eğitim alanında baskın bir itici güç oluşturmuştur. Bu sebeple eğitim kiliselere bağlı okullar ve manastırlarda verilmektedir (Şekil 2.6).

Orta Çağda ilk şehir okulları ve üniversiteler kurulmuştur (Şekil 2.7). Bu kurumların resmi olarak tanınır olmaları kral veya papadan resmi izin almalarına bağlıdır. Bu eğitim kurumları çağın mevcut inanç sistemleri sebebiyle bazı kilise okullarının bazı bilim dallarına ağırlık vermeleri ile oluşmaya başlamışlardır. Üniversitelerin belirli bilim dallarına ağırlık vermeleri ilk zamanlarında sadece bir fakülte olarak hizmet vermelerine sebep olmuştur (Gümüş, 2010).

Şekil 2.7 : Oxford Üniversitesi

(<https://www.russianartandculture.com/wp-content/uploads/2019/09/oxford.jpg>)

Orta Çağdaki eğitimin Asya'daki durumu incelendiğinde İslam kentlerinde ilk örneklerinin görüldüğü kabul edilmektedir. Karahanlılar tarafında ilk defa devlet eliyle kurulan medreseler Semarkant, Buhara, Taşkent, Balasagun Kaşgar gibi birçok şehire yayılmışlardır (Şekil 2.8). İlk öğretim üzeri bir eğitim veren bu kurumlar Arapça "ders" kökünden gelen ders verilen mekan anlamına gelmektedir (Boy, 2017).

Şekil 2.8 : Ulugh Bey Medresesi Giriş Kapısı

(http://www.uzbekistanabekliyoruz.com/Content/Images/ulugbekmadrassa_1.jpg)

Ortaçağ İslam dünyasında eğitim medreselerin kurulumundan öncede verilmektedir. Fakat önceleri ünlü düşünürlerin evleri ve mescit gibi mekanlarda verilen eğitim medreseler ile kurumsallaşmış ve bilimsel verilerin üretiminin kolaylaşması sağlanmıştır. Tıp, astronomi, hukuk gibi birçok alandaki ilerlemeler bu mekanlarda geliştirilmiştir.

2.3.1.3 Yeni Çağda Eğitim Mekanları

Yeni Çağın insanlık tarihi açısından büyük dönüşümünü tanımlayan Rönesans kavramı kelime anlamı ile yeniden doğuş anlamına gelmektedir. Antik çağın getirisi olan sanat ve bilimdeki ilerlemenin ortaçağın dini temelli skolastik düşünce yapısı ile devam ettirilmemesi bu insan temelli bakış açısının doğmasına neden olmuştur. Rönesansın temel fikri hümanizmdir. Bir düşünce biçimi olarak hümanizm orta çağda olduğu gibi merkeze kilise öğretileri veya tanrıyı alarak değil insanı alarak düşünmeyi benimser. Bu dönem özet olarak insanın kendi özüne dönüşünü olarak tanımlanabilir. Geçmişte ulaşılan sanatsal ve bilimsel ilerlemenin uzun bir aradan sonra tekrar geliştirilmeye başlanması sebebiyle yeniden doğuş kavramı ile açıklanmaktadır. Rönesans evrensel ve ideal insanı yaratmayı amaçlar. Bu amaç doğrultusunda antik çağın güzel sanatlar konusundaki ilerlemesi ve edebiyat, bilim gibi alanların yeniden ivme kazanması sağlanmıştır. Bu dönemde eğitim mekanları daha öncede varlığını sürdürmekte olan üniversitelerin baskınlığı ile devam etmektedir. Güzel sanatlar konusundaki ivme birçok sanatçının atölyeleri ile devam etmiştir. Kitleler üzerindeki politikaların etkilerinin olumlu sonuçları Rönesans sanatçılarının desteklenmesi durumunda görülmektedir. Seçkin ailelerin destekledikleri sanatçıların kilise gibi halka açık mekanlar içinde gerçekleştirdikleri uygulamaların bireylerin algısını değiştirmede önemli rol oynadığı görülmektedir. Orta çağdan itibaren baskın güç olan kilisenin Rönesans ile birlikte gücünü kaybetmesi reform hareketlerinin başlaması ile sonuçlanmıştır. Gelişen teknoloji ile birlikte değişen eğitim anlayışı özellikle matbaanın icadının etkisi ile göze çarpmaktadır (Eğitim Bilimine Giriş, 2009).

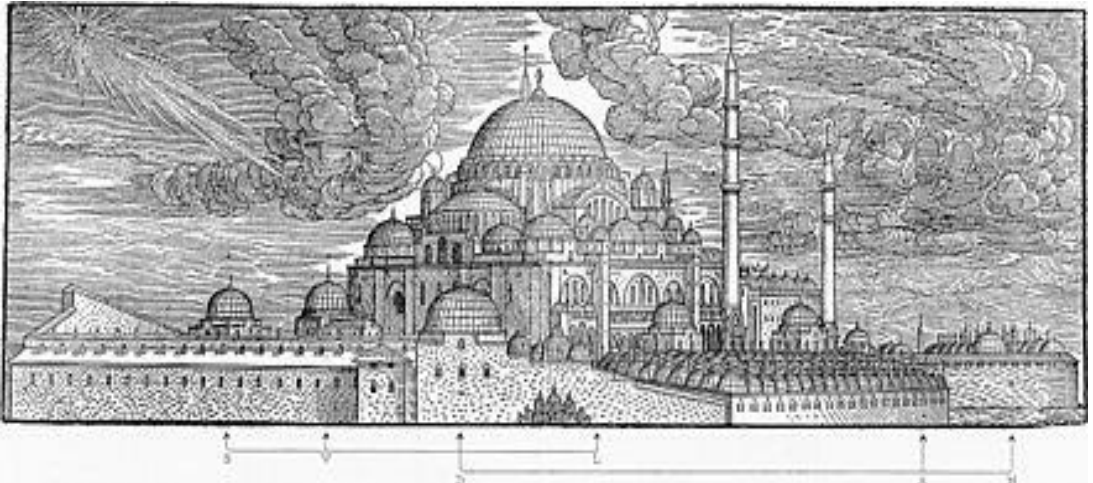
Reform hareketi Martin Luther ismi ile özdeşleşmiş dine yönelik bir iyileştirme durumudur. Bu yönüyle reform, hümanizmin getirdiği merkezde insani değerlerin bulunması durumunu savunurken dinin yaşama ve uygulanması konusunda antik çağlardaki gibi bir münzeviliği ortaya çıkarmıştır. Reform döneminde eğitim

yaklaşımı olarak halkın tümü için zorunlu eğitim önerilmiştir. Bu sayede dini öğretilerin halkın her kesiminde anlaşılır olması savunulmuştur.

Kıta Avrupası temelinde incelendiğinde bir yeniden doğuş ve eğitimde yeni bir sıçrayışın görüldüğü bu dönem Asya'da farklı biçimlerde devam etmektedir. Bu bağlamda incelendiğinde Osmanlı İmparatorluğu'nda eğitim mekanları değinilmesi gereken bir konudur.

Osmanlı İmparatorluğu'nda bu dönemde, devlet içerisinde görev almak üzere yetiştirilecek bireylerin bulunduğu saray okullarının yanı sıra halkın eğitimi için kurulmuş sıbyan mektepleri bulunmaktadır. Sıbyan mektepleri genel olarak camiler yanında konumlandırılmış ve bir hayırsever veya vakıf tarafından finanse edilen, içerisinde dini eğitim ve okuma yazma gibi eğitimlerin verildiği ilköğretim kurumlarıdır. Bu eğitim mekanları İslam dünyasının karakteristik eğitim kurumları olan medreselerin öncesinde bulunan bölgesel kurumlardır (Demirtaş, 2007). Medreseler dönemin en saygın eğitim kurumları olmalarının yanında eğittikleri öğrencilerine kadılık ve müderrislik yapabileceklerine dair bir diploma sağlamaktadırlar (Şekil 2.9). Osmanlı İmparatorluğu'nda devlet desteği ve vakıf sistemi ile finanse edilen bu kurumlar dönemin ve yöneticilerin aynı zamanda bir prestij unsuru olarak kurdukları ve devam ettirdikleri yapılardır. Dolayısı ile imparatorluk başkentleri bu yapıların çokça bulunduğu seçkin bölgeler haline gelmiştir (Ercüment, 2018).

Şekil 2.9 : Süleymaniye Medresesi

(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/72/Lorck_S%C3%BCleymaniye-mosque.jpg/440px-Lorck_S%C3%BCleymaniye-mosque.jpg)

Medreselerin yanı sıra özel bir eğitim kurumu olan Enderun Mektebi bu dönemde ortaya çıkmıştır (Şekil 2.10). Enderun Mektepleri üstün özelliklere sahip bireylerin, bürokrasi ve askeri alandaki yöneticiler olmalarını sağlamak amacı ile kurulmuşlardır (Şekil 2.10). Enderun Mektepleri, devlet ideolojisinin öğretildiği ve geliştirildiği kurumlardır. Bu kurumların öğrencileri özenle seçilmekte ve genellikle devşirme sistemi olarak adlandırılan, imparatorluğun Hristiyan ailelerine ait çocukların küçük yaşlardan itibaren alınarak eğitilmesi ile sağlanan bir sistemi vardır. Devşirilen öğrencilerin saray içinde bulunan bu kurumdan mezun olduklarında imparatorluğun üst düzey memurları ve yöneticileri olmaları sağlanmaktadır (Işık-Güneş, 2017).

Şekil 2.10 : Enderun Mektebi

(<https://www.islamveihsan.com/wp-content/uploads/2016/05/ENDERUN-702x336.jpg>)

Yeni çağ eğitim mekanları Avrupa ve Asya temelinde incelendiğinde aynı dönemde farklı bakış açılarına sahip birçok eğitim kurumuna sahiptir. Tarihin her döneminde olduğu gibi uluslar farklı dönemlerde farklı şekillerde gelişimlerini sürdürmektedir. Rönesansın yarattığı etkinin Hristiyan teolojisi üzerindeki değişikliklerinin aynı dönemde farklı dinlerin hakim olduğu bölgelerde çok daha düşük olduğu literatür taramalarında gözlemlenmektedir.

2.3.1.4 Modern ve Postmodern Dönemde Eğitim Mekanları

17. yüzyılın sonlarından itibaren özellikle kıta Avrupa'sında öne çıkan aydınlanma çağı, modern eğitimin temellerini oluşturmaktadır. Tarihte aydınlanma çağı olarak tanımlanan bu dönem, dogmatik bilgilerin reddedilip bilimsel düşünme biçiminin yaygınlaşması anlamına gelmektedir. Aklın ve ona dayalı eğitim biçiminin baskın olduğu bu dönem modern çağın birçok yeni bilgisinin oluşumunu sağlayan düşünür,

bilim insanı ve sanatçıya ev sahipliği yapmıştır. J.A.Comenius, Jean Jacques Rousseau, Fröbel gibi pek çok eğitimci ve düşünür bu çağın ismini aldığı ‘‘aydınlanma’’ kavramına anlamını kazandırmışlardır.

J.A.Comenius’un Avrupa’daki birçok ülkede uyguladığı eğitim yenilikleri, J.J. Rousseau’nun Toplum Sözleşmesi eseri gibi çağın ilerici yaklaşımları bu durumu kanıtlar niteliktedir.

Tarihte 1500’lü yıllara kadar dayandırılabilen modern eğitim kavramı, Avrupa ve Kuzey Amerika kıtaları ekseninde başlayarak dünyaya yayılım göstermiştir. Orta çağda kilise ve camiler ekseninde yürütülen eğitim Fransız İhtilali sonrası ortaya çıkmaya başlayan ulus devlet anlayışıyla köklü bir değişim göstermiştir. Orta Çağ eğitim anlayışında yaygın olan kilise ve cami temelli eğitim sistemi millet kavramının doğuşuyla yerini devletlerin milli eğitim reformları yaparak eğitimin devlet eliyle verilen bir hizmet haline gelmesine dönüşmüştür. Ulus devletlerin eğitimi yasal bir hak olarak vatandaşlarına sunması durumu milli eğitim kavramının oluşumuna zemin hazırlamıştır. Sanayileşmenin eğitim üzerindeki etkisinin baskın olarak hissedilmeye başladığı ilk dönem olan erken modern çağ fabrika modeli eğitim sisteminde kuruluş ve işleyişine tanıklık etmiştir. Metod çağının eğitim politikalarının ülkeler arasında karşılaştırmalı olarak incelenmesi, yeni eğitim planlarının oluşumuna zemin hazırlamıştır. İhtilal sonrası Fransız eğitim modeli birçok ülke için örnek oluştururken zorunlu eğitimin getirildiği Prusya modeli gibi Alman eğitim sistemi de bu dönemde ortaya çıkmış ve diğer ülkeler için örnek teşkil etmiştir. (Ergün, 2016).

A.H. Niemayer, Napolyon’un 1804’te başlattığı yeni Fransız okul sistemini incelemek için Paris’e gitti, Victor Cousin Fransa Eğitim Bakanlığı adına 1817, 1822 ve 1831 yıllarında Almanya’ya üç gezi yaptı. Cousin’in Almanya’ya yaptığını Kruse de Fransa’da yapmış; bir süre Fransız kolejlerini inceleyerek, bundan Alman okulları için sonuçlar çıkarmıştır. F. W. Thiersch 1834, 1835 ve 1836 yıllarında Hollanda, Belçika ve Fransa’ya çeşitli eğitim seyahatleri yapmış bir Alman eğitimcisidir. Amerikalı eğitimci Horace Mann 1843’te yedi Avrupa ülkesini kapsayan bir eğitim gezisine çıktı. İngiltere, İrlanda, İskoçya, Hollanda, Belçika, Fransa ve Almanya’daki eğitim sistemlerini inceledi. İngiliz Matthew Arnold Kıt’a Avrupa’sının okul sistemlerini incelemek için Fransa, Almanya, İtalya ve İsviçre’ye eğitim seyahatleri yaptı. L. N. Tolstoy 1857’de Orta Avrupa’ya, 1860-61 yıllarında da Almanya, Fransa, İsviçre ve İngiltere’ye eğitim amaçlı seyahatler yaptı. K. D. Uşinski 1862-1863

yıllarında İsviçre, Almanya, Fransa ve Belçika'yı kapsayan bir eğitim seyahatine çıktı (Ergün, 2016)

Eğitim sistemlerinin bu şekilde inceleniyor oluşu bu sistemleri savunan ve yenilerini üreten kuramcılarının oluşmasını sağlamıştır. Bu doğrultuda Ergün'ün (2016) " 19. yüzyılda Avrupa'da eğitim sistemlerinin nasıl oluştuğu üzerinde çalışan ve teori geliştiren birçok karşılaştırmalı eğitimci ortaya çıktı." şeklindeki katkıları örnek verilebilir.

Bu dönemde eğitim sistemlerinin birbirlerinden ayrışmasını sağlayan temel faktör ulus devletlerin oluşumunu sağlayan çatışmalardır. Eğitim sistemlerinin ulusçuluktan etkileniyor oluşu orta öğretim seviyesindeki eğitim kurumlarının kurulmasına neden olmuştur. Milli eğitim kavramı daha çok bu kurumlar üzerinden ilerlemiştir. Bu sistemlerin yerleşmesi, belli mesleklerin belli eğitimler sonucunda alınan belgeler ile yapılabilmesini sağlamıştır. Eğitimin devlet eliyle verilmesi ulus kavramının toplumsal ölçekte yerleştirilmesi yönüyle öne çıkmaktadır. Bu sayede eğitim sadece seçkin bir azınlığın ulaşabildiği bir şans olmaktan çıkıp tüm halkın ulaştığı bir hal almıştır. Modern eğitim anlayışı din, aile, sil gibi birçok kavramı birleştirerek topluma yön vermiştir. Feodalizmin yarattığı bölgecilik, dini farklılıklar ve dil farklılıkları gibi sorunlar modern eğitim sistemleri ile aşılmıştır (Ergün, 2016).

Eğitimde ulus devletlerin yarattığı farklılıklar dünyanın birçok bölgesinde kabul görmeye başlayan hukuk, sanayi, ticaret, bürokrasi, iletişim gibi ortaklık gösteren değerler sayesinde birbirine benzemeye başlayan eğitim müfredatlarının oluşuna zemin hazırlamıştır. Örneğin İngilteredeki zorunlu temel eğitim uygulamasında Alman eğitim modeli örnek alınmıştır. Ergün, (2016) "Almanya'nın "birlik okulu modeli", İngilizlerin "comprehensive school"larına örnek oldu (Şekil 2.11). 1988 Eğitim Kanununu yaparken de Almanya'yı incelediler. Başlangıçta Almanya'nın çekiciliği zorunlu eğitim, öğretmen yetiştirme, teftiş, öğretim yöntemleri gibi alanlarda idi." demiştir.

Şekil 2.11 : Hillhead High School (comprehensive school örneği)
([https://i2-](https://i2-prod.dailyrecord.co.uk/incoming/article13305394.ece/ALTERNATES/s615b/0_JS81646097.jpg)

[prod.dailyrecord.co.uk/incoming/article13305394.ece/ALTERNATES/s615b/0_JS81646097.jpg](https://i2-prod.dailyrecord.co.uk/incoming/article13305394.ece/ALTERNATES/s615b/0_JS81646097.jpg))

Belli meslek gruplarının belirli eğitimleri aldıklarına dair belgeler ile mesleklerini gerçekleştirmeleri durumu sanat eğitiminde de geçerlidir. Modern dönem öncesi incelendiğinde zanaat kavramı göze çarpmaktadır. Zanaat küçük ölçeklerde kişisel yetenek ve deneyim unsurlarının birleşimiyle değer kazanan bir üretimi temsil etmektedir. Bu sebeple zanaatkarlık kavramı yani zaatı gerçekleştiren kişi olmak, üretimin tekil olarak gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir. Zanaatkarın üretimi birey olarak tamamlaması bu üretim hakkındaki ustalığına dayanmaktadır. Ustalaşma süreci ise kalfalık ve çıraklık gibi aşamalardan geçmeyi gerektirmektedir. Modernizm öncesi antik döneme kadar uzanan bu aşamalı ustalık eğitimi tarihte dönüşerek modern sonrası döneme kadar ulaşmıştır. Sanatçı atölyelerinde ustaların altlarındaki çalışan sanatçı adaylarını eğitmesi durumu tarihte dönüşerek akademilere dönüşmüş ve aynı prensipte ilerlemiştir. Sanayi devriminin Avrupa Ve Amerika'da yarattığı teknolojik gelişmeler toplumsal anlamda da değişimi beraberinde getirmiştir. Bu devrim sonucundaysa daha önce usta sanatçı ve zanaatkarlara dayanan benzersiz ve sanatsal değer taşıyan üretim biçimi yerini makine ve fabrikalardaki standartlaşmış ve çok adetli ürünlere bırakmıştır. Üretimin bu şekilde kökten değişiyor oluşu toplumsal ölçekte yeni sosyal sınıfların oluşmasını sağlamıştır (Gürcüm ve Kartal, 2017).

Sanatçıların seçkinler için üretim yapmaya devam ediyor oluşuna rağmen endüstrileşmenin hızlıca yükselmesi, el sanatlarının yok olmaya başlamasını da beraberinde getirmiştir. Bir çok sanatçı bu doğrultuda sanatsal ve felsefi görüşleriyle öne çıkmıştır.

William Morris'in etkili çalışmaları yaptığı Sanat ve Zanaat Sergi Topluluğu (The Arts and Crafts Exhibition Society)'nin geniş halk kitlelerini sergi, konferans ve gösteri gibi organizasyonlarla yönlendirmeye çalıştığını ifade ederken, Walter Crane ve Lewis Day tarafından kurulan Sanat İşçileri Loncası (Art Workers' Guild)'nin ve Arthur H. Mackmurdo tarafından kurulan Yüzyıl Loncası (Century Guild)'nin sanat ve zanaatın bölünmez bütünlüğünü savunduğunu dile getirmektedir. Endüstri Devrimi'nin ilk başladığı ülke olan İngiltere'de William Morris dışında, Henry Cole, ve John Ruskin de zanaatın sanatsızlaştırılarak seri imalata yönelmesinin kalitesiz ürünlerin oluşmasında etkin olduğunu savunan önemli isimlerdir. Ruskin "teknoloji güzelliği, kaliteyi, ahlaki boyutu ve samimiyeti yok ediyor. Oysa zanaatçı yaptığı işten baştan sona zevk almalıdır" derken; Morris endüstriyel ürünlerin tasarıma ihtiyacı olduğunu ve iyi tasarlanmış bir ürünün hem göze hoş görüneceği hem de ekonomik olacağını savunmuştur. İngiltere'de bu fikirlerin sonucunda uygulamalı güzel sanatlar eğitimi veren okullar açılmış ve orta dereceli okullara iş eğitimi dersi konmuştur (Gürcüm ve Kartal, 2017).

İngiltere temelinde gerçekleşen bu gelişmeler Alman Sanatçılar Birliği (Deutscher Werkbund)'nin kurulmasını sağlayan ana etkenlerdir. Sanat eğitiminde yapılacak olan değişikliklerin habercisi olan bu kurum sanatçıların endüstrileşlede yer almasını sağlamayı amaçlamıştır. Deutscher Werkbund kurumu gibi sanatçı ve tasarımcıların endüstri ihtiyaçlarına cevap vermesi temelinde birçok kurum oluşturulmuştur. a Henri Van de Velde'nin kurmuş olduğu Saksonya Grandüklüğü Tatbiki Sanat Okulu bu kurumlardan biridir. Daha sonra Henri Van de Velde'nin görevlerini devrettiği Walter Gropius'la birlikte Saksonya Grandüklüğü Tatbiki Sanat Okulu ve Güzeli Sanatlar Okulu birleşerek "Staatliches Bauhaus" kurulmuştur (Şekil 2.12). Bauhaus okulu, endüstri devriminin bir sorunu olan makineleşmenin getirdiği estetikten uzaklaşma durumunu modern sanatın en önemli manifestolarından birini temsil eden "form fonksiyonu izler" sözüne dayanarak ele almıştır. Bu sayede 20. yüzyıl sanat ve tasarım alanında yeni bir soluk yaratılmıştır (Gürcüm ve Kartal, 2017).

Şekil 2.12 : Bauhaus Okulu Binası

(<https://www.thetablet.co.uk/UserFiles/images/weeklynews/27-july-2019/22-arts-television-bauhaus.jpg>)

Modernizmin kabul edilmiş evrensel değerleri temsil eden ve geliştiren bakış açısı zamanla değişime uğramıştır. Modern anlayışın temsil ettiği değerlere soru işaretiyle bakan bu bakış açısı postmodernizm kavramı olarak ortaya çıkmaktadır.

Postmodernizm, modernizm olarak adlandırılan dönemde olduğu gibi toplumsal ve kültürel birçok parametrenin yenilenmesi ve değişmesine işaret etmektedir. Sanayi sonrası toplum düzenini ifade eden bu dönem, sanat, siyaset, ekonomi, bilim ve eğitim gibi birçok alanda kendine yer ve karşılık bulmaktadır. Modernizmin yarattığı yaşam geleneğinin çağdaş dünyanın gelişimine ayakuyduramadığı noktalarda patlayan bu düşünce biçimi aynı zamanda bu çağdaş yaşam için yeni bir yaşam geleneği kurma arayışı olarak tanımlanmaktadır. Postmodernizmin ilk kuramcılarında Daniel Bell kavramı "Sanayi sonrası toplum" olarak açıklamaktadır. Ona göre bu dönem 2. Yüzyılda beyaz yakalı işgücü olarak tanımlanan çaişma içimininin artması ve yüksek teknolojinin araştırma ve kalkınma konusu olarak benimsenmesi anlamına gelmektedir (Tezcan, 2002).

Bilgi ve iletişim çağı olarak adlandırılan bu dönem bilgi ve iletişimin birleşimi olan bilişim teknolojileri ile doğrudan bağlantılıdır. Bilginin saklanması, işlenmesi ve ulaşımı konusunda zamansal anlamdaki hız insanlığı bir üst noktaya yani postmodernizme çıkarana ana etkindir (Şahin, 2004).

Modern dönemdeki sert ve ani değişimlerin bir getirisi olan ulusal eğitim modellerinin postmodern dönemde değişime uğradıkları görülmektedir.

Postmodern çağdaki eğitim, bir önceki dönem olan sanayi toplumundan oldukça farklıdır. Örneğin sanayi toplumunda çocuklar, kendilerine gösterilen yerlerde oturmuş, sert adımlarla yürümeyi öğrenmiş, ders saatleri zillerle başlayıp bitmiştir. Bireycilikten uzak, sert ve katı gruplandırma sistemleri, notlarla değerlendirme, öğretmenin otoriter tutumu sanayi dönemi eğitiminde en belirgin özelliklerdir (Tezcan, 2002).

Eğitim iletişimle sağlanan bir eylemdir. Bu sebeple çağın iletişim teknolojilerinin eğitimde yer alması gerekmektedir. Postmodernist eğitim anlayışına göre geçmiş eğitim mekanlarında olduğu gibi öğrencilerin bir sınıf içerisinde toplanması eğitim için şart değildir. Eğitim oyun ve eğlence ile de sağlanabilen toplumsal bir hizmetken aynı zamanda yarış gibi durumlarla dahi gerçekleştirilebilen bir eylemdir. Postmodern eğitim anlayışının bu noktada oluşu tüm çağlarda olduğu gibi toplumla doğrudan bağlantılıdır. Postmodern toplumun ihtiyaç duyduğu bireylerin yine postmodern çağın gereklilikleri haline gelen insan hakları, özgürlük, demokrasi gibi kavramların hakim olduğu eğitim kurumlarında yetişmesi öngörülmektedir. Bu doğrultuda deneysel çalışmalar yapılmış olup A. S. Neill'in İngilterede kurduğu ve hümanist ilkelerle çalışan Summerhill Okulu örnek verilebilir (Şekil 2.13) (Şahin, 2004).

Şekil 2.13 : Summerhill School Binası

(http://3.bp.blogspot.com/_s1XYxHHuiLI/SkesxOiNcoI/AAAAAAAAA4/7YEqlu5rjfc/w1200-h630-p-k-no-nu/SummerhillSchool.jpg)

Postmodernist eğitim anlayışı bireyin eğitimde merkeze alındığı, bilginin gereklilik durumunda yorumlama ve keşifle elde edildiği bir yapıya sahiptir.

Hızlı değişimler sanat alanıyla sınırlı değildi. Toplumun her unsurunu ve katmanını doğal olarak etkilemişlerdir. Yıllar boyunca büyük anlatılara kendilerini adanmak zorunda olan insanlar ve topluluklar artık kendi seslerinin de yaşamlarında belirleyici olması gerektiğini vurgulamaya başlamışlardır. Bu bir anlamda eğitimin, Hiedegger'in " varolmayı", Freud'un "ruhu", Nietzsche'nin de "bilmeyi" aldığı gibi, Derida'nın anlatısıyla "siline altına" (sous rature) alınması ve yapıbozumun yapılması anlamına gelir. Eğitim, artık farklı kitlelere de seslenmeli, tarihin bir sayfasına itilmişlerin seslerinin de eğitim süreçlerinde var olmasını sağlamalıdır (Kurt, 2009).

Postmodern eğitim anlayışı, bireyin kişisel farklılıklarını zenginlik olarak kabul eden ve bu farklılıklara cevap veren çoğulcu bir anlayıştır. Bilginin eğitilen bireye ulaştırılmasında bireyin ihtiyaç duyduğu ve yaşamında kullanacağı türlerine ağırlık vermektedir. Bu doğrultuda evrensel doğruların yanısıra bireysel ve kültürel olan göreceli kavramların bireysel özgürlükleri temel alacak şekilde verilmesini benimser. Postmodern eğitim kurumları bireyin ihtiyaç duyduğu bilgiye ulaşması konusunda çağın teknolojik gelişmeleri ile bir bilgi bankası olarak hizmet vererek bireylerin hayata hazırlanması temelinde oluşturulmaktadır (Kırbaşoğlu Kılıç ve Bayram, 2014).

Tarihin her döneminde olduğu gibi eğitim sistemleri ve eğitim mekanları çağın gerekleri ve sundukları doğrultusunda gelişmeye ve değişmeye devam etmektedir.

3. EĞİTİM MEKANLARI VE KULLANICI KİMLİĞİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

3.1 Eğitim Mekanlarında Kimlik Türleri

Eğitim mekanları varoluşları gereği birçok kimlik türüne ev sahipliği yapmaktadırlar. Eğitimin verilmesi işlemi bireyler arası gerçekleştirilen bir eylem olması sebebiyle kişisel kimliğin önemli bir etken olarak mekanda var olmasını gerektirmektedir. Eğitimin verilmiş biçimi ve mekanı üzerine yapılan çalışmalar ise bu sistemlerin sahip oldukları kurumsal kimlik kavramını yaratmaktadır. Kurumsal kimlik ve bireysel kimliğin çevresel faktörler ile olan etkileşimlerini açıklamak üzere ortaya çıkan sosyal kimlik kavramı ise bireyin ve kurumun toplum içindeki durumlarını anlatmaktadır.

3.1.1 Eğitim Mekanlarında Kurumsal Kimlik

Bireylerin kendi kimliklerini oluşturması ve sosyal hayatlarında bunu sürdürüyor oluşları bu sosyal hayat içinde bireylerin bir araya geliyor ve ayrışıyor oluşlarını da beraberinde getirmektedir. Bireylerin kendilerini fark edilir kılan ayırt edici özellikleri onların kimliklerini etkileyen ana faktörlerdir. Toplumsal hayat içerisinde bireylerin belirli amaçlar doğrultusunda bir araya gelerek yarattıkları küçük gruplar, temel anlamda kurumsallaşmayı ortaya çıkarmıştır. Yaratılan bu birlik, bireylerin onu var etme amacına yönelik olarak bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde bir kimliği ortaya çıkarmaktadır. Koçel, (1999) ‘‘Kurum sosyolojik anlamda, toplumda organize olmuş, yerleşmiş, kabul edilmiş, prosedürleri belli sosyal ilişkiler düzenini ve topluluğunu ifade eder’’ (s.278) demektedir.

Bu doğrultuda incelendiğinde kurumsal kimliğin ortaya çıkışının, ortak paydada birleşmiş insan guruplarının kendilerini bir bütün olarak tanıtmak ve ifade edecek bir kimliğe ihtiyaç duymaları sonucu ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Toplumda nasıl ki her bir bireyin kendi kimliği varsa kurumlarında buna sahip olması doğal bir durumdur. Kurumların toplum içindeki konumlarını belirleme ve benzer amaçlar doğrultusunda yaratılmış olan diğerleri arasında öne çıkma ihtiyaçları vardır.

Kurumlar bu kimlik sayesinde aynı bireyler gibi daha fark edilir ve zamanla bilinir olurlar. Bu sebeple kurumlar kendi içindeki sosyal yapıyı bir arada tutmak ve bu sosyal yapıyı geliştirmek amacıyla bazı faaliyetler geliştirmişlerdir. Bu faaliyetler, kurumu yansıtan mekanlara sahip olmak, kurumun felsefesini temsil eden semboller yaratmaları gibi fiziksel birtakım ayırıcılar olabileceği gibi yaratılmış bir sözlü imaj bile olabilir.

Her kurum kendi felsefesi doğrultusunda bir hedef kitleye sahiptir. Yapılan imaj çalışması bu hedef kitleyi kuruma kazandırmak ve kurum içerisinde değerlendirmek üzerine kurulur.

Kurum kimliğinin ilk örnekleri aristokratların, kralların ve şehirlerin kullandıkları armalar, semboller ve orduların üniformaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ilk örneklerdeki görsel kimliği belirginleştirmek amacıyla kullanılan sembollerin kullanılma amacı, ayırt edilebilme, hatırlanabilme ve ideolojiler veya hükümdarlığa aidiyeti ortaya koyabilmek için belli bir kimliğe sahip olma çabası olarak değerlendirilebilir (Okay, 2008, s.17).

Eğitim kurumları ölçeğinde incelendiğinde kurumsal kimlik, kurumun sahip olduğu felsefe ve kültür gibi somut olmayan kavramların temsil edildiği bir işaretler bütünüdür. Bu doğrultuda eğitim kurumunun sahip olduğu amblem veya logonun yanısıra kurumun fiziksel yapısı, ulaşım araçları, fiziksel çevresi, bayrak, flama ve üniforma gibi öğeleri kurum kimliğinin yansıtılmasındaki önemli unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır (Şekil 3.1). Bahsedilen bu unsurların kurum kimliğini görsel anlamda yansıttığı görülmektedir. Görsel anlatı yoluyla kurumun gücünü ve manifestosunu iletmesi yöntemi kurumun hedeflediği kitlelere ulaşmasının birincil önceliğidir. İnsan zihninin kalıplaşmaya müsait algılarını kendisi kurumsal amaçları doğrultusunda kullanarak bireylerin kurum altında birleşmesini sağlamada görsel iletişimin rolü büyüktür (Erdal, Gücüyener, Erdal, 2013).

Görsel bütünlük, kurumun modern, saygın ve kaliteli olması adına önemlidir. İhtişamın yanında, gücü, saygınlığı, güvenilirliği ve çağdaş yaklaşımı iletmenin en etkili yöntemlerden biridir. Çünkü kurumu tanıtıcı her görselin, her ortamda aynı renk, form ve kurullarla kullanılması zorunluğu, en belirgin güç ve özgüven göstergesidir. Bu, tüketici açısından da önemli bir imajdır. Çağdaş ve modern yaşantıda, “imaj” ve “kimlik” kavramları yönetim bilimi alanında yaygın bir çalışma alanı olmaya başlamıştır. Christensen, çağdaş sosyal eleştiriler, imaj ile doyurulmuş bir toplumda yaşadığımızı vurgularken, toplumda yer alan sektörlerdeki örgütler için dikkat edilmesi gereken konuların başında imaj oluşturma geldiğini ifade etmektedirler (Erdal, Gücüyener, Erdal, 2013).

Literatür taramalarında eğitim kurumlarında sağlanan güçlü görsel algının konsantrasyonu olumlu yönde etkilediği ve kurumla bağlantılı bireylerde öz güven yarattığı ortaya çıkmaktadır. Bireylerin eğitmen, öğrenci, hizmetli veya yönetici gibi farklı kurum içi sıfatlara sahip olsalarda imajı güçlü bir eğitim kurumunda bulunmalarının onların gelecek kaygısından uzak oldukları görülmektedir. Görsel temsilin kurumun sahip olduğu tarihsel konumada hizmet ediyor olması gerekmektedir. Kullanılacak renk, form ve dokuların bu doğrultuda bilinçli bir biçimde belirlenmesi gerekliliği göze çarpmaktadır.

Şekil 3.1 : Oxford Üniversitesi Logosu

(https://ae01.alicdn.com/kf/HTB1bX7URpXXXXXsVXXXq6xXFXXXB/Groothandel-partij-gift-kussensloop-45X45-cm-Oxford-university-logo-Viering-activiteit-slaapzaal-decor-thuis-auto-sofa.jpg_640x640.jpg)

Kurumsal kimlik kavramının kurumsal değerleri yansıtması durumu kurum içinde doğabilmesi muhtemel bireysel hataların oluşumuna engel olmaktadır. Gelecekte yaşanabilecek karışıklıkların önüne geçme doğrultusunda önemli bir adım olan kurumsal kimlik yaratımı kurumun değerlerini doğru ve net anlatacak niteliklere sahip olmalıdır. Yapılan araştırmada kurumsal kimliğin görsel anlamda temsiliyetinin önemi belirtilirken fiziksel anlamda kurumun çevresinde kurumun markalaşma ve ekolleşmesinde büyük önem teşkil etmektedir (Erdal, Gücüyener, Erdal, 2013).

3.1.2 Eğitim Mekanlarında Bireysel Kimlik

Bireysel kimliğin varoluşu bireyin kimliği içselleştirmesi ile doğru orantılıdır. İçselleştirme süreci bireyin temel olarak çocukluk döneminde başlamaktadır. Bu dönemde çocuğun sosyalleşmesi kimlik gelişimi için birincil önem arz etmektedir. Kimliğin bireysel ölçekte çevresel etkenler ile yaratımı sonrası bir sonraki aşama olan yaratılan kimliğin biçimlendirilmesi süreci gelmektedir (Dalbay, Avcı, 2018).

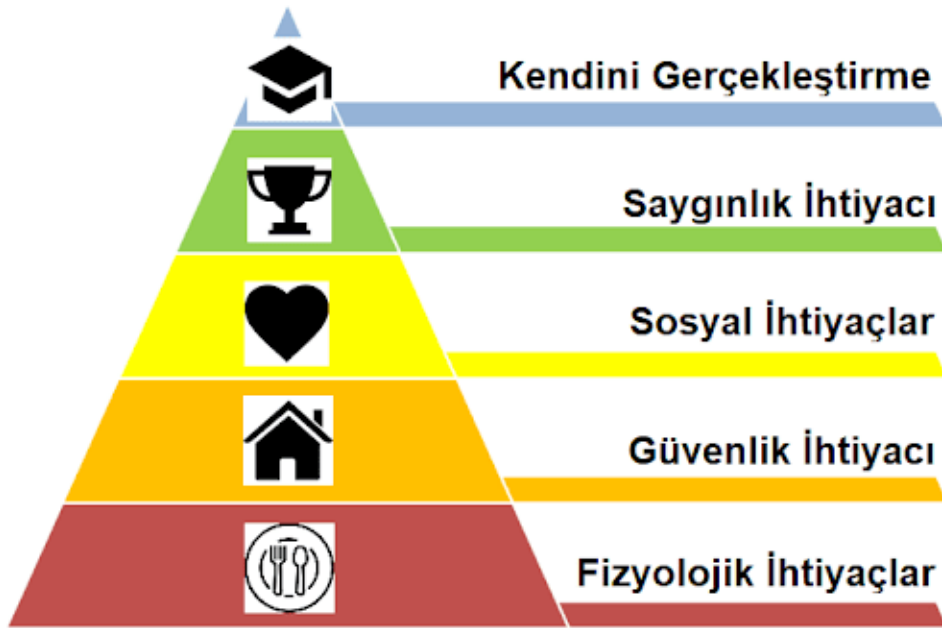
Kimlik kavramı eğitim mekanları ölçeğinde incelendiğinde birbiriyle ilişkili ve birbirinden farklı birçok benliğin belirli sınırlar içerisinde birlikte hareket ettiği görülmektedir. Birbirinden farklı amaçlar için mekanda bulunan bireylerin kendi bireysel kimliklerini yaratma veya geliştirmesinde yine birbirleri ile olan etkileşime ihtiyaç duydukları yapılan literatür taramalarında görülmektedir.

Bireysel kimlik yaratımı incelendiğinde çocukluktan erişkin bir birey olmaya geçiş dönemi olarak tanımlanabilecek ergenlik dönemi bireyin bireysel olarak kimliğini yaratımında oldukça önemli bir süreci temsil etmektedir. Bu dönemi yaşayan bireylerin süreç içerisinde uzun zamanlarını geçirdikleri eğitim mekanları bu süreçten bağımsız düşünülemez. Ergenlik dönemi ve bu dönemde kimlik oluşumu incelendiğinde bunu kuramsal olarak incelemiş olan Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramından bahsedilmesi gerekmektedir.

Kimlik kavramının ergenlik döneminde karşılaştığı en temel karışıklık kimlik karmaşasıdır. Kimlik kavramı ergenlikten önce oluşmaya ve yine ergenlikten sonra gelişmeye devam eden bir kavram olmasına karşın bu gelişimin en hızlı ve yüksek olduğu dönem ergenliktir. Ergenlik döneminin insan hayatında kimlik gelişimi için en önemli dönem olduğunu ve bireylerde bu dönemde baskın olarak fark edilen fiziksel, psikolojik ve bilişsel değişimlerin toplumsal beklentilerle daha fark edilir değişimlere yol açtığını anlatan Erikson (1968), bireyin bu dönemde toplum içerisindeki yer edinimini inceler. Erikson'a göre iki temel kavram kimliğin oluşmasında etkilidir. Bunlardan ilki bireyin çocukluk dönemindeki kazanımlarına olan bakış açısıdır. Bu dönemi benimseme veya reddetme durumunu anlatır. İkincisi ise bireyin bugününü nasıl ele aldığıyla ilgilidir. Sosyal ve tarihsel durumların ergenlik dönemindeki birey tarafından nasıl değerlendirildiğini ele alır (Akar, 2012).

Bireysel kimliğin birey tarafından kişiselleştirilmesi benlik kavramı ile doğrudan ilişkilidir. Benlik yani öz bireyin var olduğunu kabul ettiği ve kendisini tanımlarken

kullandığı kişiyi olduğu şey yapan değerleri ifade etmektedir. Bu kavram yine kişi tarafından değerlendirilen bir durumdur. Bireyin benliğini değerlendirmesi benlik algısı kavramı ile mümkün olmaktadır. Bu kavram gereği kendisini değerlendiren birey gerçekçi değerler ile sağladığı bir benlik algısına sahipse kişisel gelişimini bu doğrultuda devam ettirme eğiliminde olacakken, gerçekçi olmayan bir bakış açısı sebebiyle daha önce kurduğu veya kurduğunu sandığı benlik algısını yıkarak bireysel bir kırılmaya, varoluşsal bir krize girebilmektedir. Benlik kavramıyla ilgili çalışmış ve kuramlar üretmiş birçok bilim insanı bulunmaktadır. William James'in bireylerin birden çok benlik algısına sahip olduğu ve bunların maddi benlik, manevi benlik ve saf benlik olarak sınıflandırması. Erikson'un bireyin yaşamını farklı evreler içerisinde ele alarak kişisel gelişimi toplumsal gelişimin, dolayısıyla hayatı sosyal anlamda varlıklı ve varlıksızlık durumları ışığında içerisinde ele aldığı "İnsanın Sekiz Çağı" başlığı ile olan katkıları örnek verilebilir. Freud'un kişilik kuramında bahsettiği bireyin id, ego ve süperego şeklinde adlandırdığı kişilik yapısı yine önemli kuramlardandır. Benlik konusunda bir diğer çalışma ise Maslow'a aittir. Maslow'a göre bireysel ihtiyaçlar belirli bir sıralamaya sahiptir ve bunlardan birinin tatmini bir sonraki aşamaya geçişi sağlar (Şekil 3.2). İhtiyaçlar hiyerarşisi olarak adlandırılan bu teoriye göre bireyler bir altta bulunan ihtiyaç karşılanmadan bir üstteki hiyerarşik ihtiyaca geçemez ve kişisel gelişimlerini tamamlayamazlar. (Taşgıt, 2012).

Şekil 3.2 : Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi
(<https://pbs.twimg.com/media/ENhWAJXWwAgkx3G?format=jpg&name=900x900>)

Abraham Maslow'un geliştirdiği teoride eğitim mekanları birden çok noktada kendilerine yer bulmaktadırlar. Sosyal bir canlı olan insana, birlikte yeni bir grup oluşturma potansiyeli sunmanın yanısıra eğitim mekanları eğitim süreci içerisindeki belirli sınıfları aşma ve ilerleme sayesinde saygınlık ihtiyaına da cevap vermektir. Bireyin kendisi için belirlediği hayat kriterlerine uygun bir eğitim alıyor oluşu eğitim mekanı ve eğitim kurumuna bağlıdır. Sanatın bir dalında ilerlemeyi hedefleyen bireyin bu konuda eğitim veren bir kurum ve mekanda eğitim almayabaşlaması bireyin kendisi gibi düşünen bireyler ile sosyalleşmesini sağlarken gelişimini hızlandıraktır. Bu noktada eğitimin verildiği kurumun alanındaki yetkinliğinin düzeyi ve bireyin bu kurum ve mekandan aldıkları veya alabildiklerinin seviyesi bireyn saygınlık ihtiyaına katkıda bulunacaktır. Tüm bunların yanısıra eğitim sürecinin bireyi, süreç başında hedeflediği sanat üretimi yapabilir olma haline ulaştırması duru ise ireyin kendini gerçekleştirmesi noktasında örnek verilebilir.

Bireyin kendini gerçekleştirmesi konusunda böylesi basın bir gücü temsil eden eğitim kavramı kendisini ifade edecek ve süreç içerisinde duyulması muhtemel ihtiyaçlara cevap verecek mekanlar içerisinde gerçekleştirilmelidir. Sağlanan olumlu koşullar bireylerin bireysel kimliğini oluşturmasında hızlandırıcı ve sağlıklı bir etki yaratacaktır.

3.1.3 Eğitim Mekanlarında Sosyal Kimlik

Sosyal kimlik, bireyin kendisini sosyal bir çoğunluğun yesi olarak hissetmesi veya tanımlaması olarak açıklanmaktadır. Sosyal bir çoğunluk yani iki kişi veya fazlasının belirli ortaklıklar veya amaçlar doğrultusunda arada olması veya birlikte hareket etmesi hali insan doğasının bir gereği olarak göze çarpmaktadır fakat önemli bir nokta bireylerin yesi bulunduğu her sosyal grubu kendisini tanımlamakta kullanmıyor oluşlarıdır. Yapılan çalışmalarda bireylerin kendilerini tanımlama noktasında kendilerini gerçek anlamıyla ait hissettikleri ve önemsedikleri değerleri temsil eden gruplarla bu tip bir ilişki içine girdikleri görülmektedir.

Henri Tajfel ve John Turner in yarattıkları Sosyal Kimlik Kuramı, Grupların birbirleri ile olan ilişkileri, kendi içerisindeki üyeler ve bu üyelerin süreç içerisindeki durumları konusuna değinen bir kuramdır. Bu kuramda bireylerin içinde buldukları sosyal sınıfların etkisi altında hareket etdiği ve bunun bireyin kendisini ve çevresini anlamlandırması noktasında kolaylaştırıcı bir etken olduğundan

bahsedilmektedir. Bireylerin kendilerini üyesi oldukları grubun değerleri ve yargıları ile tanımlayarak bu grubun bir parçası oluşlarını zihinsel olarak kabullenme ve bu kabullenme ile sosyal kimliklerini inşa etme eğilimindedirler. Bireysel kimliğin tanımında etkin rol oynayan sosyal kimlik kavramı olumlu ve olumsuz birçok duruma yol açabilmektedir. Bireyin memnuniyeti sonucu kendini ait hissettiği bir sosyal çevre mümkünken içerisindeki konumu kendisi için uygun olmayan gruplar içerisindeki bireylerin bu sosyal gruplar içerisinde yeni iç gruplar oluşturmaları veya alternatif gruplar aramaları ile karşılaşmaktadır (Baykal, 2018)

Ellemers (1993), bireylerin sosyal kimliklerinin bireysel kimliklerinin hedeflerine ulaşmasında engel olmaları durumunda bu sosyal sınıftan ayrılarak kendi amaçlarına uygun bir grubun üyesi haline geleceklerini söylemektedir (Baykal, 2018). Bireysel ve toplumsal kimlikler içerisinde birbirlerinden izler taşımakta olan kavramlardır. Bireylerin bireysel kimliklerinin içinde buldukları toplumdan bağımsız düşünülmemeyeceği gibi toplumsal kimliklerde aynı bireylerin bireysel kimliklerinin bir toplamı olarak şekillenmektedir. Sosyal kimlik kavramı bireyin kültürel, etnik ve yöresel kimliklerinin bir bütünüdür.

Schnell'e göre (1990) kültürel veya etnik kimliğin 80 göstergesi vardır. Bu göstergelerden kimileri şöyledir:

- Dil kullanımı ve dil ustalığı;
- Dini mezhep ve dini uygulamalar;
- Belli bir etnik gruba öznel bağlılık;
- Ayrımcılık algısı;
- Baskın ve yabancı etnik gruplarla temaslar;
- Etnik birleşme arzusu;
- Farklı uluslara duyulan sempati;
- Eğitim amaçları;
- Cinsiyet rolü yönelimleri;
- Kültürel alışkanlıklar (müzik, video, gazete, dergiler);
- Ulusal veya dini bayramlara katılım (Bilgin, Oksal, 2018).

Doğal bir gereksinim olan bireyin bireysel saygınlığa sahip olma isteği, büyük ölçüde sosyal kimlik kavramı ile doymaktadır. Bireysel kimliklerini oluşturma sürecindeki bireylerin sosyal kimliklere olan sıkı bağları bu durumla

açıklanmaktadır. Hayatın tümünde devam eden bireysel kimlik değişimi ve gelişimi dönemsel bazı aralıklarda ağırlıklı olarak ele alınmaktadır. Sosyal kimliğin bir paçası olan kültürel kimlik baskın olarak dini inançlar ve cinsiyet rolleri gibi parametreler ışığında incelenebilmektedir.

Bir çalışmada öğrencilerin kültürel kimliklerinin 12 kültürel değişken tarafından etkilendiği rapor edilmiştir (Cushner, McClelland ve Safford, 2000). Bunlar:

- Etnik grup/ulus
- Sosyal sınıf
- Cinsiyet/cinsel yönelim
- Sağlık
- Yaş
- Coğrafi bölge
- Din • Sosyal statü
- Dil
- Engelsizlik/engellilik
- Irk olarak kaydedilmiştir (Bilgin, Oksal, 2018).

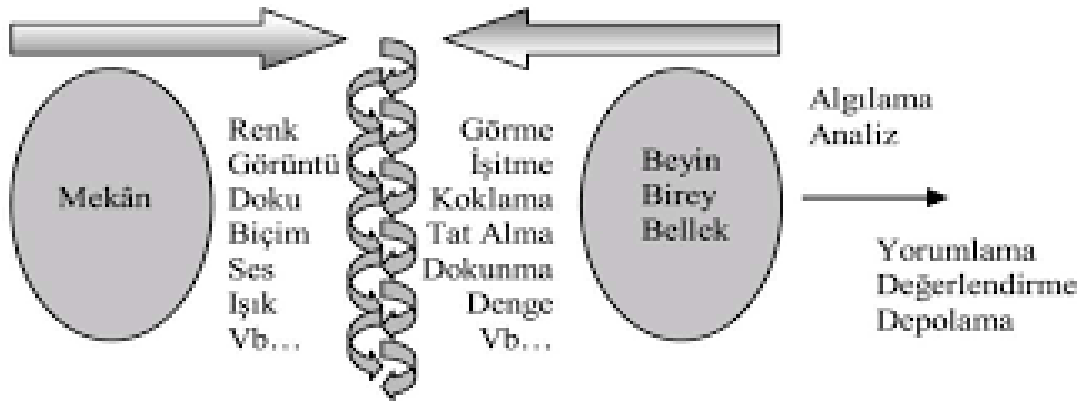
Bireylerin sosyal kimliklerini inşa etme süreçleri, bir zaman aralığını tasfir ediyor olsada sosyalleşme süreci mekansal sınırlara ihtiyaç duymaktadır. Bu sınırlardan biri olan eğitim mekanları bireylerin gerek zorunlu gerekse istek dahilinde, uzun süreleri kendileri dışındaki bireyler ile geçirdikleri mekanlardır. Bu durum gereği eğitim mekanları sosyalleşme ve sosyal kimliği biçimlendirme konusunda göze çarpan bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Bir maddi kültür varlığı olarak eğitim mekanı kavramı, somut olarak varolan ve kalıplaşmış bir biçim ve işleyişle belirli standartlara sahip olabilmektedir.

Maddi kültür varlıklarının ihtiyaçlar dahilinde farklı kültürlerden bireyler tarafından kullanılmaya açık oluşları teknolojik olarak tercih edilebilmenin yükselmesini sağlamaktadır. Bilişsel anlamda kültürel değerlerin ifade ettikleri anlamların madde olarak yaratılmış olması yani duyuşsal anlamda algılanabilir oluşu sosyal kimliğin oluşumunda kültürel değerlerin etkisini artırıcı bir unsurdur.

3.2 Eğitim Mekanlarında Mekansal Algı

İnsanlığın varoluşundan itibaren bireyler tüm eylemlerini mekanlarda gerçekleştirmişlerdir. Fiziksel varoluşun vazgeçilmez bir karşılığı olan mekan bu yönü sebebiyle birçok disiplin tarafından incelenmiş ve incelenmeye devam eden bir kavramdır. Bir yönden varoluşu insani müdahaleleri gerektirmeyen ova, nehir gibi bir çevreyi ifade ederken bir yönden de belirli bir düşünsel süreç sonucunda yaratılmış mimari bir eseri de ifade eder. Bu sebeple onu incelerken hangi perspektiften bakıldığı büyük önem arz etmektedir.

Mekansal algı kavramı insanların mekanla olan etkileşimleri ve bu etkileşim sonucunda meydana gelen tepkilerin bir bütünüdür. Bireylerin içinde buldukları fiziksel çevreye olan bakış açıları o çevreyi algılayışlarıyla doğru orantılıdır. Algılama sürecinin başlaması duyumsal olarak bir tepkime gerektirmektedir. Görme, tatma, işitme, dokunma gibi duyarlar tarafından deneyimlenen bilgi bir elekten geçirilerek bireyin algısını oluşturur. Tüm bu fiziksel algılama yöntemlerinin yanısıra bireylerin zaman içerisinde öğrendikleri ve daha önceki algıladıklarıyla sahip oldukları yargılar da algılama sürecinde etkin rol oynar (Şekil 3.3). Bu tanımdan anlaşılacağı üzere algı sadece duyumsal bir etkinlik değil aynı zamanda bu duyumun birey tarafından yorumlanması ve bir karşılık bulması sürecidir (Eryarar, 2011).

(<https://pdfs.semanticscholar.org/f924/a3749a1bf34848dd860c0c4e79a7b12c502f.pdf>)

Mekanlar kendi varoluşları gereği kullanıcılarına algılanabilir doneler sunarlar. Bu doneler mekanın kimliğini belirleyen ana faktörlerdir. Kullanıcı ise bu algıladıklarını kendi birikimleri ile yorumlama yoluna giderek mekan üzerindeki fikrini ortaya

koyar. Mekanın algılanmasında mekan ve insanın rolünü Gültekin-Tokdil (2017) ‘‘İzleyici - katılımcı bireyin edindiği bilgi algıya aracılık eden süreçte renk, biçim, tekrar ve ritmin birleşimi ile yeni bir aşamada görsel algıya dönüştürerek duyumsar.’’(s. 5) şeklinde açıklamaktadırlar.

İnsan beyni kendisi için güvenli bir çevreyi tanımlarken son derece uyarılara açık olan birey, bir uyarıcıya yoğunlaşmışken diğerlerini aynı oranda algılamama eğilimindedir. İletişim halindeki iki bireyin buldukları ortam sesinin uyarıcı özelliği yüksek olsa bile bunun farkında olmayabilir. Algıda seçicilik olarak tanımlanan bu durum bireyin ihtiyaç duyduğu şeyi çeşitli uyarıcılar arasından seçerek ayrıştırabilmesini sağlar.

Bu sebeple mekansal algı algısal süreç ve fizyolojik süreç olmak üzere iki ana başlık altında incelenmektedir. Bu süreçleri;

Algısal süreç nesnel uyarıların duyumsanmasını içeren ‘‘fizyolojik süreç’’leri ve bu duyumsama sonucu oluşan bilişsel girdilerin yorumlanma, anlamlandırılması gibi işlemleri kapsayan ‘‘bilişsel süreç’’leri içeren iki aşamalı bir yapı göstermektedir. Arnheim’in algı (perception) ve biliş (cognition) olarak adlandırdığı algının bu kademeli sürecini 1920’lerde Ozanfant ve Le Corbusier birincil ve ikincil hisler olarak tanımlamışlardır. Birincil hisler fizyolojik sürece dahildir ve tamamiyle biçim ve renk tarafından oluşturulur. Bunlar insanlık için sabittir ve evrenseldir. Bilişsel süreçte ortaya konan ikincil hisler ise kişisel katılıma ve kültürel geçmişe bağlı olarak değişir. İkincil hisler kişiseldir, evrensel değildir ve onlar son derece çeşitli ve değişkendir. Böylelikle algı-biliş sürecinde insan mekanla ilişki kurduğunda öncelikle onun en somut, pragmatik boyutuna ulaşır ve bu somutluk deneyimle soyutlaşır. Fizyolojik süreç içindeki subjektif olgular herkes için genellenebilirken, bilişsel süreç içindeki subjektif olgular çok daha kişisel özellik göstermektedir. (Başkaya,Dinç,Aybar ve Karakaşlı 2003) şeklinde açıklamaktadırlar.

Eğitim mekanları, fiziksel koşullarıyla belirlenmiş ihtiyaçlara cevap veren ortamlardır. Yapılan çalışmalar bu mekanların düzenlenmesinde bir çok parametrenin birlikte uygulanması gerektiğini kanıtlar niteliktedir. Mekanın algılanmasını belirleyen faktörlerden olan Renk, doku, ışık, ısı, ses gibi duyuşsal bu

faktörler, duygusal ve zihinsel faktörler ile birleşerek eğitim mekanının işlevlerine hizmet etmelidir.

Fiziksel çevrenin öğrenim üzerindeki etkilerinin önemi yapılan literatür taramalarında kendini göstermektedir. Eğitimin ana unsurları olan eğitmen ve eğitilen ölçeğinde incelendiğinde planlanmamış mekanın eğitim süresinin etkin kullanımını olumsuz etkilediği görülmektedir. Fakat tüm bunlara rağmen eğitim mekanının iç mekan ve yapısal özellikler bakımından dışsal etkilere olan mesafesinin göreceli bir durum olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Eğitimde etkileşime dayalı metotların uygulamasına yönelik yaklaşımlarda dışsal etkilerin dönemsel veya ana bağlı olarak değişken seçeneklerle kullanılması veya yok sayılması gerekmektedir. Eğitim yapısının çevresel koşullara olan mesafesini doğrudan etkileyen bu durum eğitimin verildiği kurumun bahçe, sosyal kulüp gibi mekanlarla etkileşiminin yanı sıra müze, kütüphane gibi mekanlarla olan etkileşimini de belirler (Altuncu,2016).

Eğitim mekanlarında, bireysel ve sosyal kimlik oluşumunun doğrudan bağlı olduğu mekan algısı kavramı, bu bölümde sembolik, duygusal ve duygusal algı ana başlıkları altında incelenmektedir.

3.2.1 Sembolik Algı

Var olan veya var edilecek düşünce ve nesnelerin hitap edilen insan gurubunun kültür, yaşanmışlık ve bilişsel algılarını kullanarak bir noktada toplamaktır sembol. Sembol, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğü'nde "Duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret, remiz, rumuz, timsal, simge." olarak tanımlanmaktadır.

İnsanlık belli amaçlar uğrunda bir araya gelmek amacıyla benzer duyguları paylaşan insanların birleşmesini sağlayacak semboller yaratmışlardır fakat sembol beşeri etkilerin yoksunluğunda dahi var olan bir kavramdır. Çünkü her varlık bir sembol olabilir. Bu sembolün varlığın ifade ettiği anlamlar bütününe bir yansıması olması nedeniyledir.

Mimari eserler, kullanıcılarına gerekli fiziksel deneyimleri konusunda yanıt veriyor olmalarının yanı sıra sembolik bir anlamda ifade etmektedirler. Yapının sahip olduğu ayırıcı özellikler kullanıcıların psikolojik ve sosyal görüşlerine göre o yapının karakterini belirler. Yapının kültürel anlamda kendi dünya görüşü ve çevresel algılarını yansıttığını düşünen kullanıcı bu yapı ile duygusal bir bağ geliştirerek

yapının bir sembol olarak algılanmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda insan ve mimari arasındaki ilişkilerin ana unsuru olan mimari biçim, biçimsel estetik ve sembolik estetik kavramlarını meydana getirmektedir. Biçimsel estetik maddenin fiziksel formunu anlatmaktadır. Bu bağlamda biçimsel estetik; renk, ışık, gölge gibi bileşenleri ele almaktadır. Sembolik estetik ise biçimsel estetiğin aksine varolanın duyumsanan özelliklerine değil insan tarafından yapılmış yorum ve duygusal anlamlarını ele almaktadır (Ünal, 2008).

Simgesellik (sembolizm), insan yaşamının vazgeçilmez unsurlarından biridir. İnsanoğlunun yeme, içme ve giyme gereksinimleri için tükettiği ya da kullandığı bütü nesnel varlıklar gibi, çevresel tasarım alanına giren bütün tasarım ürünleri de bu simgeselliğin ayrılmaz parçasıdır. Çünkü çevresel tasarım nesnelere, yalnızca insanın temel gereksinimlerinin giderilmesine yönelik yatma, kalkma, uyuma, çalışma, dinlenme vb. eylemlere barınak oluşturmak için yoktur. Bu nesnelere aynı zamanda insan yaşamının önemli bir parçası demek olan onurlanmak, gururlanmak, güven duymak, sevgiyi yaşamak ya da başkalarıyla paylaşmak vb. duygular için vardır. Bu nedenle yapılar insan yaşamını kolaylaştırıcı işlevler üstlenmenin yanı sıra toplumların sahip olduğu belli sosyal, kültürel ya da ekonomik değerlerin ve kişilerin görüş ve düşüncelerinin simgelerini de oluşturabilir (Ünal,2008).

Tarihsel süreçte insanların belirli işlevlere hizmet eden yapıların benzer mimari dil ile inşa edildikleri görülmektedir. Bu mimari dil yapıların bazı kavram ve varlıkları temsil etmelerini sağlamaktadır. Tarihsel süreç içinde tapınak ve anıt mezar mimarisinin yüzyıllar boyunca korunmasını ve hafızalarda bir sembol olarak kalmalarını sağlayan şey mimari dilin yaşamsal faaliyetlere cevap verme işleminden fazlası olan bir anlamı temsil ediyor oluşlarıdır. Karadeniz mimarisi, Akdeniz mimarisi gibi bölgesel uyaranların baskın rol oynadığı biçimsel, dokusal ve renksel bildirimlerin benzerliği anıt yapılarda da görülmektedir. Kültürün yansıtılması ve yeniden inşası düzleminde incelendiğinde mimarinin sembolik değeri işlevsel değeri kadar önemlidir. Yapının yaratıldığı dönemin koşullarına uygun malzeme ile üretiliyor olması bile, izleyici için ayırıcı bir unsurdur. Dönemsel bir ifadede bulunan malzeme, dokusu, rengi ve biçimi ile bir anlam ifade eder. Antik Roma'da mor rengin seçkinlik ifadesi olması bu duruma örnek verilebilir (Alodalı, 2015).

Toplumsal bellekte işlevleri ile bütünleşmiş yapıların, kendi başlarına o işlevi ifade ediyor yada o işlevi hatırlatıyor oluşları da bu estetik algının bir sonucudur. Bu algı tasarımcılar tarafından doğru gözlemlendiğinde mimariden moda ve hatta resim ve grafik sanatlara kadar bilinçli olarak kullanılabilir doneler sunar (Şekil 3.4).

Şekil 3.4 : Howard Üniversitesi Logosu - Mimarının sembolik algılamadaki etkisinin bir eğitim kurumu ölçeğindeki grafiksel yansıması örneği
(https://home.howard.edu/themes/custom/hu_home/idfive-component-library/build/img/howard_social.png)

Görsel algının etkin kullanımını gerektiren mimarının; kişilerin şehir, bölge, yapı ve iç mekan ölçeklerinde uyarılmaları yoluyla, kimlikler yaratıp ve yok etme gücüne sahip olduğunu görülmektedir (Alodalı, 2015).

3.2.2 Duyusal Algı

Mekanın algılanması süreci bireylerin fiziksel olarak mekanı deneyimleyebiliyor oluşu ile başlar. Algılama süreci, duygusal dürtüler ile birleşerek onun hakkında iyi-kötü, güzel-çirkin gibi görüşlerin ortaya çıkmasını sağlar. Bu sebeple duygusal algı duygusal algısında ön koşullarındandır. Duyusal algı göz, kulak, dil, ten gibi fiziksel algılayıcılar tarafından algılanan ve zihin tarafından yorumlanan deneyimlerin tümüdür. Her ne kadar uyarılan algılayıcı varsa da bunların uyarılma yüzdeleri farklılık göstermektedir. Görme duyusu diğerlerinin çok daha önünde yer almaktadır (Tanrıkut, 2017).

Görme duyusu, bireylerin veri ediniminde sahip oldukları duygusal algılama biçimlerinin en baskın olanıdır. Algılama ve algı çeşitleri arasında en etkin duyu, görmedir (Çağlayan, Korkmaz, Öktem, 2014).

Uyarıcıların algının gerçekleşmesindeki rolü en az uyarılanın etkisi kadar önemlidir. Sadece varlığı ile süreci başlatan uyarıcı uyarılanın kendisine ulaşmaması halide bir anlam ifade etmeyecekken, uyarıcı ile algılama sürecinin ana parçası haline gelir. Bireyin mekan ile arasındaki deneyimsel sürecin varlığı mekanın algılanmasını sağlar. Bireylerin kendileri için anlamlı bir çevrede bulunma isteği sinir sistemi ile birbirine bağlanan tüm karmaşık fiziksel bütünle başlayıp duyuşsal anlamlandırma olarak tanımlanan bu süreci oluşturur. Bu komplike yapı içerisinde duyuşsal algıyı farklı başlıklar altında incelemek gerekliliğı doğmaktadır.

Eğitim mekanlarında kullanıcı merkezli düşünceler araştırıldığında ergonomi kavramı ile karşılaşmaktadır. Bu konuda ele alınacak olan ergonomi kavramı kullanıcının sağlıklı sınırlar içerisinde fiziksel davranışlarını herhangi bir engelle karşılaşmadan sürdürebilmesi anlamında kullanılmaktadır. Mekanın ergonomik ölçütler içerisinde incelenmesi sonucu birçok alt kavram ortaya çıkmaktadır.

3.2.2.1 Boyutsal Algı

Boyutsal algı, mekanların sahip olduğı fiziksel büyüklük veya küçüklüğe bağlı olmakla birlikte onu sahip oldukları dışında –miş gibi algılayacak özelliklerini de tasvir eder. Mekan sınırları içinde yer alan bütün objelerin ölçülerini belirleyen ana faktördür boyutsal algı. Boyut algısı konusunda Tanrıkut (2017) ‘’Mekan algısında ölçüğün önemini gösteren, tasarlanan mekanın kabuğunun ve içinde yer alan tüm nesnelerin ölçülerini belirten, görsel algılamamanın bileşenlerinden biri olarak da kabul edilen algılama türüdür’’(s.27) demiştir.

Boyutsal algı, mekanı yaratan çeşitli doneler ışığında incelenmesi gereken bir kavramdır. Bu algının biçimlendirilmesi konusunda mekanın sahip olduğı renk, doku, ışık gibi mekansal faktörlerin etkisi büyüktür. Dolayısı ile tasarım çerçevesinden bakıldığında malzeme ve renk seçimlerinin mekanın boyutsal algısındaki önemi yatsınamaz bir gerçektir. Aynı mekanın, farklı malzeme, renk, doku ve kompozisyonla ele alınması durumunda boyutsal algının değışkenliğı ortaya çıkacaktır (Şekil 3.5, Şekil 3.6). Sıcak renklerin kullanımının yoğun olduğı mekanlarda mekan olduğundan daha küçük, soğuk renklerin kullanımının yoğun olduğuy mekanlardaysa mekan olduğundan daha büyük algılanmaktadır. Rengin mekanın boyutsal algısına etkisi rengin doygunluk oranıyla da fark yaraktmaktadır. Doygunluğu düşük renkler izleyiciye göre uzak, doygunluğu yüksek renklerle daha yakın algılanmaktadır (Gür, 1996).

Şekil 3.5 : Doygunluğu yüksek renklerin boyutsal algısı örneği
(Yunus Albayrak Fotoğraf Arşivinden)

Şekil 3.6 : Doygunluğu düşük renklerin boyutsal algısı örneği
(Yunus Albayrak Fotoğraf Arşivinden)

Göz yapısı gereği farklı ışık ve renkler tarafından farklı şekillerde uyarılır. Aynı mekan üzerinde yapılan örnek çalışmalarda renk ve doku farklarıyla boyut algısının değiştiği gözlemlenmektedir.

3.2.2.2 Isısal Algı

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'ünde ısı kavramı ‘‘ Bir cismin uzamasına, genişmesine, buharlaşmasına, erimesine, sıcaklığının artmasına, bir iş yapmasına sebep olan fiziksel enerji, hararet.’’ olarak açıklanmaktadır. Sözlük tanımında bahsedilen genişleme, buharlaşma, erime ve sıcaklık gibi kavramlar ısının bir algısal bir konfor unsuru olduğunu gösterir niteliktedir.

Isının fizik yasaları uyarınca taşıdığı enerji temelli anlam, mekan tasarımında bireyin ruhsal ve psikolojik enerjisini belirlemede de etkin rol oynar. Isısal konfor olarak adlandırılan bu durum bir mekanın kullanıcısı göz önüne alınarak bu kullanıcının fiziksel, ruhsal ve mekanın sunduğu deneyimlerle doğru orantılı olarak kullanılmalıdır (Berber Üçkaya, 2014).

Tasarlanmış olan mekanın ısısal konforunun belirlenmesinde mekan kullanıcısının rolü büyüktür. İnsan ölçeğinde incelendiğinde ise insanların yaşamsal faaliyetlerini sağlıklı halde sürdürebilmeleri mekanlardaki ısısal konfora bağlıdır. Bireylerin iç mekan konforunu sağlamada mekan ölçeğinde ısıtma, soğutma ve iklimlendirme düzenlemeleri önemli bir gerekliliktir (Çilingiroğlu, 2010).

Eğitim mekanlarında ısısal algının yaş, cinsiyet ve giyim farkları gibi etkenler tarafından da değerlendirilmesi gereklidir.

Bu bakımdan termal parametrelerde de aydınlatma ile ilgili parametrelerde olduğu gibi ortak bir sonuca varılamamaktadır. Bu duruma neden olarak iklim, mikroklimatik özellikler, yapı tipi, bulunulan çevre gibi çevresel faktörler gösterilebileceği gibi, yaş, metabolik hız, giyim tercihleri, cinsiyet gibi bireysel faktörler de gösterilebilir (Altuncu,2016)

Isısal algı üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde havalandırma kavramı dikkat çekmektedir. Mekanın hava kalitesininin kullanıcılarının davranışları ve fiziksel özelliklerine göre düzenlenmesi prensibinde düşünülmesi gereken havalandırma kavramı, eğitim mekanları ölçeğinde de büyük önem arz etmektedir. Eğitimde sürekliliğin sağlanması konusunda hava kalitesinin önemi büyüktür. Biyolojik olarak hasatlıkların yayılmasında en etkin yollardan biri olan hava, müdahale edilmesi gerekli mekânsal öğelerdendir.

Beynin benzerlikler üzerine kurduğu algılar maddenin bazı hallerinde rengin baskınlığını öne çıkarır. Ateşin çağlar boyu gelen ısıtıcı hatta yakıcı etkisi insan bilinç altında ona ait olan renklerinde benzer anlamları taşımasını sağlamıştır. Buzun

soğuk ve dondurucu etkisi yine ona ait olan mavi, yeşil ve beyaz renklere karşı aynı algının oluşmasını sağlamaktadır (Şekil 3.7, Şekil 3.8). Bu doğrultuda insanlar, buldukları mekanın ışık ve renklerine göre, sıcak veya soğuk bir mekanda buldukları algısını geliştirmektedirler (Göler, 2009).

Şekil 3.7 : Renklerin sıcaklık algısına etkisi örneği
(<https://i.pinimg.com/236x/30/57/d9/3057d9c90ebbd616cb07079b2f99b9fa.jpg>)

Şekil 3.8 : Renklerin soğukluk algısına etkisi örneği
(<http://visiontotal.co/wp-content/uploads/2019/06/black-living-room-furniture-red-and-black-living-room-furniture-for-sale.jpg>)

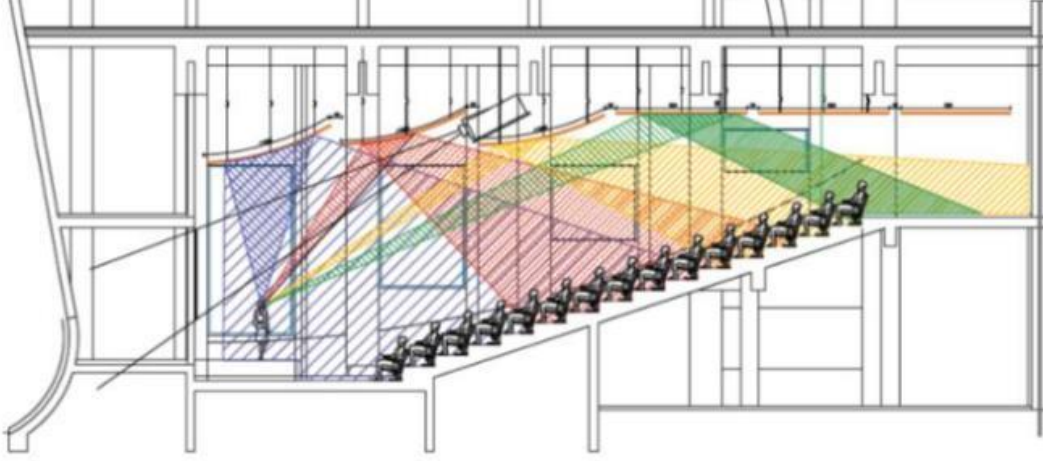
Isının fiziksel olarak duyularla algılanması bahsedildiği üzere ten yoluyla hissediyor olsada görsel anlamda ısı ile bağdaştırılmış öğeler ısısal algıyı manipüle etmektedirler. İnsanlar kültürel olarak bazı bilinçaltı kodlarına sahiplerdir. Bu kültürel kodlar tarih boyunca insanlığın gelişimi ile gelişmiş ve değişmiştir fakat bazı kodlar toplumlar nezdinde bile değişim göstermeden çağlar boyu süregelmektedir. İnsanların fiziksel olarak karşılaştıkları maddelere karşı geliştirdikleri algı bu maddeleri renk, doku, biçim olarak zihinlerinde kodlamalarını sağlamıştır. Beyin günlük hayatta karşılaşmaya alışık olduğu maddelere karşı bireyin vereceği tepkileri otomatik olarak kodlar. Bir çocuk için çok şaşırtıcı ve ilgi çekici olan çingirak yetişkin bireyin algısal olarak fark edemeyeceği bir şey olabilir (Göler, 2009).

3.2.2.3 İşitsel Algı

Duyusal algılardan biri olan işitsel algı. Uyarıcının alıcıyı ses dalgaları yoluyla etkilemesi temelinde açıklanmaktadır. Ses bulunduğu ortamda gerçekleştirdiği yayılım sonucundakarşılaştığı cisimlere fiziksel olarak çarpır. Bu çarpma sonucunda çarpılan maddenin fiziksel özelliklerine bağlı olarak yansıma ve yutulma özelliği gösterir (Berber Üçkaya, 2014).

İşitsel algı; ses kaynağı, mekan ve algılayıcı üçlüsü ile gerçekleşmektedir. Ses, mekan içindeki hareketi sonucu cisimlerden çarpıp yansıma katsayısı mekanın boyut ve biçimi hakkında veri sağlayabilen ve mekanın bu açılardan algılanması sağlayan özelliklere sahiptir. Görme duyusu gelişmemiş canlıların işitsel algılarını kullanarak mekan içi hareketlerini sağladıkları bilinmektedir. Doğada, yarasaların gece canlıları olmaları sebebiyle evrimleşen işitsel algıları bunun net örneklerindedir.

Sesin çarptığı yüzeylerin işitsel algıdaki önemi akustik kavramının doğmasını sağlamaktadır (Şekil 3.9). Seslerin mekanda dağılımını inceleyen, yönlendiren, sınırlandıran veya yok eden bu bilimsel tanım mekan tasarımının en önemli öğelerindedir (Berber Üçkaya, 2014).

Şekil 3.9 : Akustik düzenlemenin sesin hareketine etkisi
(http://www.cmf.com.tr/admin/icerik_res/146251070219.jpg)

Birden çok ses kaynağının olması durumu sesi algılayan canlının gelen veriler karşısındaki seçimlerinde doğrunun (canlının ihtiyacı olanın) bulunmasını zorlaştırmaktadır. Doğal çevrenin getirdiği sesler, beşeri çevrenin sesleri ile birleştiğinde bireylerin mekan içindeki konsantrasyon sağlamayı planladıkları şey üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Akustik çözümler bu doğrultuda büyük önem taşımaktadır. İşitsel algının birden çok kaynak tarafından birden çok farklı sesle uyarılması durumu gürültü olarak adlandırılmaktadır. Gürültünün insan psikolojisi üzerindeki etkileri üzerine yapılan araştırmalar, bu etkinin zaman-performans israfı yarattığını kanıtlamaktadır (Altuncu, 2016).

Eğitim mekanlarında akustik koşulların sağlanmaması durumunun, bireyler üzerindeki etkileri incelendiğinde okuma, okuduğunu anlamlandırma ve yazma gibi eylemlerde sorunlar olduğu gözlemlenmiştir. Kendi içinde gürültüden yoksun bir öğrenme mekanının dışsal gürültüye maruz kalması durumu kullanıcıyı ölçüğünde dikkat dağıtıcı etkiler oluşturur. Bu sebeple eğitim mekanlarında akustik düzenleme gerekliliği doğmaktadır (Altuncu, 2016).

Öğrenme mekanlarında akustik konfor koşulları, mekan içinde basit önlemlerin alınmasıyla geliştirilebilir; ortamın iyileştirilmesi için geçici ya da kalıcı çözümler üretilebilir. Öğrenme mekanlarında asma tavan ve akustik panellerin tercih edilmesi, reverbrasyon süresini düşüreceği için iç ortamdan kaynaklanan gürültüyü de azaltacaktır. Ancak bu uygulamaların diğer fiziksel çevre faktörlerini de etkilediği unutulmamalıdır. Örneğin, bir sınıfta akustiği iyileştirme girişimi asma tavan kullanımı yoluyla sınıf içi yankı-gürültü yalıtımını sağlarken, sınıf içinde artan toz ve alerjen partikülleri nedeniyle hava kalitesi azalabilir. Bunun yanında akustik ortamın iyileştirilmesi için kullanılan her tür malzemenin aynı zamanda iyi birer ısı yalıtım malzemesi olduğu, ortamdaki akustik özelliği yüksek malzemelerin artırılmasıyla

ortam sıcaklığının da istemsiz olarak yükselebileceği unutulmamalıdır. Özellikle öğrenme mekanlarında tercih edilecek akustik malzemelerin, iç hava kalitesini bozarak kullanıcı sağlığını olumsuz etkileyebileceği de göz önünde bulundurulması gereken diğer bir konudur (Altuncu, 2016).

Eğitim mekanları mekanın kullanım kriterlerinin belirlenmesi ve bu kriterlere uygun müdahalelerin gerçekleştirilmesi ile akustik açıdan planlanması zorunlu alanlardır. Öğrenimin sağlıklı ve verimli gerçekleşmesinin en önemli koşullarından biri olan işitsel algının direkt olarak etkileri dışında psikolojik etkileride vardır. Mekanların sağladığı akustiğin insan üzerindeki etkileri, zihinsel olarak mekanın karakter özelliklerini kodlamada kullanılan ana etkenlerdir. İçinde tekrar bulunmanın istenmeyeceği kadar gürültülü mekanların eğitim mekanı olamayacağı gerçeği işitsel algının önemini göstermektedir.

3.2.2.4 Biçim

Biçim şeylerin göz ile algılanabilir onu diğerlerinden ayıran veya diğerlerine benzeten bütünsel bir kavramdır. Cisimlerin birbirleri arasında ayrışmasını ve fark edilir olmasını sağlayan ana unsurlardan olan biçim mimaride de aynı amaca hizmet etmektedir. Tarihin her döneminde biçim üzerine düşünülmüştür. Antik çağ felsefecilerinin biçimi salt bir kavram olarak incelemeyip onun ifade ettiği anlamlara da odaklandıkları görülmektedir. Biçim kavramının öz kavramı ile birlikte biçim ve öz ilişkisi açısından incelendiği görülmektedir (Altuncu, 2016).

Antik çağlardan itibaren tartışılan biçim ve öz ilişkisi, sanatın temel olarak sorunsallaştırdığı bir birlikteliğe sahiptir. Anaksadoras ve Aristoteles gibi düşünürlerin biçim ve öz ilişkisi üzerine söylemleri biçimin varlığın dış yüzeyi yani gözlemciler tarafından algılanabilen kabuğu olarak tasfir etmektedir. Öz kavramı ise maddenin kendisi olarak ele alınmaktadır. Biçim ve öz ilişkisi kavramsal olarak antik çağda tartışılmaya başlamış ve Hegel öğretisinde dek gelerek çağdaş dünyanın önemli sanatsal ve felsefi sorularına zemin hazırlamıştır (Göler, 2009).

Geometrik biçimlerin mimaride kullanımı, tarih boyunca çağların getirdiği teknolojik ilerlemelerin sınırlarında gerçekleştirilmiştir. Bilgi (2007)'’ Tarihsel süreç içinde oluşan mekân kavramları, geometrik ve felsefi karşılıklarıyla değerlendirmiştir.”(s.6). diyerek geometrinin mekanın kavramsal olarak algılanması konusundaki önemini belirtmektedir. Mekan algısındaki ana öğelerden olan biçimin plan ölçeğinde uygulanışı dahi algının değişkenliğini göstermektedir (Şekil 3.10).

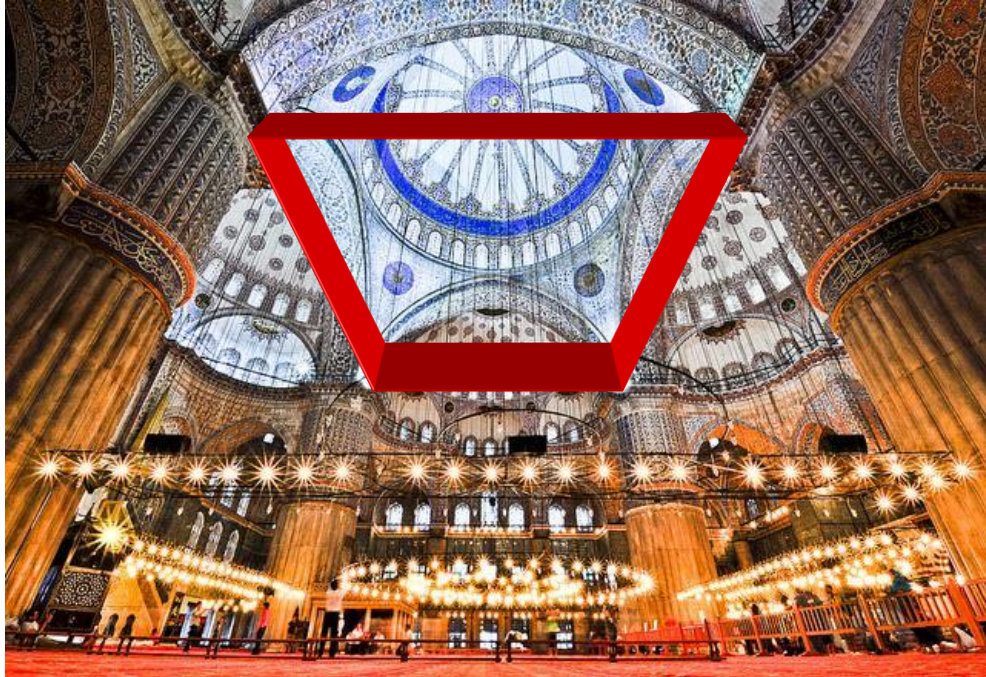

Şekil 3.10 : Geometrik biçim örnekleri
(http://cokgenler.nedir.org/resim-ekle/eimg/90531_%C3%A7okgen5.png)

Biçim bir varlığının izleyiciler tarafından nasıl algılanacağını ön koşullarındandır. Bu sebeple mekan tasarımında da sanatın diğer birçok dalında olduğu gibi felsefi alt yapı, biçimin öz ile ilişkisi üzerine kurulmuştur. Mekan tasarımında kullanılacak biçimlerin toplumsal ve kişisel birçok anlamı olabilir. Bu sebeple mekanın yaratımında belirlenen malzeme, renk, ışık, doku gibi öğeler biçimi belirlerken biçimin bu öğelere ışık tuttuğuda söylenebilmektedir. Kullanılan materyallerin özellikleri ile mekanın görsel algısının sıcak veya soğuk, yakın veya uzak şekillerde algılanmasını sağlamak mümkündür. Bu sebeple tasarımcıların izleyici için belirledikleri algılama sınırlarını planlı bir doğrultuda bir yönlendirici olarak uygulamaları mümkündür (Şekil 3.11) (Şekil 3.12). Mekan tasarımında görsel algıdaki illüzyonların kullanılması ile sadece fiziksel bir algı farklılığı yaratılmaz aynı zamanda duygusal anlamda bireyler üzerinde korku, sevgi, özlem v.b. duygular yaratmayı amaçlayabilir (Tanrıkut, 2019).

Şekil 3.11 : Dikdörtgen planlı yapı örneği üzerinde biçim çalışması (<https://religionnews.com/wp-content/uploads/2015/01/insidemedium.jpg>)

Şekil 3.12 : Kare planlı yapı örneği üzerinde biçim çalışması (<http://sultanahmetcamii.org/wp-content/uploads/2016/02/Architecture-1.jpg>)

3.2.2.5 Renk

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’ünde renk kavramı ‘‘ Cisimler tarafından yansıtılan ışığın gözde oluşturduğu duyum’’ olarak açıklanmaktadır. Belirli bir kaynaktan çıkan ışığın bir cisme çarptığında meydana getirdiği yansıma veya yutulma gibi sonuçları cismin renk doku ve biçimini doğrudan gösteren ektendir. Renk kavramının varlığı için iki unsurun varlığı gerekmektedir, ışık ve ışığın çarpacağı yüzey. Sanat tarihi incelendiğinde insanların yarattıkları biçimler üzerinde kendi duyuşsal algılarının bir izdüşümü olacak şekilde renklendirmeye gittikleri görülmektedir. Soyut bir hayalin somutlaştırılması sürecinde biçim ve doku ile veya biçim ve doku özelliklerini var edecek şekilde renk kullanılmıştır. Görsel algıyı izleyici ölçeğinde güçlendirme amacı taşıyan bu kullanım doğanın bir getirisidir. Tasarlayıcı bu getiriyi bilinçli olarak izleyiciye sunar. Bilimsel bir çerçevede renk Isaac Newton tarafından incelenmiştir. Karanlık ortamda gerçekleştirilen uygulamalarda gün ışığının bir prizma aracılığıyla yine karanlık bir yüzeye çarpması sonucu yedi farklı rengin oluşmasını sağlamıştır. Renk tayfı olarak adlandırılan bu durum renk teorilerinin temelini oluşturmaktadır (Şekil 3.13) (Akoğlu, 2016).

Şekil 3.13 : Renk Tayfı
(<http://bilgioloji.com/mng/images/249-1.png>)

Renkler farklı bazı kavramlar içerisinde incelenirler. Bir rengin tam olarak ne olduğunu belirten ‘‘renğin türü’’ prizmadan geçen ışığın ilk hali olan rengi tarifler. Bu tarif cismin veya herhangi şeyin kırmızı veya yeşil olduğunu belirtir. Bir diğer kavram ‘‘renğin değeri’’dir. Bir rengin ışığı yansıtma yüzdesi o rengin renk değerini ifade eder. Rengin iki uç nokta olan felsefede varlık ve yokluğu tarif eden, siyah ve

beyaz arasındaki karışım yoğunluğudur. ‘‘Rengin doygunluğu’’ ise bir rengin siyah ve beyaz ile olan yakınlık derecesini belirler. Rengin doğal ve dokunulmamış hali en doygun olduğu halidir. İçine karıştırılanlarla bu doygunluk azalır (Tanrıkut, 2019)

Renkler fizik yasaları gereği ışık ve yüzey üzerindeki yansımaları ile üretilirken. İnsanlık bu renkleri doğa ve kimya sayesinde ışık altında benzer şekillerde yansıyacak şekilde taklit etmişlerdir. Bu durum iki farklı renk grubunu karşımıza çıkarmaktadır. Işık renkleri ve Boya renkleri.

Işık renkleri Kırmızı, Yeşil ve Mavi ana renkleri ve onları karışımları ile elde edilen magenta, sarı ve cyan ve tüm bu renklerdeki ışıkların karıştırılması ile elde edilen beyaz ile sınırlanırlar (Şekil 3.14) (Tanrıkut, 2019).

Şekil 3.14 : Işık renkleri
(https://www.eokultv.com/wp-content/uploads/2017/07/Screenshot_1-4.jpg)

Boya renleri ise, Magenta, Cyan ve Sarı ana renkleri ve onların karışımları ile elde edilen Mavi, Kırmızı, Yeşil ve tüm bu renklerin karıştırılması ile elde edilen siyahtır (Şekil 3.15) (Tanrıkut, 2019).

Şekil 3.15 : Boya renkleri
(https://fizikolog.net/konular/renkler/img/isik_ve_boya_renkleri.jpg)

Mekan tasarımında renk kullanımı, mekan kimliği belirlemede belirleyici bir konuma sahiptir. Belirlenmiş bir işlev doğrultusunda tasarlanmış mekanda, bu işleve hizmet eden unsurların renkleri ile ön plana çıkarılması biçimin bir uyarıcı olarak mekan içinde belirlenmesinde kolaylık sağlamaktadır. Aynı mekan içerisinde izleyici için anlamsız kabul edilen uyarıcıların yine renk ile mekan algısında uyarıcı özelliklerinin yok edilmesi mümkündür. Rengin duyuşsal algılama üzerindeki önemi optik olarak gözün yapısı sayesinde gerçekleşmektedir.

Mekan tasarımında rengin bilinçli kullanımı ile yüzeylerin yakınlığı ve uzaklığı üzerinde algısal olarak oynanabilir. Zıtlık prensibi içinde değerlendirildiğinde koyu renkteki zemin üzerinde bulunan açık renkli nesnelere veya açık renkteki zemin üzerinde bulunan koyu renkli nesnelere gerçekte buldukları mesafeden çok daha yakın algılanacaklardır (Şekil 3.16).

Şekil 3.16 : Işık renkleri Rengin uyarıcı etkisi örneği
(Yunus Albayrak Fotoğraf Arşivinden)

Psikolojik ve nörolojik açıdan bireyler üzerinde direkt etkisi olan rengin önemli bir uyarıcı olduğu kabulüyle, bilinçli bir şekilde uygulanmış renk kullanımının mekan içindeki bireyleri yönlendirici, sınırlayıcı ve kapsayıcı şekillerde etkilediği görülmektedir. Eğitim mekanları ölçeğinde incelendiğinde renk kullanımının kullanıcı profiline göre değişkenlik gösterdiğini kanıtlayan çalışmalar mevcuttur. Yetişkin bireylerin odaklanmayı sağlamak amacıyla renksel bildirim düşük tonları tercih ettiği fakat çocukların dikkatlerini toplamada güçlü renklerin kullanıldığı görülmektedir (Altuncu, 2016).

Eğitimin uygulandığı farklı mekanlarda farklı tür, değer ve doygunlukta uygulanması gereken renksel bildirim planlanmadığı takdirde verimsizliğe yol açacaktır. Rengin sahip olduğu biçimi işaret etme durumu sınıf ortamında kara tahtanın sağladığı odak noktası olma halini açıklamaktadır.

3.2.2.6 Doku

Doku, bir bütünü meydana getiren parçaların gözlemci tarafından algılanan görsel etkisidir. Birbiri ile benzer veya farklı olabilen birden çok varlığın bir araya gelerek oluşturduğu üç boyutlu yapısal özellik olarak tanımlanan doku ışık-gölge gibi fiziksel birtakım müdahalelerle varlığını güçlendiren veya güçsüzleştiren bir

kavramdır. Doku kavramı literatürlerde birçok farklı bilim ve sanat dalı tarafından tanımlanmıştır. Biyolojide bitki ve hayvanların yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmesi için gereken ve aynı amaca hizmet eden hücreler bütünü. Güzel sanatlarda bir sanat eserinin var olmasını sağlayan strüktürel yapı anlamına gelmektedir. Mimaride doku sanatın diğer alanlarında olduğu gibi maddenin kendi yapısında bulunan ve strüktürel olarak onu var eden üç boyutlu girinti çıkıntılar anlamına gelmektedir (Tatar, 2018).

Yan yana gelmiş olan üç boyutlu bu biçimler birbirleri arasındaki ilişkileri, kendi boyutları açısından incelendiklerinde gözlemleyici üzerinde farklı duyuşsal algılar yaratırlar. Sıkışmış birimlerin oluşturduğu dokuların yaratacağı etki ile gevşek birimlerin yaratacağı etki birbirinden farklı olacaktır. Sıkışmış birimlerde sıkışma oranının yükselmesi durumu dokuyu yok edecekken gevşek birimlerde bu oranın artması yine dokunun algılanmasını imkansız hale getirecektir.

Doku, sanat eseri üretiminde önemli bir konuma sahiptir. Bilinçli bir biçimde kullanıldığında eserin ifadesini güçlendirmektedir. Bunun sebebi dokunun, maddenin fiziksel özelliklerinin bir yansıması oluşudur (Çağlayan, 2018).

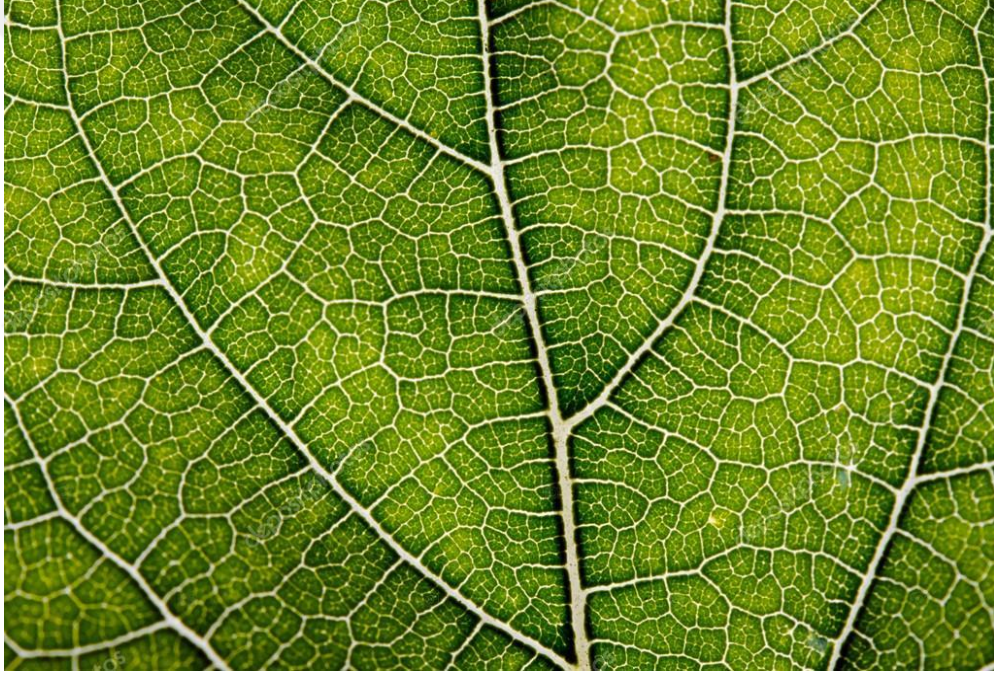
Sanatçının eser oluşturma sürecinde iki ve üç boyutun birbiri ile ilişkisi göz ardı edilemez. Resimde üç boyutta algılanan dokuların ışık ve rengin varlığı ile iki boyuta aktarımı gerçekleştirilir. Bu dokular izleyicide inceledikleri resmin gerçeklik algısını güçlendirici bir etki yaratır. Üç boyutlu sanatlardan heykel ve mimaridede doku kendi başına taşıdığı anlamın ötesinde bütünsel bir amaca hizmet etme durumundadır. Mermerden yapılmış bir ağaç figürünün gerçeğe yakınlığı mermerin fiziksel olarak soğuk olan etkisini kırarak onun görsel algısını yeniden biçimlendirecektir. Dokuların tek başlarına kullanımının yanı sıra birbirleri üzerine geçerek bu ilişki ile oluşturdukları yeni dokular yaratmaları da mümkündür (Tatar, 2018).

Bir varlığın dokusal özellikleri, izleyicinin onu duyu organları aracılığıyla algılaması yoluyla gerçekleşmektedir fakat doku her duyuyla değil sadece görme ve dokunma yoluyla algılanabilir. Görsel olarak dokunun algılanması iki boyutlu bir varlığın renksel farkları sayesinde gerçekleşmektedir. Fiziksel olarak var olmasa bile renklerin birbiri ile oluşturduğu aydınlık ve karanlık algısı veren lekeler yüzeyin bir dokuya sahipmiş gibi algılanmasını sağlar. Dokusal doku algılanması ise dokuya

sahip olan cismin ışığa maruz kalması durumunda gerçekleşmektedir. Işığın doku üzerinde yarattığı parlak ve gölgeli alanların tekrar eden biçimi görsel dokuyu tanımlar. Zihnin görsel ve dokunsal olarak algıladığı dokuları kendi bilgi birikimine ekleyerek karşılaştığı yeni verileri işlemede kullanacağı bir gerçektir. Bu nedenle dokunsal olarak algılanmış her doku görsel olarak karşılaşılabilecek yeni dokuların algılanmasında dokunmaya gerek duyulmadan bir anlam kazanacaktır.

Doğal Dokular:

Dokunsal olarak algılanabilen üç boyutlu dokulara doğal doku adı verilmektedir (Şekil 3.17). Doğal dokular doğanın bir sunumu olarak karşımıza çıkabildiği gibi insan elinde de yaratılabilirler. Tatar (2015) ‘‘Parmaklarla dokunarak algılanan gerçek dokular insanlar üzerinde çeşitli duygular meydana getirmektedir’’(s.7) demektedir.

Şekil 3.17 : Doğal doku örneği

(https://st2.depositphotos.com/5560794/12398/i/950/depositphotos_123982134-stock-photo-leaf-texture-abstract-background-with.jpg)

Yapay Dokular:

Dokunsal olarak algılanamayan, üç boyutlu dokuların iki boyutlu düzlemdeki yansımalarıdır (Şekil 3.18) (Gökaydın, 1990).

Şekil 3.18 : Yapay doku örneği

(http://file2.img.badcatu.com/thumbs/img.bimg.126.net/photo/NXGMiSFEmBh3tGP4J_Mk3A==/4841651074417033538.jpg)

Dokunun dokunsal olarak ifade ettikleri ile görsel olarak ifade ettikleri birbirini ile farklı anlamlar taşıyor olabilir. Bir cisme bakış açısı onun dokusal özelliklerini belirlemede önemli bir etkidir. Harita ölçeğinde incelendiğinde bir şehir belirgin bir kentsel dokuya sahip olabilir. Şehrin içindeki bir sokakta bulunuyor olmak şehrin kuşbakışı sahip olduğu dokusunun tam olarak algılanmasını sağlamaz (Şekil 3.19).

Şekil 3.19 : Barcelona Şehri kuşbakışı görüntüsü (<https://img.gazeta.ru/files3/133/5761133/upload-3-pic668-668x444-35264.jpg>)

Dokular ışık ve renk faktörlerinin etkisi ile dikkat çekici yüzeyler oluşturmayı sağlarlar (Şekil 3.20) (Şekil 3.21). Işık tek başına sadece bir fiziksel bir dalga hareketi iken belli bir hacme sahip olan yapılar ile karşılaştığında başka anlamlar yaratıyor olacaktır (Bilgi, 2007).

Şekil 3.20 : Renk Ve Işık etkisi düşük doku örneği
(https://www.marcelwanders.com/uploads/images/Iberostar_Grand_Portal_Nous_04_2.jpg)

Şekil 3.21 : Renk Ve Işık etkisi yüksek doku örneği
(<https://images.adsttc.com/media/images/5189/6bf2/b3fc/4b6e/2900/0011/slideshow/6.jpg?1367960550>)

Örneklemeler sonucunda dokunun bir cismin varlığını güçlendirdiği ve çevresinde bulunan diğer cisimlerin algısal boyutta önüne geçtiği görülmektedir. Aydınlatma ve rengin bu konudaki etkisi yadsınamazdır. Yumuşak ve genele yönelik bir ışık kaynağının dokuyu öldürdüğü, doğrusal ve güçlü bir kaynağınsa doku algısını güçlendiği anlaşılmaktadır.

Bilinçli bir tasarım sürecinde mekânsal elemanların kendi sahip oldukları dokuların korunması veya kaybedilmesi, Herhangi bir dokuya sahip olmayan elemanların tasarımın gereklerince dokusal değer kazandırılması gerekmektedir.

3.2.2.7 Işık Ve Aydınlatma

Işık basitçe görme duyusu ile algılanabilen, bir kaynaktan çıkarak boşluk içerisinde her yöne yayılıp çevresindeki cisimleri görünür kılan bir enerjidir (Akoğlu, 2016).

Işık kavramının fiziksel bir realite olarak tanımlanması konusunda iki teori öne çıkmaktadır. Bunlar dalga ve yayılım teorileri olarak isimlendirilmektedir. Dalga teorisi, varsayımsal olarak esir adı verilen ve maddi olmayan ışığın tüm uzayı dolduran ve ağırlık gibi ölçütleri bulunmayan bir titreşim olduğunu savunmaktadır. Yayılım teorisi ise maddenin ısı ile doğru orantılı olarak çevresine tanecikler yaydığını anlatmaktadır. Fakat yapılan gözlemlerde ışığın belirli bir zaman aralığında bir yerden başka bir yere ulaşıyor oluşu yayılım teorisinin yerini dalga teorisine bırakmasına neden olmuştur (MeydanLarousse, 1981).

Işık, algılamanın ön koşullardan biri olması sebebiyle mimarinin ve tasarımın vazgeçilmez bir unsurudur. Kullanıcı farklı iletkenler ile bulunduğu çevreyi algılayabilir fakat görsel algının ezici üstünlüğünün kullanılabilmesi için ışığın varlığı gerekmektedir. Nesnelerin görülebilmesi görsel olarak doku, renk, sıcaklık, soğukluk gibi algıların oluşmasını sağlar. Mimaride ışığın kullanımı aydınlatma kavramı ile ifade edilmektedir. Aydınlatma mekan içindeki varlıkların ışık yolu ile görünebilir hale getirilmesi işlemidir. Mimari, ışığın kaynağının taşıdığı tasarımsal değerlerin yanı sıra ışığın aydınlattığı yüzeylerin nasıl aydınlatıldığını da sorgular. Mekan tasarımında çeşitli ışık kullanımı yöntemleri bulunmaktadır. İnsanlığın varoluşu itibari ile kullanmaya son derece alışık olduğu ve psikolojik etkenler sebebiyle belli açılardan zorunluluk olan doğal ışık kullanımı bunlardan biridir (Akoğlu, 2016).

Türk Dil Kurumu, Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü'nde, "güneşten sağlanan ışık" olarak tanımlanan doğal ışık mimaride ve aydınlatma terimlerinde karşımıza gün ışığı olarak çıkmaktadır. Gün ışığı evrenin yasaları gereği sürekli olarak değişmekte ve görülme açısına göre bireyler üzerinde farklı etkiler yaratmaktadır (Şekil 3.22) (Şekil 3.23).

Şekil 3.22 : Doğal Işığın içmekan algısına etkisi, gün batımı örneği
(https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTcWB-TxFVMPTVEBH20ddyR_E6xp7QMhaHAFVaZ32c5gXT5IXKE&s)

Şekil 3.23 : Doğal Işığın iç mekan algısına etkisi
(<https://thumbs.dreamstime.com/b/reflexi%C3%B3n-de-grande-109227188.jpg>)

Işığın mekanın ısısal algısını etkilediği gerçeğiyle birlikte insan müdahalesinin sınırlı olduğu bu aydınlatma yönteminin günün belli saatlerinde varlığını yitirmesi göz önüne alındığında yardımcı bir unsur olarak yapay ışık ortaya çıkmaktadır.

Yapay aydınlatma doğal ışığın yetersiz kaldığı durumlarda veya bilinçli olarak kullanılmaması gereken durumlarda ışığın doğal olmayan yollar ile elde edilmesidir. Yapay aydınlatma kullanımı mekan tasarımında direkt aydınlatma ve endirekt aydınlatma biçiminde iki uygulama biçimi ile yapılmaktadır. Mekanın tasarımsal derinliğini destekleyecek ve içerisinde yer alacak kullanıcının mekan içinde yapması istenen veya yapmayı istediği davranışları sergileyebilmesi doğrultusunda bu aydınlatma yöntemleri seçilir ve uygulanır (Tanrıkut, 2019).

Direkt aydınlatma, kaynağından çıkan ışığın herhangi bir engel veya sınırlayıcı ile karşılaşmadan aydınlatılması planlanan nesneye ulaştırıldığı aydınlatma biçimidir (Şekil 3.24). Güçlü aydınlatıcı özelliği sebebi ile mekan içerisinde algılayıcının istenilen yer veya nesneye karşı uyarılmasını sağlar (Tanrıkut, 2019).

Şekil 3.24 : Direkt aydınlatma örneği

([https://f22bfca7a5abd176cefa-](https://f22bfca7a5abd176cefa-59c40a19620c1f22577ade10e9206cf5.ssl.cf1.rackcdn.com/545x640/mira-moon-lobby-red-chairs-k-02-x2.jpg)

[59c40a19620c1f22577ade10e9206cf5.ssl.cf1.rackcdn.com/545x640/mira-moon-lobby-red-chairs-k-02-x2.jpg](https://f22bfca7a5abd176cefa-59c40a19620c1f22577ade10e9206cf5.ssl.cf1.rackcdn.com/545x640/mira-moon-lobby-red-chairs-k-02-x2.jpg))

Endirekt aydınlatma ise kaynağından çıkan ışığın bir engel ile karşılaşarak bu engel üzerinden yansması ile sağlanan yapay aydınlatma biçimidir (Şekil 3.25). Bu aydınlatma biçiminde ışığın mekana eşit bir şekilde dağılması sağlanarak gölge oluşumu minimize edilir (Tanrıkut, 2019).

Şekil 3.25 : Endirekt aydınlatma örneği

([https://q-](https://q-xx.bstatic.com/xdata/images/hotel/max750/107423131.jpg?k=88bbafa5212e7fd08d66e34196225b0b2696d15ab9a6818e13b0d6d25066a5c3&o=)

[xx.bstatic.com/xdata/images/hotel/max750/107423131.jpg?k=88bbafa5212e7fd08d66e34196225b0b2696d15ab9a6818e13b0d6d25066a5c3&o=\)](https://q-xx.bstatic.com/xdata/images/hotel/max750/107423131.jpg?k=88bbafa5212e7fd08d66e34196225b0b2696d15ab9a6818e13b0d6d25066a5c3&o=)

Görsel algının biçimlendirilmesi işlemi açısından incelendiğinde aydınlatma mekanın sahip olduğu yükseklik ve genişlik algısını değiştirebilme gücüne sahiptir. Aydınlatılan yüzeyler üzerinde ışığın yarattığı etki, mekanın tüm kusurlarını örtebileceği gibi göze çarpmak hale de getirebilmektedir.

Aydınlatma işlemi mekan içerisinde planlı bir şekilde tasarlanması gereken bir süreçtir. Yeme-İçme mekanlarında yiyeceğin sağlık sınırları içerisinde olduğunu kanıtlama niteliği taşıyabilecek, tüketim nesnesini olduğu haliyle gösterecek gün ışığı bir aydınlatma biçimi veya bir çalışma mekanında sadece çalışma yüzeyini aydınlatan ve bu aydınlık çeperine girildiğinde çevresel faktörlerin görsel olarak sınırlandırıldığı doğrusal bir aydınlatma biçimi seçilmesi gerektiği bu sebeple önemlidir. Mekan tasarımında kullanıcı unsuru merkeze alındığında iki farklı aydınlatma türü ortaya çıkmaktadır. Genel ve doğrusal aydınlatma olarak literatürlerde yer alan bu aydınlatma türleri, mekanın kullanıcı ölçeğinde ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yalnız veya birlikte kullanılabilirler.

Genel aydınlatmada amaç mekanın herhangi bir noktasına dikkati çekmek değil tam tersi mekanın tümünün aynı aydınlık düzeyine sahip olacak şekilde tasarlanmasıdır. Genel aydınlatma kullanıcıya görsel olarak mekanın sahip olduklarını, oldukları haliyle sunmayı amaçlar (Şekil 3.26) (Tanrıkut, 2019).

Şekil 3.26 : Genel aydınlatma örneği

(<http://www.gecemlighting.com/wp-content/uploads/2016/12/toplanti-salonu-aydinlatmasi-2.jpg>)

Bölgesel aydınlatma ise belli bir varlığa ilgiyi toplamak amacı ile kullanılır. Bu aydınlık türünde gerekirse mekanın genel aydınlatması zayıf bırakılarak dikkatin bir noktada toplanması amaçlanır. Müze mekanlarında kullanılması alışıldık olan bu aydınlatma türü bireylerin kişisel hayatlarında okuma ışığı vb. şekillerde kullanılmaktadır (Şekil 3.27) (Tanrıkut, 2019).

Şekil 3.27 : Bölgesel aydınlatma örneği

(<https://docplayer.biz.tr/docs-images/102/153723808/images/86-1.jpg>)

Mekanda ışık kullanımı tasarım süreçlerinin başından sonuna kadar düşünülmesi gereken ana unsurlarındandır. Tasarlayıcı tarafından belirlenen faktörlerin doğru iletebilmesi için bir dil niteliği taşıyan aydınlatma, görsel algının vazgeçilmez bir ögesidir.

Eğitim mekanlarında ışık ve aydınlatma konusunda yapılan araştırmaların aydınlatma türleri arasında net bir seçim yapmadığı görülmektedir. Güneş ışığının insan metabolizması üzerindeki olumlu etkileri birçok araştırmacı tarafından savunulmakta olan bilimsel bir gerçektir. Pencere, güneşlikler, avlular gibi yapısal ve donatı çerçevesinde incelenebilecek birçok mimari öge ile mekan içine taşınabilmektedir (Şekil 3.28). Gelişen teknoloji ile güneş ışıklarının direkt olarak alınmadığı mekanlarda dahi ışığın yansıtılması ilkesinden hareketle tasarlanmış ürünler sayesinde gün ışığı sağlanabilmektedir. Fakat doğal ışığın eğitim mekanları ölçeğinde yapay ışık ile desteklenmesi gerekmektedir (Altuncu, 2016).

Şekil 3.28 : Eğitim yapılarında avlulu doğal ışık kazanımı örneği Kuleli Askeri Lisesi
(https://media-cdn.t24.com.tr/media/sets/5651/uncut_page__387981043.jpg)

Doğal ışık doğası gereği sahip olduğu değişkenlik özelliği nedeniyle gün boyunca aynı etkiyi sağlayamamaktadır. Üstelik doğal ışığın sadece gün içindeki değil mevsimsel farkları da bireyin duygusal algısını etkilemektedir. Eğitimin aksamamadan devamı için bu tip dışsal faktörlerden izole bir ortam yaratılması gerekmektedir. Bu ışık izolasyonunun sağlanması konusunda benzer görüşler yaygınlaşmış olsa da prensipte birleşen bu görüşler bazı açılardan ayrılmaktadır.

Örneğin yapay aydınlatma elemanlarının gözü yorucu etkileri olduğunu savunan görüşler bu aydınlatma armatürlerinin görüş alanı ışında kalacak şekilde planlanması gerektiğini savunmaktadır. Bir başka görüş ise ışığın mekan içindeki renk ve dokulara olan etkisi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu doğrultuda ışığın mekan içi algıyı dağıtacak ek uyaranlar oluşturulmaması konusu dikkat çekmektedir (Altuncu, 2016).

Eğitimde iç mekan aydınlatması konusuna eğilen araştırmacıların görüşleri yapay ışığın gün ışığı ile birlikte kullanılması ve eksik kaldıkları noktalarda birbirlerini destekleyecek niteliklere sahip olması üzerinde toplanmaktadır. Işığın bir etkileşim sonucu ulaşılan nesnelere ile yaratılması mekan kullanıcısının aydınlatma konforunu olumlu yönde etkilemektedir.

3.2.3 Duygusal Algı

Duygusal algı, bireysel olarak tecrübe edilmiş ve zihinde bir karşılık bulmuş olan deneyimlerin ürünüdür. Algısal olarak ele alındığında mekan, içinde bir çok değişken parametrenin bulunduğu bir kavramdır. Duyular yoluyla gözlemlenme sonucu duyumsanmış verinin önceki deneyimlerle beraber yorumlanması mekanın duygusal olarakta anlamlandırılmasını sağlamaktadır. Bu sebeple duygusal algının subjektif olduğunu söylemek mümkündür. Bu duruma Göler'in (2009) "Algısal mekan, değişken bir kavramı ifade etmekle birlikte, içinde bulunan mekandan duyularımız yoluyla gözlemlenen, duyumsanan, yaşanan ve algılanan mekandır. Bireyde oluşan duygular, kavramlar ve algılar değişkenlik gösterdiğinden bireysellik içerir." (s.6) şeklindeki katkıları örnek verilebilir.

Mekanlar ışık, renk, doku gibi kavramların etkisi ile bireyler üzerinde farklı duygusal izlenimler yaratma gücüne sahiptir. Renkler mekan üzerinde sadece yüzeyler arası farkı değil aynı zamanda belirli anlamlar ve telkinleri ifade etmektedirler. Sıcak ve soğuk renklerin mekandaki ısısal algıyı manipüle etmesi örneği bu durumu açıklamaktadır. Soğuk ve sıcak renklerin bilinçli kullanımı boyutsal anlamda kullanıcı üzerinde psikolojik etkiler yaratmaktadır. Metraj olarak aslında küçük olan mekanların görsel anlamda büyük gözükmelerini soğuk renklerle sağlamanın mümkün olduğu gibi; metraj olarak aslında büyük olan mekanların görsel anlamda küçük gözükmelerini sıcak renklerle sağlamakta mümkündür. Renksel algının yanısıra ışık ve aydınlatmanın duygusal algıya olan etkileri de kayda değer veriler sunmaktadır. Karanlık ve duygusal anlamda algılanması zor mekanların bireyler

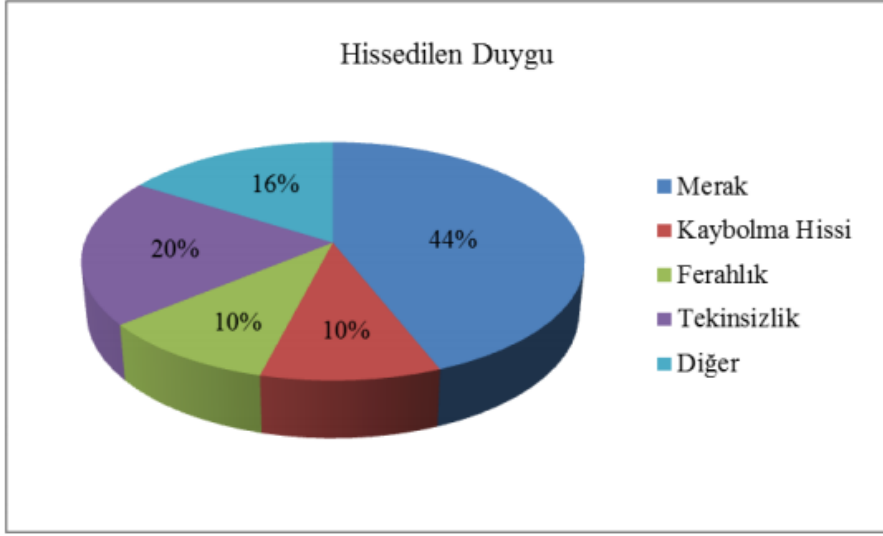
üzerinde yaratacağı kendini tehlikede hissetme ve güvensizlik duygusuna aydınlatılmış mekanlarda karşılaşmak zordur. Bu sebeple ışık bireylerin görsel ihtiyaçlarına cevap veren bir mekansal öge olmanın yanısıra aynı zamanda psikolojik ve fizyolojik olarak onları etkilemektedir (Akoğlu, 2016).

İnsanların renkler konusundaki düşünceleri farklı olmakla birlikte, insan hayatı üzerinde çok büyük bir etkisinin olduğunu belirtmek yerinde olur. İnsanın iç dünyasını oluşturan duygular ile renkler arasındaki ilişki üzerinde durulması gereken bir alan olarak karşımıza çıkar. “Renkler, insanları harekete geçirebilir, heyecanlandırabilir, sakinleştirebilir, üşütür veya ısıtır, rahatsızlık verebilir veya memnuniyet sağlayabilir, ihtiras duygularımızı canlandırabilir veya bizi çevremizdeki varlıklardan uzaklaştırabilir”. Rengin insanlar ve davranışları üzerinde önemli etkilerinin olduğu çeşitli çalışmalarla da ispat edilmiştir. “Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre renk, ruhsal ve duygusal durumda, psiko-motor işleyişte, kas faaliyetlerinde, nefes alma ve nabız oranında ve kan basıncında değişikliklere sebep olmaktadır (Uludağ ve Odacı, 2002).

Eğitimde fiziksel ortamı temsil eden okul, sınıf ve okul çevresi hakkında birçok çalışma yapılagelmiştir. Yapılan çalışmalarda bu mekan tanımlarının insan ve insanın çevresi ile olan ilişkisi doğrultusunda incelendiği görülmüştür. Öğrenci ve öğretmen ölçeğinde ele alındığında uzun zamanlar geçirilen bu mekanların bireyler üzerinde psikolojik birçok etkisi olduğu bu sebeple de öğrenme ve öğretme eyleminin işlevsel bir şekilde gerçekleştirilmesine yardımcı olacak şekilde taarlanmaları gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde planlanmış olan yapıların öğrenci üzerinde yaratacağı duygusal yoğunluk bireysel bir öğrenme isteği ve estetik algı yaratacaktır (Uludağ ve Odacı, 2002).

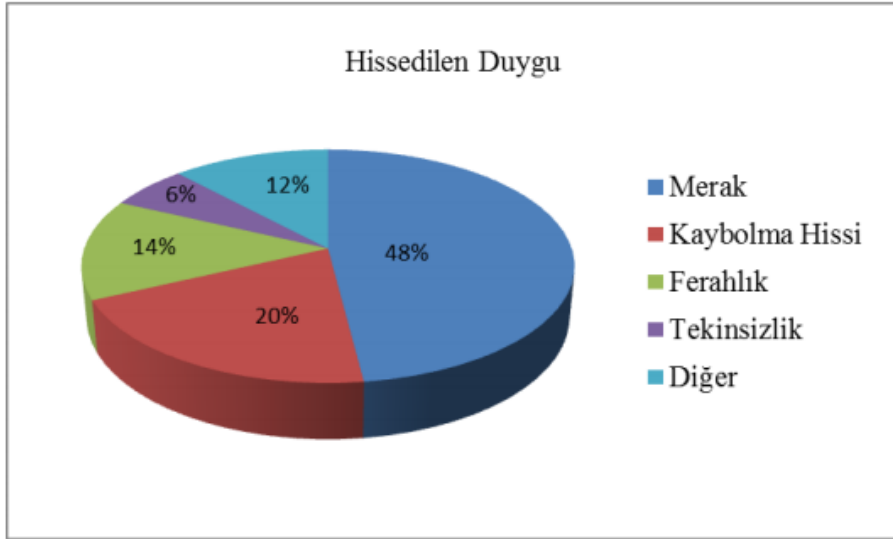
Duygusal algı üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Yapılan bir çalışmada iki farklı mekanın ele alındığı ve mekanı deneyimleyen insanlara “Yapıyı dolaştığınızda onu hangi his ile değerlendirirsiniz ” sorusu sorulmuştur (Asar, 2013). Merak, kaybolma hissi, ferahlık, tekinsizlik ve diğer şıklarının bulunduğu bu çalışmada verilen cevaplar grafiksel bir anlatım metodu ile anlatılmıştır.

Çalışmada Çağdaş Sanatlar Müzesi ve Raif Dinçkök Kültür Merkezi yapıları incelenmiştir. Çağdaş Sanatlar Müzesi; %44 oranında merak, %20 oranında tekinsizlik, %16 oranında diğer, %10 oranında kaybolma hissi ve %10 oranında ferahlık duyguları ile tanımlanmıştır. %16 oranında diğer seçeneğinin işaretlenmiş olması seçenekler arasında mekanın kişi üzerinde yarattığı duyguyu anlatacak bir karşılığı olmadığı anlamında yorumlanmaktadır (Şekil 3.29) (Asar, 2013).

Şekil 3.29 : Çağdaş Sanatlar Müzesi Anketi Hissedilen Duygu Grafiği (Asar, 2013).

Raif Dinçkök Kültür Merkezi; %48 oranında merak, %20 oranında kaybolma hissi, %14 oranında ferahlık, %12 oranında diğer ve %6 oranında tekinsizlik duyguları ile tanımlanmıştır (Şekil 3.30) (Asar, 2013).

Şekil 3.30 : Raif Dinçkök Kültür Merkezi Anketi Hissedilen Duygu Grafiği (Asar, 2013).

Yapılan araştırmalar ışığında incelendiğinde mekanların bireylerin duygularını etkilediği, harekete geçirdiği ve mekanla tanışmadan önce hissetmediği duyguları kendi varlığı ile hissettirdiği görülmektedir. Mekanın duygusal olarak algılanması durumu eğitim mekanlarında önemli bir tasarım parametresi olarak ele alınarak eğitimde etkin ve işlevsel modellerin yaratımında kullanılmaya açık bir kavram olarak var olmaya devam etmektedir.

3.2.4 Aidiyet

Aidiyet kavramı temel anlamda ilişkinlik olarak açıklanmaktadır. Toplumsal yapıyı oluşturan bireylerin bu yapıya ve birbirlerine olan bağlılıkları aidiyet kavramını tanımlamaktadır. Bu açıdan aidiyetin temel bir insan güdüsü olduğu göz önüne alınarak bireyler arası etkileşimin sağlanması ve geliştirilmesi konusunda öncül bir güç olduğu anlaşılmaktadır. Aidiyetin psikolojik olarak bireyler üzerindeki olumlu etkileri ve yabancılaşma hissine olan yok edici etkisi biz kavramının oluşmasını sağlarken bireyin başka bireyler ile olan ilişkilerini geliştirmektedir (Geçkili, 2018).

Aidiyet kavramı bireylerin ırk, sınıf, cinsiyet, yetenekler, cinsellik, ahlaki ve siyasi tercihleri gibi bireyi vareden ve kimliğini ortaya koyan farklı birçok kavram üzerinde şekillenmektedir. Bu doğrultuda incelendiğinde aidiyet kavramının hem bireysel hemde sosyal kimlik kavramları ile doğrudan ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Sosyal kimlik kavramı altında incelendiğinde aidiyet kavramının mekan kavramı ile olan ilişkisine olan baskın yakınlığı göze çarpacaktır. Aidiyet kavramı üzerine birçok çalışma yapılmış ve düşünce geliştirilmiştir. Anthias'ın aidiyet kavramını ele alış biçimi translokasyonel konumlar kavramıyla açıklanmaktadır. Mekan merkezli etkileşim ve hareket kavramının önemini birlikte ele alarak aidiyeti açıklamaktadır. Antonsich'in aidiyeti kendini sahip olduğu yerde yani evinde hissetme duygusu ile açıklayışı ise bir diğer örnektir. Antonisch'in "kendini evinde hissetme" ile anlatmak istediği şey, bireyin kendini güvende hissedebileceği ve coğrafi olarak tanıdık bir mekanın, bireyi aşına olduğu mekan algısı ile sarması anlamındadır. Bu doğrultuda bireyin üyesi olduğu ulusa ait ülkede, kendisini tanımlayabildiği ve bir yer bulabildiği bir sosyal çevrede veya ailesi ve arkadaşları ile zaman geçirdiği mekanlar da mekansal aidiyetin bir konusu olarak ortaya çıkmaktadır (Çakı, 2017).

Aidiyet kavramı mekansal ölçekte incelendiğinde insan doğasının vazgeçilmez unsurlarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Kimlik ile benzer anlamlarda kullanılabilen bu kavramın neden kimlik kavramı ile karıştırıldığı yapılan çalışmalar incelendiğinde görülmektedir. Aidiyet kavramı, bireyin bir mekana olan bağlılığı ile de açıklanmaktadır. Bu doğrultuda bireyin mekan ile olan birçok etkileşimi bulunmakta ve bu etkileşimler bireyin çevresi ile olan psikolojik, sosyal ve fiziksel algılarına bağlıdır. Solak'ın (2014) "Kişinin, kendini bir mekâna ait hissetmesi duygusal, fonksiyonel ya da kavramsal bir bağ ile gerçekleşebilmektedir. Kullanıcı, kendi için anlamı ve değeri olan mekânlar ile duygusal bağ; belirli bir aktiviteyi takip

etmek için ise fonksiyonel bir bağ kurmaktadır.”(s.100) şeklindeki katkıları bu duruma örnek verilebilir. Çakı'nın (2017) ‘‘ Aidiyet, toplumsal, düşünölmüş ve duygusal-maddi doğal olabilen değıştirilebilir eklemelere işaret eder. Maddi-göstergebilimsel ve mekâna duyarlı aidiyet çalışması, farklı zamansal ve mekânsal platformlar üzerinde aidiyet üreten aktiviteler ve az-çok kurumsallaşmış (tekrarlanan, gerçekleştirilen vb.) gündelik pratikler, (dayatılan) ritüeller ve "aidiyet rejimleri" sergiler.”(s.29) şeklindeki katkısı ise aidiyetin yine çevresel veriler ile bireylerin etkilşimine dayanan özelliğine değinmektedir.

Bireysel varoluşun zorunluluklarından biri olarak ortaya çıkan ‘‘ait olma’’, ‘‘ait hissetme’’ güdüsü Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde açıkladığı sosyal ihtiyaçlar basamağı ile doğrudan bağlantılıdır. Bireyin sırayla fizyolojik ihtiyaçlarını ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılayabilmesi onu üçüncü basamak olan sosyal ihtiyaçlarını karşılama talebine getirmektedir. Bu basamakta bireyin kendini tanımlaması ile doğrudan bağlantılı olan aidiyet kavramı bireyin kim, kimlerden veya kim değil olduğunu tanımlamakta ve bu tanımlamalar sonucu olduğu şey ile kendisi gibi olanlar arasında bir aidiyet duygusu gelişmektedir. Bireylerin mekansal ögelere veya mekanlara bağlanması, aidiyet geliştirmeleri sadece mekansal plastik ögelere karşı olan anlamlandırmalar ile değil aynı zamanda duygusal olarak anlamlandırılmış yaşamışlıklarada dayanmaktadır.

Proshansky'nin öz kimlik ve yer kimliğı olarak bireylerin iki farklı kimliğe sabit olduklarını savunduğı teorisi incelendiğinde yer kimliğinin bireylerin öz kimliklerini oluşturan bir özelliğe sahip olduğu görölmektedir. Bireylerin çevresel olarak gözlemledikleri ışık, renk, doku, form gibi unsurların bilinç altındaki kodlanışları bireysel kimlik yaratımında oldukça etkilidir. Bireysel kimliğin yaratımında ve geliştirilmesinde mekansal ve sosyal ilişkilerin deneyimsel etkileri bireyleri bilinçli veya bilinçsiz olarak etkilemektedir. Deneyimlerin birey üzerindeki etkisi incelendiğinde zaman kavramı da bir belirleyici olarak ortaya çıkmaktadır. Geçmiş zamanın bireye yenilikleri anlamlandırma konusunda bir hatırlatıcı olarak etkisi varken şimdiki zaman ve gelecek zamanın yorumlama ve hayal etme etkisi vardır. Zaman kavramının değışkenliğı mekan kavramını değıştirirken bu mekanlarla ilgili olan hatıra ve yorumlamalarıda değıştirmektedir. Bir diğerk bakış açısı ise bireylerin kimliklerini ne üzerinden şekillendirdikleri ile ilgilidir. Sarbin'in ‘‘Kimim ben?’’, ‘‘Nerdeyim ben?’’, ‘‘Kimsin sen?’’ şeklindeki üç sorusundan ‘‘Nerdeyim ben?’’

sorusu mekan kimliğini ortaya koyma amacı taşımaktadır. Mekanın sembolik olarak ifade ettiği anlamlar veya mekanı bu anlamlarla benimseme hali ise “Kimim ben?” sorusunun cevabı olan bireysel kimliği besleyici bir değer taşımaktadır. Bu doğrultuda incelendiğinde mekanın bireyle olan etkileşimi bireyin sahip olduğu birçok kimliği etkileyerek ait olma güdüsünü beslemektedir (Geçkili, 2018).

Eğitim mekanlarına karşı geliştirilen aidiyet duygusu öğrenci ölçeğinde bireyin ne derece saygın ve kabul edilmiş olduğuyla doğrudan bağlantılıdır. Sosyal olarak kabul görmüş olmanın bireyin kabul edildiği ortama olan bağlarını arttırması durumu eğitim mekanları içinde geçerliliğini korumaktadır. Yapılan çalışmalar sosyal kabulleniliş sonucunda öğrencilerin eğitimde aktif olduklarını, ders içi ve dışı etkinliklere katılımların arttığını göstermektedir. Aynı zamanda bu durumun tam terside mümkündür. Sosyal olarak kabul edilmemişlik öğrenciler üzerinde depresyon, saldırganlık, devamsızlık ve eğitimi sonlandırma gibi son derece olumsuz sonuçlara sebep olmaktadır. Eğitim mekanlarının bireylerin aidiyet ihtiyaçlarını karşılamaları konusunda büyük bir öneme sahip oldukları görülmektedir (Sarı ve Özgök, 2014).

Ergenlik kendini keşfetme, ufkun genişlemesi, fiziksel ve duygusal gelişimde bağımsızlığın yaşandığı bir geçiş dönemidir. Ergenlerin bu dönemde izledikleri yol tüm yaşamlarını etkilemektedir (Gutman ve Midgley, 2000). Aidiyetin ergenlik döneminde büyük önem taşıdığını belirten Booker (2004) okul ortamının birçok ergen için üyelik duygularını ve ilişkilerini geliştirmek için birincil yer olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle okul ortamı, öğretmen ve akranlarla pozitif etkileşimler aracılığıyla öğrencilerin okula aidiyet duygularını arttıracak nitelikte olmalıdır (Sarı ve Özgök, 2014).

Mekana ait olma duygusu eğitim mekanları ölçeğinde incelendiğinde eğitimin etkin bir biçimde verilmesi konusunda büyük önem arz etmektedir. Kendini eğitim sürecinin ve eğitim mekanının bir parçası olarak gören bireyler içsel olarak bu durum ve mekanla kurdukları aidiyet bağlarıyla çok daha değerli bir konumda olduklarını hissederek eğitime katılım konusunda çok daha verimli olacaklardır. Bu durum sadece öğrenci merkezli değil eğitimin her aşamasında bulunan tüm bireyler için geçerli bir durumdur. Eğitimci, öğrenci, yönetici ve tüm yardımcı birim çalışanları için bireysel anlamda kabul edilmiş bir aidiyet duygusu yapılan iş konusunda da motive edici bir etki taşıyacaktır.

3.3 Kendini Varetme Süreci Ve Eğitim Mekanları

İnsan ve mekan ilişkisinin kurulması veya kurulamaması durumu bireysel ölçekte büyük etkiler yaratmaktadır. Bireylerin gelecek hayatlarında belirleyici bir etken olarak ortaya çıkan bu etkileşim yine bireysel yaşamın önemli unsurlarından olan eğitim ve eğitim mekanları ölçeğinde ele alınmalıdır. Antropolojik temelde incelendiğinde insan mekan ilişkisinin oldukça ilginç yönleri olduğu görülmektedir. Doğadaki birçok canlının aksine insan dünyaya geldiği andan itibaren zorlayıcı bir uyarıcılar silsilesi ile karşı karşıyadır. İnsanın bir nevi prematüre olarak geldiği dünyada zaman içerisinde bu eksikliğini gideriyor oluşu ve bu noktada doğanın ona yardım etmiyor oluşu oldukça zahmetli bir gelişimi tasfir etmektedir. Bu noktada insan mekan ilişkisi oldukça birbiri ile çatışan kavramlar felsefi olarak incelendiğinde insanın belirli bir çevre içerisinde dünyaya gelmiş olduğu göze çarpmaktadır. Çevre kavramı sosyal bir birlikteliğin yanısıra bireyin kendi başarı ve özellikleri ile yarattığı ve diğerleri ile birlikte kendisinin de etkilediği bir etkinlik alanıdır. Mengüşoğlu'nun (1979) "İnsanın kendisinin, kendi başarılarının ürünü olan çevresi, zamanla alışılmış bir nitelik kazanır. İnsan alıştığı bu çevrenin dışına çıktığı zaman onun eksikliğini duyar"(s.68) şeklindeki sözleri bireyin içine doğduğu çevrenin yanında kendisi için gerçekleştirdiği gelişimlere istinaden oluşan çevresinin bireyin yaşamında ne denli önemli oluşunu belirtme konusunda önemlidir. Bu doğrultuda incelendiğinde mekanların bireyler üzerinde etkisinin önemi çok daha net olarak göz önüne alınmalıdır.

Bireyler arasında kurulan sağlıklı ilişkilerin bireylerin birbirlerine bilgi aktarımında yardımcı olmaları kaçınılmazdır. Bireyler arasındaki iletişim tarihsel süreç içerisinde birbirinden farklı bazı teoriler ile tanımlanmaktadır. Bunlardan biri bireylerin karşılıklı iletişime geçerek aralarında bazı bilgiler ve semboller oluşturmaları ve bu bilgi ve sembollerini tanımlamaları yorumlamaları şeklindedir. Bir diğeri, bireylerin kendi kendilerine bazı kavramlar yaratması ve birbirleri ile bu anlamlandırılmış kavramları alışverişleştirmesidir. Bir başka tanım ise hem aktarım hemde algılama safhasında bireyin önemine vurgu yaparak birey merkezli bir iletişimi savunur. Bu farklı tanımlar incelendiğinde iletişimin bireyin kendi içsel dünyasında başladığı görülmektedir. Bu sebeple sağlıklı bir ikili ilişkinin temelinde kendini tanıma kavramı yatmaktadır. Kendini tanıma kavramını ise içsel süreç ve psikolojik durum izlemektedir. Kendini tanıma kavramı birçok alt başlıkla tanımlanabilen bir

kavramdır. Benlik, özsaygı, bireysel özellikler, bireysel değerler, inançlar gibi birçok kavram ile açıklanan kendini tanıma kavramı aslında içsel bir süreci anlatmaktadır. Bireylerin karşılaştıkları uyarılar karşısında sahip oldukları duyguları dengeleyerek bunları deneyimleyebilmesi veya yeni deneyimleri üzerinde düşünsel olarak meşgul olma durumu bireylerin içsel süreçlerini tanımlamaktadır. Kendini tanıma ise bu süreçler sonucunda veya beraberinde bireylerin kendi psikolojilerini ve davranışlarını düzenlemeleri anlamına gelmektedir. Yani bireylerin kendi duygularını, ihtiyaçlarını, amaçlarını bilmesi ve bunları kendi tercihleri ile yapabiliyor veya değiştirebiliyor olmaları kendini tanıma kavramı olarak tanımlanmaktadır (Tekke ve Çoşkun, 2019).

Her bireyin kendine özgü olarak geliştirmiş olduğu karakteri ve yetenekleri olduğu üzerinde birleşildiğinde bireylerin bu kendilerine has özellikleri geliştirme ve bir sonraki aşamaya doğru ilerletme ihtiyacı hissetmeleri kaçınılmazdır. Maslow'un İhtiyaçlar hiyerarşisinin tepe noktasında yer alan kendini gerçekleştirme kavramı mekansal ölçekte incelendiğinde, mekanların bireylerin sadece belirli süreler içerisinde yaşamsal faaliyetlerini sürdürdükleri bir yer olmaktan çıkarak bunun çok daha ötesinde anlamlar ve özellikler ifade etmeye başlamaktadır (Uludağ, 2008).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi olarak açıkladığı piramidal sistemin en tepesinde yer alan kendini gerçekleştirme kavramı, bireyin sırasıyla karşıladığı tüm ihtiyaçlarının tepesinde yer alan, bireyin her açıdan sahip olduğu potansiyelini ortaya koyması ve bu potansiyeli maksimum seviyede kullanabiliyor olması anlamına gelmektedir. Kendini tanıma kavramı bu noktada öne çıkmaktadır. Kendini tanıyan bireyin karar verdiği amaçlarını gerçekleştirebilecek güce sahip olması kendini gerçekleştirmedir. Bir başka açıdan bakıldığında kendini gerçekleştirmiş olan bireylerin sahip oldukları tüm kapasiteyi oldukları şey olmak adına kullandıklarını söylemektedir (Tekke ve Çoşkun, 2019).

Eğitim mekanları üzerine yapılan çalışmaların gösterdiği üzere fiziksel olarak mekanın eğitim üzerindeki etkisinin oldukça destekleyici veya engelleyici olduğunu söylemek mümkündür (Uludağ, 2008).

Mekan olarak okul veya fiziksel ortam düzeni insanların; sağlıklarını, duygusal dünyalarını ve performanslarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu durum, okul mekanlarında özellikle öğrencileri ve öğretmenleri çok fazla ilgilendirmektedir. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yapıldığı okullarda bu konu üzerinde önemle durulması ve gerekli düzenlemelerin yapılması eğitimin kalitesini arttırmada oldukça etkili olacaktır. Bu yüzden

eğitim kurumlarında; yerleşim düzeninden, öğrenci sayısına, renk uyumuna, uygun ışık ve ısı düzeyine, temizliğe, gürültünün olmamasına, estetiğe varıncaya kadar birçok fiziksel ortam öğesinin göz önünde bulundurularak düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Uludağ ve Odacı, 2002).

Bireylerin hayatlarının ilk yıllarında oldukça büyük bir önem taşıyan kişiler arası ilişkiler oluşturulan temel sonrası da oldukça dikkatli yönetilmesi gereken bir durumdur. Hayatın ilk yıllarında oluşturulan ilişkişel temelin önemi ileri yıllarda ortaya çıkmaktadır. Bireylerin eğitim hayatlarında dahi baskın olarak fark edilmektedir. Aileleri ile olumlu ilişkilere sahip bireylerin eğitimcileri ile yakın ilişiler kurdukları aileleri ile sorunlu ilişkilere sahip bireylerin ise eğitimcileri ile sorunlu ilişkiler geliştirdikleri bilinmektedir. Öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkinin karşılıklı saygı ve olumlu ilişkiler ile yürütüldüğü eğitim süreçleri, öğrenci üzerinde olumlu sosyal ilişkiler, motivasyon, olumlu ve yüksek bir benlik algısına sahip olmayı sağlamaktadır. Öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkinin olumsuz ve umursamaz olduğu durumlarda ise kendisine önem verilmeyen öğrencilerin düşük motivasyonlu, agresif ve mutsuz olacakları sürpriz değildir (Sarı ve Özgök, 2014).

Eğitim mekanları genel anlamlarıyla bireylerin belirli politikalar veya ihtiyaçlar doğrultusunda gerekli insani iş gücünün hazırlanmasında kullanılan mekanlardır. Okul kavramı hakkında olumlu ve olumsuz birçok görüş ve teori tarih boyunca geliştirilmiş ve tartışılmıştır. Eğitimin zorunlu oluşunun öğrenmedeki uzaklaştırıcı etkisi üzerine yapılan olumsuz yorumlar veya okulları toplumsal eşitsizliğin kaynağı olarak gören yorumların yanısıra, okul kavramının hayatın anlamlandırılması konusunda insana kattıklarını anlatan görüşlerde mevcuttur (Uludağ, 2008).

Farklı görüşler ışığında incelendiğinde, okul kavramının bireylerin kişisel yeteneklerini mümkün olan en iyi şekilde değerlendirerek geliştiren ve bu gelişimle bireyleri bireysel haza ulaştıran kurum ve yapılar oldukları görülmektedir. Bireylerin gruplar halinde eğitiliyor oluşu eğitimin sosyalleştirici bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitiliyor olma, eğitime, eğitim gibi kavramlardan anlaşılacağı üzere okullar bireyler üzerinde değiştirici, yenileyici birtakım özelliklere sahiptir. Bu sebeple belirli bir alanda alınan mesleki eğitim veya genel anlamda coğrafya ve zamansal süreç içinde hayatta kalmak için gerekli olan bilginin ediniminin yanısıra bireylerin ahlaki olarakta eğitimi burada gerçekleşmektedir. Sanayi devriminden sonra ağırlıklı olarak oluşturulan üretim temelli eğitim kurumlarının yanısıra insani

ve toplumsal gelişimi hedefleyen okulların kurulması eğitim kurumlarının farklı teoriler ve amaçlar doğrultusunda olabileceğine örnek olarak gösterilebilir. Çağdaş dünyanın demokrasi, insani haklar gibi değerleri eğitim alanında kendini göstererek eğitim kurumlarında bu doğrultuda oluşturulmasına zemin hazırlamıştır (Uludağ, 2008).

Günümüz yükselen değerleri, insanın yüceltilmesi ve daha iyi yaşama şartları talep eden demokratik bir toplum ile bu toplumu meydana getirecek olan demokratik okulun oluşturulması meselesidir. Bu düşünce yukarıda ifade ettiğimiz bugünün insan idealine de uygun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gelişim çizgisinin insanlığın yaşamakta olduğu değişimlerle de yakından ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü insan ve toplumlar tarafından oluşturulan bütün kurumlar değiştiği gibi bu değişimlere önderlik eden zihniyetler de büyük bir hızla değişmektedir (Uludağ, 2008).

Kendini gerçekleştirme kavramı bireylerin düşünce, seçim ve eylemlerinde özgür olmaları anlamına gelmektedir. Eğitimin sosyal ve sosyalleştirici bir eylem olduğu savına dönüldüğünde, sosyal ortamda özgür bir ortama sahip olan bireylerin kendilerini kısıtlayıcı etkenlere karşı vereceği tepkiler sosyal ortamlarında özgür olmayan bireylere göre çok daha net olacaktır (Mengüşoğlu, 1979).

Görüldüğü üzere toplumsal ve bilimsel anlamda gerçekleştirilen tüm gelişim ve değişimlerin eğitim mekanları ve kurumları üzerindeki etkisi büyüktür. Bu tip farklılıkların eğitimin işleyişi ve amaçlarını etkilemesi kaçınılmazdır. Eğitim mekanlarında belirleyici unsurlar olan eğitimin amacı ve işleyişinin yanısıra öğretmen, öğrenci ve yönetici gibi bireylerin etkisi büyüktür. Tüm bu birey ve etkinliklerin birleşmesi ve gerçekleştirilmesini sağlayan mekanlar eğitimin ve bireysel varoluşun önemli yapıtaşlarıdır. Mekan insan etkileşimi üzerine yapılan çalışmalar dikkate alındığında eğitim mekanlarının bireyleri kişilikleri, davranışları ve sosyalleşmeleri gibi önemli noktalar göze çarpmaktadır. Yaratılmış bir sistemin planlandığı şekilde ilerleyebilmesi, içindeki tüm etken noktaların aynı amaca hizmet edebiliyor oluşuyla sağlanabileceği gerçeği eğitim için önemli bir durumu anlatmaktadır. Eğitim mekanının kendisi ve içinde bulunanların eğitim üzerindeki etkisi büyüktür. Mekan ve içindeki varlıkların onlardan faydalanan insanlar ile anlam kazanıyor oluşu eğitim mekanlarının kullanıcıları ve eğitim programı doğrultusunda tasarlanması gerekliliğine de dikkat çekilmesi gereken bir husustur (Uludağ, 2008).

Eğitim mekanları bireylerin kendilerini anlamaları ve hem kendilerini hem de çevrelerini anlamlandırmaları konusunda yegane mekanlardır. Bireylerin kendilerini

tanımları ve kendi hür iradeleri ile verdikleri kararlar doğrultusunda kendilerini gerçekleştirmelerine ön ayak olan bu yapılar, mekansal olarak bireylerin ihtiyaçlarına cevap verecek ve yeni ihtiyaçların geliştirilebilmesi için alan sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Gerek bilişsel gerekse de fiziksel olarak mekanın insan üzerindeki etkileri göz önüne alınarak tasarlanan mekanlar bireylerin kendini gerçekleştirme konusunda teşvik edici olacaktır.

4. EĞİTİM MEKANI VE KULLANICI KİMLİĞİNİN ‘MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ FINDIKLI (MERKEZ) YERLEŞKESİ’ ÜZERİNDE İNCELENMESİ

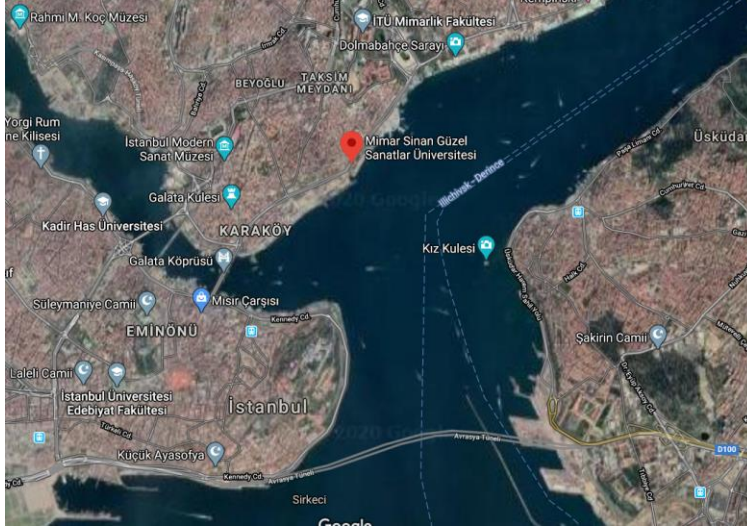
4.1 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fındıklı Yerleşkesi Yapılarının Dünü Ve Bugünü

4.1.1 Fındıklı Yerleşkesi Yapılarının Tarihçesi

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fındıklı Yerleşkesi, şehrin merkezinde ve ondan kopmayan stratejik konumu ile sanatın çevresel faktörlerden etkilenişi ve etkileyişi noktasında önemli bir örnek teşkil etmektedir. (Şekil 4.2) İstanbul’un en önemli turizm, kültür ve sanat merkezleri ile olan bağları ile öğrencilerinin çevresel faktörlerle olan etkileşimlerini doğrudan etkileyen kurum aynı zamanda verilen eğitimi bu şekilde güçlendirmektedir. İstanbul gibi bir metropolün içinde barındırdığı değerler birçok disiplin için olduğu gibi güzel sanatlar ve mimarlık disiplinleri için de oldukça besleyicidir. Bölgenin sahip olduğu kültürel dinamizm güzel sanatlar ve mimarlık disiplinleri için çok daha anlamlı hale gelmektedir. Çifte Sarayların 1940’lı yıllardaki görselinde (Şekil 4.1) sağda Cemile Sultan Sarayı, solda Münire Sultan Sarayı görülmektedir.

Şekil 4.1 : Çifte Saraylar’a Boğaziçi’nden bakış
(https://www.degisti.com/wp-content/uploads/2012/09/cifte_saraylar_eshi_.jpg)

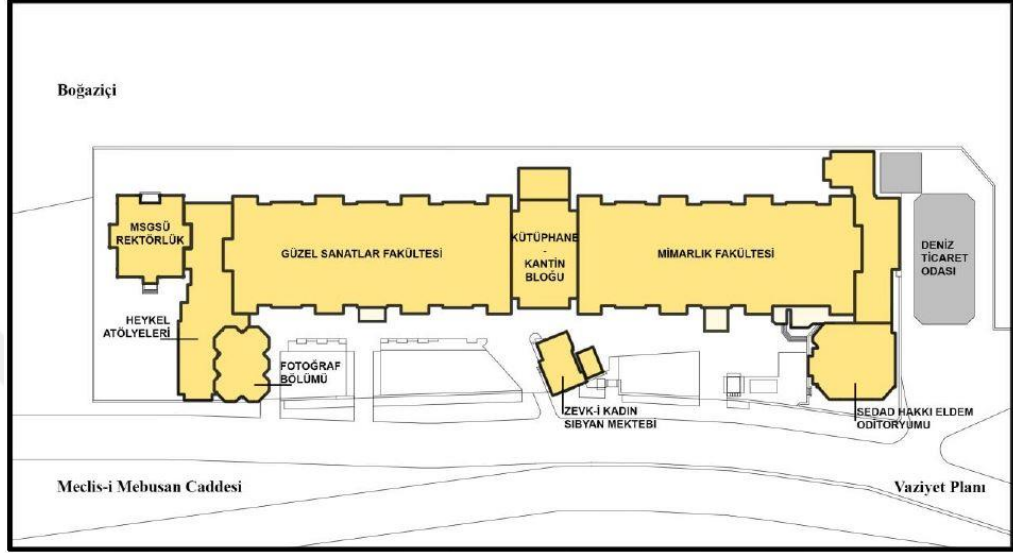

Şekil 4.2 : Fındıklı Yerleşkesi Konumu
(Google Maps)

Osmanlı İmparatorluğu'nun batılılaşma eğiliminin bir yansıması olarak yaratılmış olan sahil sarayları, Sultan Abdülmecit'in iki kızı olan Cemile Sultan ve Münire Sultan adına inşa ettirilmiş iki harem dairesi ve bunlara bağlı ve birbirinden ayrı olarak inşa edilmiş selamlık köşklerinden oluşmaktadırlar. Garabed Amira Balyan tarafından tasarlanmış ve inşa edilmiş olan bu yapıların Dolmabahçe Sarayı gibi Sultan Saraylarına bir ek olarak İstanbul Boğazı'nda yer aldığı görülmektedir. Boğaziçinde karşılaşılmakta olan bu duruma Sultan Abdülmecit'in kızı Fatma Sultan ve eşi Mustafa Reşit Paşa tarafından kullanılan Baltalimanı Sahil Sarayı örnek verilebilir. 1856 yılı yazında inşasına başlanan ve 1859 yılında tamamlanmış olan Çifte Saraylar'ın Dolmabahçe Sarayı tarafında olanı Cemile Sultan'ın Tophane tarafında olanı ise Münire Sultanın hizmetine tahsis edilmiştir. 1862 yılına kadar Münire Sultan tarafından kullanılmaya devam eden saray, Münire Sultanın vefatı sonrası Sultan II. Mahmud'un kızı Adile Sultan ve Sultan Abdülaziz'in kızı Saliha Sultan tarafından kullanılmıştır. Cumhuriyet döneminde III. Kolordu Komutanlığı olarak kullanılan yapı daha sonra hikayesine İstanbul Komutanlığı olarak devam etmiştir. 1943 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilen yapı 1952 yılına kadar İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve 1969 yılında Akademi'ye devrine kadar Atatürk Kız Lisesi olarak hizmet vermiştir. Münire Sultan Sarayı tarihte birçok farklı işlevle kullanılmış olsada Akademi'ye tahsisi sonrası gerçekleştirilen müdahaleden sonra büyük bir müdahaleye uğramamıştır (Şekil 4.3, Şekil 4.4) (Atabay, 2019).

Bu yazıya konu olan yapıların dolayısıyla mekânın/mimarlığın öyküsü; Sultan Abdülmecit Han'ın, kızları Cemile ve Münire Sultanlar için, 1860 yılında Boğaz'ın Avrupa kıyısında

Fındıklı mevkiinde bir çift saray yaptırması ile başlar. Batılılaşan Osmanlı Devletinin yeni yüzünün simgesi olan Dolmabahçe Sarayı ile aynı dönemde inşa edilen Çiftesaray, birbirinin eşi iki büyük Harem Yalısı ve onların bir diğerine uzak uçlarında yer alan Selamlık Köşklerinden oluşan yapılar grubudur. Yapıldığı dönemin plan özelliklerini yansıtan yapıların her biri, biri merkezde diğer ikisi yapının iki ucunda olmak üzere, üç sofalı plan tipine sahiptir (Aysel, 2013).

Şekil 4.3 : Fındıklı Yerleşkesi 2006 tarihli vaziyet planı.
(MSGSÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı ve MSGSÜ Mimarlık Bölümü Restorasyon A.D. Arşivlerinden edinilen çizimler üzerinden üretilmiştir (Atabay, 2019).

Şekil 4.4 : Çift Saraylar'ın 2000'li yıllarda Boğaziçi'nden görünüşü
(<https://4.bp.blogspot.com/-YIxgq1J2SP4/VZ71x4dkw4I/AAAAAAAAAc18/XRV2e2ICQF0/s1600/ciftesaraylar.jpg>)

Türkiye Cumhuriyeti eğitim ve kültür politikalarının gereği Osmanlı İmparatorluğu yapılarının özellikle Feriye Sarayları ve askeri amaçlı yapıların, eğitim amaçlı kullanıma tahsis edilmesini sağlayan meclis kararı ile Cemile Sultan Sarayı Güzel Sanatlar Akademisi'nin kullanımına tahsis edilmiştir (Şekil 4.5). Güzel Sanatlar Akademisi'nin 1926'daki binaya yerleşiminin ardından bir eğitim kurumu olarak kullanılacak olması nedeniyle gereken müdahaleler gerçekleştirilmiştir. 1948 yangınına kadar Akademi binasının yer aldığı parselde Akademi'nin yeni bölüm ve ihtiyaçları doğrultusunda bazı yapılar inşa edilmiştir. Yapının yol tarafında kalan bölümüne heykel atölyesi, harem bahçesine ise mevcut yapı ile birleşik bir atölye yapısı yaptırılmıştır (Aysel, 2013).

Sanayi-i Nefise Mektebi 1928 yılında Güzel Sanatlar Akademisi adını almıştır (Url 1).

Şekil 4.5 : Abdülhamit Albümleri'ndeki fotoğrafta Çifte Saraylar'dan Cemile Sultan Sarayı
(<http://www.eskiistanbul.net/6073/cemile-sultan-sarayi-meclis-i-mebusan-guzel-sanatlar-akademisi-msu-findikli#lg=0&slide=0>)

Yapının tarihi incelendiğinde, son inşası öncesi bu noktada Emnabad Sarayı mevcut olduğu görülmektedir. 18. yy. da İstanbul Boğazı'nın bazı bölgelerine inşa edilmiş olan Saray, yalı ve köşk gibi yapılardan olan yapıya ait hazne ve mutfak gibi kalıntılar kısmen bulunmaktadır. 19. yy. ikinci yarısından itibaren biri Cemile diğeri Zekiye Sultana ait olan üç sofalı ve merkezi orta hollü iki saray inşa edilmiştir (Eldem ve Handan, 1954).

1927 yılında ismi Güzel Sanatlar Akademisi haline gelen Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesine yapının tahsis edilmesi sonrası bir kez daha Akademinin ihtiyaçları doğrultusunda bazı müdahalelerde bulunulmuştur. Yapı üzerinde üst kat sofasının bir konferans salonu haline getirilmesi, sağ sofanın bölünerek kütüphane haline getirilmesi, diğer bölümün resim atölyelerinin kullanımına sunulması gibi değişimler uygulanmıştır. Akademinin gelişim ve kendini açığa çıkarmaya başladığı bu dönemde öğretimin değişmesi ve Avrupa'dan getirilmiş eğitmenlerin etkisi ile kurum yeni bir noktaya doğru evrilmiş ve kendi varlığına kavuşmuştur. Böylesi üretken sanat çalışmalarına devam edilen dönemde 1948 yılında yaşanan büyük yangın ile karşılaşmıştır. Tavan ve döşeme malzemelerinin ahşap olması yangının tahribatını arttıran bir unsur olarak yapının sadece kargir duvarlarının ayakta kalacağı şekilde hasar görmesine sebep olmuştur (Şekil 4.6, Şekil 4.7). Kurumda bulunan şubelerin bahçe içerisinde kendilerine geçici olarakta ettikleri alanların aksine mimari bölümü beş yıl boyunca Fındıklı İlk Okulu ve Yıldız'daki eski mülkiye mektebi binasında eğitime devam etmişlerdir (Eldem ve Handan, 1954).

Yangın sonrasında bir süre yenileme için bütçe bulamayan Akademi yönetimi, dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün ilgisi ile yeni leme için kaynak bulur. Yenileme çalışması için Akademi Müdürü Zeki Faik İzer'in de içinde bulunduğu, Yüksek Mimarlık Bölümü proje hocalarından Sedat H. Eldem, Arif H. Holtay, Ahsen Yapanar, M. Ali Handan, Asım Mutlu, Halit Femir, Feridun Akozan'dan oluşan bir komisyon kurulur. Bu komisyon, ilk olarak ihtiyaç programını hazırlar. Proje Atölyesi hocaları arasında küçük bir konkur niteliği kazanan süreçte, komisyon içinden iki farklı proje önerisi getirilir. Önerilerden biri, Yüksek Mimarlık Bölüm şefi ve Atölye öğretmeni Arif Hikmet Holtay, diğeri ise Atölye ve Milli Mimari Semineri öğretmeni Sedat Hakkı Eldem ile yine Atölye öğretmeni Mehmet Ali Handan tarafından hazırlanır ve her iki proje komisyon değerlendirmesine sunulur (Aysel, 2013).

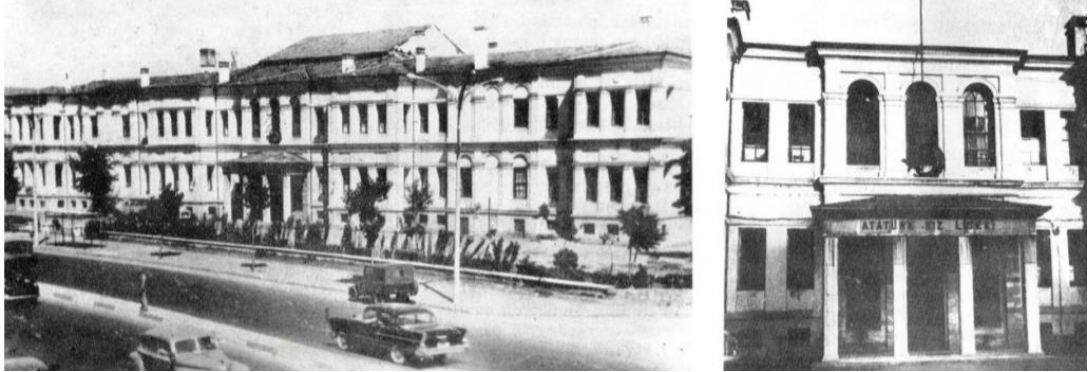
Şekil 4.6 : Cemile Sultan Sarayı Yangın Sonrası Hali.
(Binan, Töre ve Kut, 2013)

Şekil 4.7 : Yangın Öncesi Bir İç Mekan.
(MSGÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi)

Öğrenci ve Öğretmen kadrosunun gelişimi ve Çifte Sarayların bulunduğu Meclis-i Mebusan Caddesi'nde 1957 yılında gerçekleştirilen imar değişikliği sebebiyle bahçesinde bulunan bazı atölyelerini kaybeden Akademi'nin yer sıkıntısı çekmeye başlaması üzerine Akademi yönetimi Münire Sultan Sarayı'nın Akademiye tahsisi

talep etmiştir (Şekil 4.8, Şekil 4.9). Daha önce Atatürk Kız Lisesi olarak hizmet veren Münire Sultan Sarayı'nın 1969 yılında Akademi'ye tahsisi gerçekleştirilmiştir (Binan, Töre ve Kut, 2013).

Şekil 4.8 : Atatürk Kız Lisesi döneminde Meclis-i Mebusan Caddesi'nden Münire Sultan Sarayı'na bakış
(MSGÜ Mimarlık Bölümü Restorasyon A.D. Arşivi)

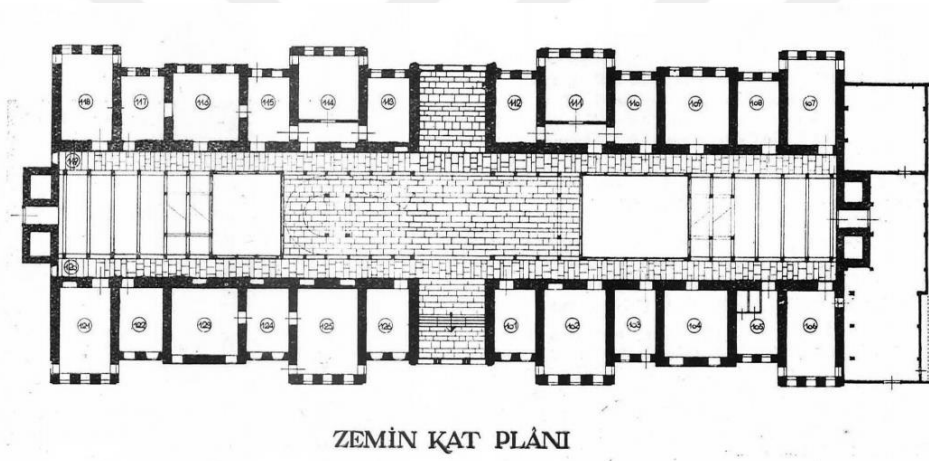

Şekil 4.9 : Münire Sultan Sarayı zemin kat holünde birinci kata ulaşan merdivenlere bakış
(MSGÜ Mimarlık Bölümü Restorasyon A.D. Arşivi).

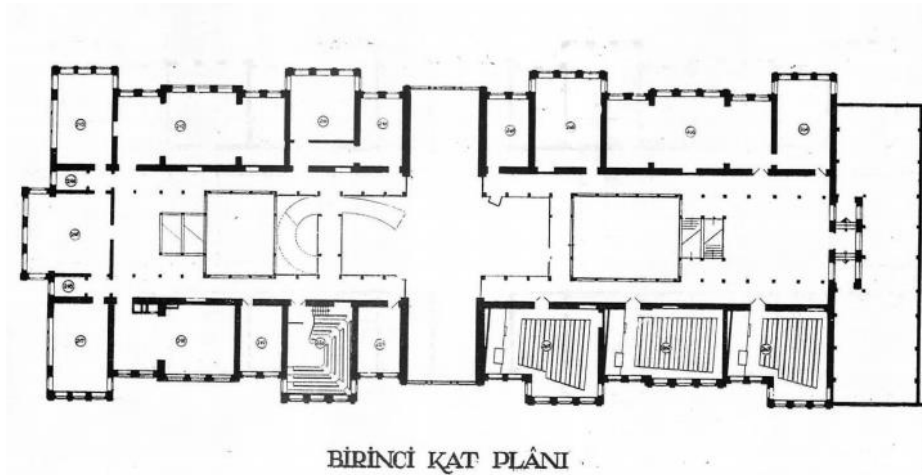
Çifte Saraylar tarihleri boyunca birden fazla amaç için kullanılmıştır. Literatür taramalarına bakılarak bu kullanımların yapılar kattıkları ve eksilttikleri birçok mekansal özellik olduğunu söylemek mümkündür. Yapıların günümüz itibari ile son kullanıcısı olan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi döneminde gerçekleştirilen müdahaleler sonrası bugünkü haline ulaşan yapı günümüzde akademik hayatın merkezlerin biri olarak hizmet vermeye devam etmektedir.

4.1.2 Fındıklı Yerleşkesi Yapılarına Uygulanan Mekansal Müdahaleler

Büyük yangın sonrası Cemile Sultan Sarayı'nın yeniden eski durumuna getirilmesi kararının verilmesini takiben Akademiye toplanan bir komisyonun ilk çalışmaları yapması ve binanın programına başlaması ile tespit edilen unsurlar ışığında etütlere başlanmıştır. Komisyon üyelerinden Arif Hikmet Holtay ayrı bir proje, Sedad Hakkı Eldem ve Mehmet A. Handan ortak bir proje tasarlayarak komisyona sunmuştur. Komisyonun etüdlerin geliştirilmesi isteği üzerine çalışmalarını devam ettirmiş olan Sedad Hakkı Eldem ve Mehmet A. Handan'ın projeleri uygulanmıştır (Şekil 4.10, Şekil 4.11, Şekil 4.12). Uygulanan projenin ana fikri; yapının karakteristik özelliklerinin muhafaza edilelererek Akademinin bulunduğu gün ve gelecekteki alacağı şekle uygun ve modern anlayışlı bir tasarımı ortaya koymaktır (Eldem ve Handan, 1954).

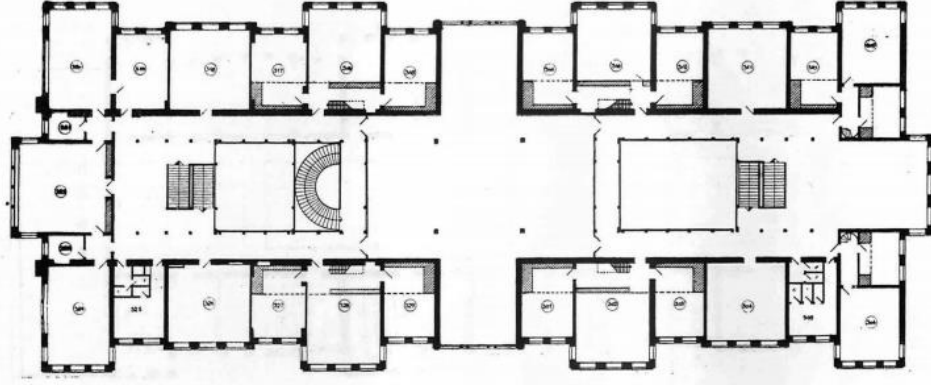

Şekil 4.10 : Cemile Sultan Sarayı Zemin Kat Planı
(Eldem ve Handan, 1954)

Şekil 4.11 : Cemile Sultan Sarayı Birinci Kat Planı
(Eldem ve Handan, 1954)

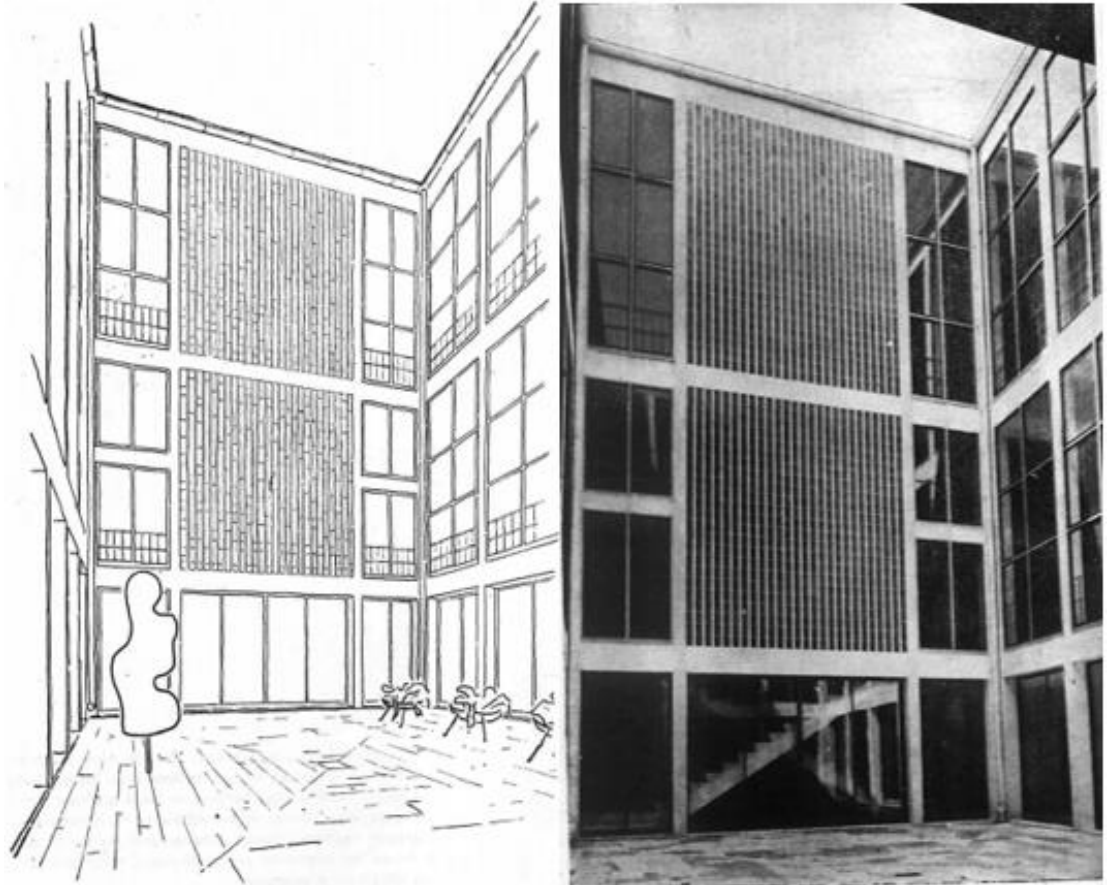

İKİNCİ KAT PLANI

Şekil 4.12 : Cemile Sultan Sarayı İkinci Kat Planı
(Eldem ve Handan, 1954)

Bu doğrultuda yapının eski planlarında bulunan sofaların ihyası ile eklenen avlu ve merdivenler birlikteliğinde mümkün olan en yüksek seviyede ışık ve ferahlığın yaratılması sağlanmıştır (Şekil 4.13) (Eldem ve Handan, 1954).

Şekil 4.13 : İç Aydınlıklardan biri
(Eldem ve Handan, 1954)

Sedad Hakkı Eldem ve Mehmet Ali Handan'ın tasarımında öne çıkan şeffaflık, mekanın derin perspektiflere sahip geçirgen hal almasını sağlamıştır. Bu doğrultuda hiçbir derslik, atölye veya sınıf gibi mekansal birimin kullanılmadığı bir boşluk yaratılmış ve adeta bir buluşma noktası olarak tayin edilmiştir (Aysel, 2013).

Büyük yangın sonrası daha önce depo olarak kullanılan bodrum katı tavanı yükseltilecek yapıya yeni bir kat kazandırılmış olup, esas giriş olarak adlandırılan kat ve iki kat yüksekliğindeki şeref holü bu kata alınarak olması gerektiği gibi değerlendirilmiştir (Eldem ve Handan, 1954). Aysel'in (2013) "Eldem ve Handan 1953 yenilemesi ile binaya çağdaş bir katkıda bulunarak korumayı benimsemişlerdir. Proje, "yenileme-koruma" konusunda sarayın orta sofasına getirdiği güçlü ve özgün bakışı, bina içinde yaratılan boşluklu iç yapısı ile kanaatimce Eldem mimarlığının da önemli örneklerinden birini oluşturur." (s.29) sözleri yapının yeniden işlevlendirirken ne denli özel bir müdahaleye uğradığının bir göstergesidir.

Planı açısından haç benzeri bir yapıda olan hol girişten bakıldığından karşı kısmı denize açılacak şekilde düzenlenmiştir (Şekil 4.14, Şekil 4.15). Hol sağdan mimari bölüme, soldan şeref merdiveni kullanılarak üst katta bulunan konferans salonuna ulaşılacak şekilde planlanmıştır (Eldem ve Handan, 1954).

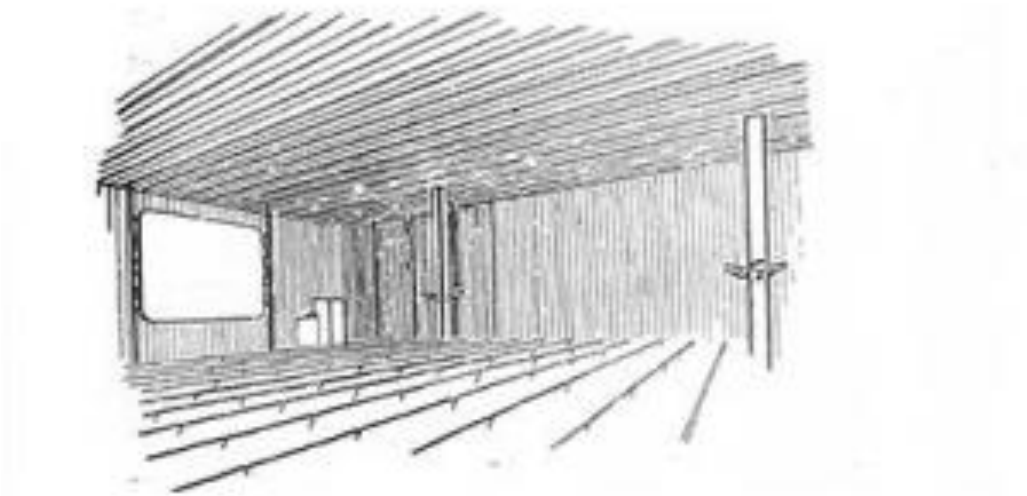
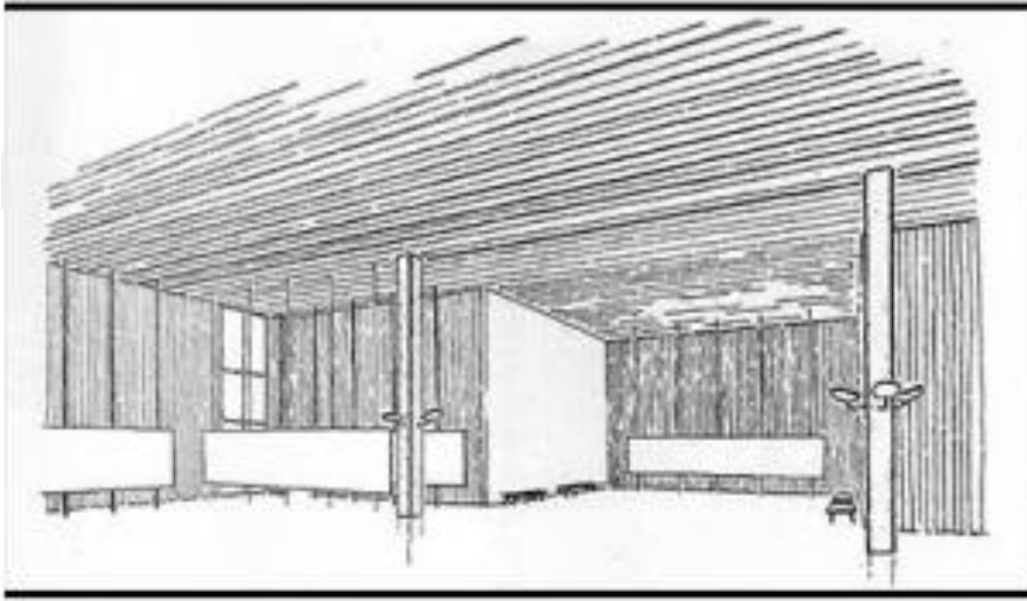
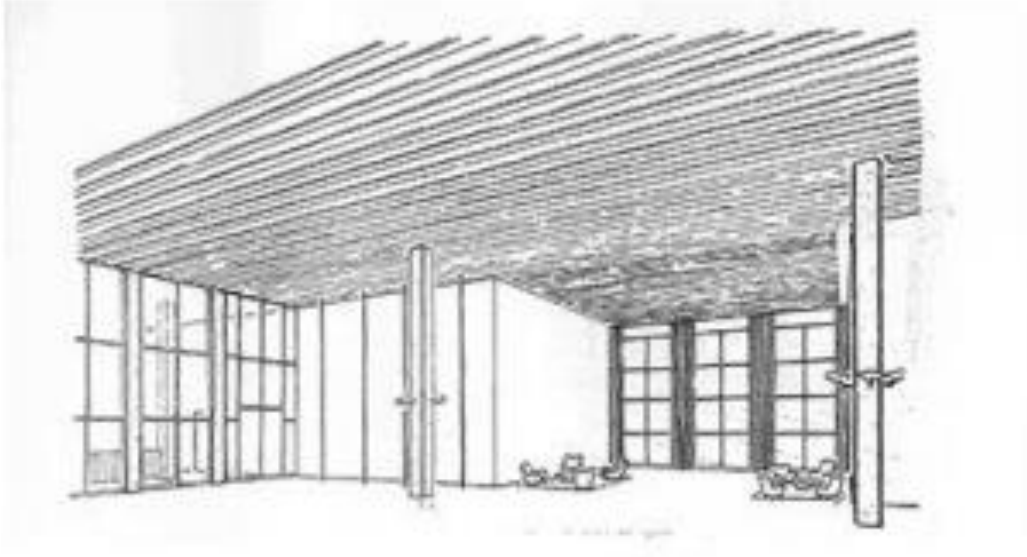
Şekil 4.14 : Eldem ve Handan yenilemesi sonrası Osman Hamdi Bey Salonu'ndan Beşiktaş yönüne bakış (Akademi Giriş Holü)
(Aysel, 2013).

Şekil 4.15 : Giriş Holü'nün günümüzdeki hali
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şeref holünün tam üzerinde bulunan konferans salonu, hol, sergi, projeksiyon ve konferans salonu olarak hizmet verecek şekilde planlanmıştır (Şekil 4.16, Şekil 4.17) (Eldem ve Handan, 1954).

Yapının ikinci katında Osman Hamdi Bey Salonu'nun haçvari plan izi sürdürülerek, kara tarafından Boğaziçi tarafına dek kesintisiz bir biçimde uzanan bir salon oluşturulmuştur. Günümüzde Konferans Salonu ismi ile anılmakta olan bu mekân bir açık salon, bir sergi salonu veya bir konferans salonu olarak kullanılabilir biçimde esnek olarak tasarlanmış, yapının geri kalanından sağ ve sol yanlarında birer cam doğrama ile ayrılmıştır (Atabay, 2019).

Şekil 4.16 : Konferans Salonu'nun farklı kullanımlarını gösteren eskizler (Eldem ve Handan, 1954)

Şekil 4.17 : Konferans Salonu'ndan kara yönündeki eyvana bakış
(Aysel, 2014).

Boğaziçi bölgesi yalılarında kullanılmakta olan yapı içi hol kavramına son derece çarpıcı bir yorum olan düzenleme Aysel (2013) tarafından “Binanın içinde açılan büyük sofa, Boğaziçi yalı planimetrisinde baskın öge olan orta sofaya çağdaş, bağlamsalci bir bakıştır. Mimarlar, gelenekseli yaratıcı bir anlayışla yorumlayarak, sofayı bina içinde çağdaş Akademi yaşamının merkezine yerleştirir.” Şeklinde anlatılmaktadır.

Şekil 4.18 : Çapraz Merdivenler
(Aysel, 2013).

Ulaşılan sonuçta eser, yaratıcı tasarımı geleneğin sınırlandırıcı çerçevesinden çıkararak çağdaş yaşamla birlikte yoğuran bir düşüncenin sonucudur (Aysel 2013).

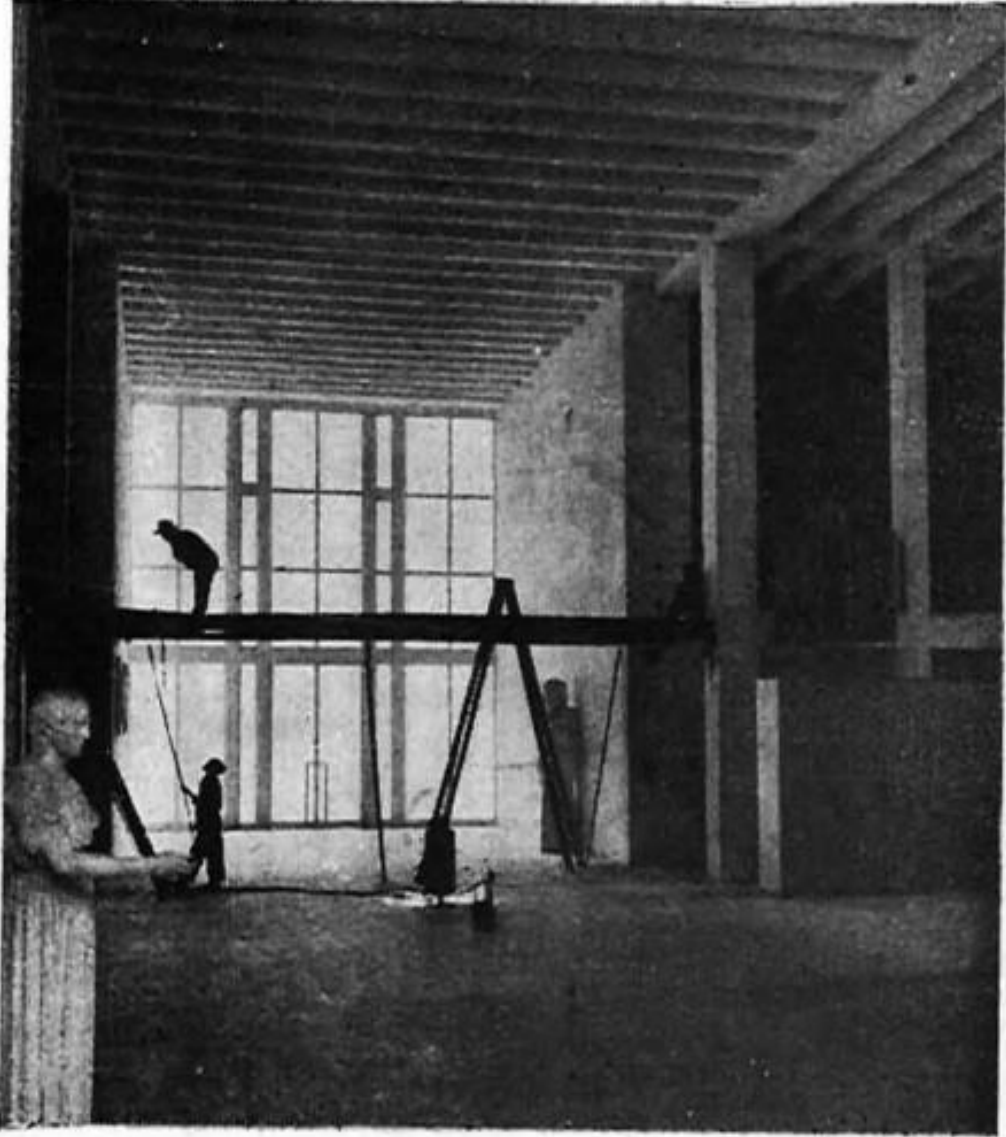
Merdivenler üzerinde yapılmış olan değişim ve uygulamaların eskinin yeni olan ilişkisini çarpıcı bir biçimde ortaya çıkardığını söylemek mümkündür. Aysel'in (2013) "Sac kasalara takılan, tabakalı, boyalı kapılar, sarayın zarif ahşap korkuluk ve küpeşesi yerine soğuk demir işçiliğiyle yapılan kare ve lama profilli demir korkuluk ve küpeşte, yeni oluşturulan yalın perspektifin parçasıdır. Merdivenler artık detayları ile değil, bütünlüğü ile bir tasarım objesidir." şeklindeki mekansal yorumu yapı içerisindeki bir düşey iletişim kanalının nasıl bir sanat eserine dönüştüğünü anlatmaktadır (Şekil 4.18, Şekil 4.19).

Şekil 4.19 : Merasim Merdiveni
(Eldem ve Handan, 1954)

Cemile Sultan Sarayı'nda yapının kazılarak kazanılmış olan zemin katı, öğrenci ihtiyaçlarını karşıyacak idari birimlerin kullanımına sunulmuş, birinci katın sağ tarafı mimari bölüm sınıfları, sol taraf ise resim bölümü ve Akademi kütüphanesi olacak

şekilde planlanmıştır. İkinci kat atölye ve bu atölyelerin akademik personellerinin kullanımları için ayrılmış odalarına, sol taraf ise resim bölümü atölyelerine tahsis edilmiştir. Proje üzerinde planlanan idari hizmet bölümlerinin bir bölümünün yönetim tarafında değiştirilerek üst kata alınması yapının tasarlanmış olan fonksiyonun işlemez hale gelmesine sebep olmuştur. Yönetim birimlerinin yeni dağılımının ikiye bölünmüş ve birbiri ile direkt bir bağlantısı bulunmaması nedeniyle hole bir köprü inşa edilmiştir (Şekil 4.20) (Eldem ve Handan, 1954).

Şekil 4.20 : Sonradan inşa edilen geçit
(Eldem ve Handan, 1954)

Aysel'in (2013) "Geçmişe ait bir mekân bugün için yeniden kurgulanabilir mi? Onu biçimleyen değerlerini, aurasını, ruhunu yitirmiş bir binaya yeniden hayat verilebilir mi? Kabuğunun içine aurası, ruhu inşa edilebilir mi?"(s.26) soruları yeniden

işlevlendirilmiş birçok yapı için geçerli kaygıları taşımakta olan sorulardır. Akademi binasının bu soruları mimarlarının yorumlarıyla çarpıcı bir şekilde yanıtladığını söylemek mümkündür. Korunmuş yapı kabuğu içerisinde adeta bir sürpriz olarak yaratılmış olan yeni dokunuş mimarlık tarihimizde önemi bir yer almaktadır.

1953 yenilemesi binanın eski durumuna öykünerek yeniden inşa etmek yerine, özünde onunla bağ kuran bir mekân anlayışının ifadesidir. Projesinin ana ilkesi, saray binasının kalın yığma duvarlardan oluşan dört bloğunu, geçirgen, şeffaf bir tek mekânla bağlayarak, bütünsel olarak algılanan bir iç mekân yaratılmasıdır. Sofa/salon bu zengin iç mekânın merkezinde bir meydan, buluşma, karşılaşma yeri olarak, Akademinin kalbinde, aynı zamanda kara ile deniz arasında son derece geçirgen bir alan olarak yer alır. Böylelikle binanın Boğaziçi ile kurduğu ilişki yeniden yorumlanmıştır. İç mekânda inşa edilen yapının bu özellikleri mimarlar tarafından betonarme iskeletin zarif çözümünde aranır (Aysel, 2013).

Şekil 4.21 : Onarım sırasında giriş cephesinin görünüşü (MSGÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi).

Şekil 4.22 : Onarım sonrası Güzel Sanatlar Fakültesi girişi
(Eldem ve Handan, 1954)

Akademi bahçesinden yapıya bakıldığında göze çarpmakta olan şeffaflık etkisinin, aynı zamanda akademi içinden dışarı bakıldığında dahi hissedildiği söylenebilir. Henüz bir saray yapısıyken bunun tam olarak zıttı bir gizlilik kaygısına sahip olan yapının bu yeni mekansal yorum ile modernitenin getirdiği şeffaflık anlayışını benimsemiş ve dışavurmuş olduğunu söylemek mümkündür (Şekil 4.21, Şekil 4.22).

Sarayın ahşap merdivenleri yerine kullanılan beyaz Marmara mermeri mekanın yalın ve basit bir yaklaşımla tasarlandığını göstermektedir. Zamanın etkilerine karşı dayanma gücü u şekilde arttıran girişin yanısıra Akademi yapısının sembollerinden biri olan çapraz ve yelpaze merdivenlerin rıht bölümleri masif blok ve baskıç kısımları epoksi ile kaplanmıştır. Seçilen malzemeler ve mekansal çözümler adeta

uzun yıllar yaşamak, ve olabildiğince iyi ve geç yaşlanmak üzere seçilmiş ve tasarlanmıştır. Akademinin narin ahşap kaplama detayları yerlerini tasarımsal anlamda bir narinliğe bırakmış ve dirençli hale getirilmiş yeni yüzeyler ile yapı anıtsal bir hale kavuşturulmuştur (Aysel, 2013).

Şekil 4.23 : İçeriden Akademi Girişi
(Eldem ve Handan, 1954)

Yenileme çalışmalarında sadece iç mekanda değil yapı kabuğu üzerinde de bazı değişiklikler olmuştur. Sadeleştirilen dış cephe yenileme öncesi fotoğrafları ile karşılaştırıldığında atölye gibi alanların ihtiyaç duyduğu ışığa sahip olmaları için değiştirildiği görülmektedir. Sedad Hakkı Eldem'in, yapının bir sahil sarayı olması ve kendisinin Boğaziçi ile kurmuş olduğu ilişki yapılan müdahalelerde kendini göstermektedir. Yapının doğrudan boğaziçi silüetine katılmayan cephelerinde uygulanan birleştirilerek genişletilmiş pencereler buna kanıt olarak gösterilebilir (Şekil 4.24, Şekil 4.25). Bu noktada sadece yapı öçeğinde değil çevresel (Boğaziçi)

ölçekte bir koruma, idealiz etme ve yeniden kurma düşünceleri hayat bulmuştur (Aysel, 2013).

Şekil 4.24 : Yenileme sırasında yapının Boğaziçi cephесinden bir görüntü (MSGSÜ Fotoğraf Atölyesi Arşivi)

Şekil 4.25 : Yenileme Sonrası Cemile Sultan Sarayı Boğaziçi Cephesi (Sedad Hakkı Eldem ve Handan, 1954)

Yenileme sonrası mekansal özellikler değiştirilmeden bir süre korunduysada yeni açılan bölümler ve dolayısı ile artan öğrenci sayısı sebebiyle 1970 ortalarında akademi yapısı korunamamıştır. Aydınlık boşluklarının ihtiyaçlar doğrultusunda yeni mekanlar olarak değerlendirilmesi, zemin katta kapatılan ilk boşluğun doğuşuna

zemin hazırlamıştır.Yüksek Öğretim Kurumu'nun üniversite olarak yeniden pılandırması sonucu Akademi'nin yeni bölümler ve öğrencilerle aynı yapı içinde yer alması gerekliliğini doğurmuştur. Aynı yapı kabuğu içerisinde kalarak büyümekte olan Akademi'nin yeni mekanlara ihtiyaç duyması kaçınılmaz olmuştur. Öğretim kadrosu ve idari birimler için eklenen asma katlar gibi eklentilerin yapının aydınlık düzeyini etkilemiş ve gündüzleri dahi koridorlarda ışıkların yanması gerekliliğini doğurmuştur (Aysel, 2013).

Yapının birinci ve ikinci katlarında bulunan bazı odalar asma katlı olarak tasarlanmıştır (Şekil 4.26) (Atabay, 2019).

Şekil 4.26 : Asma katlı olarak tasarlanan odalardan birinden görünüş
(MSGÜ Fotoğraf Atölyesi Arşivi)

Yapı üzerinde 1953 yenilemesi sonrasında bazı müdahaleler olmuştur. Bazıları yapının genel mekanlarına iken bazıları anabilim dalları tarafından kullanılan odalarda gerçekleştirilmiştir. Bunlar arasında en fazla değişime uğrayan bölüm esnek kullanımlı salodur. Bu salon günümüzde konferans salonu olarak hizmet vermekte olan salona büyük yenileme sonrası ilk olarak 1962 yılında bir müdahalede bulunulmuştur. Bu müdahale salonun kara tarafındaki eyvanından bir geçiş koridoru oluşturacak şekilde bölünmesidir. Fakat yapılan değişiklik dönemin Mimarlık Bölüm Başkanı Utarit İzgi ve Esad Suher tarafından hareketli duvarlar tasarlanarak gerçekleştirilmiştir (Şekil 4.27, Şekil 4.28). Bu sayede salonun gelecek ihtiyaçlar doğrultusunda özgün tasarımına döndürülebilmesi amaçlanmıştır. İlerleyen yıllarda

salonun boğaza bakan eyvanında bir film odası oluşturulmuştur. 1990'lı yıllarda Konferans Salonu'nun kara tarafında bulunan eyvanına bir asma kat eklenerek bu bölüm Vitray Atölyesine tahsis edilmiş olup Boğaziçi bakan eyvanında daha önce film odası olarak tayin edilmiş olan odanın büyütülerek Grafik Atölyesine tahsis edilmiştir (Atabay, 2019).

Şekil 4.27: Konferans Salonu'nda Boğaziçi yönüne bakış.
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.28: Konferans Salonu'nda Kara yönüne bakış.
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Akademi için üretilmiş ve Konferans Salonu'nda kullanılmak üzere tasarlanan mobilyalar mevcudiyetlerini hala korumaktadırlar (Şekil 4.29). İki kişilik olarak tasarlanan sıraların zamanla artan öğrenci ihtiyacına cevap vermek adına orta kolçakları kesilerek üç kişilik hale getirilmişlerdir (Atabay, 2019).

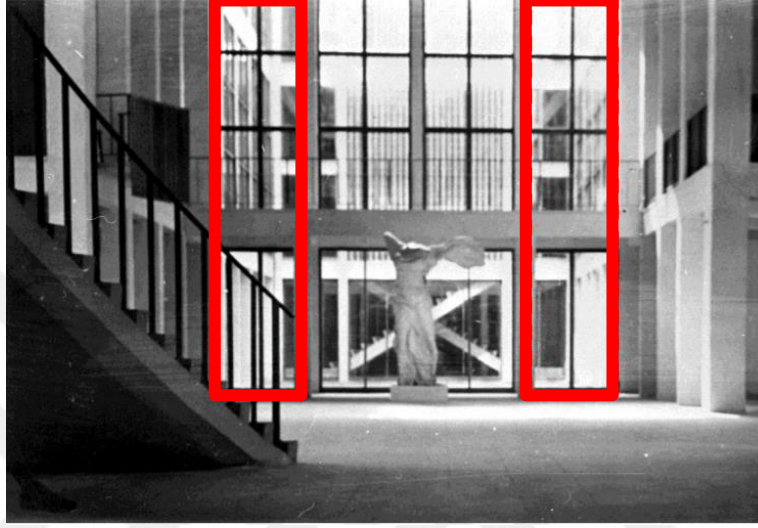
Şekil 4.29: Konferans Salonu sıralarının günümüzdeki hali.
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Aynı zamanda Akademi Müdürü Zeki Faik İzer'in isteği üzerine öğrenciler tarafından kullanılmak üzere koridorlara yerleştirilen banklar da üretilmiştir (Şekil 4.30) (Atabay, 2019). Konferans Salonu mobilyaları gibi bu banklarda günümüzde hala kullanılmaktadır.

Şekil 4.30: 1950'li yıllarda öğrenciler için üretilen bank
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Çifte Saraylar'ın deprem sebebiyle yıkılması riski altında olduğu sebebiyle 2012 yılında bir güçlendirme projesi hazırlanmış olup bugün Güzel Sanatlar Fakültesi olarak kullanılmakta olan Cemile Sultan Sarayı'nda bu uygulama gerçekleştirilmiştir (Şekil 4.31, Şekil 4.32, Şekil 4.33, Şekil 4.34, Şekil 4.35, Şekil 4.36). Bu itirazların sebebi Eldem ve Handan'ın mekana olan katkılarının müdahale ile zedeleneceği kaygısıdır (Atabay, 2019).

Şekil 4.31: Osman Hamdi Bey Salonu'nda Karaköy yönündeki iç avluya bakış (MSGSÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi)

Şekil 4.32: Güçlendirme uygulaması sonrası Osman Hamdi Bey Salonu'nda Karaköy yönündeki iç avluya bakış (Yunus Albayrak Arşivinden)

Her ne kadar güçlendirme projesi uygulandığı sırada yapının kapatılan iç avlularına eklenen çelik strüktürün yapıdan ayıklanmasıyla bu alanlardan sağlanan gün ışığı ve mekânsal boşluk kısmen yeniden kazanılmış olsa da, uygulamaların geri kalanları mekânın özgün karakterini zedeler nitelikte olmuştur. Akademi'den bu yana üniversitenin simge mekânı olagelen Osman Hamdi Bey Salonu, taşıyıcı sisteme gerçekleştirilen bu müdahalelerden en çok etkilenen mekân olmuştur. Salonun mekânsal kurgusunun en önemli bileşenlerinden olan zarif kolon dizilerinin kesitlerinin arttırılması ve aralarının sistemi güçlendirme niyeti ile kapatılarak perde duvarlara çevrilmesi, mekânsal sürekliliği ve mekânın karakterini zedelemiştir (Atabay, 2019).

Şekil 4.33: Güçlendirme Çalışmaları Sırasında Rıhtımdan Osman Hamdi Bey Salonu'na bakış
(<http://www.mimdap.org/wp-content/uploads/h37.jpg>)

Şekil 4.34: Güçlendirme Çalışmaları Çapraz Merdivenlerden Karaköy yönüne bakış
(<http://www.mimdap.org/wp-content/uploads/ha113.jpg>)

Şekil 4.35 : Çapraz Merdivenler
(Aysel, 2013).

Şekil 4.36: Çapraz merdivenler günümüz görünüşü
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Bu dönemde gerçekleştirilen bir diğer uygulama ise yine öğrenci artışının bir yansıması olan ve bu doğrultuda gerekli ihtiyaçları karşılamak üzere yaratılan Seramik Atölyesi'dir (Şekil 4.37, Şekil 4.38). Atölyenin oluşturulması ile ışıklığın

parçalandığı görülmektedir. Bu alanın örnek için kullanılan malzeme ise mekana yabancı karakteri ile göze çarpmaktadır (Atabay, 2019).

Şekil 4.37: Seramik atölyesini örten çatı.
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.38: Seramik atölyesini iç görünüşü.
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Akademnin bir diğer sembolü olan Semadirek Nike'si ilk yerine 1953 yılında yerleştirilmiş olup, bu yer Saray döneminde bulunduğu yerdir. Ancak daha sonra yeri değiştirilmiştir (şekil 4.39) (Aysel, 2013).

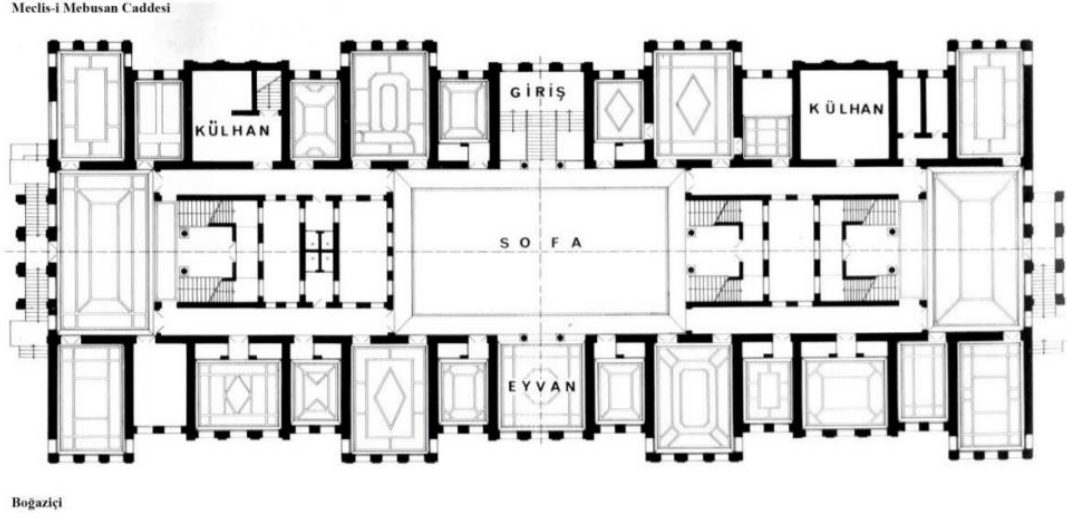

şekil 4.39: Semadirek Nike'si ilk yerinde (Aysel,2013) ve Semadirek Nike'si son yerinde (2020) (Yunus Albayrak Arşivinden)

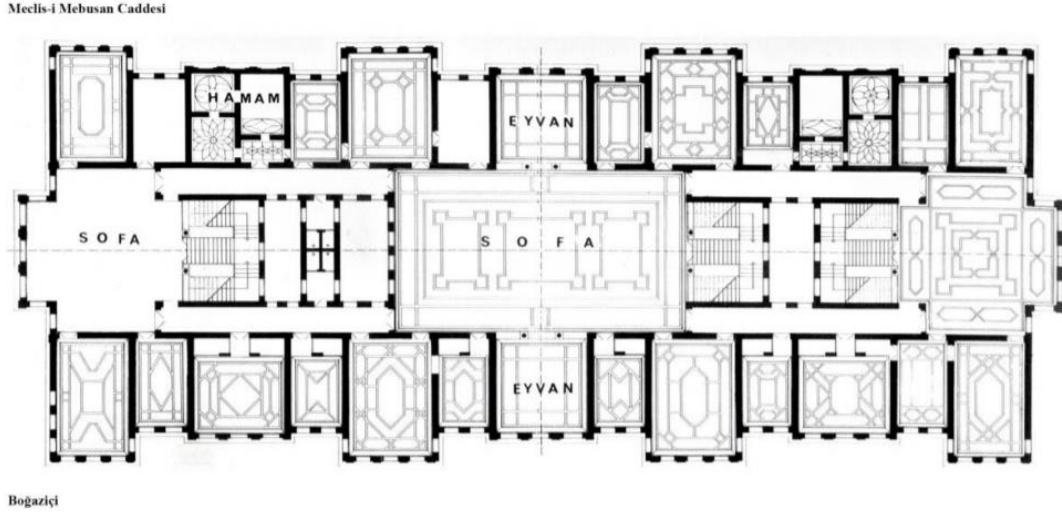
Akademi'ye tahsis edilişi itibariyle Münire Sultan Sarayı'da Cemile Sultan Sarayı gibi önemli değişimlere uğramıştır (şekil 4.40, şekil 4.41, şekil 4.42).

şekil 4.40: Münire Sultan Sarayı 1974 Yılında Giriş Saçağı tamamlandıktan sonraki görünüşü (Binan, Töre ve Kut, 2013)

Şekil 4.41: Münire Sultan Sarayı zemin kat planı.
(Eldem, 1993)

Şekil 4.42: Münire Sultan Sarayı birinci kat planı.
(Eldem, 1993)

Münire Sultan Sarayının Akademi'ye devredilmesini izleyen dönemde, iç mekanların yenilenmesi işlemleri için Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Bölümü öğretim üyelerinden oluşan Eski Atatürk Kız Lisesi Tamir ve Restorasyon Proje Düzenleme Komisyonu adı ile oluşturulmuş bir komisyon oluşturulmuş olup Sedad Hakkı Eldem'in hazırladığı proje doğrultusunda çalışmalar başlatılmıştır (Şekil 4.43, Şekil 4.44). Geliştirilen proje Cemile Sultan Sarayı için geliştirilmiş olan proje ile büyük bir benzerliktedir. Yapının ikizi olan Cemile Sultan Sarayı'nda olduğu gibi kargir dış duvarlar ile ahşap iç strüktürden oluşturulmuş olan yapı Akademi'ye tahsis edilişi ile birlikte, hem iç mekandaki strüktürün onarıma ihtiyacı hem de daha önce Cemile Sultan Sarayı'da karşılaşılan felaket ve dolayısı ile

yaşanan kayıpların tekrarlanması endişesi ile ikizinde olduğu gibi betonarme bir iç strüktüre kavuşturulmuştur (Atabay, 2019).

Şekil 4.43: Mürşit Sultan (Atatürk Kız lisesi) girişinin sırasıyla Müdahale öncesi ve sonrası fotoğrafları (Binan, Töre ve Kut, 2013)

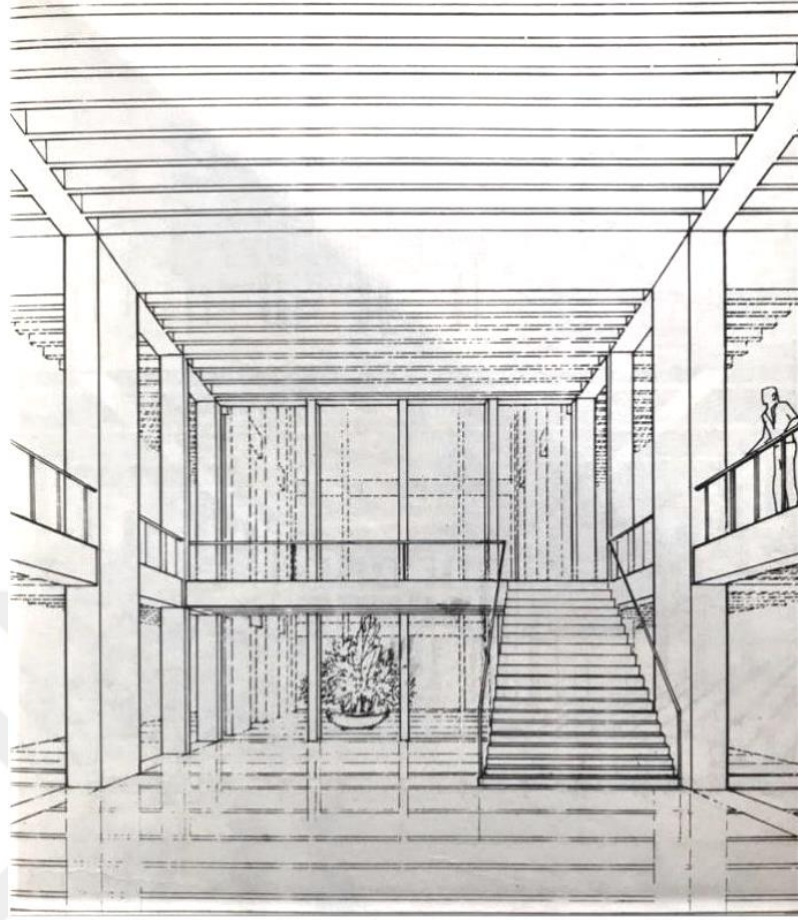
Şekil 4.44: İnşaat sırasında Mürşit Sultan Sarayı'ndan Karaköy yönüne doğru bakış (MSGSÜ Mimarlık Bölümü Restorasyon A.D. Arşivi).

Münire Sultan Sarayı'nda Cemile Sultan Sarayı'nda uygulanan bazı prensiplerin benzer olduğu görülmektedir. Bu benzerliklere örnek olarak bodrum katın yapıya dahil edilmesi, girişte haçvari bir plana sahip olan gösterişli bir karşılama salonu yaratılması gibi uygulamalar verilebilir. Bugün Mimar Sinan Salonu ismi ile birçok sergi ve etkinliğe evsahipliği yapmakta olan salon, tek benzeri olan Osman Hamdi Bey Salonu gibi giriş karşısındaki eyvanı ile boğaziçine açılmaktadır (Şekil 4.45).

Şekil 4.45: Mimar Sinan Salonun'da Boğaziçi'ne doğru bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden).

Eldem ve Handan'ın Cemile Sultan Sarayı'nın yenilenmesi sırasında ve sonrasında karşılaştıkları değişiklikleri reddetmelerine karşı giriş salonundaki köprü gibi uygulamalar yeni projedede uygulanmıştır (Şekil 4.46, Şekil 4.47) (Aysel, 2014).

Şekil 4.46: Mimar Sinan Salonun'da Cemile Sultan Sarayı yönüne doğru bakış (Eldem, 1983).

Şekil 4.47: Günümüzde Mimar Sinan Salonun'da Cemile Sultan Sarayı yönüne doğru bakış (Yunus Albayrak Arşivinden).

Salonun her iki tarafında yapının gün ışığı ihtiyacını karşılamak amacı ile düşey boşluklar yaratılmış ve bu boşluklardan giriş kapısına göre sağda yer alan boşluk üzerinde alınan ışık miktarının artırma amacıyla çatı feneri oluşturulmuştur. Aynı zamanda ikinci kat sofası üzerine de çatı feneri oluşturulmuştur. Mimar Sinan Salonu'nun solunda bulunan boşluk ise üzeri açık bir iç avlu olarak tasarlanmıştır (Atabay, 2019).

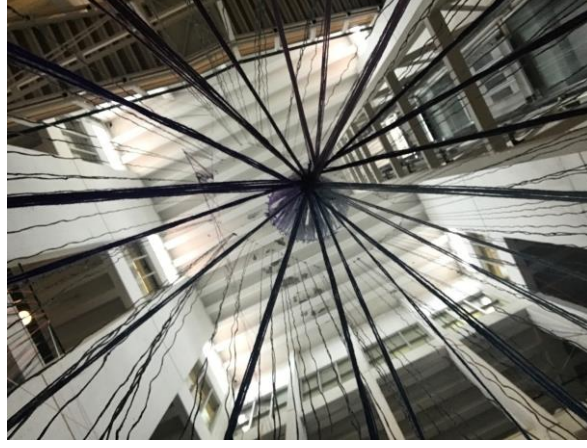
Cemile Sultan Sarayı'nın yenilemesinden 22 yıl sonra gerçekleştirilen Münire Sultan Sarayı yenilemesi Eldem'in ifadesi ile "harap durumdaki orta kısım ve ahşap döşemeler yıkılarak" Cemile Sultan Sarayı ile aynı tasarım ilkelerine bağlı olarak gerçekleştirilmiştir. Fakat bu yenilemenin mekansal farkı, aydınlık avlulardan birinin çatının dışına fener olarak uzatılarak kapatılmış olmasıdır. Böylece yükseltilmiş olan avlu yapısı, benzerlerinden farklı olarak kullanıcıya galerili bir mekan deneyimi yaşatarak iç mekandaki şeffaflığı arttırmıştır. Yapıda uygulanan diğer aydınlık feneri ise üst katta yer alan sofanın merkezinde çatı yırtılarak mekanın dışarı yansıtılması sağlanmıştır (Şekil 4.48, Şekil 4.49, Şekil 50, Şekil 4.51). Cemile Sultan Sarayı'nda çok amaçlı salon olarak tasarlanan bu bölüm, Münire Sultan Sarayı'nda bir salon olarak tasarlanmıştır (Aysel, 2014).

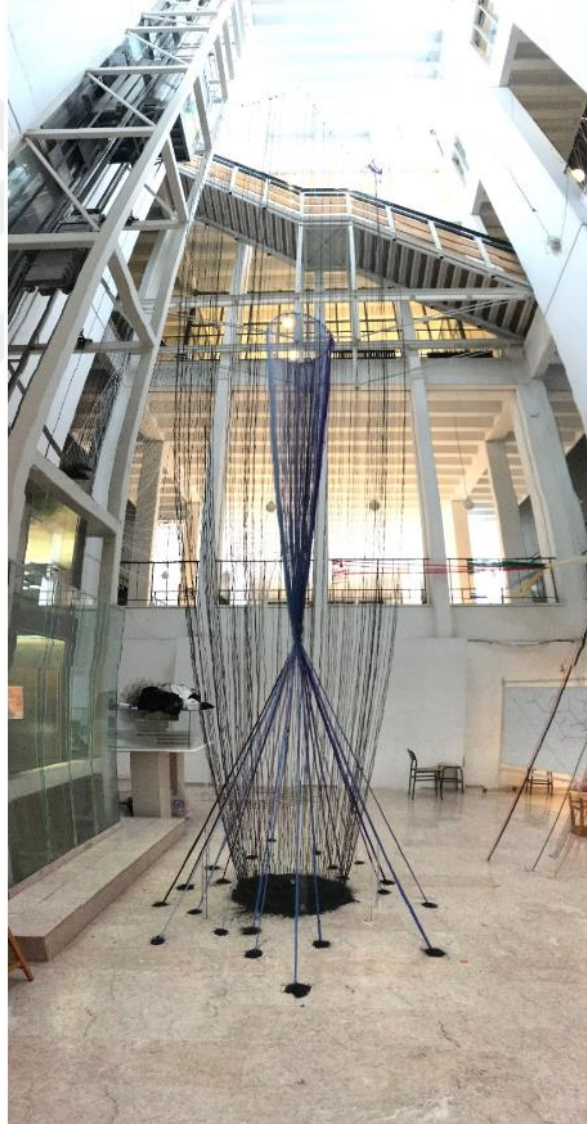
Şekil 4.48: Çatı fenerleri Meclis-i Mebusan Caddesinden görünüşü
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Nezih R. Aysel'in 2014 yılında yapmış olduğu "Hafıza, Tarih Ve İnşa" isimli çalışmasında yapıya uygulanan müdahalelerden şöyle bahsedilmektedir;

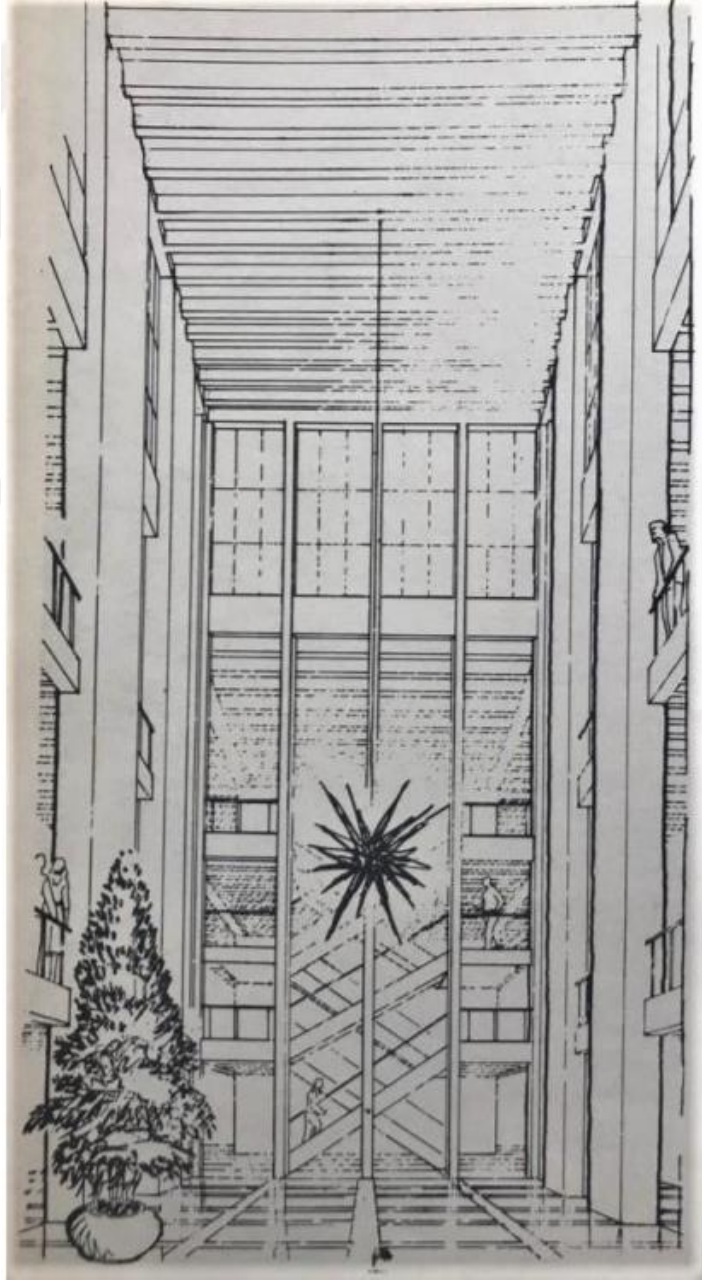

Şekil 4.49: Çatı fenerinin iç mekana etkisi. İç Mimarlık Bölümü Proje dersi kapsamında Mekanı Örnek adlı çalıştayın sergi alanından Çatı fenerine doğru bakış (Hasan Oğuzhan Bektaş Fotoğraf Arşivinden).

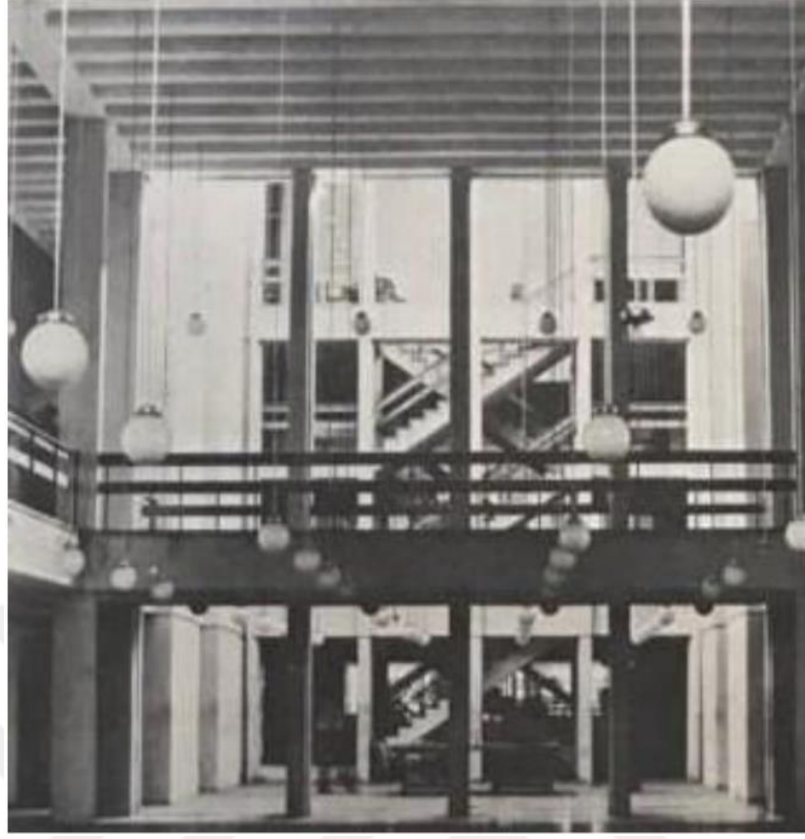

Şekil 4.50: Çatı fenerinin iç mekana etkisi. İç Mimarlık Bölümü Proje dersi kapsamında Mekanı Örnek adlı çalıştayın sergi alanından Beşiktaş yönüne doğru bakış (Hasan Oğuzhan Bektaş Fotoğraf Arşivinden).

II. Kısım uygulamasında, orta kısımda inşa edilen taşıyıcı dizge daha büyük ölçülerde çözümlenmiş, betonarme strüktürün köşeleri pahlanmış, döşeme, tavan ve giriş birleşmelerinde kalın gölge kanalı bırakılmıştır. İlk kısma göre sıvanmamış betonarme strüktüre biraz daha ilgi gösterildiği söylenebilir. Uygulama koşulları nedeniyle, yapının malzeme seçiminde ve detaylarında aynı yalınlık sürdürül(e) memiştir. Eldem'in galeri ve merdivenlere ait korkuluk ve küpeşte ahşaplarını sonradan söktürmüş olması, ilk binada ulaşılan çok katmanlılık ve geçirgenliği bu binada da (sonradan da olsa) aradığını bir göstergesidir. İki bina arasındaki nitelik farkı malzeme seçimleri ve detay uygulamalarındaki kısıtlamalardan kaynaklanır; ilk binada "tasarım" önceliklidir, ikinci binada ise "maliyet ve yönetmelikler" sınırlandırıcıdır (Aysel, 2014).

Şekil 4.51: Mimar Sinan Salonu'nda Karaköy yönündeki iç boşluğa bakış. (Eldem, 1983).

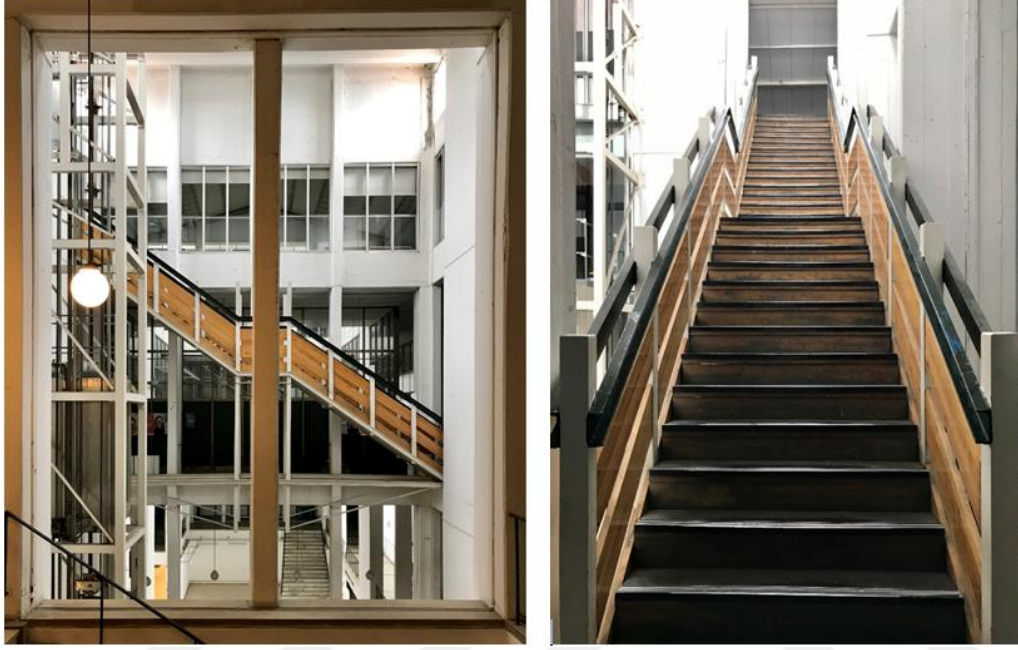
Şekil 4.52: Mimar Sinan Salonu'nda Karaköy yönündeki iç boşluğa bakış.
(Eldem, 1983).

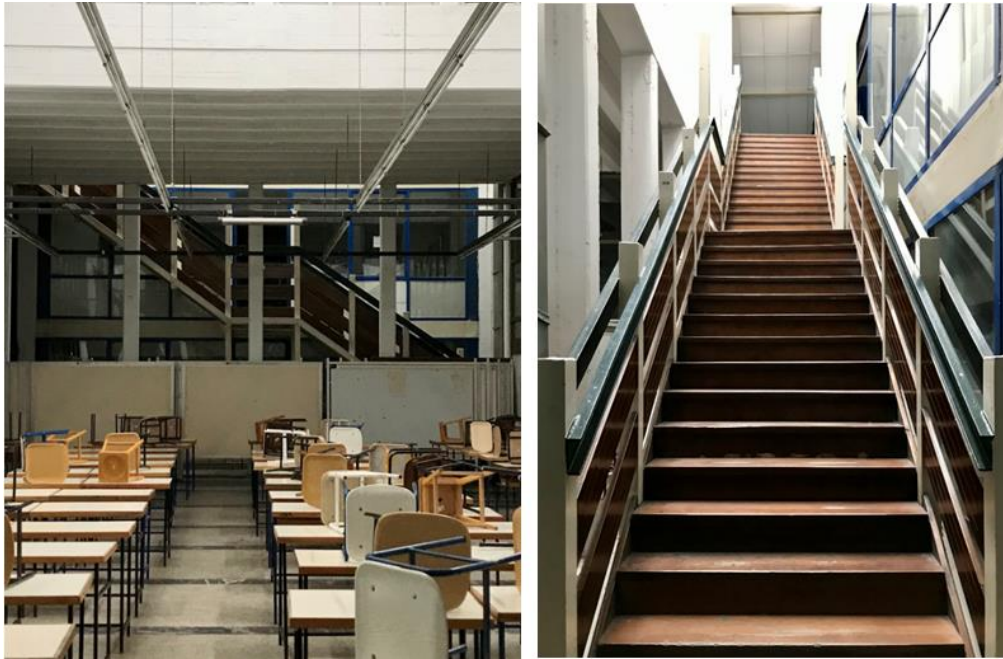
Şekil 4.53: Günümüzde Mimar Sinan Salonu'nda Karaköy yönündeki iç boşluğa bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Akademikinin 1983 yılında üniversiteye dönüştürülmesi ile Mimar Sinan Üniversitesi ismini almasının yanısıra öğrenci sayısı artışı söz konusu olmuştur. Artan öğrenci sayısı Münire Sultan Sarayı'nın kapsamlı bir şekilde değiştirilmesi ile

sonuçlanmıştır. Değişikliklerden ilki Mimarlık Bölümü öğrenci sayısının iki katına çıkması sebebiyle çatı katının Prof. Dr. Muammer Onat tarafından projelendirilen bir tasarımla atölyelere çevrilmesidir. Bu yeni eğitim mekanına ulaşım ise yapıda mevcut olan düşey boşluklara merdivenler eklenerek çözüme ulaştırılmıştır (Şekil 4.54, Şekil 4.55) (Atabay, 2019).

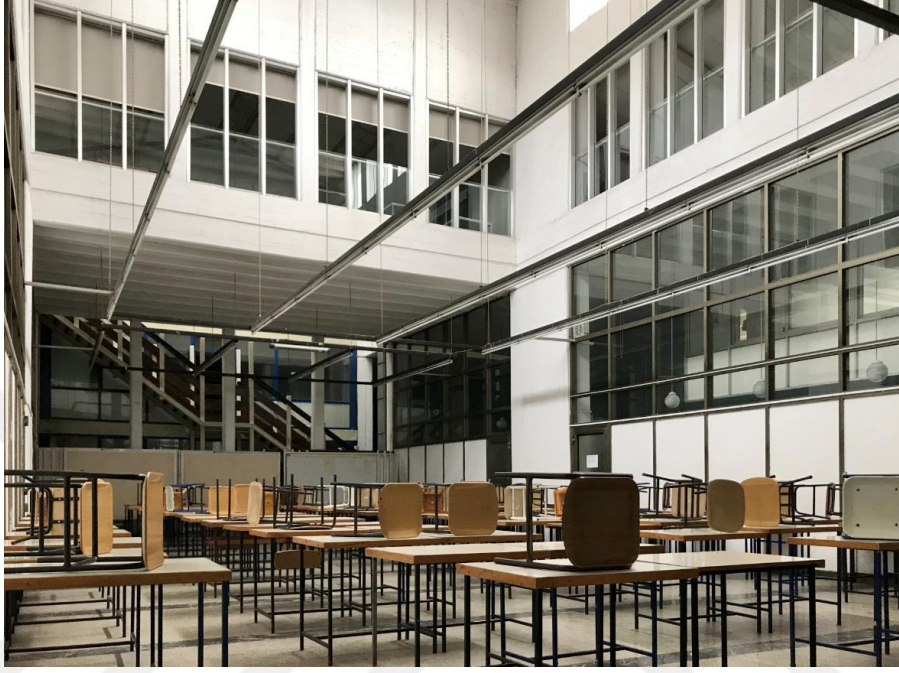

Şekil 4.54: Karaköy yönündeki iç boşluktan çatı katına ulaşan merdiven (Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.55: Kapatılmış olan iç boşluktan çatı katına ulaşan merdiven (Yunus Albayrak Arşivinden)

Ortak bir atölye ihtiyacını karşılamak adına yapının ikinci katında bulunan sofa Cemile Sultan Sarayı'nda daha önce uygulanmış olan duruma benzer bir şekilde Kara ve Boğaziçi tarafında bulunan eyvanlarla arasında koridorlar yaratılarak sınırlandırılmıştır. Bu sayede günümüzde Orta Hol ismi ile kullanılmakta olan dikdörtgen planlı atölye oluşturulmuştur (Şekil 4.56, Şekil 4.57, Şekil 4.58).

Şekil 4.56: Orta Hol Atölyesi'nden Boğaziçi yönüne doğru bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.57: Orta Hol Atölyesi'nden Kara yönüne doğru bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.58: Kara tarafındaki eyvan kapatılarak oluşturulan koridorun bir sergi sırasındaki görüntüsü
(Dr. Öğr. Üyesi Esin Sarıman Özen Arşivinden)

Kurum içinde oluşan yeni mekansal ihtiyaçları karşılamak üzere 1997 yılında önemli bir müdahale gerçekleşmiş; İç Mimarlık Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Cengiz Eren tarafından projelendirilmiş olan çelik strüktür ile iç avlu altı kat yaratılarak kullanıma açılmış; Münire Sultan Sarayı'nın üzeri açık iç avlusu yapının mevcut katlarına denk düşenler dışında merdiven sahanlıklarına denk gelecek şekilde de mekanlar oluşturularak kapatılmıştır (Şekil 4.59, Şekil 4.60). Maalesef yapılan bu uygulama

sonrası çevre mekanların iç avludan sağladıkları gün ışığı artık sağlanamaz hale gelmiştir.

Şekil 4.59: Kapatılan iç avlu ve yapı içerisindeki gün ışığının günümüzdeki durumunun birinci kat görünüşü
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.60: Kapatılan iç avlu ve yapı içerisindeki gün ışığının günümüzdeki durumunun ikinci kat görünüşü
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Mimarlık Bölümü öğretim üyeleri Doç. Dr. F. Gülşen Gülmez ve Doç. Dr. R. Nezh Aysel'in geliştirmiş olduğu proje kapsamında 2008 yılında çatı katında gerçekleştirilen uygulama ile katın tek bir mekan olarak ele alınması sağlanmıştır (Şekil 4.61, Şekil 4.62). Çatı eğiminde gerçekleştirilen değişim ile kullanılabilir alanların artırılması sağlanırken çatı pencereleri ve teraslar ile mekanın havalandırılabilmesi amaçlanmıştır (Atabay, 2019).

Şekil 4.61: Çatı Atölyeleri koridor bölümünden Beşiktaş yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.62: Çatı Atölyelerinde Karaköy yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Münire Sultan Sarayı'nda yapının bir diğer ihtiyacı olan erişilebilirliği karşılamak adına 2000'li yıllarda eklenen önemli bir unsorda tüm katları düşey olarak birbirine bağlayan asansördür (Şekil 4.63).

Şekil 4.63: Düşey iç boşluk içerisine eklenen asansör
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Cemile Sultan Sarayı'nda olduğu gibi bir güçlendirme çalışmasının 2012 yılında Münire Sultan Sarayına da uygulanması gündeme gelmiş fakat Mimarlık Fakültesi üyelerinin itirazları ile müdahalenin aynı ölçekte uygulanmaması sağlanmıştır. Korunan nazik beton sütunların yanısıra bazı değişiklikler olmuştur (Şekil 4.64, Şekil 4.65). Temel güçlendirilmesi sonrası değişen özgün zemin döşemesi kaybolmuştur (Atabay, 2019).

Şekil 4.64: Müdahale öncesi Mimar Sinan Salonu'nda Karaköy yönüne bakış.
(MSGSÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi)

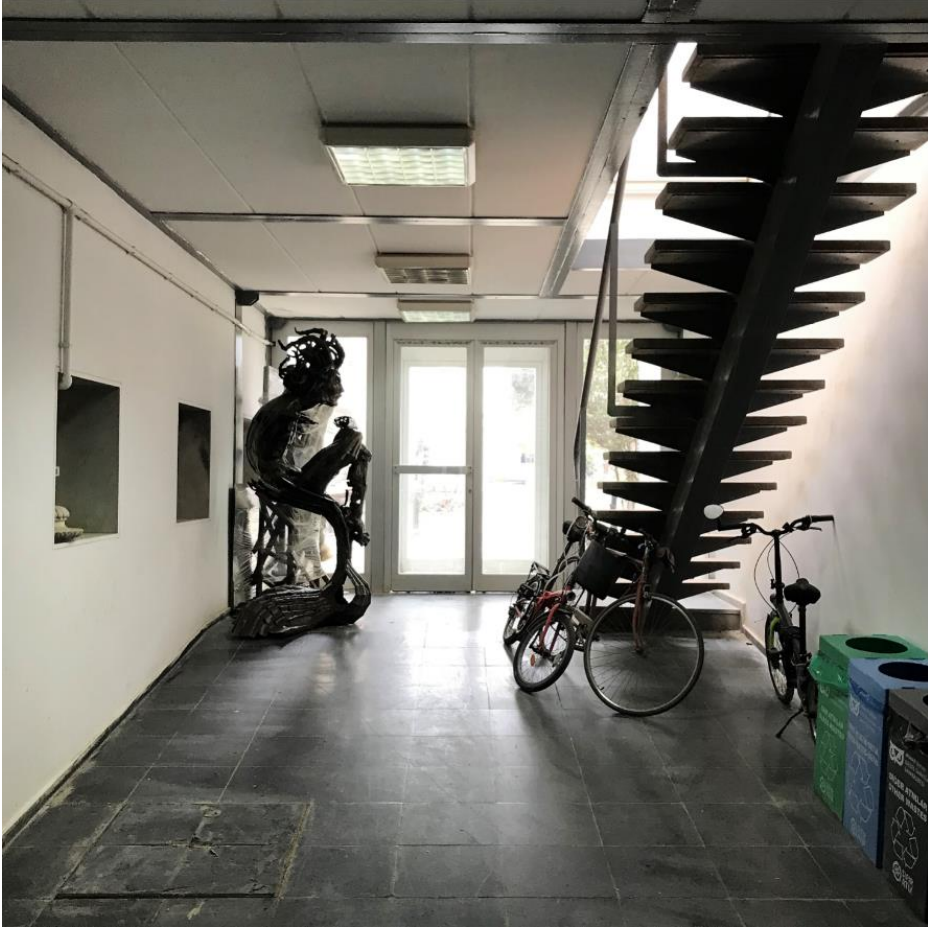

Şekil 4.65: Müdahale sonrası Mimar Sinan Salonu'nda Karaköy yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Fındıklı Yerleşkesi'nde uygulanan bir diğer değişim 1999'daki deprem felaketi sonrası zarar gören ek atölyelerin yıkılmış olup Prof. Dr. R. Ruşen Dora tarafından projelendirilmiş olan Cemile Sultan Sarayı'ile birleşik bir yapının oluşturulmasıdır. Ek yapı gününüzde Heykel Bölümü ve Atölyeler olarak hizmet vermektedir (Şekil 4.66, Şekil 4.67) (Atabay, 2019).

Şekil 4.66: Heykel Bölümü atölyelerinin Meclis-i Mebusan Caddesi'nden görünüşü.
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.67: Heykel Bölümü bahçe girişinin içeriden görünüşü
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Günümüzde alt zemin katı heykel bölümü atölyesi, üst katları fotoğraf bölüm ve ona bağlı derslik, atölye ve öğretim üyeleri odaları olarak kullanılmakta olan yapı daha önce Prof. Dr. Utarit İzgi tarafından tasarlanmış olan yapının yerinde bulunmaktadır (Şekil 4.68, Şekil 4.69) (Atabay, 2019).

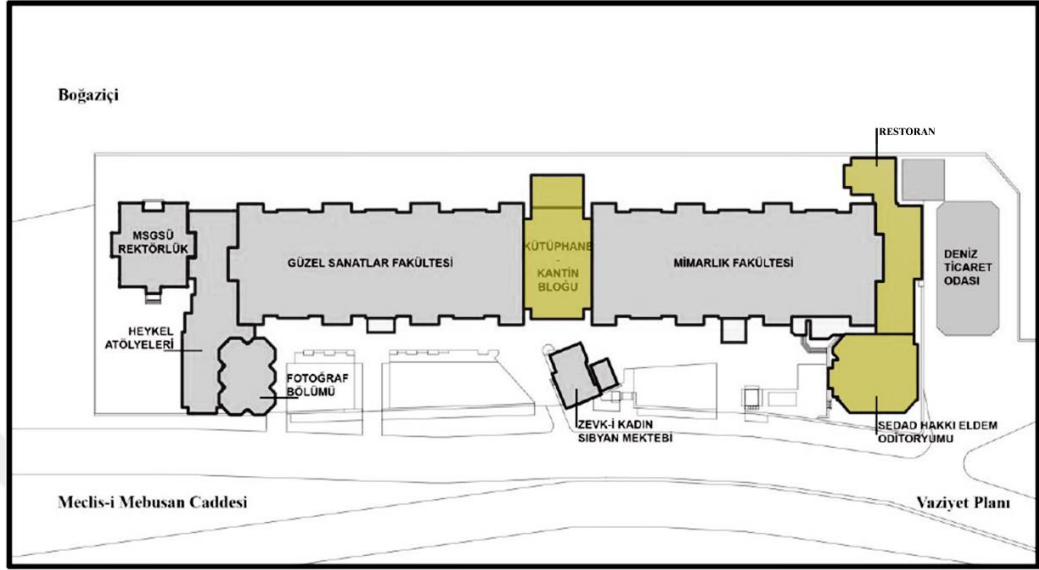

Şekil 4.68: Günümüzde mevcut olan yapının inşasına dek yerinde bulunan yapının Fındıklı sırtlarından görünüşü (MSGSÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi)

Şekil 4.69: Günümüzde Fotoğraf ve Heykel Bölümleri tarafından kullanılmakta olan yapının Meclis-i Mebusan Caddesi'nden görünüşü (Yunus Albayrak Arşivinden)

Çifte Sarayların İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne (İDGSA) tahsisi sonrası iki yapının birbirine bağlanmasını sağlayan bir blok inşa edilmiştir (Şekil 4.70, Şekil 4.71).

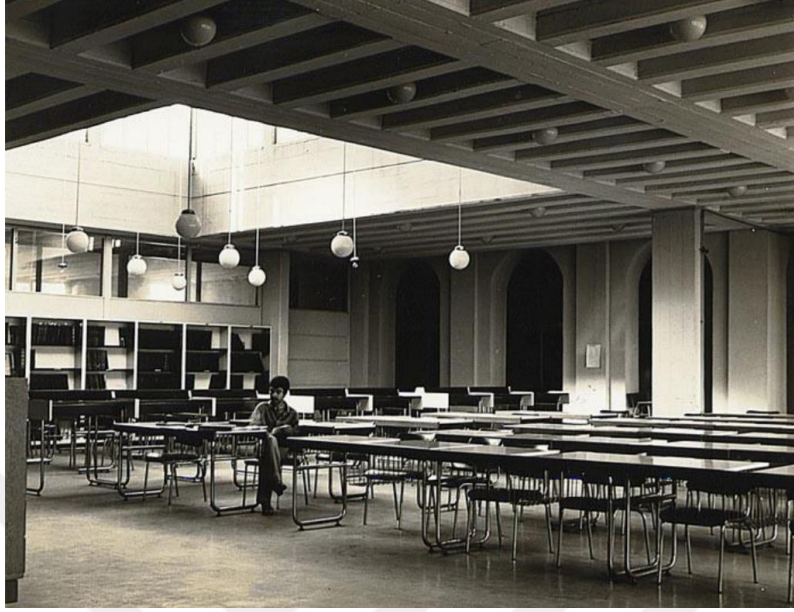
Şekil 4.70: Fındıklı Yerleşkesi kapalı ortak alanlarını gösteren vaziyet planı (MSGSÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı ve MSGSÜ Mimarlık Bölümü Restorasyon A.D. Arşivlerinden edinilen çizimler üzerinden Yunus Albayrak tarafından üretilmiştir)

Şekil 4.71: Bağlayıcı bloğunun inşasından sonra Boğaziçi'nden görünüş (Eldem, 1983)

II. Kısım inşaatı olarak adlandırılan bu değişimde, ikiz sarayların arasında bulunan Harem Bahçeleri birleştirilerek bu alanda bir Merkez Kitaplığı yaratılmış ve Çiftesaraylar birleştirilmiştir. Zemin kat bir atölye olarak değerlendirilmiştir. Bu bölüm zemin katta her iki yapıda devam eden koridorlarla bağlanırken üst katta Münire Sultan Sarayı tarafından girilen ve deniz ile kara manzaralı bir kitaplık olacak şekilde tasarlanmış olup (Şekil 4.72, Şekil 4.73) bu tasarım daha sonra iki

yapıyı birinci kattada birleştirme amacıyla yaratılan koridor ile değiştirilmiştir (Aysel, 2014).

Şekil 4.72: Kütüphanenin inşaatın tamamlanmasından sonra görünüşü (MSGÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi).

Şekil 4.73: Kütüphanenin günümüzdeki görünüşü (Yunus Albayrak Arşivinden).

Cemile Sultan Sarayı ve Münire Sultan Sarayı arasında inşa edilen bağlayıcı blok günümüzde giriş katı kantin ve yemekhane (Şekil 4.74, Şekil 4.75, Şekil 4.76, Şekil 4.77) üst katı ise kütüphane olarak hizmet vermektedir.

Şekil 4.74: Bağlayıcı bloğun günümüzde rihtımdan görünüşü
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.75: Bağlayıcı bloğun günümüzde bahçeden görünüşü
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.76: Günümüzde öğrenci kantininden kara tarafına bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.77: Günümüzde öğrenci kantininden Boğaziçi'ne tarafına bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Öğrenci kantinin kara tarafında bulunan bölüm geçmiş yıllarda kapatılarak derslik olarak hizmet vermiştir. Bu alanın eski günlerinde olduğu gibi tekrar kantine kazandırılması sonrası Kulüpler Birliği Alanı olarak tahsis edildiği görülmektedir (Şekil 4.78).

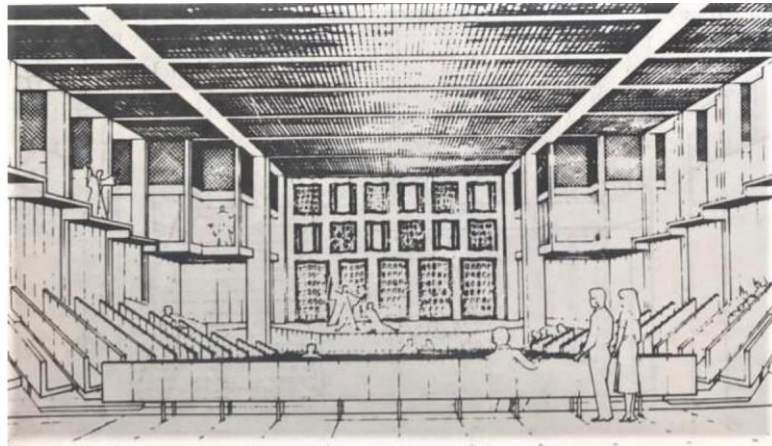

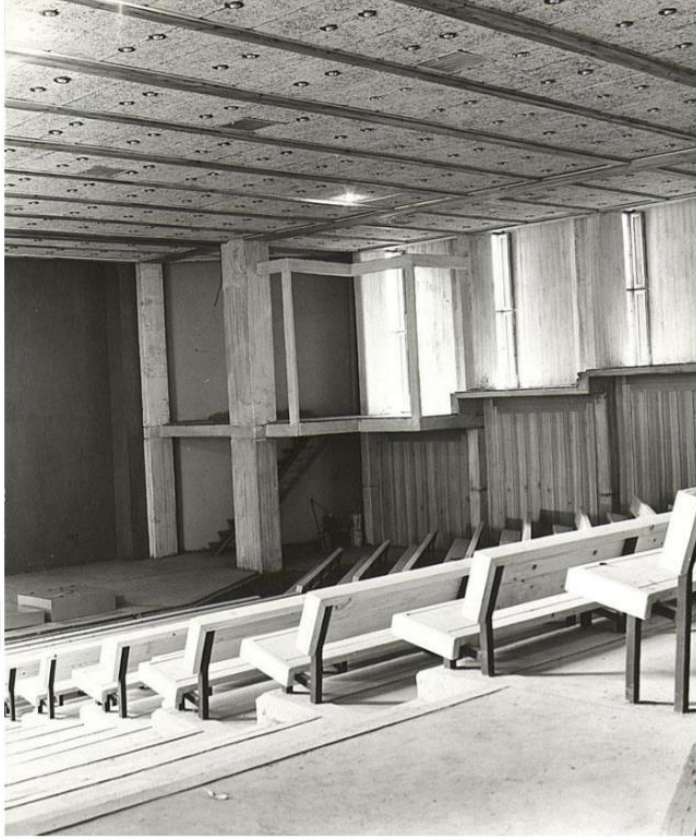
Şekil 4.78: Günümüzde öğrenci kantininden Boğaziçi'ne tarafına bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Eldem'in, uygulama aşamasından başlayarak günümüze dek sürekli müdahale gören Çiftesaray binaları içinde ve çevresinde gerçekleştirdiği yenileme uygulamaları, mekânın tarihsel izlerini sürdürmekle birlikte çağın ruhunu yansıtan, yalın ve detaylardan arındırılmış, kendi deyimiyle "güzel iskeletleri" ile ön planda kalmayı başarmış nitelikli örnekler olarak, mimarlık belleğimizde önemli bir yer tutmayı her zaman sürdürecektir (Aysel, 2014).

Cemile Sultan Sarayı sonrası Münire Sultan Sarayı'nın da akademiye tahsisini takip eden dönemde Münire Sultan Sarayı'nda uygulanan iç mekan düzenlemeleri ile birlikte saraya bir geçişi de bulunan ve günümüzde Sedat Hakkı Erdem Oditoryumu olarak adlandırılmış olan Sedat Hakkı Eldem tarafından tasarlanmış olan konferans salonu da inşa edilmiştir (Şekil 4.79, Şekil 4.80, Şekil 4.81, Şekil 4.82, Şekil 4.83). (Atabay, 2019).

Şekil 4.79 : Oditoryum iç mekânını gösteren eskiz
(Eldem, 1983).

Şekil 4. 80: Oditoryum iç mekânından görünüş
(MSGSÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi)

Şekil 4.81: 2000'li yıllarda Oditoryum iç mekânından görünüş
(https://lh3.googleusercontent.com/mvnUxn2YQ1opTWHpSlelTtRzvXglQE5m33862MYmzzU18xj_QFGafw5aV1GFboALMk3nIa9JOiO7PEVB=w768-h768-n-o-v1)

Şekil 4.82: Sedat Hakkı Eldem Oditoryumu'nun Meclis-i Mebusan Caddesi'nden görünüşü.
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.83: Günümüzde Oditoryum Girişi
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Çifte Saraylarının Boğaziçi tarafında Münire Sultan Sarayı tarafında bulunan ve öğretim üyelerinin kullanımına tahsis edilmiş olan restoran (Şekil 4.84, Şekil 4.85) 2001 yılında bir fırtına sonucu zarar gören eski restoranın yerine inşa edilmiştir (Atabay, 2019).

Şekil 4.84: Boğaziçinden Çifte Saraylar üzerinde restoran bölümü gösterimi
(https://nayn.co/wp-content/uploads/2018/06/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-fak%C3%BCltesi-b%C3%BCy_ykuSsv.jpg)

Şekil 4.85: Çifte Saraylar Rıhtımı'ndan Restoran bölümü
(Yunus Albayrak Arşivinden)

4.1.3 Fındıklı Yerleşkesi Yapılarına Uygulanan Mekansal Müdahalelerin Kullanıcı Mekan Algısına Etkileri

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fındıklı Yerleşkesi yapılar bütünüünün mekansal anlamda kullanıcı üzerinde bıraktığı etkilerinin inceleneceği bu bölümde bireylerin mekanın algılanma sürecinde etki altında kaldıkları faktörlerin çeşitliliği olduğu görülmektedir. Yapının taşıdığı sembolik, duyuşsal ve duygusal göstergeler bireyler üzerinde farklı etkiler yaratacaktır.

Fındıklı Yerleşkesi yapıları tarihte pekçok kullanım için tahsis edilmiş olsalarda yaratılış amaçlarının Osmanlı Soyluları kullanımına tahsis edilecek saraylar olduğu geçmiş bölümlerde anlatılmıştır. Yapıların sahip olduğu dış kabuğun yapının seçkin bir işlevle kullanılıyor olduğu izlenimini vermesi kaçınılmaz bir gerçeklik taşımaktadır (Şekil 4.86). Bu gerçeklik önemli bir sembolik anlam ifade etmektedir.

Şekil 4.86: Kendi Rıhtımı'ndan Fındıklı Yerleşkesi
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi yıllardır sahip olduğu baykuş sembolünün yapının girişi itibariyle hem bayrak ve flama gibi öğelerde hemde giriş zeminindeki özel taş işçiliğiyle uygulanmış oluşu yine kurumun sembollerinin yapı ile ne denli iç içe geçtiğinin göstergesidir (Şekil 4.87, Şekil 4.88).

Şekil 4.87: Fındıklı Yerleşkesi Bahçe Sınırdaki Bayrak Direkleri
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.88: Fındıklı Yerleşkesi Giriş Kapısı Önü Zemindeki Taş İşçiliği
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Sembolik algı: mekansal ölçekte incelendiğinde yapıların farklı bir dille kullanıcısı ile iletişime geçtiğini söylemek mümkündür. Fındıklı yapılarına uygulanan müdahaleler sonrası her iki giriş kapısından ne bir şekilde görülebilen İstanbul Boğazı yapı girişlerinin şeffaflığını desteklerken bir yandanda onlara davetkarlık kazandırmaktadır (Şekil 4.89, Şekil 4.90).

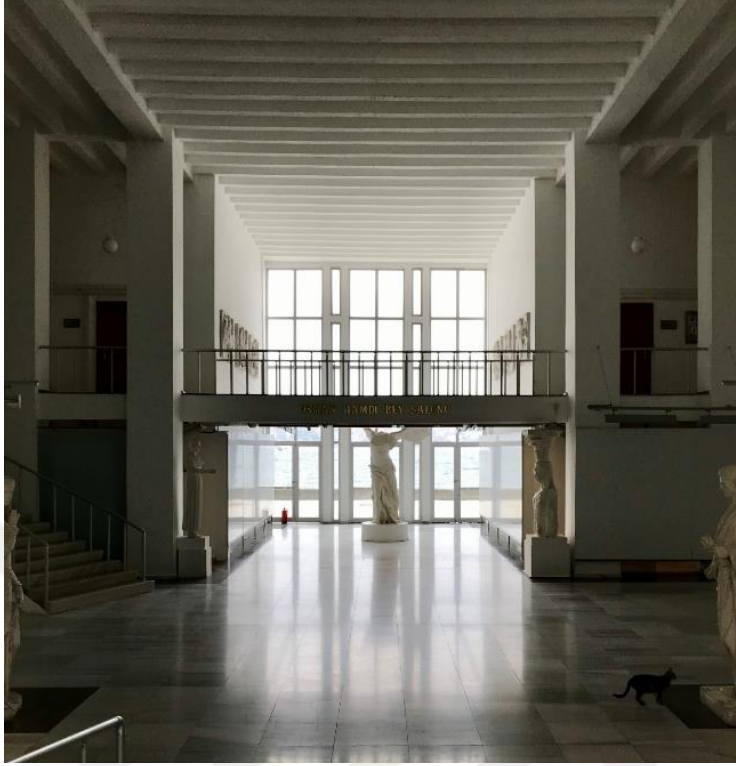
Şekil 4.89: Güzel Sanatlar Fakültesi Giriş Kapısı
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.90: Mimarlık Sanatlar Fakültesi Giriş Kapısı
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Fındıklı Yerleşkesi yapılarının aynı zamanda sergi salonu olarakta hizmet verebilen yüksek tavanlı giriş salonları kullanıcıları için yapıya girişlerinden itibaren etkileyici bir deneyim sunmaktadır. Bir akademik kurum olarak özellikle büyük bir gereklilik olarak ortaya çıkan sergi alanı ihtiyacının Eldem ve Handan müdahalesi sonrası bu

özel haline ulaşmış olması son derece hissedilir bir dönüşümü tanımlamaktadır (Şekil 4.91, Şekil 4.92, Şekil 4.93, Şekil 4.94).

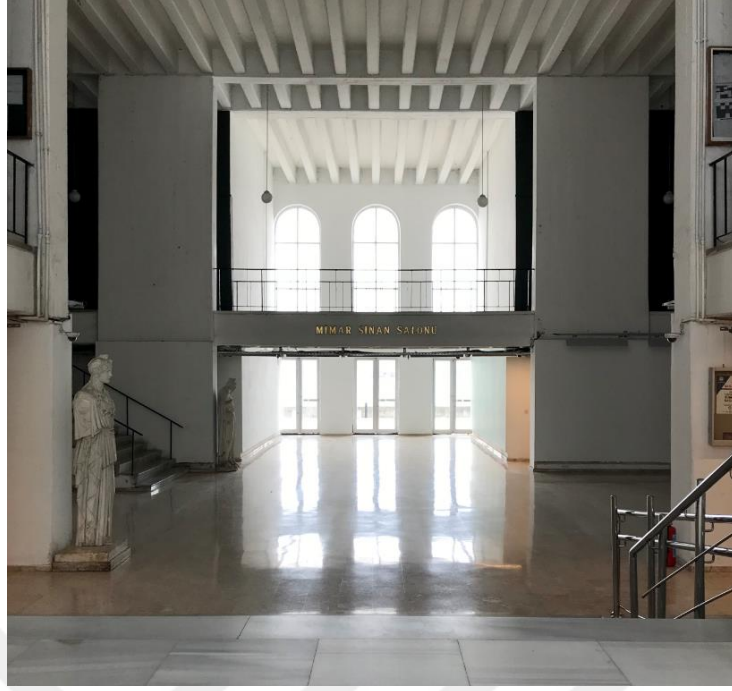

Şekil 4.91: Osman Hamdi Bey Salonu'ndan Boğaziçi yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

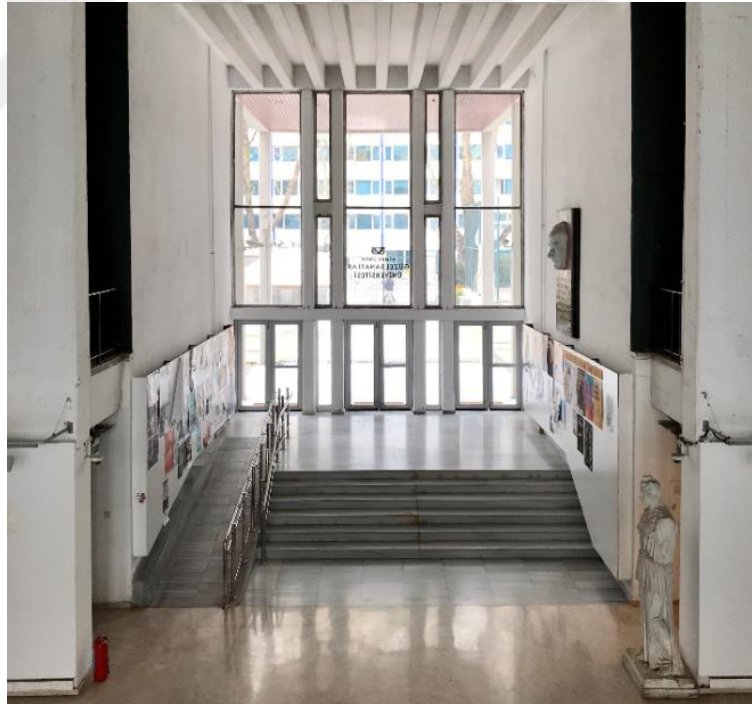

Şekil 4.92: Osman Hamdi Bey Salonu'ndan kara yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.93: Mimar Sinan Salonu'ndan Boğaziçi yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.94: Mimar Sinan Salonu'ndan kara yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

İşitsel algı: eğitim mekanları ölçeğinde incelendiğinde büyük bir önem arz etmektedir. Fındıklı Yerleşkesi yapılarında standart dersliklerde bu unsur için herhangi bir müdahaleye ihtiyaç duyulmamış olsa da yapılardan Güzel Sanatlar Fakültesi olarak kullanılan Cemile Sultan Sarayı içindeki amfilerde bu konuda bir

düzenleme uygulanmıştır. 2000’li yıllarda uygulanan akustik düzenleme sayesinde içeride daha sağlıklı bir iletişim sağlanmaktadır (Şekil 4.95, Şekil 4.96).

Şekil 4.95: Amfi içinden Beşiktaş yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.96: Amfi içinden Karaköy yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Amfilerde gerçekleştirilen bu uygulamanın Mimarlık fakültesi çatı katı atölyelerinde uygulanmamış olması göze çarpmaktadır. Farklı derslerin aynı ayna işlenebildiği bu bölümde bir gürültü kirliliği oluştuğunu söylemek mümkündür. Çatı atölyelerindeki bu sorunun kat sonlarındaki bölümlerin doğramalarla kapatılarak oluşturulmuş sınıflar ile geçici olarak çözüldüğü görülmektedir (Şekil 4.97). Mimarlık Fakültesi'nde gerçekleştirilecek güçlendirme çalışması ile yaşanan bu sorunları kalıcı olarak çözecek müdahalelerde bulunulması öngörülmektedir.

Şekil 4.97: Yapının Karaköy tarafındaki çatı sınıfından Beşiktaş yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Çatı atölyelerinde özelleştirilmiş olan bu alanlarda Çatı koridorundaki cam kapılar ve çatı fenerine bakan cephelerde kullanılmış olan doğramalar ile izole bir alan yaratılmıştır.

Biçim: mekanın algılanmasını etkileyen bir diğer önemli duyuşsal faktördür ve yapıların farklı bölümlerinde birbirinden farklı ihtiyaç ve durumlara hizmet edecek şekilde ele alınmaktadır. Eldem ve Handan müdahalesinde plan olarak son haline kavuşan giriş salonları haçvari planları ile anıtsal etkileri ile derin bir anlam kazandırmaktadır (Şekil 4.98, Şekil 4.99).

Şekil 4.98: Osman Hamdi Bey Salonu'ndan Beşiktaş yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.99: Mimar Sinan Salonu'ndan Beşiktaş yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Renk: kavramı Fındıklı Yerleşkesi yapılarında etkileri ile karşılaştırmalı olarak incelenebilmektedir. günümüzde Güzel Sanatlar Fakültesi olarak kullanılan yapının

yangın sonrası yapılan müdahale sonrası renksel anlamda büyük bir değişime uğramadığı görülmektedir (Şekil 4.100, Şekil 4.101).

Şekil 4.100: Osman Hamdi Bey Salonu'ndan Beşiktaş yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Şekil 4.101: Mimar Sinan Salonu'ndan Beşiktaş yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Günümüzde Mimarlık Fakültesi olarak hizmet veren yapıda ise koridor duvarlarında kullanılan koyu yeşil rengin tavan ve kolon sistemiyle yarattığı zıtlık göze çarpmaktadır. Koridorlarda seçilen renk farklılıkları zemin kaplamasında dahi göze çarpmaktadır. Mimarlık fakültesinde özgünlüğünü koruyan zemin kaplamasındaki ritmik olarak devam eden mermer bölüntüler koridorda bir parçalanma hissi yaratmakta olup koridorun uzunluk algısını değiştirmek amacıyla yapıldığı görseller üzerinden okunmaktadır. Güzel Sanatlar Fakültesi koridorlarında 2012 yılında yapılan güçlendirme çalışması sonrası uygulanan plastik esaslı zemin kaplamasının yarattığı süreklilik hissini iki fakülte arasında oldukça zıt bir görsel kimlik yarattığını söylemek mümkündür (Şekil 4.102).

Şekil 4.102: Sağda Güzel Sanatlar fakültesi 1. Kat Rihtım tarafı koridorundan Karaköy yönünde bakış. Solda Mimarlık Fakültesi 1. Kat Rihtım tarafı koridorundan Karaköy yönünde bakış (Yunus Albayrak Arşivinden)

Sınıf ve atölye iç mekanlarında yapıların tümünde benzer bir yaklaşım görülmektedir. Beyazın hakim olduğu sınıflarda masaların dönük olduğu yazı tahtaları sınıflarda bir merkez noktası olarak göze çarpmaktadır (Şekil 4.103).

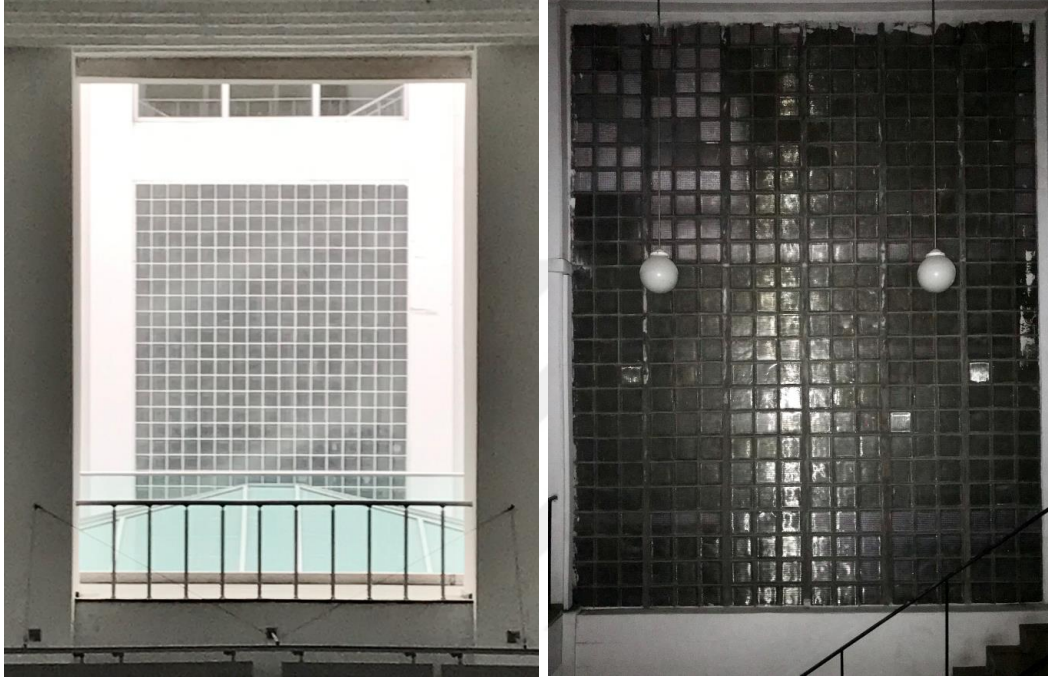
Şekil 4.103: İç Mimarlık Bölümüne hizmet veren 323 nolu sınıftan Boğaziçine doğru bakış (Yunus Albayrak Arşivinden)

Doku: yapılar içerisinde bir çok noktada göze çarpmaktır. Yapının girişindeki mermer zemin kaplamasındaki ritim bir doku örneği olarak ortaya çıkmaktadır. Günümüzde özgün halinden farklı bir şekilde müdahaleye uğramış olan zemin döşemesi (Şekil 4.104), marmara mermerinin sahip olduğu çizgisel desenlerin tekrarları ile görsel anlamda bir doku varmış hissi doğurmaktadır.

Şekil 4.104: Osman Hamdi Bey Salonu Zemin döşemesi (Yunus Albayrak Arşivinden)

Bir başka doku örneği kolon sisteminin yarattığı boşluklu yapının içerisinde adeta dinlendirici bir unsur olarak göze çarpan ve yapıya sonradan eklenen çapraz merdivenlerin bir bölümünü gizleyen cam tuğla duvarlardır. Günümüzde Güzel Sanatlar Fakültesi bölümünde özgün durumunu koruması sayesinde koridorun doğal ışık almasında sağlayan bu yapısal detayın Mimarlık Fakültesi bölümünde aynı işlevini sürdüremediği görülmektedir (Şekil 4.105).

Şekil 4.105: Sağda Güzel Sanatlar fakültesi 1. Kat açıklığından Karaköy yönüne bakış. Solda Mimarlık Fakültesi 1. Kat sınıf olarak kapatılmış açıklıktan Karaköy yönünde bakış (Yunus Albayrak Arşivinden)

Işık ve Aydınlatma: Doğal ışığın yapı merkezine ulaştırılması konusunda oldukça özel bir tasarıma sahip olan Fındıklı Yerleşkesi, günümüzde bu özelliğinin korunduğu ve değiştirildiği bölgelere sahiptir. Sınıfların ve atölyelerin yapı dış kabuğunda cephelere sahip olması doğal ışığın yarattığı etkinin büyük ölçüde kullanılmasını sağlamaktadır. Fakat Mimarlık Fakültesi yapısında bunlunan orta hol isimli oldukça büyük olan atölyede yaratılmış olan bir çatı feneri ile oldukça aydınlık bir ortam sağlanmıştır. Doğal ışığın yeterli olmadığı durumlarda kullanılmak üzere metal bir strüktür ile çalışma alanına sarkıtılmış olan aydınlatma armatürleri ile aydınlatmanın devamlılığının sağlandığını söylemek mümkündür (Şekil 4.106). Mimarlık Fakültesinde yapılması muhtemel çalışmaların masa üzerinde ihtiyaç duyacağı homojen aydınlık düzeyinin tavanda birçok noktadan aynı anda gelen ışıklar ile sağlandığını söylemek mümkündür.

Şekil 4.106: Mimarlık Fakültesi Orta Hol'ün gün ışığındaki görünümü
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Yapının koridor ve kat hollerinde genel aydınlatma dairesel sarkıt armatürler ile sağlanmaktadır. Bu aydınlatmalara gün içinde de çokça ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Binanın derin bir yapıya sahip olması çatı fenerlerinin yarattığı aydınlık düzeyinin içeriye taşınamamasına sebep olmaktadır. Bu durum ise gündüzde sarkıt aydınlatmaların çalışır olmalarıyla çözülmektedir (Şekil 4.107).

Şekil 4.107: Mimarlık Fakültesi koridorlarının gün içinde yapay aydınlatma ile solda aydınlatılmadığı sağda aydınlatıldığı görünümü
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Yapının Cephe bölümlerine bakan sınıflarının çoğunun bir asma kata sahip olduğu ve bu asma katların Fakülte Bölümlerine ve öğretim üyeleri odalarına ayrılmış olduğu çalışmanın önceki bölümlerinde anlatılmıştır. Yapının bu bölümlerinde yapay aydınlatmanın yanısıra gün ışığının içeri alınabilmesi amacıyla pencereler oluşturulduğu görülmektedir.

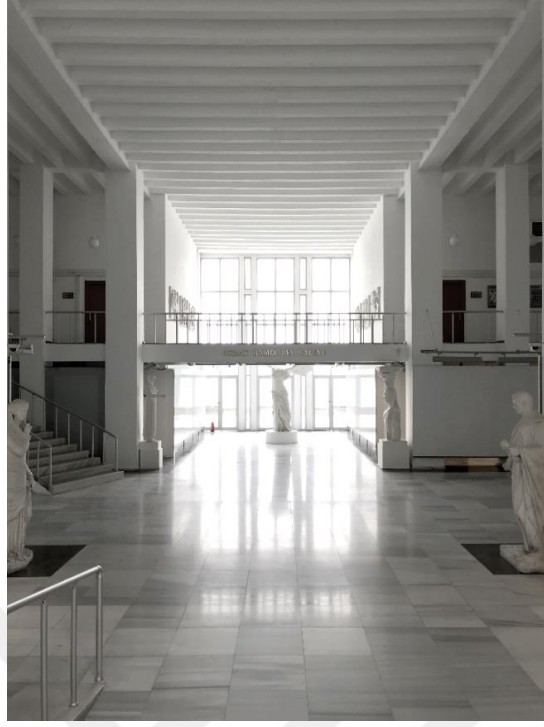
Asmakatların yapı biçimlerini gösteren stüktürel özellikleri yapının genelinde alışlageldik olan olan tavan planına atıfta bulunmaktadır (Şekil 4.108). Bu gibi detayların birbiri olan olan ilişkisine bakarak tasarımın bir bütün olarak ele alındığı söylemek mümkündür.

Şekil 4.108: İç Mimarlık Bölümüne hizmet veren asma katın 323 nolu sınıftan görünüşü (Yunus Albayrak Arşivinden)

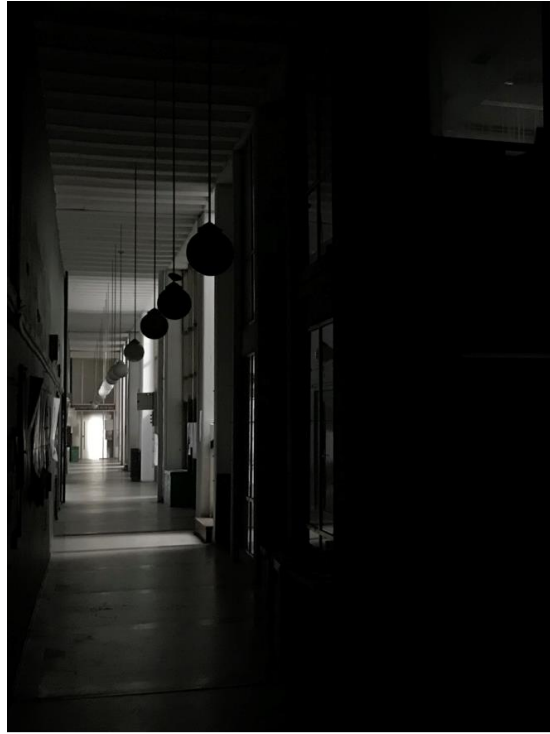
Duyusal algı: son derece bireysel bir algı biçimidir. Bireylerin geçmişte deneyimledikleri şeyler karşısında geliştirmiş oldukları tepkilerin yeni deneyimleri üzerinde yaratmış olduğu etkileri inceleyen bu algı biçiminin objektif bir bakış açısıyla değerlendirilebilmesi için yapılara uygulanmış olan bazı müdahaleler yorumlanmıştır.

Duyusal algının şekillenmesi sağlayan renk, ısı, doku, biçim gibi faktörlerin duygusal algı üzerindeki etkileri önceki bölümlerde incelenmiştir. Bu algı türlerinin Fındıklı Yerleşkesi yapılarında yarattığı duygusal algı deneyimleri ise çeşitlilik göstermektedir. Fakülte yapılarının her birinde tavan ve duvarlarda uygulanmış olan beyaz boyanın (Şekil 4.109) mekanın ısısal olarak soğuk olduğunu hissettirdiğini söylemek mümkündür.

Şekil 4.109: Osman Hamdi Bey Salonu'ndan Boğaziçi'ne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Bir diğer önemli duygusal algı ise yapının aydınlatma düzeyinin bazı bölümlerde yetersiz kalmasıdır. Bu durumun yarattığı karanlık (Şekil 4.110) oldukça belirsiz bir mekan deneyimine sebep olmaktadır.

Şekil 4.110: Mimarlık Fakültesi 2. Kat merdiven holünden Karaköy yönüne bakış
(Yunus Albayrak Arşivinden)

4.2 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde Mekan, Kurum ve Birey İlişkileri

Güzel sanatlar eğitimiminin uzun yıllar usta çırak ilişkisi ile yapıldığı Türkiye'de bu türde eğitimin merkezi hocanın evi veya işyeridir. Güzel Sanatlar eğitiminin resmi bir kurum altında verildiği ilk yer Enderun Mektebi ve Saray Nakışhanesi'dir. Harbiye Mektebi ve mimari eğitimin verildiği Hassa Mimarlar Ocağı gibi kurular ise bunları takip etmektedir. Bu konudaki önemli bir gelişme Ebniye-i Hassa Müdürü Abdülhalim Bey'in İkinci Mahmud'a bir mimar okulunun kurulmasını teklif etmesidir. Tanzimat döneminde yapılan çalışmalarla okullara hat ve 1870'ler itibariyle resim dersleri eklendiği bilinmektedir. Bu durum dönemin padişahı Sultan Abdulaziz'in bir ressam olması ve Türkiye resim sanatının gelişimine olan katkıları ile açıklanabilir. İlk sresim sergilerinin bu dönemde açılması ve yine ilk özel resim akademisinin bu dönemde kurulmuş olması bir tesadüf değildir. Bu akademi Ressam Guillemet tarafından 1874 yılında açılmıştır. Türkiye'de yalnızca sanat eğitimi verilen bir kurumun oluşturulması fikri 1877 yılına kadar dayanmaktadır. Maarif Nezareti'ne Sadaret'ten gelen bir yazıda eğitim dili Türkçe olan resim ve mimari eğitimi verilecek bir mektebin açılması istenmektedir. Mimarlık kısmını Mimar Çingirya'nın öğretmenlik yapacağı, resim öğretmenliğini ve yöneticiliğin, Ressam Guillemet'in üsleneceği bu kurum dönemin Osmanlı-Rus Savaşı etkisindeki yaşam şartlarında Guillemet'in vefatı ile gerçekleştirilememiştir. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kurulması Osman Hamdi Bey tarafından hükümete sunulmuş olan ve Sanayi-i Nefise'nin geçmiş ve bugünü anlatan bir teklif ile mümkün olmuştur (Mert, 1998).

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 1 Ocak 1882 tarihinde sanat tarihçi, arkeolog, müzeci, ressam Osman Hamdi Bey'in yöneticiliğinde Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahane resmi adıyla kuruldu. İstanbul Arkeoloji Müzesi karşısında inşa edilen binasında 8 kişilik öğretim kadrosu ve 21 öğrencisi ile resim, heykel ve mimarlık alanında 2 Mart 1883'te öğretime başladı (Kurum Değerlendirme Raporu, 2018).

Şekil 4.111: Sanayi-i Nefise Mektebi öğrencileri ve hocaları (Küçükerman, 1998).

Osman Hamdi Bey'in teklifinin üzerine hükümet konuyu Ticaret Nezareti'ne devretmiştir. Ticaret Nazırı Raif Paşa'nın Osman Hamdi Bey'i (Şekil 4.112) önce müze müdürlüğüne daha sonra 1882 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi müdürlüğüne ataması ile mektep inşasına başlanmıştır. Günümüzde Arkeoloji Müzesi'nin karşısında konumlandırılmış olan yapının mimari Alexandre Vallaury'dir. 1882 eylülünde mektebin vermiş olduğu bir ilanla öğrenci kaydına başlayan kurum yirmi öğrenci ile eğitime başlamıştır. Kuruluşunda resim, heykel, mimari ve gravür bölümlerinden oluşan mektepte dönemin usta isimleri eğitim vermektedir. Müdürlüğünü Osman Hamdi Bey'in üstlendiği kurumda, heykel eğitimi Yervant Oskan Efendi, mimarlık eğitimi Alexandre Vallaury, yağlı boya resim eğitimi Salvator Valeri, kara kalem resim eğitimi J. WarniaZarzecki, tarih eğitimi Aristoklis Efendi, riyaziye(metamatik) eğitimi Haşan Fuad Bey, teşrih eğitimi ise Yusuf Rami Efendi tarafından verilmektedir (Mert, 1998).

Sanayi-i Nefise Mektebi'nin 1882 yılı yönetmeliğine göre; Güzel Sanatlar Okulu'nun idaresinden bir müdür sorumlu olacak ve bu müdür bütün memur ve öğretmenlerin başkanı olacaktır. Öğretim elemanları içinde, öğretmenler dışında ustabaşılar da yer almaktadır. Güzel Sanatlar okulunda ayrıca, bir ressam, bir oymacı, bir hakkak, bir mimar ve sanat erbabı arasından seçilmiş beş üyeden meydana gelecek bir "Yüce Meclis (Meclis-i Ali)" kurulacak

ve bu meclis öğretim işlerine bakacaktır. Güzel Sanatlar Okulunda resim, oymacılık, mimarlık ve hakkaklık ile sanat dersleri okutulup öğretilcektir. Öğretmenler; sanat tarihi (tarih-i sanayi), süsleme bilgisi (fenn-i tezyinat), perspektif (menazır), kısa aritmetik (muhtasar hesap), tasarı geometri (hendese-i resmiye), defter tutma usulü (usûl-i defteri), tarih, eski eserler, anatomi (teşrih) derslerini göstereceklerdir. Tarih, süsleme bilgisi ve eski eserler dersleri, okulun bütün öğrencileri için mecburi derslerdendir (Uzun Aydın, 2014).

Şekil 4.112: Osman Hamdi Bey

(https://www.msgsu.edu.tr/Assets/UserFiles/msgsu_yayinevi_brosur.pdf)

Sanayi-i Nefise Mektebi Osmanlı İmparatorluğu'nun güzel sanatlar eğitimi ilk veren okuludur. Kurum eğitim programı, yönetmelikleri ve öğrenci alımlarına kadar Paris'teki güzel sanatlar okulu (L'Ecole Des Beaux-Arts) örnek almıştır. 1867 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nda Fransız eğitim sisteminin kabul edildiği bilinmektedir. Bu dönemde Fransa'ya devlet desteği ile eğitim için gönderilen çok sayıda isim olmuştur. Sanayi-i Nefise Mektebi de yurtdışı eğitimi almış birçok

öğrencisinin dönerek bünyesinde öğretmenlik yapmış olduğu özel bir kurumdur. Türk öğrenciler için bir ayrıcalık olarak görülen bu durum aynı zamanda Avrupa'dan gelen öğrenciler içinde bir ayrıcalıktır. Bu durum öğrencilerin gördükleri akademik anlayışın kurum içine girmesini sağlamıştır (Uzun Aydın, 2014).

1882 yılında ilk binası inşa edilmiş olan Sanayi-i Nefise Mektebi'ne 1888 yılı itibariyle bazı ek bölümler eklendiyse de süreç içerisinde bu bölümlerde mekansal ihtiyaçları karşılayamamışlardır. Bu sebeple 1916'dan itibaren yeni mekan arayışlarına girişilmiştir (Mert, 1998). Kurum tarihsel süreç içerisinde birçok kez isim ve mekan değiştirmiştir.

- iki defa Cağaloğlu'nda - bir ara Hukuk Mektebi de olan - Lisan Mektebi'ne (Ekim 1916-Mayıs 1919 ve Ekim 1921- 1926).

S.N.M. Ekim 1921'de Sanayi-i Nefise Mekteb-i Alisi adını almıştır. Bu bina bu gün Moda Tasarımı Anadolu Meslek Lisesi'dir.

- iki defa Divan Yolunda, Gedikler Kâtibi Salih Efendi Konağına: (Mayıs 1920-Haziran 1920 ve Ekim 1920-Ekim 1921). Bu bina bugün Sağlık Müzesi'dir.

- Şehzadebaşı'nda küçük bir eve (Mayıs 1919-Mayıs 1920).

- Haziran 1920'den Ekim 1920'ye kadar S.N.M. tamamen yurtsuz kaldı. Mektebe ait alçı modeller, eğitim malzemeleri... gibi bütün eşyalar Asâr-ı Atî- ka (Arkeoloji) müzesi anbarlarına nakledildi.

- 1926 tarihinde Fındıklı'daki Cemile Sultan Sarayı'na taşındı. Bu tarihten sonra bir yıl kadar Sanayi-i Nefise Akademisi ismini alan mektep daha sonra Güzel Sanatlar Akademisi ismini almıştır.

- 1 Nisan 1948'de büyük bir yangın geçiren .G.S.A. bu sefer de Yıldız'daki Sağır ve Dilsizler Okulu'na yerleşti.

- 23 Nisan 1953'de Fındıklı'daki binasına geri döndü ve 1970'de de okulun yanındaki Adile Sultan Sarayı, G.S.A.'ne tahsis olundu (Mert, 1998).

Osmanlı İmparatorlu'nun batılılaşma hareketinde sanat ve mimarideki çizgisini belirleyen Türkiye Cumhuriyeti'nin en köklü sanat kurumu olan Sanayi-i Nefise Mekteb-i Alisi, Cumhuriyet döneminde Güzel Sanatlar Akademisi adını alarak ve Türkiye Cumhuriyeti'nin moderleşme hareketinin eğitim ve sanat alanındaki mihenktaşı olarak varlığını sürdürmüştür (Aysel, 2013).

1928 yılında ülkemizin batılı anlamdaki ilk sanat ve mimarlık yüksekokulu olan kurum, Güzel Sanatlar Akademisi adını aldı ve böylece Akademi unvanına sahip ilk yükseköğretim

kurumu oldu. 1969 yılında 1172 sayılı Devlet Güzel Sanatlar Akademileri Kanunu'nun kabul edilmesiyle birlikte bilimsel özerkliğe kavuşan kurum, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi adını aldı. 4 Kasım 1981'de kabul edilen 2547 sayılı Kanun ve 20 Temmuz 1982'de çıkarılan 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile üniversiteye dönüşerek Mimar Sinan Üniversitesi adını aldı. Üniversite yönetiminin 2003 Aralık ayında aldığı karara uygun olarak adı Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olarak değiştirildi (Kurum Değerlendirme Raporu, 2018).

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi tarihte Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahane ismi ile kurulduğu dönemden itibaren birçok kez yer değiştirmiş bir kurumdur. Eldem ve Handan'ın (1954) "Mondros mütarekesinden sonra binayı terke mecbur kalan mektep, kira evlerinde geçen göçebe bir devir geçirdikten sonra, 1921 de Cağaloğlundaki eski binasına dönerek 1926 ya kadar orada kaldı." Cümlesi yaşanan süreci gözler önüne sermektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından 1926 yılında kendisine tahsis edilmiş olan ve daha önce Meclis-i Mebusan olarak hizmet vermiş olan Cemile Sultan Sarayı'nı merkez yerleşkesi olarak kullanan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi alanında ilk ve önder olma misyonuyla yükselmiş bir akademik değer olmanın yanısıra mekansal anlamda da İstanbul şehir yaşamının önemli bir unsuru olarak varlığını korumaktadır.

Çırağan Sarayında gerçekleşmiş olan yangın sonrası Meclisi Mebusan'a tahsis edilmiş olan yapının ilk tadilatı orta ve yan sofalardaki değişiklikler ile bu dönemde gerçekleştirilmiştir. Ek direkler ve asma katların eklendiği bu müdahale sonrasında Türkiye Cumhuriyeti hükümeti 1926 yılında yapıyı Güzel Sanatlar Akademisine tahsis etmiştir (Eldem ve Handan, 1954).

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Beşiktaş'tan Karaköy'e İstanbul'un sahil şeridinde, içinde eğitim ve öğretimi sürdürdüğü yapıları sayesinde kent ile sıkı ilişkiler içindedir. Bu farklı yapıların farklı zamanlarda üniversitenin ihtiyacı için kullanımına tahsis edilmiş olması, Fındıklı Çifte Saraylar'ın okula tahsisinden başlayarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sanat ve mimarlık eğitimine gösterdiği özeni ve verdiği önemi yansıtmaktadır. Sahip olduğu kültürel mirası sebebi ile İstanbul'un kentliler ve yerli ve yabancı turistler tarafından en çok ziyaret edilen alanlarından biri, ziyaretçilerini eğitimin ve ilerlemenin temsilcisi olan üniversite ile gezi güzergahı boyunca karşılaştırır. Bununla beraber, uzun yıllardan beri aynı yapıları kullanmakta olan üniversite, kent belleğinin bir unsuru haline gelmiştir (Atabay, 2019).

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi kurum olarak bünyesinde bulundurduğu yapılara eğitim, bilim, kültür, sanat ve tasarım alanlarında hizmet vererek anlam

kazandırmaktadır. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi 2020 yılı itibariyle incelendiğinde kendine tahsis edilmiş olan;

Fındıklı (Merkez) Yerleşkesi,

İstanbul Resim Ve Heykel Müzesi,

Bomonti Yerleşkesi,

Prof. Sami Şekeroğlu Sinema TV Merkezi,

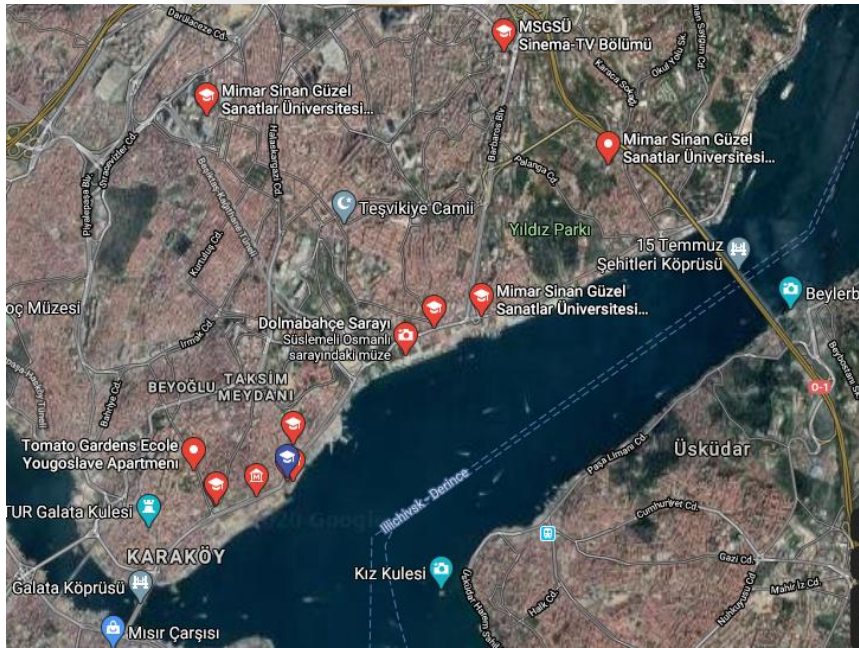
İstanbul Devlet Konservatuvarı,

Tophane-i Amire Kültür Sanat Merkezi,

Karaköy Antrepolarında açılan İstanbul Resim Heykel Müzesi,

Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü,

Beşiktaş Yerleşkesi, MSGSÜ Sürekli Eğitim Merkezi ile Sanat / Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi yapılarını (Şekil 4.113) kullanmaktadır.

Şekil 4.113: Günümüzde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Tarafından Kullanılmakta Olan Yapılar (Google Maps)

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi kullanımındaki bu yapılar farklı dalda hizmet vermektedirler. Tez Kapsamında incelenmekte olan Fındıklı (Merkez) Yerleşkesi içinde birçok akademik birimi bulundurmaktadır. Güzel Sanatlar Fakültesi, Mimarlık Fakültesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü ve

Sürekli Eğitim Merkezi ile lisans, yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik seviyelerinde eğitime devam edilmektedir. Güzel Sanatlar Fakültesi'ne bağlı Fotoğraf, Grafik Tasarım, Heykel, Resim, Sahne Dekorları ve Kostümü, Sanat Eserleri Konservasyonu ve Restorasyonu, Seramik ve Cam Tasarımı, Tekstil ve Moda Tasarımı, Temel Eğitim ve Bölümleri ve Mimarlık Fakültesi'ne bağlı Mimarlık, Şehir ve Bölge Planlama, Endüstri Ürünleri Tasarımı ve İç Mimarlık Bölümleri Fındıklı Yerleşkesinde eğitime devam etmektedirler. Ayrıca Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektörlüğü ile ulusal ve uluslararası birçok kültür sanat etkinliğine ev sahipliği yapmakta olan Sedat Hakkı Eldem Oditoryumu Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fındıklı Yerleşkesinde bulunmakta ve hizmetlerine devam etmektedir.

Beyoğlu'nda bulunan Fındıklı Yerleşkesi 22.989 m2 kapalı alana sahip olup; Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakülteleri, Rektörlük Binası ve Sedat Hakkı Eldem Oditoryumu'nu barındırmaktadır. Bu yerleşkede ayrıca kütüphane, açık spor alanı, yemekhane ile açık otopark yer almaktadır. Beyoğlu ilçesinde sırasıyla Tophane-i Amire Kültür ve Sanat Merkezi, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, Rektörlük Nusretiye Kasrı, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Cihangir Grafik Tasarım AraştırmaUygulama Merkezi de ayrı binalarda yer almaktadır. Beşiktaş ilçesinde ise ayrı binalarda Prof. Sami Şekeroğlu Sinema TV Merkezi, İstanbul Devlet Konservatuarı ile inşaat çalışması devam eden Beşiktaş Yerleşkesi bulunmaktadır. Ortaköy Kız Öğrenci Yurdu ve misafirhanesi tamamlanarak 4.500 m2 kapalı alanla 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde hizmete başlamıştır (Kurum Değerlendirme Raporu, 2018)

1964 yılında Güzel Sanatlar Akademisi ismi başına "Devlet" kelimesi eklenmiştir. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi 1969 yılında çıkarılmış olan 1172 sayılı kanunla kanuni bir yapıya kavuşmuştur. D.G.S.A.'nın her bir bölümü bu kanun ile bir fakülte teşkilatı kazanmıştır. 4 Kasım 1981 tarih ve 2547 sayılı kanunla Mimar Sinan Üniversitesi adıyla üniversiteye dönüştürülmüştür (Mert, 1998).

Güzel sanatların toplum düzeyinin yükselmesinde, İnsanın yetişme ve terbiyesindeki önemini takdir eden Batı dünyasında güzel sanatlar eğitimine özel bir itina gösterildiğini biliyoruz. Bu yüzden güzel sanatlar eğitimi, türlü dallarda âdeta kitle eğitimi yapan üniversiteler içinde değil güzel sanatlar akademilerinde gerçekleştirilmektedir. Bunlar üniversitelerle eşit hak ve olanaklara sahiptirler. Geçmiş, ananesi olan, çağdaş hizmetini büyük bir canlılıkla sürdüren, değerli ve kendi alanında yurdumuz için eşsiz olan bizim akademimizi de güzel sanatlar üniversitesi haline getirmek şarttır (Mutlu, 1982).

Kurumun ismi 2004 yılında tekrar değiştirilmiş olup ‘‘Mimar Sinan Güzel Sanatlar niversitesi’’ne dnstrlmstr (URL 1).

Bir Kurum olarak Mimar Sinan Güzel Sanatlar niversitesi’nin ne çıktığı önemli bir detay olan baykuş sembolü geçmişten günümüze öğrencileri ve toplum hafızasında büyük yer taşımaktadır.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Logosu Türkiye’de yalnızca bu kurumda kullanılsada birçok toplumda ve farklı inanç biçimlerinde anlamları bulunan bir sembol olan baykuştur. Toplumların bazı hayvanlara farklı anlamlar atfettikleri binmektedir. Uğurlu veya uğursuz olarak değerlendirilen bu hayvanlara yüklenen anlamlar toplumlar arasında farklılıkta göstermektedir. Bir toplumun uğur getirdiğine inandığı bir canlı başka bir toplum için uğursuzluk sembolüdür. Gece kuşları olan baykuşların ise birçok kültürde uğursuz olduklarına inanılırken Kazak Türkleri kendilerinin baykuş soyundan geldiklerine inanmaktadırlar. şaman giysilerindeki baykuş tüyleri yer almaktadır. Bu durum hayvanların farklı toplumlarda farklı anlamlar taşımalarına örnek olarak gösterilebilir (akır, 2013).

Roma mitolojisinde baykuş akıl ve güzel sanatların sembolüdür. Yunan mitolojisinde baykuş Tanrıça Athena’nın aynı göz rengine sahip olduğu ve sevdiği hayvandır. (şekil 4.114) Atina’nın koruyucusu olduğuna inanılan Athena’na (Roma’da Minerva olarak tanınır) aklın ve zekanın cesaret üzerindeki etkisini temsil etmektedir (akır, 2013).

şekil 4.114: Antik Yunan Sikkeleri Athena ve Baykuş
(<https://okuryazarim.com/wp-content/uploads/2019/01/Bayku%C5%9F.jpg>)

Aigis kalkanını taşıyan, çakır gözlü ve baykuş gözlü Athena'nın sıfatlarıdır. Athena güzel sanatlar bilgilerini korur ve kentlerin yaşamasını sağlar. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (Şekil 4.115, Şekil 4.116, Şekil 4.117) ile Athena'nın güzel sanatlar bilgilerinin koruyucusu oluşu bağlantılıdır (Çakır, 2013).

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ

Şekil 4.115: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Logosu
(https://i1.wp.com/resimhocam.com/wp-content/uploads/2017/05/mimar_sinan_guzel_sanatlar_logo.png?fit=2113%2C456&ssl=1)

Şekil 4.116: G.S.A. dönemine ait bir rozet
(<https://www.peramezat.com/urun/guzel-sanatlar-akademisi-mineli-rozet>)

Şekil 4.117: 2000’li yıllarda M.S.G.S.Ü. rozeti
(Yunus Albayrak Arşivinden)

Kurulduğu dönem itibariyle coğrafyanın seçkin sanatçıları tarafından kurulmuş olan Akademi, tarihi boyunca pekçok sanatçının eğitilmesini sağlamıştır.

Usta-çırak ilişkisi şeklinde başlayıp, adına kurulmuş özel mekteplerde devam eden güzel sanatlar eğitimimiz, bugün için kaydetmiş olduğu mesafeyi büyük ölçüde Sanayi-i Nefise Mektebi’ne borçludur. Küçük bir binada; beş derslik, bir atölye ve yirmi kadar talebeyle işe başlayan bu müessese adını Mimar Sinan ’dan alan büyük bir üniversiteyle geleneğini devam ettiriyor (Mert, 1998).

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi kullandığı yapılardan son durağı olan Fındıklı Yerleşkesi ve çevre yapıları ile şehrin merkezinde ve şehirden ayrılmadan sağladığı bir bütünlük ile sanat eğitimine devam etmektedir. Öğrencilerin kendileri tanımlamaları konusunda büyük bir payı tanımlayan kurumun kendi varlığını sürdürmesinde bu bireylere bağlı olduğu gerçeği mekan, kurum ve birey kimliklerinin birbirleri ile olan doğru etkileşimi sayesinde oluşmaktadır.

5. SONUÇ

Mekan ve kullanıcı kimliğinin birbiri üzerindeki etkilerinin incelendiği bu çalışmada konuya bireylerin kendilerini varetme süreçlerinde baskın bir zaman ve mekanı tanımlayan eğitim mekanları ölçeğinde yaklaşılmıştır. Eğitim mekanlarının yeni bireyler yaratıyor ve ilişki içinde oldukları bireyler ile kendilerini var ediyor oluşları bu etkileşimin birçok farklı başlık altında detaylandırılarak incelenmesi gerekliliğini doğurmuştur.

Mekan ve kimlik kavramları felsefe, sosyoloji ve mimari gibi birçok alanın ana başlıklarındandır. Bu başlıklar altında incelenen kavramların aslında birçok noktada birbirleriyle iç içe geçiyor oldukları görülmektedir. Çalışmanın gövdesini oluşturan temel sınırlandırıcılardan biri olan eğitim mekanları ise yine bu iç içe geçiyor oluşun temel tanıklarındandır. Üstelik bu tanıklık oldukça uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Tarihin her döneminde önemli bir gereklilik olarak ortaya çıkan ileriki nesillere bilgi aktarımı mekandan bağımsız gerçekleştirilmeyen bir eylemler bütünüdür. Bu sebepledir ki bu mekanların çok yönlü olarak ele alınması gereken özellikleri, eğitimin üzerinde olumlu ve olumsuz büyük etkiler doğurmaktadır.

Eğitim mekanları bünyelerinde birçok kimliği barındıran ve yeniden yaratan mekanlardır. Mekanın içinde bulundurduğu kurumlara ve bireylere kattıklarının yanısıra bireylerin ve kurumlarında mekana kattıkları oldukça önemlidir. Bu katkılar ise sembolik, duyuşsal ve duygusal birçok yol ile gerçekleştirilmektedir. Bilinçli olarak yaratılmış veya müdahale edilmiş olan mekanların eğitimin kalitesine olan olumlu etkileri yadsınamaz gerçekler olarak göze çarpmaktadır.

Tarihte birçok farklı amaca hizmet etmiş olan Cemile Sultan ve Münire Sultan Saraylarının Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olarak uzun yıllardır hizmet ediyor oluşları ise çalışmanın temel konusu olan eğitim mekanlarında kullanıcı kimliği ve mekan kimliği ilişkisi için oldukça özel bir örnek teşkil etmektedir. Kuruluşundan itibaren farklı mekanlarda eğitimini devam ettirmiş fakat sahip olduğu ilerici ekolünü tüm bu mekanlarda sürdürmeyi bir şekilde devam ettirmeyi başarmış

olan kurum, Çifte Saraylar yapıları ve bu yapılara yapılan değerli müdahaleler ile akademik hayata olan büyük katkılarına devam etmektedir.

Çifte Saraylar yapılarının tarihsel süreç içinde geçirdikleri işlevsel değişimlerin mekan kimliği ve kullanıcı kimliği üzerinde büyük etkisi yapıların bu süreçte yaşadıkları biçimsel değişimler ve geçmişe yönelik korumacı tavır ile birlikte gözlemlenmektedir. Geçmişten gelen yapısal bazı öğelerin korunduğu fakat ihtiyaçların getirdiği müdahaleler ile yenilerinde eklendiği yapının kavuştuğu bu yeni kimliğin içinde barındırdığı kurum ve bireyler ile homojen bir bağa sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Geçmişin kazanılmış bilgi ve değerleri üzerine yenilerini ekleyerek yeni bilgiler ve teknolojiler ile gelecek nesillere aktarıyor olmanın geçmişten gelen özel bir yapıya yapılan yeni ve çağdaş dokunuşlarla olan ilişkisi mekan ve kimlik ilişkisi ölçeğinde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Merkez Yerleşkesi'ni seçkin bir örnek olarak ortaya çıkarmaktadır.

Araştırma; çalışma süresince ulaşılan yazılı ve görsel kaynakların, eğitim mekanlarının farklı kimlikler tarafından nasıl ele alınabileceğine dair örnek teşkil etmesi açısından önem arz etmektedir. Çalışma bu sebeple eğitim mekanı olarak yaratılacak veya yeniden işlevlendirilecek olan yapılarda kimlik ilişkileri için örnek teşkil etmektedir. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fındıklı (Merkez) Yerleşkesi zamanın bir getirisi olan değişim ve gelişimler karşısında daima kullanıcılarına cevap verir bir nitelik taşımaktadır. Tarihsel süreç içerisinde farklılaşan ihtiyaçların ve bu farklılaşmalara karşı bulunan çözümlerin mekan iç ve dış yapılanmalarına olan etkisinin mekan-kullanıcı kimliğinin oluşumunda büyük bir bölümü kapsadığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

Akoğlu, M. (2016). Işık ve Renk Kullanımının Mekan Algılamasındaki Önemi Üzerine Bir Araştırma (Antalya-Cumhuriyet Meydanı Örneği). (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.

Akar, A. (2012). Üniversite Öğrencilerin Kimlik Statüleri İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Altan, İ. (2015). Mimarlıkta Mekan Kavramı, 1. İstanbul: Ofis 2005 Yayın Evi.

Alodalı, A. N. (2015). Mimarlıkta Sembolizm: Kutsalın Mimariyle Buluşması ve Kabe Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Mühendislik Ve Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Altuncu, D. (2016). Fiziksel Çevre Faktörlerinin İç Mimarlık Dersliklerinde İç Mekan Çevre Kalitesine Etkileri. (Doktora Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Aristoteles, (2001). Fizik. 6. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Asar, H. (2013). Mimari Mekan Okumasında Algısal Deneyim Analizinin Bir Yöntem Yardımıyla İrdelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Atabay, Z. E. (2019). Çok Katmanlı Kültür Mirasının Tanımı Ve Korunmasında Bellek-Değer-Mekan İlişkisi: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fındıklı Merkez Yerleşkesi Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Aydınlı, S. (1989). Mekânsal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model. (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Aykıt, D. A. (2012). Akdenizli Bir Keşiş: Sütuncu Simeon. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 2,81-104, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/daad>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Aysel, N. R. (2013). Akademiye Dokunmak: Notlar, Düşünceler. Mimarlık Dergisi, 371,29-33. <http://www.mimarlikdergisi.com/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Aysel, N. R. (2013). Bir Mimarlık Öyküsü: Akademi Binasının Yenileme Süreci, 1949-2953 Geçmişe Yönelik Bir Okuma Denemesi: Notlar, Düşünceler. Mimar.ist dergisi. 47,22-29. <http://www.mimarist.org/mimar-ist/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Aysel, N. R. (2014). Hafıza, Tarih Ve İnşa, Betonart Dergisi, 40,20-25. <https://betonart.com.tr/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Aytem, N. M. (2005). Mimari Mekanda Renk, Form ve Doku Değişkenlerinin Algılanması. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bağdatlı Çam, F. (2016). Eğitim Sisteminin Ortaya Çıkışı ve Antik Yunan Eğitim Anlayışının Temelleri. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2,629-643. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/buefad>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Başkaya, A. Dinç, P. Aybar, U. ve Karakaşlı, M. (2003). Melkansal İmaj Üzerine Bir Deneme: Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Eğitim Bloğu Giriş Holü. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 2,79-94. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gazimmfd>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Baykal, E. (2018). Sosyal Kimlik Teorisi Perspektifiyle Kraliçe Arı Sendromu, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 8,164-165. <http://www.ktu.edu.tr/sbedergisi>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Berber Üçkaya, N. (2014). Eğitim Mekanlarının Akustik Konfor Koşulları Bakımından İrdelenmesi: DEÜ Mimarlık Fakültesi örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Bilgi, A. (2007). İnsan-Mekan-Işık Etkileşimi ve Işığın Mekandaki Psikolojik Etkilerinin Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Binan, D. Töre T.ve Kut, S. (2013). Mimari Koruma Alanında Arttırılmış Gerçekliğin Kullanımı Ve Değerlendirilmesi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Örneği. T.C. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri. <https://www.researchgate.net/>. Erişim Tarihi: 27.04.2019.

Boy, A. (2017). Medreselerin Kısa Bir Geçmişi Ve Kayseri Medreseleri. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4,57-73. <http://dergipark.org.tr/tr/pub/adusobed>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Bozkurt, O. (1962). Bir Mekân Anlayışı. İstanbul: Teknik Üniversitesi Matbaası.

Bilgin, A. Oksal, A. (2018). Kültürel Kimlik Ve Eğitim, Academy Journal Of Educational Sciences. 2,82-90, <http://journal.acjes.com/tr/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Çağlayan, A. F. (2018). Resim Sanatında Plastik Öge Olarak Doku ve Doku-Anlam İlişkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Erzurum.

Çağlayan, S. Korkmaz, M. Öktem, G. (2014). Sanatta Görsel Algının Literatür Açısından Değerlendirilmesi. JRET Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 1,160-173. <http://www.jret.org/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Çakı, F. (2017). Aidiyet Ve Mekan Olarak Sokaklar: Balıkesir Örnek Olayı Çerçevesinde Bir Tipoloji Önerisi. Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 5,25-54. <https://www.izu.edu.tr/arastirma/izu-yayinlari/dergiler/%C3%A7ekmece-dergisi/say%C4%B1lar>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Çakır, E. (2013). Akademik Dünyanın Kentsel İmgelerinden Mitolojik Simgelerine Üniversite Logoları. Milli Folklor Dergisi, 97,61-62. <http://www.millifolklor.com/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Çilingiroğlu, S. (2010). İç Hava Kalitesi

http://www1.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/7f2a4ea3bedd425_ek.pdf. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Dalbay, R. S. ve Avcı, N. (2018). Kimlik İnşasına İlişkin Temel Yaklaşımlar Ve Bu Yaklaşımların Türkiye'ye Yansımaları. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve

İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 23,17-39. <https://iibfdergi.sdu.edu.tr/> Erişim Tarihi: 25.05.2020

Demirkaya, H. (1999). Mekan Kavramının Tarihsel Süreç İçinde İncelenmesi ve Günümüzde Mekan Anlayışı. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Demirtaş, Z. (2007). Osmanlı'da Sıbyan Mektepleri Ve İlköğretimin Örgütlenmesi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1,173-183. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/firatsbed>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Doğan, S. (2003). Ortaçağ Manastır Sistemi: Doğu Ve Batı Manastırları. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 20,73-89.

<http://dergipark.org.tr/tr/pub/huefd>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Eldem, S. H. ve Handan, A. (1954). Güzel Sanatlar Akademisi. Arkitekt Dergisi, 01-02,267-268. <http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Ercüment, A. (2018). Din Gelenek Ve Modernleşme Bağlamında Medrese Kültürü ve Toplum. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Erdal, G. Gücüyener, İ. Erdal, K. (2013). Eğitim Kurumlarında Kurumsal Kimlik, Kurumsal İmaj Ve Eğitime Katkısı. Electronic Journal of Vocational Colleges, 3,54-60. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejovoc>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Erdoğan, E. ve Yıldız, Z. (2018). Zaman ve Mekan Kavramları Arasındaki Paradoksal İlişkinin 'Bulut Atlası' Filmi Üzerinden Okunması. METU Journal Of The Faculty Of Architecture, 35,1-2. doi:10.4305. <http://jfa.arch.metu.edu.tr/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Ergün, M. (2016). Modern Eğitim Sistemlerinin doğuşu Ve Gelişimi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Eryarar, E. (2011). Endüstri Ürünleri Tasarımında Gestalt Teorisi Uygulaması. Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks, 3,125-133. <http://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Eser, E. ve Kılıç, Y. (2017). Mezopotamya'nın İlk Kent Binaları (Tapınaklar) Ve İşlevleri. Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 4,412-434. <http://dergipark.org.tr/tr/pub/atdd>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Geçkili, P. (2018). Mekansal Aidiyet Ve Yabancılaşma Bağlamında Zeyrek konut Çevresinin İrdelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Gökaydın, N. (1990). Temel Sanat Eğitimi. İstanbul: Moss Yayınları.

Göler, S. (2009). Biçim, Renk, Malzeme, Doku ve Işığın Mekan Algısına Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Güleç Solak, S. (2014). Mekan Kimlik Etkileşimi ve Kentsel Mekanlardaki Tezahürleri. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gültekin T. ve Tokdil E. (2017). Mendelson'un 'Duyulara Dair Mektuplar' Eserinde Bilinçli ve Bilinçdışı Güzellik Yaklaşımlarının Betimlemesinde 1950'den Günümüze Beden ve Mekan Algısı. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 48,1-8. www.sosyalarastirmalar.com. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Gümüş, T. T. (2010). Ortaçağ'dan Erken Modern Döneme Batı Avrupa'da Eğitim Tarihi: Yeni Yaklaşımlar. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1,25-40. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mersinefd>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Gür, Ş. Ö. (1996). Mekan Örgütlenmesi. Trabzon: Gür Yayıncılık.

Gürcüm, B. H. ve Kartal, S. (2017). Bauhaus İle Tasarıma Dönüşen Zanaat. İdil Dergisi, 6,1770-1790. <http://www.idildergisi.com/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Hasol, D. (1975). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. 16. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

Işık, A. ve Güneş, E. (2017). Türk Tarihinde Özel Yeteneklilerin Eğitimi: Osmanlı Enderun Mektebi. Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi, 4,1-13. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jgedc>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Kant, I. (1993). Arı Usun Eleştirisi. İstanbul: İdea Yayınevi.

Kaya, İ. (2014). Coğrafi Düşüncede Mekân Tartışmaları. Possible Düşünme Dergisi, 4,2. <http://www.possible.com/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Kaygalak, İ. (2011). Postmodern Eleştirilerin Coğrafi Düşünce ve Yeni Mekân Kavrayışları Üzerine Yansımaları. Coğrafi Bilimler Dergisi, 9,1-3. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/33/1576/17096.pdf>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Kılıç, C. (2014). Platon'un Metafizik Terminolojisi ve Mağara Alegorisinin Mistik Temelleri. Uluslararası Sosyal Aratırmalar Dergisi, 33, 2-16. Issn: 1307-9581. www.sosyalarastirmalar.com. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Kırbaşoğlu Kılıç, L. ve Bayram, B. (2014). Postmodernizm Ve Eğitim. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 3,368-376. <http://www.tekedergisi.com/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Koçel, T. (1999). İşletme Yöneticiliği. İstanbul: Beta Yayınları.

Kurt, M. (2009). Postmodern Eğitim: Eleştirel ve Sınırsal Eğitim Bilimi. 84-93. http://docs.neu.edu.tr/staff/mustafa.kurt/PUBLICATION_3.pdf. Erişim Tarihi: 26.01.2020

Küçükerman, (1998). "Mobilya" Kavramında Yaşanan Değişimler Ve "Sanayi-i Nefise Mektebi" Osmanlı İmparatorluğu'nda "Mobiya" Tombak Dergisi, 22,3-10. <http://www.tombak.com.tr/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Küçükparmak, A. (2019). Kant'ta Zaman-Mekânın A Prioriliği Problemi. Temâşâ Felsefe Dergisi, 11,91-100. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/768957>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Lefebvre, H. (2014). Mekânın Üretimi. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Lynch, K. (1981). Kent İmgesi. 2. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü. 1. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Memduhoğlu, H. B. & Yılmaz, K. (Ed.) (2009). Eğitim Bilimine Giriş. 4. Ankara: Pegem Akademi.

Mengüşoğlu, T. (1979). İnsan ve Hayvan Dünya ve Çevre: İnsan Ve Hayvanın Varlık Yapısında Ortaya Çıkan Zıt Fenomenler. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Meydan Larousse, (1981). 6. İstanbul: Meydan Yayınevi.

Mutlu, A. (1982). Güzel Sanatlarda Akademiden Üniversiteye. Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği. Taha Toros Arşivi.

Nalbantoğlu, H. Ü. (2008). Nedir Mekan Dedikleri?. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları. <https://vdocuments.site/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Norberg-Schulz, C. (1971). Existence Space & Architecture. London: Studio Vista.

Okay, A. (2008). Kurum Kimliği. 6. basım, İstanbul, MediaCat Yayınları.

Önder, D. (2017). Parmenides'te Varlık ve Düşünme Bağlamında "Var Olan" (On Ti), "Var-Olan" (To On/To Eon) Ve "Varolma" (Einai). Felsefe Arkivi. 47,25-41. <https://felsefearkivi.istanbul.edu.tr/tr/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Özer, B. (2004). Kültür, Sanat, Mimarlık. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

[Özet, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi 2018 Kurum Değerlendirme Raporu'ndan alınmıştır] Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (2018). Kurum Değerlendirme Raporu, 2018) Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi <https://www.msgsu.edu.tr/> Erişim Tarihi: 15.03.2019.

Platon, (2001). Timaios. İstanbul: Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık.

Sancak, A. (2009). Kentsel Mekan Kimliğinin Oluşumunda Kent Mobilyası Tasarım Kriterlerinin İrdelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Sarı, M. ve Özgök, A. (2014). Ortaokul Öğrencilerinde Okula Aidiyet Duygusu ve Empatik Sınıf Atmosferi Algısı. Gaziantep University Journal of Social Sciences. 13,479-492. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şahin, İ. (2004). İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi. Postmodern Çağ & Hümanist Eğitim. Malatya: XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı.

Şimşek, S. (2002). Günümüzün Kimlik Sorunu ve Bu Sorunun Yaşandığı Temel Çatışma Eksenleri. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3,35. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosbilder>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Tanrikut, B. (2019). Mekansal Algıyı Etkileyen Tasarım Parametreleri Ve Marka Kimliği İlişkisi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tapkı, S. (2016). Turizm Yapıları Ölçeğinde Yeniden İşlevlendirilen Yapılarda Kimlik Kavramının Sorgulanması. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Taşgıt, M. S. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı Ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

Tekke, M. ve Çoşkun, M. (2019). Kendini Tanıma, Kendini Gerçekleştirme, Kendini Aşmışlık Ve Potansiyelini Tam Kullanan Kişi: Kişilerarası İletişim. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 18,790-797. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Tezcan, M. (2002). Postmodern Ve Küresel Toplumda Eğitim. Ankara: Anı Yayıncılık.

Uludağ, Z. (2008). İnsan Ve Mekan İlişkisinde Okul. Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim Ve Bilim Araştırma Dergisi. 11,15-22. <https://www.ebs.org.tr/yayinlarimiz/2/egitime-bakis>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2002). Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekan. Milli Eğitim Dergisi, 154-154. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/Milli_Egitim_Dergisi.html. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Url 1. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Tarihçesi <https://www.msgsu.edu.tr/tr-TR/tarihce/123/Page.aspx>

Urry, J. (1999). Mekânları Tüketmek. 3. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Uzun Aydın, D. (2014). ‘‘Sanayi-i Nefise Mektebi’’ Ve Paris Güzel Sanatlar Okulu ‘‘L’Ecole Des Beaux-Arts’’ Üzerine Bir Değerlendirme. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi. 6,74-81. <http://www.asosjournal.com/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Ünal, S. (2008). Yerli ve Yabancı Geleneksel Stilllerdeki Müstakil Konut Cephelerinde Sembolik Anlam. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Üngür, E. (2011). Mekan Kavramının Disiplinler Arası Tarihsel Değişimi Üzerinden Mimarlık & Mekan İlişkileri (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yıldız, M. (2006). Benlik Kavramı ve Benliğin Gelişiminde Dinin Rolü. D. E. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 23,87-127. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuifd>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

ŞEKİL KAYNAKLARI

Şekil 1.1

<https://st3.ning.com/topology/rest/1.0/file/get/1975625767?profile=original>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 2.1

<https://www.1milyarbilgi.com/uploads/data/News/1257/ziggurat-nedir-1466336646-14309836169.jpg>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 2.2

http://1.bp.blogspot.com/_35dqSV1o6n0/SNFdCNrIGII/AAAAAAAAAc8/_FapyA2m3DU/s400/hiyeroglif.JPG

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 2.3

<https://www.stateofformation.org/wp-content/uploads/2019/01/Temple-of-Confucius-Qufu-542x340.jpg>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 2.4

https://4.bp.blogspot.com/-xiarFt3FdVo/VPSgtvThNEI/AAAAAAAAAFTQ/IgxKXawPhxA/s1600/Sardis_Gymnasium-guided-private-tours-14-sart.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 2.5

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f6/Church_of_Saint_Simeon_Stylites_20-_Eastern_Basilica.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 2.6

<https://i4.hurimg.com/i/hurriyet/75/0x0/5d7f5d30c9de3d1b5421b3f9.jpg>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 2.7

<https://www.russianartandculture.com/wp-content/uploads/2019/09/oxford.jpg>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 2.8

http://www.uzbekistanabekliyoruz.com/Content/Images/ulugbekmadrasa_1.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 2.9

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/72/Lorck_S%C3%BCleymaniye-mosque.jpg/440px-Lorck_S%C3%BCleymaniye-mosque.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 2.10

<https://www.islamveihsan.com/wp-content/uploads/2016/05/ENDERUN-702x336.jpg>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 2.11

[https://i2-](https://i2-prod.dailyrecord.co.uk/incoming/article13305394.ece/ALTERNATES/s615b/0_JS81646097.jpg)

[prod.dailyrecord.co.uk/incoming/article13305394.ece/ALTERNATES/s615b/0_JS81646097.jpg](https://i2-prod.dailyrecord.co.uk/incoming/article13305394.ece/ALTERNATES/s615b/0_JS81646097.jpg)

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 2.12

<https://www.thetablet.co.uk/UserFiles/images/weeklynews/27-july-2019/22-arts-television-bauhaus.jpg>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 2.1

http://3.bp.blogspot.com/_s1XYxHHuiLI/SkesxOiNcoI/AAAAAAAAAA4/7YEq1u5rjfc/w1200-h630-p-k-no-nu/SummerhillSchool.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.1

https://ae01.alicdn.com/kf/HTB1bX7URpXXXXXsXVXXq6xXFXXB/Groothandel-partij-gift-kussensloop-45X45-cm-Oxford-university-logo-Viering-activiteit-slaapzaal-decor-thuis-auto-sofa.jpg_640x640.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.2

<https://pbs.twimg.com/media/ENhWAJXWwAgkx3G?format=jpg&name=900x900>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.3

<https://pdfs.semanticscholar.org/f924/a3749a1bf34848dd860c0c4e79a7b12c502f.pdf>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.4

https://home.howard.edu/themes/custom/hu_home/idfive-component-library/build/img/howard_social.png

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.5

Yunus Albayrak Fotoğraf Arşivinden

Şekil 3.6

Yunus Albayrak Fotoğraf Arşivinden

Şekil 3.7

<https://i.pining.com/236x/30/57/d9/3057d9c90ebbd616cb07079b2f99b9fa.jpg>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.8

<http://visiontotal.co/wp-content/uploads/2019/06/black-living-room-furniture-red-and-black-living-room-furniture-for-sale.jpg>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.9

http://www.cmf.com.tr/admin/icerik_res/146251070219.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.10

http://cokgenler.nedir.org/resim-ekle/eimg/90531_%C3%A7okgen5.png

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.11

<https://religionnews.com/wp-content/uploads/2015/01/insidemedium.jpg>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.12

<http://sultanahmetcamii.org/wp-content/uploads/2016/02/Architecture-1.jpg>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.13

<http://bilgioloji.com/mng/images/249-1.png>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.14

https://www.eokultv.com/wp-content/uploads/2017/07/Screenshot_1-4.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.15

https://fizikolog.net/konular/renkler/img/isik_ve_boya_renkleri.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.16

Yunus Albayrak Fotoğraf Arşivinden

Şekil 3.17

https://st2.depositphotos.com/5560794/12398/i/950/depositphotos_123982134-stock-photo-leaf-texture-abstract-background-with.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.18

http://file2.img.badcatu.com/thumbs/img.bimg.126.net/photo/NXGMiSFEmBh3tGP4J_Mk3A==/4841651074417033538.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.19

<https://img.gazeta.ru/files3/133/5761133/upload-3-pic668-668x444-35264.jpg>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.20

https://www.marcelwanders.com/uploads/images/Iberostar_Grand_Portal_Nous_04_2.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.21

<https://images.adsttc.com/media/images/5189/6bf2/b3fc/4b6e/2900/0011/slideshow/6.jpg?1367960550>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.22

https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTcWB-TxFVMPTVEBH20ddyR_E6xp7QMhaHAFVaZ32c5gXT5IXKE&s

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.23

<https://thumbs.dreamstime.com/b/reflexi%C3%B3n-de-grande-109227188.jpg>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.24

<https://f22bfca7a5abd176cefa-59c40a19620c1f22577ade10e9206cf5.ssl.cf1.rackcdn.com/545x640/mira-moon-lobby-red-chairs-k-02-x2.jpg>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.25

<https://qx-bstatic.com/xdata/images/hotel/max750/107423131.jpg?k=88bbafa5212e7fd08d66e34196225b0b2696d15ab9a6818e13b0d6d25066a5c3&o=>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

Şekil 3.26

<http://www.gecemlighting.com/wp-content/uploads/2016/12/toplanti-salonu->

aydinlatmasi-2.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

şekil 3.27

<https://docplayer.biz.tr/docs-images/102/153723808/images/86-1.jpg>

Erişim Tarihi: 01.03.2020

şekil 3.28

https://media-cdn.t24.com.tr/media/sets/5651/uncut_page__387981043.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

şekil 3.29

Asar, H. (2013). Mimari Mekan Okumasında Algısal Deneyim Analizinin Bir Yöntem Yardımıyla İrdelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

şekil 3.30

Asar, H. (2013). Mimari Mekan Okumasında Algısal Deneyim Analizinin Bir Yöntem Yardımıyla İrdelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

şekil 4.1

https://www.degisti.com/wp-content/uploads/2012/09/cifte_saraylar_eski_.jpg

Erişim Tarihi: 01.03.2020

şekil 4.2

Google Maps

Erişim Tarihi: 01.03.2020

şekil 4.3

Atabay, Z. E. (2019). Çok Katmanlı Kültür Mirasının Tanımı Ve Korunmasında Bellek-Değer-Mekan İlişkisi: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fındıklı Merkez Yerleşkesi Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

şekil 4.4

<https://4.bp.blogspot.com/->

YIxxq1J2SP4/VZ7lx4dkw4I/AAAAAAAAAcI8/XRV2e2ICQF0/s1600/ciftesaraylar.jpg

Erişim Tarihi: 26.04.2020

Şekil 4.5

<http://www.eskiistanbul.net/6073/cemile-sultan-sarayi-meclis-i-mebusan-guzel-sanatlar-akademisi-msu-findikli#lg=0&slide=0>

Erişim Tarihi: 26.04.2020

Şekil 4.6

Binan, D. Töre T.ve Kut, S. (2013). Mimari Koruma Alanında Arttırılmış Gerçekliğin Kullanımı Ve Değerlendirilmesi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Örneği. T.C. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri. <https://www.researchgate.net/>. Erişim Tarihi: 27.04.2019.

Şekil 4.7

MSGÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi

Şekil 4.8

MSGÜ Mimarlık Bölümü Restorasyon A.D. Arşivi

Şekil 4.9

MSGÜ Mimarlık Bölümü Restorasyon A.D. Arşivi

Şekil 4.10

Eldem, S. H. ve Handan, A. (1954). Güzel Sanatlar Akademisi. Arkitekt Dergisi, 01-02,267–268. <http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şekil 4.11

Eldem, S. H. ve Handan, A. (1954). Güzel Sanatlar Akademisi. Arkitekt Dergisi, 01-02,267–268. <http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şekil 4.12

Eldem, S. H. ve Handan, A. (1954). Güzel Sanatlar Akademisi. Arkitekt Dergisi, 01-02,267–268. <http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şekil 4.13

Eldem, S. H. ve Handan, A. (1954). Güzel Sanatlar Akademisi. Arkitekt Dergisi, 01-02,267–268. <http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şekil 4.14

Aysel, N. R. (2013). Akademiye Dokunmak: Notlar, Düşünceler. Mimarlık Dergisi, 371,29-33. <http://www.mimarlikdergisi.com/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şekil 4.15

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.16

Eldem, S. H. ve Handan, A. (1954). Güzel Sanatlar Akademisi. Arkitekt Dergisi, 267–268, 5–17. <http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2>

Şekil 4.17

Aysel, N. R. (2014). Hafıza, Tarih Ve İnşa, Betonart Dergisi, 40,20-25. <http://betonart.com.tr/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şekil 4.18

Aysel, N. R. (2013). Akademiye Dokunmak: Notlar, Düşünceler. Mimarlık Dergisi, 371,29-33. <http://www.mimarlikdergisi.com/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şekil 4.19

Eldem, S. H. ve Handan, A. (1954). Güzel Sanatlar Akademisi. Arkitekt Dergisi, 01-02,267–268. <http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şekil 4.20

Eldem, S. H. ve Handan, A. (1954). Güzel Sanatlar Akademisi. Arkitekt Dergisi, 01-02,267–268. <http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şekil 4.21

MSGSÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi

Şekil 4.22

Eldem, S. H. ve Handan, A. (1954). Güzel Sanatlar Akademisi. Arkitekt Dergisi, 01-02,267–268. <http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şekil 4.23

Eldem, S. H. ve Handan, A. (1954). Güzel Sanatlar Akademisi. Arkitekt Dergisi, 01-02,267–268. <http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şekil 4.24

MSGsÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi

Şekil 4.25

Eldem, S. H. ve Handan, A. (1954). Güzel Sanatlar Akademisi. Arkitekt Dergisi, 01-02,267–268. <http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şekil 4.26

MSGsÜ Fotoğraf Atölyesi Arşivi

Şekil 4.27

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.28

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.29

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.30

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.31

MSGsÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi

Şekil 4.32

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.33

<http://www.mimdap.org/wp-content/uploads/h37.jpg>

Erişim Tarihi: 26.04.2020

Şekil 4.34

<http://www.mimdap.org/wp-content/uploads/ha113.jpg>

Erişim Tarihi: 26.04.2020

Şekil 4.35

Aysel, N. R. (2013). Akademiye Dokunmak: Notlar, Düşünceler. Mimarlık Dergisi, 371,29-33. <http://www.mimarlikdergisi.com/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şekil 4.36

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.37

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.38

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.39

Aysel, N. R. (2013). Akademiye Dokunmak: Notlar, Düşünceler. Mimarlık Dergisi, 371,29-33. <http://www.mimarlikdergisi.com/>. Erişim Tarihi: 25.05.2020

Şekil 4.40

Binan, D. Töre T.ve Kut, S. (2013). Mimari Koruma Alanında Arttırılmış Gerçekliğin Kullanımı Ve Değerlendirilmesi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Örneği. T.C. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri. <https://www.researchgate.net/>. Erişim Tarihi: 27.04.2019.

Şekil 4.41

Eldem, S. H. (1993). Boğaziçi Yalıları: Rumeli Yakası Vehpi Koç Vakfı. İstanbul

Şekil 4.42

Eldem, S. H. (1993). Boğaziçi Yalıları: Rumeli Yakası Vehpi Koç Vakfı. İstanbul

Şekil 4.43

Binan, D. Töre T.ve Kut, S. (2013). Mimari Koruma Alanında Arttırılmış Gerçekliğin Kullanımı Ve Değerlendirilmesi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Örneği. T.C. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri. <https://www.researchgate.net/>. Erişim Tarihi: 27.04.2019.

Şekil 4.44

MSGSÜ Mimarlık Bölümü Restorasyon A.D. Arşivi

Şekil 4.45

Yunus Albayrak Arşivinden.

Şekil 4.46

Eldem, S. H. (1983). 50 Yıllık Meslek Jübilesi. M.S.Ü. 100. Yıldönümü Armağanı, İstanbul.

Şekil 4.47

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.48

Yunus Albayrak Arşivinden.

Şekil 4.49

Hasan Oğuzhan Bektaş Arşivinden

Şekil 4.50

Hasan Oğuzhan Bektaş Arşivinden

Şekil 4.51

Eldem, S. H. (1983). 50 Yıllık Meslek Jübilesi. M.S.Ü. 100. Yıldönümü Armağanı, İstanbul.

Şekil 4.52

Eldem, S. H. (1983). 50 Yıllık Meslek Jübilesi. M.S.Ü. 100. Yıldönümü Armağanı, İstanbul.

Şekil 4.53

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.54

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.55

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.56

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.57

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.58

Dr. Öğr. Üyesi Esin Sarıman Özen Arşivinden

Şekil 4.59

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.60

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.61

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.62

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.63

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.64

MSGSÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi

Şekil 4.65

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.66

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.67

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.68

MSGSÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi

Şekil 4.69

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.70

MSGGSÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı ve MSGGSÜ Mimarlık Bölümü Restorasyon A.D. Arşivlerinden edinilen çizimler üzerinden Yunus Albayrak tarafından üretilmiştir.

Şekil 4.71

Eldem, S. H. (1983). 50 Yıllık Meslek Jübilesi. M.S.Ü. 100. Yıldönümü Armağanı, İstanbul.

Şekil 4.72

MSGGSÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi

Şekil 4.73

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.74

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.75

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.76

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.77

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.78

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.79

Eldem, S. H. (1983). 50 Yıllık Meslek Jübilesi. M.S.Ü. 100. Yıldönümü Armağanı, İstanbul.

Şekil 4.80

MSGSÜ Rektörlük Fotoğraf Atölyesi Arşivi

Şekil 4.81

https://lh3.googleusercontent.com/mvnUxn2YQ1opTWHpSlelTtRzvXglQE5m33862MYmzzUI8xj_QFGafw5aVIGFboALMk3nIa9JOiO7PEVB=w768-h768-n-o-v1

Erişim Tarihi: 26.04.2020

Şekil 4.82

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.83

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.84

Boğaziçinden Çifte Saraylar üzerinde restoran bölümü gösterimi (https://nayn.co/wp-content/uploads/2018/06/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-fak%C3%BCltesi-b%C3%BCy_ykuSwsv.jpg)

Erişim Tarihi: 26.04.2020

Şekil 4.85

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.86

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.87

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.88

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.89

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.90

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.91

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.92

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.93

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.94

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.95

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.96

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.97

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.98

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.99

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.100

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.101

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.102

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.103

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.104

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.105

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.106

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.107

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.108

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.109

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.110

Yunus Albayrak Arşivinden

Şekil 4.111

Küçükerman, (1998). ‘‘Mobilya’’ Kavramında Yaşanan Değişimler Ve ‘‘Sanayi-i Nefise Mektebi’’ Osmanlı İmparatorluğu’nda ‘‘Mobiya’’ Tombak Dergisi. 22, 3-10, <http://www.tombak.com.tr/>

Şekil 4.112

https://www.msgsu.edu.tr/Assets/UserFiles/msgsu_yayinevi_brosur.pdf

Erişim Tarihi: 26.04.2020

Şekil 4.113

Google Maps

Erişim Tarihi: 26.04.2020

Şekil 4.114

<https://okuryazarim.com/wp-content/uploads/2019/01/Bayku%C5%9F.jpg>

Erişim Tarihi: 26.04.2020

Şekil 4.115

https://i1.wp.com/resimhocam.com/wp-content/uploads/2017/05/mimar_sinan_guzel_sanatlar_logo.png?fit=2113%2C456&ssl=1

Erişim Tarihi: 26.04.2020

Şekil 4.116

<https://www.peramezat.com/urun/guzel-sanatlar-akademisi-mineli-rozet>

Erişim Tarihi: 26.04.2020

Şekil 4.117

Yunus Albayrak Arşivinden

ÖZGEÇMİŞ

Yunus ALBAYRAK, 1994 yılında İstanbul'da doğdu. Profesyonel sanat eğitimine 2008 yılında birincilikle kazandığı Avni Akyol Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi ile başladı. Çeşitli sergi katılımlarıyla devam ettirdiği lise eğitimini, 2012 yılında birincilikle kazandığı Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü'nde başlayan lisans eğitimi izledi. Ulusal ve uluslararası çalıştay ve organizasyonlarda yer alarak devam ettirdiği iç mimarlık eğitimini, onur öğrencisi statüsünde tamamladı. 2016 yılında kazanmış olduğu Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi – Fen Bilimleri Enstitüsü – İç Mimarlık Anabilim Dalı – İç Mimarlık Yüksek Lisans Programı ile akademik hayatına devam etmekte olan Yunus ALBAYRAK, sanatsal çalışmalarına devam etmektedir.